توركيا
بيوك ملت مجلسى حكومتى
معارف وكالتى نشرياتندن
عدد : ۱۷

برغسون

و

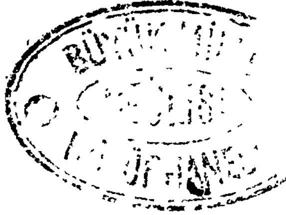
« قدرت روحيه » يه دائر برقاچ قونفرانسى

مصطفى شكيب
دارالفنون روحيات معلمى

تأليف وترجمه هيئتنجه قبول اولنمشدر .

استانبول — مطبعهٔ عامره
۱۳۳۹

توركيا
بيوك ملت مجلسى حكومتى
معارف وكالتى نشرياتندن
عدد : ۱۷

برغسون

و

« قدرت روحيه » يه دائر برقاچ قونفرانسى

مصطفى شكيب
دارالفنون روحيات معلمى

تأليف وترجمه هيئتنجه قبول اولنمشدر .

استانبول — مطبعهٔ عامره
۱۳۳۹

مدخل

بو كوچوك كتاب ايلك نظرده عصرى فلسفه‌نك اك خارقه‌لى دهاسى اولان « هانرى برغسون » ك بر قاچ قونفرانسـنك كوزل توركجه‌مزه عيناً نقل اولنمه‌سندن عبارت كبى كورونور . فقط بنم مقصـدم وبو وسيله ايله تطمين ايتمك ايسته‌ديكم احتياجلر بسبتون باشقه‌در . برغسونك أثرلريله اولان علاقه‌م حرب عموميك صوك سنه‌لرنده باشـلامش ومتاركه‌يى متعاقب پايتختمزك اوغراديغى حيله‌لى اسارت وبوكا انضمام ايدن ازمير فاجعه‌سى بوعلاقه‌يى غير قابل اجتناب شدتلى بر ابتلايه قلب ايتمشدر . ملى اراده‌مك زبون ومغدور دوشديكى برزمانده بوتون روحمى صاران بوابتلاده‌كى سروحكمته بنم كبى قارئلرده مراق ايده‌جكلردر. بونك ايچون اولا كنديءاسكى اراده‌سزلكمى وصوكرا ده‌بنى بواوبوشوقلقدن قورتاران وروحمى تازه برحيات نشوه‌سيله جانلانديران فيلسوفلر قهرمانى آكلاتمق ايسترم.

برغسونه تماس ايدنجه‌يه قادار فيلسوفلردن هيچ بريسى بكا اراده‌مى بولدوره‌بيله‌جك بر تلقين ياپامامشدى . هانكيسنى اوقوديسه‌م بونلردن يا بر علم مفتشلكى ويا بر سيستم معمارلغى حسنى آلير، تفكرلرينه حيران اولور، وحتى بعض جهتلرده حس واراده‌لرمك قاريشه‌لادقلرينى دويار ، فقط هيچ برنده اراده‌مى كوكلرندن قاورايه‌جق بر قدرت بولامازدم . حال‌بوكه مرحوم بابامك اعدادى حياتمدن باشـلايان و اوتوز ياشـمه قادار دوام ايدن فلسفهٔ تاريخيه و دينيه تلقينلرى بنده خبرم اولمادن فلسفه مراقنى شدتله اوياندیرمشدى . يالكز كوتورلديكم يول هپ عقل ومنطق اصوللريله آچيلمش بر طاقم صنعى جاده‌لردى . فلسفه‌نك غايه‌سى كائناتك ، روح وحياتك حقيقى سجيه‌سنى ، طبيعى اراده‌لرينى بولمق وهيچ اولمازسه تلقين ايتمك اولاجقكن ديكله‌ديكم و اوقوديغم تفلسفلرك اكثريتله اراده‌يى قيران و ذكايى چوق يوكسـلك ، فقط موهوم بر « مجرد اعلا » يه چيقارتدقدن صوكرا بوتون عالمى تك ومجرد بردستوردن برهندسـه دعواسى كبى اثبات واستخراج ايتمك ايسته‌ين برذهنيتلرى واردى . بنى سوق طبيعيلرمدن، حس، وهيجانلرمدن ، احتراص و اراده‌لرمدن اوزاقلاشـديره‌رق تلسقوپلرى منحصراً عقل و ذكادن ياپيلمش بررصدخانه‌يه براقان وبورادده كوزمه يالكز تفكر صرفه ويا ميخانيكيت عدسـه‌سنى

دایایه‌رق تماشایه دعوت ایدن بر فلسفه ایله بردرلو قایناشه‌مامشدم. بونده قباحتی کندیمدن زیاده روحمك تمامیتنه خطاب ایتمه‌ین بر فلسفه‌ده بولمشدم . چونکه قلب ایله ذکامك ایکی پارچه ایدلمك ایسته‌نیلدیکنی واك ناقابل اجتناب حس وتمایللرمك برر « کولکه فکر » ویا خطا منبعی برطاقم « کور قوتلر » کبی قبول ایدلدیکنی کوروبجه بو مشوارده بر فلسفه‌یی دار اولسه‌ده مثبت علملرك معین ویا انتظاری حکملرینه ترجیح ایتمکه قرار ویرمش وبوخوشنودسزلقله روحیاته صاریلمشدم. منحصراً علمله بوغورولمق خصوصنده‌کی بوقراری آلتی‌یدی‌سنه محافظه ایتدم وبو اثناده یکی روحیاتجیلرك بللی‌باشلی اثرلرینی اوقودم . عینی زمانده مثبت روحیاتك امکان و حدودلرینه باقدم . تحلیلی روحیاتك واصل اولدیغی نتیجه‌لری آراشدیردم . نهایت ایریشدیکم حقیقت بکا اك درین اسرار حیات وروحك سوق طبیعیلرله حسلرده اولدیغنی سویله‌دی . حالبوکه اکثری فیلسوفلر بوعالمی کندی قارا کلقلرنده براقمشلردی . آیدینلاتانلرده قورقاق و مترددحکملرله روحك تمامیتنی قاورادقلرینی لایقیله کوستره‌میورلردی . هپسی روحك قابوق طبقه‌سی اولان ذکایه صاپلانمش ؛ حقیقی أنامزه ، انسیاق وحسلرمزه اینلرده کوزلری قاماشمش ، دیللری دولاشمش بر حالده یا کاملاً سری ویا مجرد مفکورویی بر عالم تصویر ایدییورلردی . صنعتکارلرك الهامی ایله داهیلرك قدرت ابداعیه‌لری ذکانك مقانیزمه‌سنه بر درلو صیغدیریلامازکن نه‌عربیدرکه بوتون اسرار کائناتك واسطهٔ معرفتی حالا عقل ومنطقده آرانیوردی ! قرون وسطانك کائناتی ایضاح ایچون قوللاندیغی نصوصپرستلك ایله « دهقارت » دن برغسونه کلنجه‌یه قادار حاکم اولان ذکا پرستلك آراسنده برجنسدن اولماسه‌ده یه‌دار ومتعصب براصول معرفت تعقیبی کبی بر مشابهت واردی . ایشته بوتون شأنیتلری ذکاده وذکایی‌ده شأنیتلرده بولان بوفلسفه ، فیزیك علملر ایچون نه‌قادار نافع اولورسه اولسون ، حیاته ، روحه کافی کله‌مزدی . فلسفه برده ایچدن کلن وحریتله تکون ایدن قوتلری تجرید و تعمیملره اوغراتمه‌دن اولدقلری وتجلی ایتدکلری کبی ملاحظه وبوعالمی یالکز عقل ومنطقمزه کوره دکل، عینی زمانده کندی حر اولوشلرینه کوره‌ده تعقیب ایتملیدی . چونکه منحصراً تجریدله دوشونمك عالملرك وظیفه‌سیدر . فیلسوفدن بکله‌نیلن مزیت ، علم دهاسنه صنعت دهاسنی مزج ایده‌بیلمکدر . علم ، حیات وادیسنده بر تاریخ یاپیور . هله روح حادثه‌لرینك بر چوقلری علیت ومعینیت قانونلرینه کیره‌جك بر استعداد کوستریمیورلر . ایپنوتیزما ، تله‌پاتی ، ایسته‌ری ،

داءالجمود ، سیر فی المنام ، تعدد شخصیت ، الهام ، کشف ، ابداع ، دهاء کبی برچوق حادثه‌لر هپ غیر مشعور حیاتك بر سری اولارق قالیور . شوحالده روحك اصل یاراتیجی قوتلری ونیجه خسته‌لقلری هیچ بر میخانیکیته قابل ارجاع اولامازکن یالکز منطق محا که‌لرله اعتیادلری وتکرارلایجی حافظه‌یی ایضاح ایتمك نه‌یه یارار ؟ معلومدرکه حسی تداعیلر، مخیله‌نك بیك بر اویونلری،هپ تحت‌الشعورده حاضرلانیور. شعور چوق کره الك مغلق فعالیت روحیه‌لرك یالکز نتیجه‌لرینه شاهد اولابیلیور . برچوق احتراصلر، الهاملر شعوره بر امر واقع حالنده کلیور . حال بوکه اویله صنعتکارلر وارکه بو عالمك حقائقنی عادتا اللریله طوتمش کبی تشریح وتصویر ایدیبورلر . بر عشق ، بر حسد ، بر کین ، بر قیصقانجلق ، وبر خسیسلکك الك کیزلی قیوریملری بونلرك نافذ مراقبه‌لری قارشیسنده قتمرقتمر آچیلیرکن عالملرك مجرد وتحلیلی مشاهده‌لری بوموفقیتی الده ایتمکدن اوزاق قالیور .

حیاتك الك اورژینال ومشخص قسملرینه صنعت دهاسی حاکم اولدیغنه نظراً آرتق حقیقتلری تمامیت ومطلقیتی دائره‌سنده قاورامق ایسته‌ین فلسفه بو دهادن محروم قالیرسه بیلمم نه‌درجه‌یه قادار موفق اولابیلیر ؟ برغسونه کلنجه‌یه قادار فیلسوفلره الك لازم اولان معرفتك ریاضیه تربیه‌سی اولدیغی ظن ایدیلیردی. فی‌الواقع قوتلی بر وقوف ریاضی متافیزیکه باشلایه‌بیلمك ایچون همان یگانه شرط اساسیدر . فقط باشلامق ایله بیتیرمك آراسنده چوق مسافه واردر. بومسافه‌یی قطع ایتمك ایچون عصری عالملره وقوفده کفایت ایتمز. بهمه‌حال براستعداد صنعت‌ده لازمدر . فیلسوفك کوستره‌جکی عالم نه‌یالکز علمك ، نه‌ده یالکز صنعتك عالمیدر . او هر ایکی عالمك ربی اولمغه وهر ایکیسی‌نی‌ده غیر قابل تجزی وبکوجود برحالده کوسترمکه مجبوردر. ایشته‌بنم سنه‌لرجه‌آرادیغم بوماهیتده برفیلسوفدی‌که بن بواحتیاجی اوتوز یاشمه قادار غیر مشعور برصیقینتی حالنده چکدم . نهایت برغسونه تماس ایتدیکم کون اونده بواحتیاجمك‌شعورینی بولمغه باشلادم .

شیمدی برغسونك مفکره وتحسساتم اوزرنده‌کی تأثیرلرینی‌ده کوسترملی‌یم ؛ تاکه کندیسی‌نی عیناً لسانمزه نقل ایتمك خصوصنده‌کی تشبثمك معنا واهمیتی آکلاشیلسین . برغسونی اوقومادن اول عقلمله حیاتك جلوه‌لری آراسنده بر دارغینلق واردی . بن حیاتك استقبالی حقنده نه‌دوشونور ، نه‌تخمین ایدرسه‌م اکثریا امید ایتمدیکم حادثه‌لرله قارشیلاشیر ومنطقمه حیاتی بردرلو تألیف ایده‌مزدم . هله بو وضعیتده حیاتك الك سریع بر سیری اولان انقلابلر ایچنده چالقانیشم بنی بوسبوتون شاشقین ، تیتیز ، و بدبین یاپمغه

باشلامشدی . چونکه عقلك باصقیسی آلتنده قایناشان امید و امل و حس و هیجانلرمی یالکز براضطراب حالنده طاشیمقدن باشقه برشی یاپامیوردم . اصل یاراتیجی حیاتك ، استقبالك بوراده اولدیغندن بی خبر ایدم . بن استقبالی منطقمده آرارکن او کندیسیله همحال اولمغه بردرلو جسارت ایده‌مدیکم حس و هیجانلرمده ، احتراصلرمده تجلی ایدییوردی . دیمك که بن اصل اراده‌می قوللانمایان واوندن خبرسز یاشایان برکولکه کبی ایدم . حقیقی ارادەنك کندی کندینه انکشاف ایدن و شعوری هرشیدن اول تأثرات حمله‌لریله خبردار ایدن‌دائمی براولوش، برصیروره اولدیغنی بیلمیوردم. شعورمك وظیفه‌سی بونلری حال صافیتلرنده قبول ایدوب عمله توجیه ایتمك اولدیغنی بردرلو آکلایه‌مامشدم. بوغفلت بنی مجرد وبوش براراده سرابی ایچنده صاغدن صوله چاربوب دورویوردی . بوحال ایچنده‌ملی مفکوره‌یی یاشامق دخی‌مجرد برخیال حالنده قالیوردی . چونکه‌بوتون فعل وحرکتلرمی ساده‌جه منطقه امانت ایده‌بیلیوردم . حال بوکه بنده ماضیمك وملتمك هویتی منطق حالنده اولمقدن زیاده تحت‌الشعور یاشایان بیکلرجه حس وتمایللردن ، خیال وخاطره‌لردن متشکلدی . ایشته بن بونلرله یکوجود وهمحال اولارق روحمك تمامیتندن اوزاق برحالده مفکوره‌یه یالکز برنقطه‌دن ایلیشن برآویزه کبی آصیلی‌قالمشدم . بوحالمك الك کرکین بر زماننده حرب عمومی صالغیننك دونه دولاشه اوزرمزده قودورماسی واك خائن سلاحلرینی حیاتمزه چویرمه‌سی قورو منطقمله باطنی آنام آراسنده‌کی سدی بسبتون ییقمش وروحمك‌بوتون‌ماضیسنی‌شعورمه هجوم‌ایتدیره‌رك بنی‌یکپاره برقوت‌یاپمشدی.

ایشته روحمده بالتجربه بو درجه سلیم بر تکون حصوله کتیرن بر فلسفه‌یی آرتق دیلمزه چویروب فائده‌سنی اجتماعیلشدیرمك بنم ایچون آیریجه برمراق اولدی . فضله اولارق لسانمزك عصری فلسفه‌یی افاده‌یه مساعد اولمادیغی حقنده‌کی سهیل اتهاملرك اوکی آنجق بوطرزده فعلی نمونه‌لرله آلینه‌بیله‌جکدی .

فیلسوفك بویوك اثرلرندن باشلامایوب هربریسی باشلی باشنه کوچوك برر اثر اولان قونفرانسلرینی ترجیح ایدیشم طبع مشکلاتندندر . بوقونفرانسلرك اکثریسی برغسونك « قدرت روحیه: Energie Spirituelle» نامیله اخیراً انتشار ایدن أثرندن سچیلمشدر . « حقیقت وشأنیت » پارچه‌سی « ویلیام جه‌یمس »ك «پراغماتیزم» نامنده‌کی أثرینه یازلمش بر مقدمه‌در . « شعور وحیات » ، « روح وبدن » ، « دیریلرك خیالتلری وتحریات‌روحیه » قونفرانسلری اولجه « درکاه » مجموعه‌سنده انتشار ایتدیلر .

برغسونك فلسفه‌سی [۱]

يالكز متافيزيكده دكل، حياتی وروحی بوتون علملرده زمانك نيم مشعور وغير مشعور تمايللرينی تمثيل ايتمك وبونلره اعظمی برحياتيت ويرمك صورتيله مهم برانقلاب وجوده كتيرن بر فلسفه‌يی آكلامق ايچون بو انقلابه تقدم ايدن حالك نه مركزده اولديغنی وكنديسنی دوغوران ضرورتلری بيلمك لازمدر.

---

[۱] مرشيدن اول فيلسوفك مفصل وعلمی حيات وشخصيتندن بحث ايتمه‌مكلكمك ايكی سببی واردر: اولا برغسون هنوز برحياتدر. ثانياً حيات خصوصيه‌سی، شخصيت وسجيه‌سی حقنده‌كی اثرلر هنوز اوته‌ده، بريده سرپيشديرلمش ناقص برطاقم معلوماتدن عبارتدر. ناتمام برشی اوزرينه بنای مدعا كه ايتمكدنسه ايشی وقت مرهوننه براقق البته مرجحدر.

هانری برغسون (۱۸۵۹) ده پاريسده دوغمشدر. اساساً موسوی بر عائله‌دن اولوب بر لهلی ايله بر ايرلانداليك تصالبندن وجوده كلمش بر شماليدر. فقط بوتون حياتی فرانسه‌ده كچيرمش اولمق اعتباريله تام معناسيله بر فرانسز همشهريسيدر. تالی تحصيلنی «قوندورسه» سلطانيسنده پارلاق بر موفقيتله اكمال ايديور و دها اون‌سكز ياشنده داخل اولديغی بر مسابقه‌ده رياضيه مكافاتی آليور وبو وظيفه‌سی طبع ونشر ايديليور. علم ايله ادبياتدن برينه انتساب خصوصنده بر مدت ترددلر ايچنده قالدقدن صوكرا ادبياتی ترجيح ايده‌رك دارالمعلمين ادبيات قسمنه داخل اولويور. بورايی يكرمی ايكی ياشنده اكمال ايده‌رك فلسفه معلمكيله مسلك تعليمه كيرييور. اولا (آنژه‌رس)، دها صوكرا (قله‌رمون) سلطانيلرنده معلملك ايديور. تام بو صيرالرده (۱۸۸۳) ده شعورك بلاواسطه معطالری حقنده تجربهٔ قلميه : l'Essai sur les données immédiates de la conscience » نامنده‌كی اثرينی طاسارليور. (۱۸۸۸) سنه‌سی نهايتنه دوغرو بو اثرينی اكمال ايده‌رك صوربونه دوقتورا تزی اولارق تقديم ايديور. (۱۸۸۹) دن اعتباراً پارسه كلرك «رولله‌ن» قوللژنده فلسفه تعليم ايديور. بالآخره دردنجی هانری سلطانيسنه كچيور. (۱۸۹۶) ده «ماده وحافظه : Matière et Mémoire» نامنده‌كی اثرينی نشر ايديور. (۱۸۹۸) دن (۱۹۰۰) سنه‌سنه قادار دارالمعلمين عاليه‌ده قونفرانسجی اولويور. (۱۹۰۰) ده «قولله‌ژ دوفرانس» ده سربست فلسفه درسلری مدرسلكنه كچيور. (۱۹۰۱) سنه‌سنده فرانسه انجمن علميسنه اعضا انتخاب اولونيور. (۱۹۰۰) ده «كولمك: Le Rire» اسمنده‌كی اثرينی نشر ايديور. [قوميق ديديكمز شيلرك معنالری حقنده بر تجربهٔ قلميه‌در. «كولمك نه در وكيمه كوليورز؟» ناميله طرفمدن احتياجمزه كوره آداپته ايدلمشدر]. (۱۹۰۷) ده شاه اثری اولان «ياراتيجی تكامل : L'Evolution créatrice» نام اثری انتشار ايديور. (۱۹۰۷) سنه‌سندن بری فلسفه‌سنی دها زياده انكشاف ايتديره‌جك بر «بديعيات» ايله بر «اخلاق» يازمغه چاليشيور. (۱۹۱٤) ده آقادمی اعضالغنه انتخاب اولنيور.

برغسون فلسفه‌سی هر شیدن اول عنعنوی فلسفه‌نك روحنی تشکیل ایدن « ذهنیه‌جیلك Intellectualisme » ك آمانسز بر معارضیدر. ذهنیه‌جیلرك مذهب وعقیده‌سنه کوره بوتون شأنیتلر ادراك اولنه‌بیلیر وهرشأنیت منحصراً و آنجق عقل و ذکا طرفندن قابل ادرا کدر. علمك معرفت واسطه‌سی‌ایله عامی فعالیت یالکز بو ماکه‌لردر. دها وخیمی شوکه بومسلك فلسفی‌اشیانك شأنیت اولابیلمه‌سنی آنجق عقل واسطه‌سیله آکلاشیله‌بیلمه‌سنه معلق براقیور. او حالده شأنیت ایله ذکا آراسنده صحیح وتام بر تطابق واردر؛ یعنی بر نصل شأنیتی آکلامق‌ایچون‌تشکل ایتمشسه‌ك شأنیت‌ده‌ذکامز طرفندن آکلاشیله‌بیله‌جك کبی تشکل ایتمشدر. نیته‌کیم ذهنیه‌جیلرك الك نامدارلرندن اولان « هه‌کل » : « شأنی اولان هرشی عقلی اولدیغی کبی عقلی اولان هرشی‌ده شأنی‌در» دیمکله بومسلك فلسفینك اوته‌دنبری کندینه عمده اتخاذ ایتدیکی دستوری بر وجیزه‌یه قلب ایدییور.

بشرك عقل و ذکاسنی تأليه ایدن بو مدعا فلسفه تاریخنده الك چوق سلطنت سورن برقناعت اولمقله برابر دور دور کسوفلره اوغرامقدن خالی قالمامشدر. ازجمله « ریبیون les sceptiques » دیدیکمز فیلسوفلر اولانجه دهالرینی عقل‌ایله‌شأنیت آراسنده‌کی‌تطابقك امکانسزلغنی کوسترمکه‌صرف‌ایتمشلر وحتی‌ببتون‌ریبی‌اولانلر شأنیتك‌عقله‌مطابق اولاجغنی انکاره قادارواره‌مشلردر. قرن اخیرده ظهور ایدن ویم ریبیلکی تعلیم ایدن « حادثه‌جیلر les phénoménistes » و« اثباتیه‌جیلر les positivistes » لرله « انتقادجیلر les criticistes »

بو فعالیته بر ده فلسفی مجموعه‌لرده انتشار ایدن مقاله‌لرله راپور و قونفرانسلری علاوه ایتمك لازمدر. بونلرك بو کتابده مندرج اولانلردن ماعدا الك مشهورلری: « پسیقوفیزیك موازات ومثبت متافیزیك » ، « پارالوژیزم پسیقوفیزیولوژیك » ، « متافیزیکه مدخل » ، « عدم‌فکری » ، « تخطر حال وساخته تخطر » ، « علیت قانونه نظراً اعتقادمزك پسیقولوژیك منبعلری » ، « جهد ذهنی » « فیلسوف راوه‌سسون حقنده برمخطره » در.

الك صوك اثری « آینشتاین » ك اخیراً پاره‌ه کله‌رك افکار و نظریاتنی ایضاح ایتمه‌سی اوزرینه یازیلمشدر Durée et Simnitanéité à propos d: la théorie d'Einstein نامنی طاشییان بو اثر « آینشتاین » ك زمان حقنده‌کی نقاط نظریله کندیسنك « صیروره : Durée » حقنده‌کی تلقیسی آراسنده نه درجه قابلیت تألیف اولدیغنی بیلمك ایچون یازیلمشدر. برغسونه نظراً آینشتاین یالکز یکی بر « فیزیك » دکل، عینی‌زمانده یکی‌برطرز تفکر کتیرمشدر. بواثرك اجمالی فلسفهٔ ریاضیه وفیزیك متخصصلرینه توجه ایدر.

برغسون الیوم « قولله‌ژ دوفرانس » ده‌کی درسلرندن استعفا ایده‌رك تماماً حجرهٔ مساعیسنه چکیلمشدر. جهانك بوتون متفکرلری موعود اثرلری بکلیور.

کبی فلسفی مسلکلربیله هپ یونان فلسفه‌سنده‌کی بو ریبلیلکدن ظهور ایتمشلردر . بوتون بو صارصینتیلره رغماً ذهنیه مسلکی باتمامش ودائما صویك اوستنه چیقه‌رق دیریلکنی محافظه ایتمشدر . چونکه عقل وذکایه فرط اعتماد انسانلرك دها چوق عملیلکه متوجه تمایللرینه طبیعتیله خوش کلمشدر . مع مافیه ذهنیه مسلکی، یالکنز یونان تاریخ فلسفه‌سنده، ایکی دفعه ریبیلرك تضییقنه اوغرادقدن و قرون وسطاده‌ده خیلی خیرپالاندقدن صوکرا نهایت برغسونك نی آمان مخالفتیله هیچ خاطر وخیاله کلمه‌ین بر ضربه یمشدر . بوضربه‌ده‌کی شدت وجسارتی آکلایه‌بیلمك ایچون برغسونك فلسفه‌سنه باشلامازدن، یعنی اوتوز بش سنه اول تنفس ایتدیکی فلسفی هوایی بیلمك لا مدر . بو هوا : « علمجیلك Sceientisme » ، « اثباتیه‌جیلك Positivisme » و « اضافیه‌جیلك Relativisme » ناملریله اوچ زمره‌ده طوپلانه‌بیلیرکه ادعالری صیره‌سیله شونلردی :

١ : کائنات « بر » اولدیغی کبی بوتون حادثه‌لرده اساساً یالکنز برنوعدر ؛ بوحادثه‌لرك کافه‌سی بر نوع معرفتله ، یعنی عامی معرفتله ادراك اولنور ؛ بو علمی معرفتك اقصاسی کای ، یعنی جهانشمول بر ریاضیه‌در . بناءً علیه متافیزیکه ، فلسفه‌یه امکان یوقدر . فلسفه اولسه اولسه مثبت علملرك تأمین و احتوا ایتدیکی معرفتلر ساحه‌سنده یاپیله‌بیلیر . اسکی معناده فلسفه‌نك نه‌موضوعی ، نه‌ده کندینه خاص بر اصولی واردر . بو فلسفه ، آنجق جهالتمزك بر کتابه‌سیدر ؛ علمك ترقیلری بو جهالت ساحه‌سنی کیتدکجه دارالتدیغنه کوره نه‌ده ایسه بوندن‌ده أثر قالمایه‌جقدر .

٢ : متافیزیك ممکن اولمادیغی کبی موضوعی ، اصولی و معرفت واسطه‌سی آیری بر روحیاتده ممکن دکلدر . چونکه روحیاتده قوللانیلان تفحص درونی اصولنك نه صحتی، نه‌ده اصابتی واردر. شعور دنیلان شی دخی برکولکه، یعنی دماغی حرکتلرك برنتیجه أثریدر. شعوری مستقلاً موجود بر حادثه کبی تصور ایتمك کندی وهممزدن باشقه برشی دکلدر.

٣ : مادام که کائنات بردر وعینی زمانده کلی وقطعی بر میخانیکیته منقاددر ومادام که روح یوق ؛ یالکنز شعور دنیلن وبرحادثه ظن اولنان برکولکه واردر؛ بناءً علیه :

آ) حیاتده ماده‌ده اولانلردن ؛

ب) روحده‌ده حیاتده اولانلردن فضله بر شی یوقدر ؛

پ) روح، بدنك خدمتكاريدر؛ بدن ايسه عالمشمول ميخانيكيتك، يعنی مادی جهانك برجزء متممندن عبارتدر؛ بناءً عليه حريت دنيلن شی يوقدر.

بوتون بو قناعتلر كوستريیوركه برغسونك ايچنده يتشديكی فلسفی محيط مبحث معرفت ساحه‌سنده متافيزيك وروحياتك مستقل معرفتلر اولماسنی، مبحث وجود ساحه‌سنده ايسه كلی، يعنی عالمشمول برميخانيكيت ومعينيتی تصديق ايتمكله حيات ايله ماده آراسنده‌كی ماهيت فرقنی ونهايت روحك بدنه نسبتله استقلال اصليسنی، يعنی حريتی انكار ايديیور.

«قانت» ده تعضو ايتدكدن صوكرا كيتدكجه قوتله‌نن بو جريان، مشهور كيميا كر «برتلو» واوندن صوكرا «اوكوست قونت» لر، «ره‌نان» لر و «تەن» لر واسطه‌سيله فرانسه‌نك اوتوزبش سنه اولكی محيط فلسفيسنك صارصيلماز عقيده‌لری صيره‌سنه كچديكی كبی او زمانك ادبيات، سياست، اخلاق، كلاميات وتربيه نظريه‌لری هپ بوعقيده‌لری تنفس ايديیوردی. نيته‌كيم بودورك «موپاسان» و «زولا» كبی الك قوتلی رومانجيلری انسانی عالم خارجينك انطباعلريله مزاجنك الجالرينه اسير برماكنه كبی تصوير ايديیورلردی. روح وحيات حقنده هنوز پك محدود واقعه وتجربه‌لره استناداً ويريلان بو كلی حكملر كيت كيده بوتون روحلری مدهش برمادیجيلك چنبرينه آلمشدی. «ره‌نوويه» نك يالكز حادثه‌لرله بونلرك شرائطنی قبول ايدن «نه‌وقريتيسيزم: يكی انتقاديه‌جيلك» ی ايسه علمك كمالنی فيزيكده كورمكدن عبارت قالمق اعتباريله مهم برتجدديا به‌ميوروآنجق «قانت» فلسفه‌سنك عليل ورنكسز برمابعدی اولابيليور. «اوكوست قونت» وبالخاصه «تەن» ك «اختباری مادیجيلك l'Empirisme matérialiste» ی كبی اعتبارلی وحاكم برفلسفه ياننده فرانسز سپريتواليزمی، «قارو» وامثالی ضعيف برطاقم مدرسلرك ألنده پك جيليز وحرارتسز قاليوردی.

انكلتره‌يه كلنجه بوراده ده عينی «پوزيتيويزم» وعينی «ماديه‌جيلك» سلطنتی حكمرانِدی. برطرفدن «سپه‌نسه‌ر» ك «تكامليه‌جی لاادريلك l'Evolutionisme agnostique» ی، ديكر طرفدن «داروه‌ن» شاكردلرينك «ترانسفورميزم ماترياليست» ی، يعنی حياتك بوتون استحاله‌لرينی مادی وخارجی تأثيرلره عطف ايدن فلسفه‌سی غالبدی.

آلمانياده ايسه «موله‌شوت»، «بوهنه‌ر»، «هه‌قكل» كبی دارۆه‌نجی ماترياليستلر مشخص تجربه‌لره قارشی اولانجه ايمانلرينی اعلان ايديیور. بونلر آراسنده يالكز آلمان كلامياتی آره صيره مبهم واقتطافی برسپريتواليزمدن ملهم اوليور. بونكله برابر «شوپنهاوه‌ر»، «هارتمان» و «نيچه» كبی فيلسوفلر استادلری اولان «قانت» ك مذهب فلسفيسنی آيری

آیری تبدیل ایدرلرکن « هەربارت »، « فەهنەر »، « لوچ » و « وونت » کبی عالملر منحصراً تجربی وحسابی برروحیات تأسیس ایتمکه چالیشیورلردی .

الحاصل (١٨٨٠) سنەلرینه کلینجەیه قادار کورولن بوفلسفه چوقلغی ایچنده حاکم وهمان همان مشترك اولان عقیده بوقاریده رقلر وحرفلر صیره‌سیله عرض ایتدیکم قناعتلر ایدی. برغسون ایسه بلا استثنا بو قناعتلرك هیچ بریسنه اینانمادی وهپسنی باشدن آشاغی تنقید، دها دوغروسی تخریب ویرلرینه یکیلرینی اقامه ایدەرك ذهنیه مسلکنه قارشی شیمدی‌یه قادار امثالی کورولمه‌مش بی آمان بر جدال آچدی . کنج فیلسوف ایلك زمانلر بسبتون مبهم وغریب حسلرله قارشیلاندی. فقط اثرلری توالی ایتدکجه بوتون متفکرلری صارصمغه باشلادی . چونکه علمجیلك ، اثباتیه‌جیلك و اضافه‌جیلك مسلك فلسفیلرینك مسلّم ظن ایتدکلری قضیه وحکملرینك همان بلااستثنا ساخته ، یا کلش و مصنع اولدقلرینی اعلان ایتدی. مثلا پیشدارلری « تەن » اولان علمجیلره :

١ : کائنات « بر » دکل، هیچ اولمازسه « ایکی » در، دیدی؛ بر طرفده علمی معرفتك کنهنه قادار بیله بیله‌جکی وبیلدکلرینی ریاضیه اصولیله تماماً تأیید ومساحه ایده‌بیله‌جکی مادی بر عالم وارسه ؛ دیکر طرفده علمی معرفت وریاضی اصولله ادراك ومساحه‌سی یالکز سطحی قسمندن ممکن اولان و درین ماهیتنك کشف وادراکی فلسفی ویا متافیزیك معرفت کبی آیری بر معرفتی استلزام ایدن بر حیات عالمی واردر . بناءً علیه فلسفه، یعنی متافیزیك مثبت علملردن آیری و باشلی باشنه موجوددر ؛ چونکه اونك‌ده کندینه مخصوص برموضوع وبراصولی واردر؛ علم نەقادار ترقی ایدرسه ایتسین فلسفەنك وجود ولزومنه ذره قادار خلل کلیه‌جکدر .

اثباتیه‌جیلره ، یعنی « اوکوست قونت » جیلره دیدی‌که :

٢ : متافیزیك ممکن اولدیغی کبی کندینه مخصوص موضوع واصولیله دیکر علملردن آیری وباشلی باشنه موجود بر روحیات‌ده ممکندر. شعوری بر « کولکه حادثه Epiphé-nomène »، یعنی حرکات دماغیەنك برنتیجه‌سی عد ایتمك نظریه‌سی عبثیاتله دولودر. چونکه بونظریه انسجامسز وعینی زمانده تضادلر ایچنده‌در. بوکا غیراختیاری یاپیلمش برسفسطه‌در دینه‌بیلیر ـ که فرانسزلر سفسطەنك بو نوعنه « Paralogisme » دییورلر ـ حال بوکه روح ، نوعی شخصنه منحصر، هم‌ده موثوق بر شأنیتدر ؛ وحتی شأنیتلرك اك‌مونوقیدر.

روحیاتك قوللاندیغی تفحص درونی اصولی [۱] کندی ساحه‌سنده مثبت علملرك قوللاندقلری تفحص خارجی قیمتنده‌در. تفحص درونینك شمدی‌یه قادار اودرجه پارلاق موفقیتلرده بولنه‌مامسی اولا موضوعنك فوق‌العاده مغلقیتدن، ثانیاً تطبیقده‌کی بعض نقیصه‌لردن، یاخود بو نقیصه‌لره دوشمه‌مك ایچون نه صورتله تجهیز ایدلمه‌سی لازم کلدیکنك هنوز اوکره‌نیلمه‌مش بولنمه‌سندندر. بو اصول کندی ماهیتنده اینجه آکلاشیلوب دوزکون اولارق قوللانیلسه تماس ایتدیکی موضوع حقنده محتملدرکه اضافی دکل، بلکه قصورسز، اویغون، واسطه‌سز ومطلق بر معرفت ویره‌جکدر.

اضافیه‌جیلره، یعنی «قانت» منتسبلرینه دیدی‌که:

۳: «معینیت: دەترمینیزم» یالکز خام ماده ساحه‌سنده جاریدر. حیات، امکان ساحه‌سی، روح ایسه حریت میدانیدر. روح، بدنه نسبتله اساساً آیری ومستقلدر. حیاتك کائناتده‌کی تاریخی، حریتك باشدن آشاغی میخانیکیت اوزرنده‌کی مترقی فتوحاتنی کوسترر؛ حله حیاتك نهایت شکل بشره واصل اولماسی بو فتوحاتك اولدیغنی کوسترن اك مهم بر واقعه‌در.

الحاصل ذهنیه مسلکی ایلك دفعه اولارق بویله جبهه‌دن وبوتون هدفلرندن شدتلی بر آتشه معروض قالیور؛ وهر طرفدن رخنه‌دار اولیور. بونك ایچون برغسونه حیات فکریه‌ده بویوك بر انقلاب وجوده کتیرمك استعدادنده یارادیلمش بر فلسفه قهرمانیدر دینه‌بیلیر. هر انقلاب قهرمانی کبی برغسونده بو کون ایچون تمامیله آکلاشیلمقدن زیاده دها چوق صوص ایدیلمك بر آدامدر. اوتوز بش سنه‌دنبری سحار دهاسیله علم وفلسفه ادراکنی دکیشدیرن، ذهن بشری عصرلر کورمش یاتاغندن چیقاره‌رق یکی فقلره بو الایان بو خارقه‌یی حقیقت حالده کندندن باشقه کیمسه آکلاته‌ماز. اونی کیم آکلاتمق ایسته‌دیسه یا چوق سقطلادی ویا تماماً اولدوردی. چونکه او نصحی وعقلجی بر فیلسوف اولمادیغندن وجوده کتیردیکی فلسفه یالکز ذهنمزله قابل ادراك دکلدر. بو امثالسز روحشناس برچوق سلفلری کبی حیاتك سرلرینی ظواهرده، کمی مناسبتلرده، ذکاده آرامقدن واز کچه‌رك بوسبوتون باشقه بر یول تعقیب ایتمشدر. او هرکسه قارا کلق بر مغاره حسنی ویرن أنامزك اك درین واینجه قیویرملرینه قادار

---

[۱] اثباتیه‌جیلرك عمداری اولان «اوکوست قونت» تفحص درونی اصولنك انفسی اولمق دولاییسیله علمی بر اصول اولامایه‌جغنی وبناءً علیه روحیاته امکان بولنمادیغنی ادعا ایتمشدی.

اینه‌بیلمش و بسبتون کندینه خاص بر اصول معرفت تعقیب ایتمشدر . بو اصولده بر ریاضیه مشواری اولمقله برابر کزیده بر شاعر رفتاری و جاذب بر تلقین قدرتی وار . بویله اوچ بی آمان سحرك قاینا شمه‌سندن متحصل مهارته برده فوق‌التصور بر متافیزیك دهاسنی علاوه ایدرسه‌کز ناصل بر فیلسوفله قارشیلاشدیغمزی تصور ایده‌بیلیرسکز . بناءً علیه یالکز مشکل دکل، حقیقةً طاقتفرسا اولان بویله بر موضوعه آنجق بر اضطرار ایله یاناشیله‌بیلیر. تسلیم ایدرسکزکه فوق‌العاده حادثه‌لر، نه قادار غیر قابل ایضاح اولورلرسه اولسونلر، ذهن بشرده هیچ اولمازسه خیالی، تقریبی ویا تخمینی بر تفکر اویاندیرمقدن خالی قالمامشلردر. ایشته بنمده برغسون فلسفه‌سی قارشیسنده المدن کله‌بیله‌جك آنجق بو طرزده پك ناقص بر تصور اولابیله‌جکدر . بونك ایچون هر شیدن اول قارئلرمدن اعظمی بر مسامحه طلب ایده‌جکم .

فکرلرینی موسیقی جمله‌لری کبی ترنم ایتدیرن بو متفکری اکلامقدن زیاده بوتون بر روح ایله دیکله‌مك لازمدر . بونك ایچون برغسونی اوقویانلر نره‌ده دوشونوب نره‌ده دویدقلرینی فرق ایده‌مزلر . بو فیلسوف حیات، شعور، حریت، اراده، تکامل، روح، حافظه، ذکا کبی اك مغلق ومنازع فیه مسئله‌لری اویله ظریف و ظریف اولدیغی قادار ردی مشکل حللره اوغراتیرکه انسان فوق‌العاده بر فلسفه دهاسیله تماس ایتدیککنه شبهه ایده‌مدکدن باشقه آز زمان ظرفنده تفکر طرزلرینك‌ده بلا اختیار بر انقلابه اوغرادیغنه شاهد اولور. کمال جسارتله سویلنه‌بیلیرکه برغسونك فلسفه تاریخی ایچنده آلدیغی طور فلسفینك ابداعیلك و تلقینکارلغی بلکه‌ده هیچ بر فیلسوفه نصیب اولمامشدر. برنجی صنف محررلردن اولان بو اسلوبکار فیلسوفك باشلیجه دلیل فائقیتی اك اینجه وکیزلی آنات روحیه‌یی هیچ اوملادق تشبیه واستعاره‌لرله شعورك کونشلرینه سرمه‌سیدر. اسلوب ایله تفکرك بو قادار یکوجود اولماسی فیلسوفلر آراسنده اك چوق برغسونه نصیب اولمش بر مظفریتدر؛ دینه‌بیلیر. تام برنده واك مشکل نقطه‌لرده سهل ممتنع حالنده کثیر دیکی خیال وتشبیهلر ایضاحاتنه کوزل بر أدا ویرمکله قالمایه‌رق بالخاصه پك قوتلی ومحسوس دلیل واثباتلر وظیفه‌سنی‌ده کورمکده‌در.

برغسون، متافیزیك دهاسنك جوشغون حیات عصاره‌لرینی نفسنی مراقبه‌ده‌کی خارق‌العاده استعدادینه مدیوندر . شعورك کرفت وچتین معمالری برغسونك مراقبه‌لری آلتنده کونشك حزمه‌لرینی کورن سیسلر کبی داغیلیر. هر شیدن کوزل روحنی دیکله‌مسنی بیلن بو فیلسوفك فلسفه‌سنی عرض ایتمك حقیقت حالده کیزلی وماسکه‌لی شأنیتمزی، یعنی

اولا نجه روحمزی شخصی بر حدس ایله بالذات ادراك و تأمل ایده‌بیله‌جك بر حاله کلمکی استلزام ایدر . حال‌بوکه بو نازك سری یالکز او بیلیور ، او قوللانیور و او ایستیور . بومتافیزیکجی بلکه‌ده زمانك بر ضرورتی وقدرك جلوه‌سیله تفکرینی صنعتکارلق شاهقه‌سنه قادار چیقارمه‌دن بر درلو اولامیور . ایشته بو مظهرتی سایه‌سنده‌درکه بزلرك کچمکه اصلا جسارت ایده‌میه‌جکمز قاراکلق و اسرارلی روح دهلیزلرینی او ، اطرافنه ایشیقلر وچیچکلر صاچه‌رق قطع ایده‌بیلیور .

*

برغسونك فلسفه‌یه باشلامق اوزره اولدیغی ، یعنی (١٨٨٠) صره‌لرنده‌کی تفکر فلسفیسنك باشلیجه استقامتلریله حاکم ادعالرینی کورمشدك . بو أثناده (صوربون) دارالفنوننك رسمی مذهب فلسفیسی منحصراً انتقادی قسمنه ارجاع ایدلمش بر « قانتجیلق » دی . بو فلسفه‌نك ایکی حاکم ادعاسی ، ایکی معتبر هدفی واردی :

١ : علمی معرفتدن باشقه بر معرفت یوقدر؛

٢ : یکانه واسطهٔ معرفت ذکادر .

بونلردن باشقه ینه قانتجیلغه موافق اولمقله برابر « اوکوست قونت » ك « پوزیتیویزم » ی ، « تهن » ك « آنپیریزم ماتریالیست » ی و « سپه‌نسه‌ر » ك « لاأدری تکاملجیلکی » ایله قوتلنمش شو ایکی حکم فلسفی واردی :

١ : علمی معرفت عالم حادثات ایله محدوددر ؛

٢ : علمی معرفت بالفعل اولماسه‌ده بالاستحقاق عالمَ حادثاتك کافه‌سنی ، یعنی فیزیکی وکیمیوی حادثه‌لردن ماعدا حیاتی و روحی حادثه‌لری‌ده قوجاقلار .

*

حالبوکه بوقضیه‌لره علاوه اوله‌جق اوچنجی بر حکم دها واردی‌که بونی پك آز فیلسوفلر آکلایه‌بیلمش وینه پك آزی بر دستور حالنه قویمغه جسارت ایده‌بیلمشدر . چونکه وهلهٔ اولیده هم عقل سلیمه آیقیری دوشویور ، هم‌ده تفحص درونی تجربه‌لرینه آلیشدق کلیور . معلومدرکه علمی معرفتك الك کوزل انموذجی ریاضیاتدر . حادثه‌لری کانده کچن وصیروره دنیلن دائمی اولوشلرله هیچ بر علاقه‌سی اولمایان ریاضیات زمانك تأثیرلرینی حسابه قاتمایان بر علمدر . مادی عالمَ دخی ، هیچ اولمازسه علمك رمزیلشدیریکی شکل وحالنه کوره ، اصلا صیروره‌سی اولمایان بر عالمدر . بناءً علیه ریاضیه‌نك شیمه‌سی

وماذی علملرك تلقیسی دائره‌سنده حیات وروح عالملرینی دوشونمك وعینی زمانده ریاضیه ایله مادی علملر اصوللرینك بو عالملرده قابل تطبیق اولدیغنی ادعا ایتمك بونلرده دخی صیروره La durée یی انکار ایتمکدن باشقا بر شی دکلدی . ایشته برغسونك یتیشمك اوزره بولوندیغی زمانلرده فلسفه‌ده ضمناً ویا علناً حاکم اولان قناعت شوایدی: « صیروره، بر موهومهٔ صرفه‌در ؛ بوتون علملرك مفکوره‌سی ستاتیك بر مفکوره‌در » . فضله اولارق کائناتك یاواش یاواش مثبت علملر ساحه‌سنه کیرمه‌سی بوتون حادثه‌لرك قطعی بر معینیتله اداره ایدلدکلرینه وحریت دنیلان شیئك موهومه‌لر میانه داخل اولمسی لازم کله‌جکنه اینانیلمشدی . برغسونك ایسه بوتون بو مدعالره ضد اوله‌رق نه دعوالرده بولوندیغنی یوقاریده مفصلاً عرض ایتمشدم ؛ خلاصةً تکرار ایده‌لم :

۱ : علمی معرفتدن باشقه بر معرفت دها واردر : فلسفی معرفت ؛ ذکادن آیری بر واسطهٔ معرفت دها واردر : حدس = Intuition

۲ : ذکا ، شغولیتی عالم حادثاتله تحدید ایتمك وکندیسنی یالکز بوکا تخصیص ایتمکله کندی کندینی تدقیقه پك آز وقت بولمشدر . بونك ایچون یالکز کندی فعالیت ساحه‌سی اولان ماده عالمنده حقیقت مطلقه‌یه واصل اولابیلیر. حیاتك واسطهٔ معرفتی ایسه ذکا اولمادیغندن بوساحه‌ده‌کی مطلق حقیقته آنجق حدسله واصل اولنه‌بیلیر. بوایکی واسطه کندی ساحه‌لری خارجنه چیقدقلری زمان هیچ برشی کوره‌میوب بوشلقده قالیرلر. برده « حادثه: Phémomène» و« وجود: Etre » دییه قدیمدنبری قبول ایدیلان آیری ایکی شی یوقدر. بوتون موجودات بر « دیمومت: Continuité » دن، یعنی دائمی وحر براولوشدن عبارتدر. بناءً علیه حادثه ووجود نامیله ایکی شی اولمایوب یالکز متمادی، فاصله‌سز برصیروره بولندیغندن ایستر تفکر، ایستر حدس حالنده بولنه‌لم بو خصوصده‌کی لیاقت واستعدادمز نسبتنده دیمومتك ، صیروره‌نك ، یعنی حقیقت مطلقه‌نك ایچنده یاشیورز دیمکدر .

۳ : کائنات ستاتیك برحالده، یعنی سکون ایچنده اولمقدن چوق اوزاقدر . بناءً علیه علملرك مفکوره‌سی بعدما عالمی ستاتیك برحالده تصور ایتمیوب بالعکس دینامیك مفکوره، یعنی صیروره مفکوره‌سی احیا ایدلملیدر . بو احیا اولا حدس عالمی اولان روح وحیات ساحه‌سندن باشلایه‌رق بالآخره تفکر عالمی اولان ماده ساحه‌سنه متساندا کچمه‌لیدر .

۴ : صیروره‌نك موجودیتی اولدورولمش اولان حریتی احیا ایتمشدرکه اساساً حریتله صیروره یکدیکرینك عینیدر .

برده علمده‌كی معینیتجیلك یالكز براصول كبی آكلاشیلمه‌لیدر؛ هم‌ده بو اصولك ایلكی برحده قدر تسلیم اولنملی؛ چونكه بونك اوته‌سنده بواصولده قدرتسزدر. حتی معینیت اعتقادی اشیانك تا اساسنه قادار برمذهب كبی كوتوروولورسه تخریبكاردر بیله.

*

شیدی بو مدعالرك برغسونده ناصیل تكون ونه‌صورتله انكشاف ایتدكلرینی كوره‌لم:

برغسون فلسفه‌سنده اك خصوصی واك اوریژینال نقطه میخانیك عاملرنده جایكیر اولان «زمان» مسئله‌سنك تنقیدیله بوكا مقابل میدانه چیقاریلان یكی بر زمان شأنیتیدر. فیلسوفك اصل موضوعی اولان شعورتامه یاناشمه‌دن وبوراده بولنه‌بیله‌جك شأنیتلره دائر بر حكم ویرمه‌دن اول كندیسنه كلینجه‌یه قادار حكمران اولان زمان فكری حقنده‌كی متافیزیك مفهوملرك تنقیدینه كیریشیور. بوسببدن ایلك اثرینك مبدأ حركتی بو تنقیدك لزومنه اشارتله باشلیور: «الیوم فلسفه علاقه‌سنی كوسترن بوتون مملكتلرده شیمدی‌یه قادار ریاضیه‌جی متفكرلر طرفندن اعمال ایدلمش اسكی فلسفه یرینه بوندن‌چوق دها قوتله حس ایدیلن دها اختباری: Empirique ویاشعورك بلاواسطه معطالرینه دها یاقین برفلسفه احتیاجی واردر. ایشته بوتمایل،فلسفه‌صرفه‌ایله تفحص درونی روحیاتی بالضروره بربرینه یاقلاشدیرمشدر. بونك ایچون حالاً فلسفه یاپانلر تفحص درونی روحیاتندن باشلایه‌رق بونی فلسفه‌یه قادار چیقارته‌بیلیرلر. ظنمده آلداتمایورسه‌م «ویلیام جه‌یمس» فلسفه‌سنی بو طرزده یاپدی. بن‌ایسه فلسفه‌مه بونك تماماً عكسی بریولدن كیتدم. مثلا اول‌باول حدود وشمولی ایجه تعیین ایدلدیكنه حكم اولنان بعض فلسفی مفهوملری، ازجمله زمان ومكان مفهوملرینی تعمیق ایتدم. نتیجه‌ده بو مفهوملرك چوروك وتملسز شیلر اولدیغنی واساساً روحیاته تعلق ایدن برموضوع تشكیل ایتدكلرینی كوردم. بالفرض میخانیك‌وفلسفه‌نك زمان حقنده‌كی فكرلرینی تنقیده باشلاینجه روحیاته متعلق تدقیقاته دوغرو یول آلدیغمی وبویولك منتهاسنده شعورك معطالرینه دایاندیغمی وبناءً علیه ایركیچ بونلری تتبعه مجبور اولاجغمی یقیناً اكلادم. چونكه اسكی وعنعنوی فلسفه‌نك زمان وبوكا مماثل مفهوملری ریاضی برطاقم مجردات اولدیغندن بوتجریدلرك آلتنده‌كی مشخص فكرلر، حقیقی شأنیتلر آرانمغه باشلانجه طبیعتیله شعورك معطالرینه واصل اولنیور».

معلومدركه كرك‌فلسفه وكرك علمده ذكایی یكانه واسطهٔ‌معرفت تلقی ایدن فیلسوفلره ذهنیه‌جیلر: les Intellectualistes تسمیه اولنیور. بو مذهب فلسفی برغسونه كلینجه‌یه.

قادار ماضيده كى بر قاچ سقوطنه رغماً « قانت » ك و اونى تعقيب ايدن « پوزيتيويست » و تكامليه جى فيلسوفلرك غيرتلريله ينه كسب محكميت و فائقيت ايله مشدى. ذهنيه مسلك فلسفيسنك قبول ايتديكى زمان مفهومى رياضيه جيلرك مجرد و متجانس زمان فكرندن باشقه بر شى دكل ايدى. زمان ايسه بوتون علملرله متافيزيكده مشترك بر مفهوم اولديغنه كوره بويله شمولّلى بر مفهومى تنقيددن باشلامق صورتيله فلسفه يه كيرمه نك لايعد محسناتى اولاجقدى . زيرا بو محكم قاپو زورلانمه دن قلعه يى فتح ايتمك اساسلى بر شى اولامازدى . نيته كيم برغسون ذهنيه مسلكنى بو قاپويى آردينه قادار دوه يرمك سايه سنده ييقمش و نظيرسز انقلابنى آنجق بو محكم ضربه ايله تأمين ايتمشدى .

عجبا فلسفه سنه باشلامازدن اول زمانه فكرينى نه حالده بولدى؟ « قانت » ه كلنجه يه قادار زمان مفهومنك فلسفه ده يرى يوقدى . يالكز زمانك تكون عالم و كذارش حيات ايله تحول دائميلرده كائناتك بر قانون اساسيسى اولديغنى و بناءً عليه اهميت اصليه سى بولونديغنى اسكى يونان فيلسوفلرندن بر « هراقليت » كورمشدى . فقط هراقليتك معقبلرى كلديكى ايچون زمان حقنده كى بو داهيانه فكرده متروك قالمشدى . واقعا « افلاطون » ايله « ارسطو » زمان فكريله خيلى اوغراشديلرسه ده بونى يالكز وجود و تكون عالم شأيتنده قوللانمقله اكتفا ايتديلر. حال بوكه منحصراً خلقت عالمه خاص بر زمن قبولى قلاسيق فيلسوفلر نظرنده جناب حق ايچون بر نقصان كال و بر انكار وجود عد ايدلديكى جهتله چارچابوق مهمل براقيلمشدى. الحاصل قلاسيق فلسفه ده زمان يا دائما اهمال ايدلمش ويا مجهول قالمشدى. بو سببدن بوتون فيلسوفلر سيستهمه لرينى ابديت زميننده انشا ايدرلر؛ و دائما كلى يعنى عالمشمول و ازلى حقيقتلر پيشنده قوشارلردى . بو حرص غالب اولنجه يعنى جهانشمول و ابدى حقيقتلر بولمق سوداسنه دوشولنجه طبيعتيله زمان و مكانك اهميتلرى قالمايه جقدى . برده فيلسوفلرك اكثريتله رياضيه جى اولمه لرى زمان مفهومنى مجرد و متجانس اولارق قبول ايتمكى قولايلاشديريبوردى . چونكه رياضيه نك بوتون محاكمه لرى مكانده كچديكى ايچون زمان ايله علاقه سى يوقدى .

قانت ايسه زمان مفهوميله اوغراشمادى دكل ؛ فقط بوتون غيرتى زمانك انفسى بر حادثه اولديغنى اثباته حصر ايتدى . مكان ايچون ده عينى شيئى يابدى. برغسونك تعبيريله: « هر ايكيسنى محتوياتلرندن آييردى » و ذكامزك اشكال صرفه سندن برى كبى كوستردى . مع مافيه قانت بو حكمنه: « زمان حد ذاتنده بر شى دكلدر؛ يالكز بز زمانسز دوشونه مه يز؛

بو زمان خارجنده کائناتك نه اوله‌بیله‌جکنی فهم و تصور ایده‌مه‌یز » طرزنده بر قید احترازی علاوه ایتدیسه‌ده بوده چابوق اونوتلدی .

قانتك شاکردلرندن اولان « شه‌للینغ » ایله « شوپنهاوه‌ر » و « نیچه » لرك کائناتك اساسنده بولدقلری « اراده » یی [۱] عالمك ازلی و ابدی یعنی لایتغیر بر جوهری کبی وضع و تثبیت ایتدکلرندن کائنات ینه خارج از زمان قالمش دیمکدر .

نهایت « هه‌گه‌ل » ، زمان مفهومنی متافیزیکه ادخال ایتدی . ازجمله حقیقت مطلقه‌نك شرط اساسیسی صیرورت و تغیردر دیدی . بو فیلسوفه نظراً فکرلرده‌ده انکشاف ، تکون و تکامل واردر . فقط هه‌گه‌لك آکلادیغی بو زمان دخی برغسونك زمانندن چوق فرقلیدر . چونکه هه‌گه‌لك تغیر و صیرورتدن قصد ایتدیکی معنا ممکن اولدیغی قادار معین و اولدن قابل تقدیر اولابیلن بر صیرورتدر . اونجه « فکر » ، قطعی بر ضرورت و معینیته تبعاً تکامل ایدر و عینی زمانده بو تکاملك ابدی قانونی قابل تثبیتدر . بناءً علیه بوراده‌ده حر و یاراتیجی بر زمان قالمیور دیمکدر .

« هه‌گه‌ل » لك الك بیوك خدمتی « فکر تکامل » کبی پارلاق آتیه نامزد بر تلقی‌یی فلسفه‌یه ادخال ایتمه‌سی اولمشدر . آرتق بو فیلسوفدن اعتباراً ذهنیه‌جیلرك فلسفه‌لرنده تکامل یعنی زمان مفهومی یرلشمشدر . بالآخره بو فکر « اوگوست قونت » ، « داروه‌ن » و « سپه‌نسه‌ر » لر طرفلرندن دخی تنمیه ایدلمشسه‌ده برغسون نظرنده بونلر « ساخته تکاملجیلر » در . چونکه هپسی‌ده تکاملك ازلی و ابدی قانونی بیلدکلری دعواسنده اولدقدن باشقه « هه‌گه‌ل » کبی استقبالی ماضینك اعانه‌سیله بنا ایده‌بیله‌جکلرینه قانعدرلر . حالبوکه برغسونه نظراً تکاملك صفت کاشفه‌سی غیر قابل ابتصار و هر وقت یکی اولمقدر ؛ تعبیر دیکرله صیروره و یا تکامل قبل الحصول کشف اولنه‌میه‌جنی کبی دائماده یکی یکی تجلیلره مظهردر .

*
* *

شیمدی برغسونك زماندن نه آکلادیغنی کوره‌لم . فیلسوف دها ایلك اثرینك باشلانغیجنده شعور حالاتنك مقادیر و یا کمیات اولمایوب شدتلر و کیفیتلر اولدیغنی و بونلرك ایسه مساحه ایدیله‌میوب آنجق حس و ادراك اولنه‌بیله‌جکلرینی دلیللرله کوسترمکده‌در . برغسونه نظراً حقیقی یعنی واقع زمان ، میخانیکیتجیلرك ساعت قادرانك چوره‌سنه

[۱] معلومدرکه بو فیلسوفلرده‌کی اراده تعبیری آرزو ، اشتها ، احتیاج ، حرص ، اقتدار معنالرینه آلنمشدر .

ارجاع ونهايت مكانه قلب ايتدكلرى بوش ومجرد برزمان اولمايوب بالعكس هر آنى بربرندن فرقلى صيروره‌لرله تجلى ايدن دائمى بر تحول، انقطاعسز براولوشدر . ذهنيه فلاسفه‌سنك زمان ومكاندن باشقه حركت تلقيلرى‌ده بوش ومجرد مفهوملردر. بونلرك حركت ديدكلرى شى متجانس ، قابل تقسيم و قابل مساحه برمكاندن عبارتدر . حركت ديبه اولچدكلرى شئ ايسه متوالى نقطه‌لر آراسنده‌كى فاصله‌لردر. برغسونه كوره حقيقى يعنى واقع حركت: صيروره‌سى اولان برعمل ، بركيفيت ، بر شدت والحاصل تك بركلمه ايله مشخص وجانلى بر شأيتدر .

دقت ايده‌جك اولورسه‌ق رياضى زمان ايله ياشاديغمز زمانك بسبتون باشقه شيلر اولديغنى آكلايه‌بيليرز . ياشانان زمان شعور حاللرينك متوالى سيرى ، دائمى صيروره وتحوللريدر. بناءً عليه حقيقى زمان حالات شعوريه‌مزدن باشقه برشى دكلدر. بونك ايچون حقيقى زمانك نه اولديغنى آكلامق ايسترسه‌ك شعور حاللرمزك تواليسنى بيلمك كفايت ايدر. حيات روحيه‌نك طبيعى حالى دخى شعورك دائمى بر تحولده بولنمه‌سيدر . نته‌كيم حالات شعوريه‌نك توقف وركودتى اولا فكرثابتى وبالآخره جنتى داعيدر. يالكز بو تحول او نسبتده تدريجى اولوركه برشعور حالندن بوسبتون باشقه بر شعور حالنه بردنبره كچمه‌مز نادراً واقعدر. حال طبيعيده بولنديغمز مدتجه برشعور حالندن ديكرينه انتقال نامحسوس اولاجق درجه‌ده اينجه وتدريجى استحاله‌لرله وقوعه كلكده‌در . بو سببدن بر شعور حالنك نه‌وقت بيتديكنى وديكرينك نه زمان باشلاديغنى سويله‌مك ممكن دكلدر . چونكه شعور حالاتنك تماديسنده اصلا فاصله اولمامش و بوتون استحاله‌لر محسوس اولامايه‌جق درجه‌ده كوچوك وتدريجى اولمشدر. برده بواستحاله‌لرك هربرنده بوتون ماضئ شعورمز متكاثف برشدت حالنده مندمجدر. الحاصل حقيقى زمان ، شعور حالاتيدر . بوحالات آراسنده اصلا بوشلق وانقطاع يوقدر. روحك بوتون ماضيسى هم شعورحالاتنك هيئت عموميه‌سنده، هم ده هربريسنده بوتون كماليله مندمجدر .

بوايضاحلردن آكلاشيليوركه برغسونه نظراً شعور حالاتمز قابل تجزى وقابل مساحه دكلدرلر ؛ چونكه كميت : Quantitè دكلدرلر. شعور آنجق كيفيتلر Les qualités دن عبارت بر كثرتدر . كميتسز كثرت Pluralité اولورمى ؟ ديه‌جكسكز . بوحكم منطقاً عبث و عقل ايچون موجب اعتراض ايسه‌ده حقيقت حالده بر ماوقع يعنى كورولن و اولان بر شيدر . ايشته روحده كثرتى قبول ايدوب كميتى رد ايتمك

ویالکز بر کیفیت کثرتی کوسترمك شیمدی یه قدر شعور حقنده کوکلشمش مجرد تلقیلرمزی الت اوست ایدن و فیزیك بر روحیات وجوده کتیرمك امیدلرینی کوکدن صارصان مدهش بر انقلابدر. بوتلقی‌یه کوره روح، نه بر جوهر واحد، نه‌ده آتوملردن متشکل بر موزائیك در. اوحالده برغسونك شعور نظریه‌سی شیمدی‌یه قادار یاپیلان شعور نظریه‌لرندن بسبتون آیریلیور دیمکدر. آرتق بو اویله برشعورکه کندیسنده هم کثرت، هم‌ده وحدت : Unité وار. عینی زمانده هیچ برصورتله نه قابل تجزی، نه قابل مساحه، نه‌ده قابل حساب برشعور !

الحاصل برغسون فلسفه‌سنك تمل دیره‌کی همان کاملاً بوزمان فکرینك تنقیدنده طوپلانیور. برغسونه نظراً اسکی فلسفه ایله علمك آکلادیغی زمان، متجانس وقابل مساحه برمحیط وبرمکاندن عبارتدر. حال بوکه مشخص زمان شعورمزك صیرورهسیدر. بناءً علیه جانلی زمانی آنجق شعورمزده یاقالایه‌بیلیرز. بوزمانك هرآننده نظیرسز بر تحول وکیفیتدن عبارت بر یکیلك حصول بولمقده‌در. صیرورهنك قابل وزن وتجزی اولمامه‌سی‌ده بوندندر. جانلی شعورمزك لحظه‌لرنده ماضیمزك بوتون محتویاتی چینلار وکله‌جك شعور حاللرینك سسلری ایشیدیلیر. بو چینلامه وسسلر روحمزی تماماً کندی حالنه یعنی صمیمی محبت ونفرتلرینه براقدیغمز زمانلر ایشیدیلیر؛ بونك ایچون بوتون شخصیتمز محبت ونفرتلرمزده انعکاس ایدر.

شعور بو طرزده غیرمتجانس، انقطاعسز وبوتون حالاتی یکدیکرینه حلول ونفوذ ایدن بر تعضو اولنجه روحی حیاتمز حقنده دوغرو بر فکر ایدینمك آنجق شعورمزی صیرورهٔ صرفه Durée pure سی حالنده تفحص ایتمکله ممکن اولابیلیر. نیته‌کیم برغسونك ادعاسی‌ده بودر. تفحصمز نه‌قادار درین اولورسه شعور حالاتی‌ده اوقادار تحریفسز وصرف کیفیت اولارق یاقالایه‌بیلیرز. یالکز علی‌العاده لسانمز کلمه ومفهوملریله پارچه‌لی، مجرد، غیر شخصی وعملی بر آلت اولدیغندن صمیمی شعور حاللرینه ترجمانلق ایده‌بیلمکدن عاجزدر. چونکه شعورك مشخص حالاتی لسان آنجق مجرد وعمومی اوله‌رق افاده ایده‌بیلیر. حال بوکه صمیمی شعورحالاتنك هربریسی امثالسز واوریژینالدرلر. بونك ایچون افاده ایدلمه‌لری آنجق تشبیهلی، استعاره‌لی، مجازلی والحاصل کیفیتلری محسوس برحاله کتیره‌بیله‌جك اینجه وحساس برلسان ایله ممکندر. حتی چوق کره بولسان بیله افاده‌یه کافی

کلدیکی ایچوندرکه « صمیمیتك لسانی یوقدر » دیرز . نیته‌کیم برغسونك تشبیهلی ، تمثیللی بر لسان قوللانمه‌سی صمیمی شعور حقنده‌کی بو نقطهٔ نظرینك بر نتیجه‌سیدر .

*
* *

عجبا برغسونك تماماً اوریژینال وتعضونده مختار بولدیغی شعور بوتون شعورمزمیدر؟ خایر . برغسونه نظراً شعورمزك بر قابوغه ، برده ایچ قسمی واردر . قابوق قسمی عقل ، ذکا ، منطق ، علم طبقه‌سیدر . بو طبقه ماده و جمعیت حیاتلرینك عملی شرائطنه انطباقدن تشکل ایتمشدر . بو قسمك فعالیتنده علیت قانونلری تماماً جاریدر . بوراده حریت یوق ؛ معینیت واردر . فقط « ایچ » طرفه کلنجه ــ که برغسون بوکا « اساسی‌أنا [١] دیمك اولان « Moi fondemental » تسمیه ایدییور ــ بوراسی بسبتون باشقه ماهیتده برشعوردر . اولکیسی عمل ، منطق ، غیرشخصیت ، معینیت کبی قیدلرله مقیدسه اساس أنا بونك تماماً ضدیدر . برنجیسی ماده وجمعیتله تماسدن قاتیلاشمش وشخصیلکدن چیقه‌رق مکانیلشمش ، متبلر ، سطحی برأنا اولوب نسجی دخی تماماً فکرلردن اوروولمشدر . هم اویله فکرلرکه اجتماعیلاشمش ، لسانده میخلانمش وعینی زمانده منفعل : Passif وجانسزدرلر . برغسونك افاده‌سیله : « بونلر دورغون صولرك اوزرنده‌کی خزان یاپراقلری کبی روحك سطحنده یوزرلر » . جانلی فکرلره کلنجه بونلر دائمی بر قاینامه ، متمادی بر ذوبان ومتقابل برحلول وبرکت حالنده‌درلر . ایشته اساس و درین أنامزك یاشایشی بو طرزده اسرار انکیز برحیاتدر .

*
* *

شعورك اساسی تماماً اوریژینال برنبعان ، مختار برتعضواولنجه بونك استقبالده آلاجغی رنك وماهیت قبل الوقوع بیلنه‌میه‌جك دیمکدر . چونکه دائما یکی‌یه و مجهوله دوغرو یوروین برحرکت قارشیسنده‌یز . شعورك طبیعی حرکتی متمادیاً استقباله ویکیلکه کیتمك اولنجه ، کری‌یه عودتده قابل اولامیه‌جقدر . فی‌الواقع شعورك رجوع ایده‌میه‌جکنی « هیوم » ده سویله‌مشده دائما مجهوله کیتدیکنی ادعا ایتمه‌مشدر . بوتلقی‌یه کوره ماضی آرقه‌مزده کیتدکجه بویوین ورجوعه مانع اولان برتپه کیبدر . بوتپه بر خزینهٔ مراجعت

[١] « دورقایم » ك اجتماعی متافیزیکی ده « عضوی أنا » و « معشری وجدان » اولمق اوزره ایکی شعور قبول ایدییور . یالکز برغسونك « اساس أنا » سی دائمی وحر تکونلریله دورقایمك معینیته تابع « معشری وجدانی » نه بکزه‌میور .

واستفاده اولنقله برابر عینی زمانده عظیم بر یوکدر . فضله اولارق ماضی . هرکون ، هر ساعت یکی بر حموله قازانمقده و بوقازانج اساساً نامزك حرتکونلرندن کلمکده‌در . شوحالده استقبالده نه‌دوشونوب نه یاپه‌جغمزی بیله‌میه‌جکمز کبی یالکز ماضیمزه باقمقله‌ده حالی کوره‌میه‌جکمز . چونکه هرلحظه‌ده یکی حموله‌لر قازانان بر ماضینك نه حالمزه بر معکس ، نه‌ده استقبالمزه برمدار بصیرت اولماسنه امکان یوقدر . « بصیرت Prévision » ممکن اولمانجه اراده‌ده‌ده معینیت اولامایه‌جق دیمکدر .

برغسون بوطرز تفکریله شعورمزك استقبالی حقنده بصیرتك امکانسزلغنی ادعا وارادده‌ده معینیتی انکار وبالنتیجه حریتی تصدیق ایدییور . ذاتاً حریت منکرلری روحك ماهیتنی حال سکونده تلقی ایدنلر یعنی حالات روحیه‌یی « اشیا » کبی دوشونلر اولمشدر . بونلره باقیلیرسه فکرلرمزله حسلرمز صانکه هیچ « تکون Devenir » ایتمه‌ین « اولمش بیتمش » شیلردر . ذهنیه‌جیلرك اراده‌لری ایضاحی هپمزك بیلدیکمز « بکلك » بر ایضاحدر . فقط بوطرزده بر اراده‌نك حقیقتده اصل واساسی یوقدر . بو بکلك ایضاحه کوره حریت ویا اراده ، ایکی علت حرکت آراسندن برینی انتخابده تظاهر ایدر . مثلا (ب) ؛ روح اولسون وبونك (ء) و (ح) کبی ایکی علت حرکتی بولنسون . شیمدی بوراده عادتا اوچ « شی » تصور اولنیور وبونلرك هپسی‌ده بربرلرندن آیری ویکدیکریله اصلا قاینیاشمیورمش کبی دوشونیلیور . یالکز چوق چوق ایکی علت حرکتك روح اوزرنده یعنی (ء) ایله (ح) لك (ب) اوزرنده برجاذبه‌سی اولدیغنی قبول وعینی زمانده فعل انتخاب اثناسنده بو اوچ شیئك دائما کندی کندیلرینك عینی قالدقلری واصلا استحاله‌یه اوغرامادقلری ملاحظه اولنیور . شیمدی بر زمان معین دائره‌سنده أنانك بو علت حرکتلردن برینی ترجیحه نیچون وناصل قرار ویردیکنی بیلمم آکلایه‌بیله‌جکمی‌یز؟ شاید أنا قرار ویره‌جکه مقتدرسه بونی محاکمه وتأمله حاجت قالمه‌دن ده‌ویره‌بیلیردی . چونکه علت حرکتلر یعنی (ء) و (ح) ، قرار ویرمك ایچون کچن زمانده هیچ بر تحوله اوغرامیورلرسه استثنا . [١] یه نه لزوم واردی ؟

---

[١] ذهنیه‌جیلره کوره استشاره ، أنا ایله علت حرکتلر آراسنده واقع بر کیدوب کلمه یعنی مکانده برقطع مسافه‌در. حالبوکه برغسون ، أنا ایله علت حرکتلرك دائمی برقاینیاشمه و یکیلشمه‌سی حالنه استشاره دییور. بوتقدیرده استشاره، فکرلرله أنا آراسنده دائما طاشلری طرزنده برکیدوب کلمه دکل؛ بلکه دینامیك برترقی وبپیکی بر تکوندر .

اراده‌یی دها عامیانه برصورتده ایضاح ایدنلر روحی بر ترازی‌یه ، علت حرکتلری‌ده ترازینك کفه‌لرینه قونیلمش وزنلره بکزه‌تیورلر . بونلره‌نظراً ارادی فعل آغیر باصان طرفده حصوله کان منفعل : Passif برحرکتدن عبارتدر .

حال بوکه حقیقی حریت وشانی اراده هیچده بویله دکلدر . اولا علت حرکت دیدیکمز شیلر یا تصورات ، یا افکار ویا حسیاتدر . بونلر ایسه أنادن خارج شیلر دکلدر . أنا ، نه‌شکلده اولورسه اولسون بر علت حرکتله برلشدیمی آرتق علت حرکتك حدوثندن اولکی أنا یوقدر . چونکه بوعلت حرکت أنایه رنك ذاتیسنی آشیلایور . بالآخره بوکا ضد بر علت حرکت ظاهر اولنجه بوده روحه یکی بر رنك قاتیور . شوحالده بسبتون یکی وباشقه بروضعیت روحیه حاصل اولیور . فضله اولارق استحاله بورادده بیتمیور . دائمی بر تکون حالنده بولنان اساس أنا ، سطحی أنانك بو یکی وضعیتنی برده کندی دهلیزلرنده برچه غیرمشعور قالان یکی بر تکون واستحاله‌یه دها اوغراتیورکه ایشته قرار دیدیکمز شی بوصوك استحاله‌نك سطح شعوره چیقمه‌سندن عبارت اولیور . شیمدی بو اینجه ونفوذلی نظر تحلیله باقیلیرسه اراده فعلنده نه‌أنا علت حرکتلره دوغرو کیدییور ؛ نه‌ده علت حرکتلر أنایه کلیور . بلکه اولا بر صیرورہ عملیه‌سی اولیور و بو اثناده شعورك رنکی وکیفیتی ده‌کیشیور . بناءعلیه اراده‌ده کورولن فعالیت کمی ومکانی برحرکت اولمایوب منحصراً کیفی وزمانی بر استحاله‌در .

الحاصل برغسونك آکلادیغی اراده ، نه معینیتجیلرك - یعنی اراده‌نك فیزیك عاملرله قابل ایضاح اوله‌بیله‌جکنی ادعا ایدنلرك - تصور ایتدیکی وجوب وضرورت اراده‌سیدر ؛ نه‌ده مجرد حریتجیلرك تصور ایتدیکی ایکی ثابت علت حرکت آراسنده‌کی مختار بر انتخاب اراده‌سیدر . برغسونك اراده‌سنده عقل وذکانك بصیرت وحسابیله تعین اولنه‌میان ومیخانیکی حرکتلره ارجاع ایدیله‌مه‌ین بوتون برسجیه وبر شخصیت واردر [۱].

[۱] برغسونك اراده حقنده‌کی نقطهٔ نظرینی اینجه قاورامق ایچون ماده عالمنده‌کی معینیت ایله روح عالمنده‌کی معینیتی یکدیکرینك عینی طوتمادیغنی خاطرلامق لازمدر . بوفیلسوف ماده‌ساحه‌سنده ماضینك حالی هم حاضرلادیغنی ، هم‌ده علتنی تعیین ایتدیکنی قبول ایدییورسه‌ده روحده قبول ایتمیور . وروحی حادثه‌لرده‌کی علیت قانونی معینیت دکل ؛ امکان وحریتدر دییور . بوراده ماضی حالی حاضرلار ، فقط علتنی تعیین ایتمز ؛ یعنی حال ماضی‌یی صافلامقله برابر برده کندینه کوره تعدیل وتجدید ایدرکه‌بوصورتله روح علیتنی کندی یاراتیور دیمکدر .

بوتقدیرده عمل اختیاری یعنی ارادۀ جزئیه، آنانك كندمدن آیری و اوزاق ایكی علت حركتدن برینه انجذابی كبی میخانیكی وهندسی بر مسافه قطعی اولمایوب بر ترقی، بر صیرورەدر. بناءً علیه هر ارادی فعله؛ روحك محسوس ومشهور برحاله كلمش بر مرحلۀ ترقیسیدر دنیله‌بیلیر. آرتق ارادۀ جزئیه ده نتیجه بهمه‌حال شعور حالاتنك زمانده‌كی انكشافی آكلاشیلمالیدر. بوانكشاف، مكانی اولمایوب حیاتی، دینامیك و كیفی Qualitatif اولدیغندن قبل الحصول قابل كشف وتعیین دكلدر.

یالكز بو حریتمز مطلق دكلدر. چونكه آنامزك حریتله كامیاب بر لبندن ماعدا معینیته تابع بر ده‌قشری واردر. شعورك ذكا دیدیكمز متبلر سطحی ماده ایله تماسدن حصوله كلمش بر جزء روح اولدیغنه كوره یالكز ذكامزله قالدیغمز زمان اصلا حر اولامایز. شو قادار واركه بزم حقیقی شخصیتمزی ذكا تشكیل ایتمه‌دیكنه كوره حریتی ذكاده دكل، اعماق روحده آرامق لازمدر. نیته‌یم اساس آنا دنیلن شعورك ایچ طرفنه ماده ومعینیت نفوذ ایده‌مه‌مشدر. ایشته تماماً حر اولان، ماده ومكانله علاقه‌سی اولمایان شعورمزك بوقسمیدر. بناءً علیه حقیقی شخصیتمزی و بوتون روحمزی اشتراك ایتدیرمك صورتیله ویردیكمز قرارلرده یالكز ذكامزك معینیت ووجوبلری حكمران اولمش دكلدر. ازجمله الك صمیمی و اعماق روحدن كلن حركتلرمز تماماً حر وغیر مشعور تكونلرك افاده‌لرندن باشقه برشی اولامیورلر. برده حقیقی مرحمتلرمزی، عشق واحتراصلرمزی، ایمان واعتقادلرمزی، ذوقلرمزی، بدیعی حسلرمزی تعمیق ایتدیكمزده ـ كه الك حر افعالمزدر ـ بونلری عقل و منطق و ماده عالمده‌كی معینیت وضرورت چرچیوه‌لرینه صیغدیره بیلمكدن عاجز قالیرز. بو سببدن سجیه‌مزك صمیمی بر افاده‌سی اولمایان فعللرمزده حریتك‌ده بولنمدیغنه هیچ شبهه ایتمیه‌لم. شخصیت صاحبی دینه بیله‌جك كیمسه‌لر آنجق سجیه‌لرینك حقیقی ترجمانی اولانلردر.

شیمدی حقیقتی اعتراف ایتمك لازم كلیرسه «حر وارادی عمللرمز نادردر» دیمك مجبوریتنده‌یز. چونكه حیاتك قسم اعظمنده حر عمللرك لزومی كورولمه‌مكده‌در. اكثریتله مادی وانتفاعی علاقه‌لر ایچنده كچن بر عمرده معینیت قانونلریله قورولمش ذات الحركه فعللره انهما كمزده اضطرار واردر. بوقاریده عرض ایتدیكمز تماماً شخصی وبوتون روحمزدن كلن حر اراده‌لرمزدن باشقه حربت حیاتی برده «رؤیا» و «خولیا» لرمزده یاشیورز. ازدواجلرده صمیمی اراده‌لرینی بولمق ایچون خلقمزك «استخاره» یه لزوم كورمه‌سی بو

نقطهٔ نظره کوره چوق قولای قابل ایضاحدر . بناءً علیه عمق روحك افادهلرینه ترجمان اولان شفقت و مرحمت ، امید وامل ، مفکوره ، اعتقاد ، ایمان ، عشق ، رؤیا ، خولیا کبی ارادهلر عقل ومنطقله دکل؛ آنجق کندی کندیلریله قابل ایضاحدرلر .

خلاصه حریت دعواسنك بوتون مشکلاتی و حتی بالذات بودعوا حقیقی زمانك ، اساس أنانك صیرورة حالی بیلنمهمك دولاییسیله شعورك اشیا مقولهسی ثابت و جامد جوهرلردن متشکل برخلیطهکبی ظن ایدلمهسندن ایلری کلمشدر . حریت وارادهیی تعریف ایتمك زعمیده عینی وهمك برنتیجهسیدر. هنوز بیتمهین، دائما حالتکونده بولنان ومتمادیاً مجهوله کیدن بر حریت عقل ومعینیت لسانیله ناصل تعریف اولنهبیلیر ؟ حریت: مشخص واساس أنامزك ، یاراتدیغی فعللرله اولان بر مناسبتندن عبارتدر . حساب و بصیرتله قابل تعیین اولمایان بو فعللر دائمی وغیر متجانس صیرورهلردر . حرعملمزك کافهسی برکره حصول بولور وبر دها تکرر ایتمزلر . بونك ایچون اشیا یعنی تکرر ایدن مادی حادثهلر تحلیل وتعریف اولنهبیلیرسهده ترقی، تکون، صیرورة دیمك اولان حریت تحلیل اولنهماز . کسب استقرار ایتمهمش شیلر ناصل قابل حساب اولابیلیرکه حسابك امکانی اشیانك استقرار و عدم تحول حالنده بولنمهسی کبی بر شرط اساسیی مقتضیدر . حالبوکه حقیقی أنامزك حیاتی عطالت و سکون حالی اولمایوب بنفسه و دائمی بر تکوندر . بناءً علیه حریت وارادهلرمزك آنجق ماضیسی معینیت آلتنه آلینهبیلیر . چونکه بونلر مادیلشمش ، سکون واستقرار بولمش شیلردر . بناءً علیه بوتون اشیا کبی بالطبع بونلرده تعریف وتعیین اولنهبیلیرلر . خلاصه حریتی سربست افعالمز اولانجه صمیمیت وشخصیتمزدن آنجق بردفعه صادر اولانلردر . بحق سویلهجك افعالمز بونلر اولاجقکه فیلسوف : « ایکی دفعه تکرار ایتمهین هرشیئی سوکز » دییور .

برغسونك ایلك اثری ومذهب فلسفیسنك تمللری بوراده بیتیور . بوفلسفهنك بالآخره بوتون شأنیتلرده نهصورتله انکشاف ایتدیرلدیکی دیکر أثرلرنده کوروله‌جکدر .

برغسونك أنای یعنی فعالیت روحیهیی سطحی ودرین وجههلرندن اولمق اوزره لذاته وبر روحیاتجی کبی تشریح و توصیف ایتدکدن صوکرا مجرای تفکرینی بوراده براقایوب روحنی برده محیطی ایله اولان مناسبتنه کچهجکی طبیعی ایدی . دائما عقل سلیمی رهبر

اتخاذ ایدن برغسون یالکز أنانی بیلمه‌نك بوتون شأنیتلری بیلمه‌یه کافی اولامایه‌جغنی تقدیر ایدنلردندر. ساده‌جه شعوری قبول ایدوب دیکر شیلری هپ بونك ایچنده وهم ایتمك وعالم خارجی‌یی هیچ ییمسه‌مه‌مك برغسوندن بکلنه‌مزدی. بوتون طبیعی انسانلر کبی برغسونده أنانك غیر قابل ادراك، اعجازکار و منفرد بر شأنیت کبی چوخلاده معلق اولامایه‌جغنی دوشونمشدر. بناءً علیه تفکری بو مرحله‌یه ایصال ایدن برفیلسوفك أناده قالمایوب عالم خارجی‌یه‌ده کچمك مجبوریتنی حس ایده‌جکی آشکاردی. نته‌کیم بو واديده‌ده ذهنیه‌جیلرك برسورو وهملرینی کورمش وبونلری اورته‌دن قالدیرمغه «ماده وحافظه»[١] نامنده‌کی اثرینی تخصیص ایتمشدر. بو اثر روحك ماده ایله، أنانك غیر أنا ایله مناسبتلرینی ملاحظه و تعمیق ایتمك ایچون یازلمشدر. بوراده آرتق روحیاتدن چیقه‌رق متافیزیکك الك عمومی مسئله‌لرینه کیرمك ایجاب ایده‌جکدر.

برغسونه نظراً ماده ایله روحك مناسبتی حافظه ایله دماغك مناسبتی مسئله‌سیدر. دعوا بوشکله کیرنجه شو اوچ سؤاله جواب ویرمك لازمدر: ماده نه‌در؟ روح ماده‌دن فرقلی برشیمیدر؟ روح ایله ماده‌نك برلشمه‌سی نه ماهیتده قابل ادراکدر؟

برغسون بوسؤاللرك جوابلرینی ویره‌بیلمك ایچون یدی‌سنه چالیشیور؛ وبو اثری ایلك اثرینك ضروری برمابعدی اولیور. بناءً علیه بوراده‌کی تلقیلرك یوقاریده کوردیکمز شعور

[١] مؤلف بو أثرینك تاصیل تکون ایتدیکنی (١٩٠١) سنه‌سنك کونلرندن برنده «فرانسز فلسفه جمعیتی» نده شویله نقل ایدییور: «بوندن اون ایکی ییل اول کندی کندیمه شویله برمسئله یاپدم وصوردم: «عجبا بوکونك غریزیات (فیزیولوژی) ومرضیاتی (پاتولوژی) مادیت ایله معنویت، یعنی بدن ایله روح آراسنده‌کی قدیم مناسبت مسئله‌سی حقنده هیچ بر طرفی التزام ایتمك ایسته‌مه‌ین وبو بابده‌کی فکری نظریه‌لرك کافه‌سنی اونوتمق و حتی منحصراً واقعه ومشاهده‌لره استناد ایتمه‌ین بوتون عالم حکملرینی اهمال ایتمك قرارنده بولنسان بر آدامه عجبا نه اوکره‌تیور؟» بونك اوزرینه تتبعه قویولدم. پك چابوق کوردم که مسئله‌نك شیمدیلك حل وحتی واضح و معین بر دستورله افاده‌سی کیفیتك آنجق حافظه حدودلرنده تدقیق اولنمه‌سیله ممکن اوله‌بیله‌جکدر. حافظه‌یی تدققمده عینی احتیاجی دویدم یعنی بونی‌ده مسئله‌نك شیمدیلك حلنه مدار اولاجق بر دائره داخلنده تدقیق ایتمکلکم ایجاب ایتدیکنی آکلادم. بویله اکله کلمه‌لرك حافظه‌سنه دایاندم؛ وبنه کوردم که بو دائره تدقیق ایله پك کنیشدر؛ اصل مطلوب یعنی مسئله‌یی اك واضح بر صورتده حله خادم اولاجق نقطه کلمه‌لرك صداسی حافظه‌سیدر. بو حافظه‌نك ضیاعنه عائد تدقیقاته مراجعتمده بونلرك‌ده پك چوق اولدقلرینی کوردم. تام بش سنه‌ده بونلرك ایچندن چیقمغه اوغراشدقدن صوکرا نتیجه‌ده شوکا واصل اولدم: روحی واقعه ایله جوهر دماغی آراسنده‌کی مناسبت، فلسفه‌نك شیمدی‌یه قادار بزه ویرمش اولدیغی مستحضر مفهوملره اصلا اویمیور».

تلقیلریله صیقی بر مناسبتی اولاجقدر . برغسون ؛ شعورده « ایکی أنا » قبول ایتدیکی کبی حافظه‌ده‌ده « ذات الحرکه حافظه » و « بنفسه حافظه » اولمق اوزره ایکی درلو حافظه قبول ایدییور .

تفصیلاته کیریشمزدن اول برغسونک بو بابده اوغرادیغی و صرف ایتدیکی مساعی ایله تأمین ایتدیکی خدمتی خاطرلامق لازمدر . « ماده و حافظه » اثری برغسونک دیکر مؤلفاتندن عامه‌جه الک کیج و کوچ آکلاشیلانیدر . بوکا مقابل یوکسک مسائل علمیه‌ده اختصاصی اولان متفکرلر عالمنده بواثر بویوک بر توجه ویکی برحرکت فکریه حصوله کتیرمشدر . مثلا « ویلیام جه‌یمس » کبی ممتاز بر متفکر برغسونله بو اثر دولاییسیله علاقه‌دار اولییور وکندیسنه یازدیغی مکتوبده کتابنک «قوپرنیقواری برانقلاب» یاپدیغنی تبشیر ایدییور ... خلقک تردیدینه مقابل مستثنا بعض عالملرک حیرت و تقدیرلری « ماده و حافظه » اثرینک ماهیتنی پک کوزل آکلاتیور . برغسون بو اثرنده فکرلر منشیسی اولمقدن زیاده کاشف بر عالم قدرتنی کوسترییور . بونک ایچون « ماده وحافظه » أثری علمی مشاهده‌لره استناد وتحریات علمیه‌یی یکی استقامتلره سوق‌ایدن پک‌جدی برأثرعلمی صره‌سنه کچیور .

برغسون ؛ روحی حادثه‌لرله فیزیک حادثه‌لر آراسنده‌کی قدیم مسئلهٔ فلسفیه‌یی تعمیق ایدرکن هرشیدن‌اول بومسئله‌نک «ده‌قارت» ک براقدیغی نقطه‌دن همان هیچ ایلری کیتمه‌مش اولدیغنی کورییور . چونکه روح ایله بدنک مناسبتلری اون‌یدنجی عصردنبری کلوب‌کچن فیلسوفلر طرفندن هپ مجرد اولارق دوشونلمش و وقایعه مستند برصورت حله یاناشمغه کیمسه هوس ایتمه‌مشدر . عالملر ایسه خبرلری اولمادن ده‌قارتک فرضیه‌سنه تسلیم اولمقله اکتفا ایتمشلردر . برغسون ایسه برچوق تدقیق و تحریلردن صوکرا مسئله‌نک بوتون روح و مشکلاتنک حافظه و بالخاصه حافظهٔ کلامده اولدیغنی کورمشدر . بونک ایچون عمرینک بش سنه سنی ضیاع کلام : Aphasie ک مختلف واقعه‌لری حقنده‌کی مشاهدات علمیه‌نک تدقیق وتتبعنه حصر ایتمش و بوتدقیقاتک نتیجه‌سنده شعور ایله‌دماغ آراسنده‌کی مناسبتلرک شیمدی‌یه قادار کلوب کچن فلسفی تلقیلردن هیچ بریسنه ادخال و ارجاع اولونه‌مایه‌جغنی آکلامشدر . معلومدرکه برغسونه کلنجه‌یه قادار روح‌ایله بدن آراسنده‌کی مناسبت‌عقیده‌سنک الک‌حاکم وحتی عالملرطرفندن برنص‌کبی قبول اولنمش شکلی « موازات نظریه‌سی » ایدی . بو نظریه‌یه کوره روح ایله بدن یعنی حادثات روحیه ایله حادثات

فیزیولوژیه آراسنده تام بر موازات وقطعی بر معادلت واردر . بناءً علیه روحی حادثه‌لرله ضربزی (فیزیولوژیك) حادثه‌لرعینی شیئك باشقه لسانلر ایله ایکی ترجمه‌سندن عبارتدر .

برغسون ؛ عادتا علمی برنص حالنه کچمش اولان بو فسفی نظریه‌یه قارشی اعتزالی وانکاری دینه‌بیله‌جك بر حکم ویرمکله برچوق عالم و فلسوفلرده تعصب قادار شدتلی بر انفعال اویاندیردی . چونکه فیزیولوژی علمی بوتون حادثات روحیه‌یی دماغك بر افعوله‌سندن یعنی وظیفهٔ حیاتیه‌سندن عبارت کوروبوردی . برغسون ایسه دماغ دیدیکمز عضوی عالم خارجیدن‌کلن حرکتلری‌اعصاب واسطه‌سیله توقیف ویا مختلف نواحی‌ٔبدنیه‌یه ایصال ایدەن بر تلفون مرکزی اولارق کوستریبور وظیفه‌سی‌ماده‌نك‌حرکتلرینه یول ویرمك ویا بو یولی قاپامقدرکه بومرکز آلدیغنه هیچ برشی علاوه ایتمه‌یوب منحصراً بر مرکز حرکتدر دیبور [۱] .

نخاع شوکی ناصل‌ذات‌الحرکه ویا انعکاسی عمللرك برعضوی‌ایسه دماغ‌ده بوندن فرقلی برجهاز دکلدر. روحك‌مقرینی دماغده ظن‌ایدنلر حکملری تدقیقسزویرمشلردر. دماغك قابلیتی عالم‌خارجینك حرکتلرینه قارشی وجودمزی حرکی برصورتده انطباق ایتدیرمکدن عبارتدر. جملهٔ عصبیه برمادهٔ‌عضویه اولمق اعتباریله خارجده‌کی اشیای مادیه‌نك حرکتلریله تحرش وبونلری اجزای فردیه‌سی واسطه‌سیله دماغه قادار ایصال وبورادن‌ده مختلف اعضای حرکیه‌یه سوق و اساله ایتمك اقتدارلرینی حائز اوله‌بیلیرسه ده « صور ذهنیه » ، « خیال» و « خاطره » کبی غیرمادی انفسیتلری ابداعه مقتدر اولاماز. ماده عالمنك برجزء قلیلی اولان دماغك بوتون عالمك خیال وخاطره‌لرینی جمع و عکس ایتدیره بیله‌جکنی تصورایتمك جزءٔ کلی احتوا ایده‌بیله‌جکنه ایناتمق کبی برتناقضی استلزام ایدر. مع مافیه برغسون، دائما اولدیغی کبی، بورادەده منطقی برتنقیدایله اکتفا ایتمکدن زیاده حافظه حقنده علمی مشاهده‌لرك ویردیکی نتیجه‌لره اهمیت ویرمش و مسئله‌یی بونلره کوره حل ایتمه‌کی ترجیح ایله‌مشدر . بونك ایچون صوك سوزی حافظه حادثه‌لرینی بوتون چیلاقلغی ایله کوسترن حافظه وبالخاصه « ضیاع کلام = آفازی » خسته‌لقلرینه سویلتمشدر . ازجمله بو خصوصده‌کی تدقیقلرینك نتیجه‌سنده برغسونك ویردیکی حکم شودر : دماغك آفتزده

---

[۱] « روح و بدن » قونفراسنده برجهتر خیلی تفصیلاتله ایضاح ایدلمشدر .

اولماسی ویا خسته‌لانمه‌سی دولایسیله توقف و تشوشه اوغرایان یالکز حرکتلر اولوب بالذات خاطره‌لر بو تشوشدن اصلا متأثر دکلدرلر .

شوحالده برغسون تصور ایتدیکی بوغیر عضوی خیال وخاطره‌لری عجبا ناصیل ایضاح ایدییور ؟ .. تعبیر دیکرله دماغ ، یالکز بر عضو تحرش و حرکت اولنجه اشیا حقنده‌کی معلوماته نه صورتله صاحب اولویورز ؟ .. فیزیك علملرك ویردکلری معلوماته باقیلیرسه بوتون اجزای کائنات یکدیکرلرینه قارشی متقابلاً حال تأثیر وتأثرده‌درلر . بناءً علیه هرذره دیکر ذره‌لرك موجودیت وتأثیرلرینی حس وادراك ایدییور دیمکدر . نیته‌کیم لایبنیچ : « هرموناد ، کائناتك بر آیینه‌سیدر » دیمشدی .

اجزای ماده‌نك حس وادرا کلرنده یعنی تأثیرات وتأثرات متقابله‌لرنده ، تراکم ایتمیه‌رك متمادیاً کچوب کیدن ویاپیطرف بر حاله منقلب اولان بر حس ادراك واردر . اجسامك حال استقرار وموازنتده قالمالری‌ده بو سببدندر . شفاف جسملر خیاللری ضبط ایتمه‌یوب ناصیل یالکز کچمه‌لرینه مساعد بولنیورسه اجزای ماده‌نك حس وادراکلری‌ده بوطرزده‌در. نیته‌کیم برغسون : « ماده‌نك ادراکی اولاغه جسملرك بوتون تأثیرلرینی هرنقطه‌دن آلمقدر » دییور . اوحالده عضوی مخلوقات و بالخاصه انسانك ادراکی نه‌چشیددر ؟ .. برغسون بوکاده جواب ویرییور ودییورکه : بوادراك ، انتخابجی یعنی سچیجی برادراکدر. بدنمزك بوتون سطحیله باقوه ادراك ایتدیکمز شیلر آره‌سنده دها اعضای حواسدن باشلایان بر آییقلامه ، بر انتخاب موجوددر . بوانتخاب بزی آنجق دوغرودن دوغرویه علاقه‌دار ایدن وکندیلرینه قارشی بالفعل انطباقی ممکن اولان شیلره متوجهدر . حتی بونلردن بیله برچوق تفرعات براقیله‌رق آنجق عملی حیاتی علاقه‌دار ایدنلر سچیلیر .

دماغ ، برمادۀ عضویه اولمق اعتباریله غیر عضوی ماده‌لر کبی ادرا کلره یالکز کچیدمحلی اولمقله قالماز . بلکه ماده‌دن‌کلن حرکتلردن عضویتك عملی انطباقلرینه‌دوغرودن دوغرویه مفید ولازم اولانلری سچوب آییرابیلن برعضو تمیز وانتخاب اولاجقدر . حتی تکمل ایتدکچه دماغك انتخاب قابلیتی آرتیور و اولدن قابل تعیین اولامیه‌جق قادار کسب مغلقیت ایدییور . بناءً علیه برعضویت اولان دماغ ، اشیای خارجیه‌نك حرکی تنبیهلرینی بر آیینه ویا فطوغراف پلاقی کبی عیناً ضبط ایتمه‌دکدن باشقه شفاف جسملرده اولدیغی کبی بو حرکتلرك کلوب کچمه‌لرینه‌ده لاقید قالاماز . دماغ ، ادرا کلرمزدن آنجق عمله مفید اولانلری توقیف ایدرکه بز بونلره « تصورات » ویا « صورذهنیه » دییورز . بو تقدیرده

صـور ذهنیه‌عالم خارجی‌یه تماماً مطابق ومعادل خیاللر دكل، آنجق بونلرك عمل غایه‌سیله منتخب برقاچ چیزكیسی، برقاچ حركتی‌در . دیمك‌كه شعورویاأنادیدیكمز شی‌عالم‌خارجیدن یاواش یاواش آیریلیور وآهسته آهسته تشكل ایدییور .

بوتقدیرده أنامز عالم خارجینك عینی‌ویا معكسی اولمدیغی كبی عالم خارجی‌ده أنامزك عینی دكلدر أنا یعنی شـعور كندی عالمنی تدریجی بر صـورتده كندی یاراتیر . نیته‌كیم چوجوق روحنك تشكلی بوادعانك صحتنی واقعه‌لرله‌تأیید ایدن‌برحجتدر . حتی‌چوجوقلرك « بن » و « سن » شعورینی كندیلرینی آنجق تدریجی برصورتده عالم خارجیدن آییرمغه موفق اولدقدن صوكرا ادراك ایتدكلرینه باقیلیرسه أنانك موجودیتنك فطری اولمایوب اكتسابی اولدیغی آ كلاشیلیر .

*

اوحالده بوادراك ناصیل قازانیلیور؟ ... برغسون بوكاده جواب ویرییور و « حافظه ایله » دیییور . بوراده فیلسـوفك حافظه حقنده‌كی نادیده تلقیلری « أنا » ویا « شعور » حقنده‌كی نقطهٔ‌نظرینی اتمام ایدییور . ماضینك آرقه‌مزده ناصیل لاینقطع تراكم ایتدیكنی وبوتراكمك ارتجاعه ناصیل امكان ویرمه‌دیكنی بوقاریده كورمشـدك . بوراده برغسونك ماضی‌یی تخطری نه‌صورتله آ كلادیغنی كوستره‌جكز . برغسون حافظه محتویاتنك دماغده محكوك بر طـاقم مبهم وعندی ایزلر اولماسنی بر درلو قبول ایتمیور . اونجه حافظه بوتون ماضیمزی تماماً حفظ ایدن برشأنیتدر . یالكز بوشأنیت بزده بالقوه، غیر مشعور، تعبیر دیكرله « غیرفعال » برحالده هروقت موجوددر . متفكر اولمقدن اول متحرك یعنی عملی برمخلوق اولدیغمزدن دائما استقباله، ایلری‌یه متوجهز . بونك ایچون هرآن حافظه‌مزه، ماضیمزه مراجعت ایده‌جك برحالده دكلز . ایلری‌یه متوجه عمللرمزك دقتنی اداره ایتمك ایچون‌ده سچیجی برأنامز وبونك آلت اجراسی‌اولان بردماغمز واردر . بوسطحی‌أناده ذات‌الحركه برحاله كچمش عملی انطباقلرك حركتلرینی احتوا ایدن منحصراً « ذات الحركه بر حافظه » موجوددر . اصل حافظه یعنی « بنفسه » ویا « حرحافظه » ایسـه بو أنامزك آرقه‌سنده اولوب خبرمز اولمادن آلدیغمز بالقوه حس وادراكلردن تمضو ایتمشدر . تفكر صرفه‌ایله معلومات نظریه ایشته بو حافظه‌نك أثرلریدر .

شیمدی‌بز بوحافظه‌دن ناصیل‌استفاده ایدییورز؟تعبیر دیكرله تخطرلرناصیل‌اولیور؟ [۱]

---

[۱] حابوفظه بالقوه هروقت موجود ایسه‌ده بالفعل شعوره مداخله‌سی آنجق لزوم آنلرنده

ماضی‌یی تخطر ایچون ماضی‌یه رجعت حافظه‌ده‌ده ممکن دکلدر . حالده‌کی شعورمز حالیتنی محافظه ایتمك شرطیله مقدم شعور حالاتنه اصلا عودت ایده‌مز . چونکه شعور دائما بویومك صورتیله استقباله آقان و منبعی اولان ماضی‌یه اصلا عودت ایتمه‌ین بر نهری آکدیرر . بناءً علیه حالده‌کی آنامز تخطر ایتمك ایسته‌دیکی وقایعی استجلاب ایچون ماضی‌یه رجوع ایده‌مز . بالعکس ماضیمز ، حیات روحیه‌مزده تشکیل ایتدیکی تپه‌لرك طبیعی میللرندن قایتق صورتیله حالده‌کی آنامزه کندی کلیر . ماضیمزی عملی آنامزك آرقه‌سنده کیتدکجه بویوین و یوکسله‌ن دائره‌لر کبی تصور وبو دائره‌لرك یالکز بر نقطه‌ده حال ایله مماس اولدیغنی تأمل ایدیکز . بودائره‌لردن اك کوچوکی ، حالك عملی علاقه‌لرینه اك یاقین خاطرات ایسه دها بویوکی دها اوزاق خاطرات ، بوندن بویوکی اك فائده‌سز واك اوزاق خاطره‌لردر ؛ اك بیوك وکنیش دائره بوتون خاطره‌لرمزی جمع ایدن وبناءً علیه بالعمل اك فائده‌سزی واك آز ایشه یارایانیدر . بودائره‌لر کمیت اعتباریله فرقلی ایسه‌لرده کیفیةً هپسی‌ده بوتون ماضیمزی مندمجدرلر . یالکز دقت ایتملی که بو دائره تشبیهی حقیقی ومکانی بر تمثیل اولمایوب آنجق شخصیتمزك امکان انبساط وتوترینی کوسترن بررمزدر . تخطرده‌نجه پیانقو طورباسندن ماصوره چکرکبی خاطره‌لری چیقاردیغمزآ کلاشیلماسین . بویله اولسه‌یدی بونجه محشرخاطرات ایچندن ایسته‌دیکمزی بولوب چیقارمق ایچون پك چوق طالعلی اولمه‌مز لازمدی . تخطر ، لزوم آننده ماضینك کندیلکندن کلوب حال ایله قاینا‌شمه‌سندن عبارتدر ؛ دها دوغروسی برغسونك دینامیك وشأنیت حالنده ادعا ایتدیکی بنفسه حافظه سجیه‌دن باشقه بر شی دکلدر . بو سببدن فیلسوف روحك ماده ایله مناسبتی مسئله‌سنی ماده ایله دماغك دکل ؛ بلکه ماده ایله حافظه ویا سجیه‌نك بر مناسبتی کبی کوریور [١] . دماغ ، مادهٔ غیر عضویه ایله روح صرفه اولان حافظه ویا شخصیتمز آره‌سنده‌کی عملی انطباقلری تأمین ایدن بر آلت انتخاب ، برجهاز اصطفادر . بوجهاز اوقوه‌نه تعطیل فعالیت

واقعدر . دیکر زمانلرده شعور طرفندن غیر مستعمل اولوب کندی کندینه تکون ایدن کیزلی بر حیات ایله دمکنذاردر . درونی حیاتی ، تفکر صرفه ذوقی ، ابداع تمایلی اولمایانلر ایچون بوحافظه بریوکدر . بویله‌لری ممکن اولدیغی قادار ماضیمز ومیخانیکی یاشامق ایسترلر . هله صرف عملی وکوره‌نك حیاتیله بوغورولمش اولانلر بوحافظه‌لرینی استعمال ایتمه‌یه ایتمه‌یه بسبتون ضموره اوغراتمشلردر .

[١] بومناسبت « دورقایم » ك اجتماعی متافزیکنده‌کی « عضویت » ایله « جمعیت » مناسبتنه بکزیبورکه هر ایکی مسلکی مقایسه ایده‌جکلر ایچون شایان دقت اولمق لازمدر . نته‌کیم « دورقایم » ده دماغی بر آلت عد ایدیبور ؛ و « قدرت ابداعیه » یی « جمعیت » ده کوستریبور .

ایله‌دیکندن بنفسه حافظه سربستجه شعوره کیرمکده و « رؤیا » دیدیکمز حادثه ظهور ایتمکده‌در . بو اعتبارله رؤیالر عملی وفائده علاقه‌سندن آزاده بر تفکر صرفه ، یاخود سجیه‌مزك حسی بر تظاهریدر . خلاصه برغسون ، بر « حاسی ادراك » وبرده حافظه‌نك معاونتیله حصوله کلن وسجیه‌مزك اشترا کنی تضمن ایدن بر « ادراك صرفه » قبول ایدییور؛ وبونلری بربرندن آییرییور. حافظه‌نك انضمام ایتمه‌دیکی ادرا کلر اعتیادی وتکراری برطاقم حرکی عکس العمللردر. بونلره طانیمق ، شعورلی بر تمییز وتفریق؛ دها دوغروسی دوشونوب آکلامق اقتداری ویرن حافظه بنفسه حافظه یعنی بوتون ماضیمزدر . بونك ایچون تفکری تعریفده ماضیدن حاله وحالدن استقباله دوغری تمادی ایدن براولوشدر دییه‌بیلیرز. حقیقت حالده نسیانه سببیت ویره‌ن مادیتك مانعلریدر . نیته‌کیم مادی علاقه‌لردن اوزاقلاشدیغمز نسبتده ماضیدن ، دینامیك حافظه‌دن ، سجیه‌دن مستفید اولمقده‌یز . صنعتکارلرك سجیه تیپلری یارانه‌بیلملری حسیاتلرینی اکثریا رؤیا و خولیا حیاتی ایچنده کچیرمه‌لری سایه‌سنده اولمیورمی؟ بونلرده حالك عملی ایجاباتنه قارشی کوروان متمادی دالغینلق برشخصیت حیاتی یاشامقده اولدقلرینك بارز بر تظاهریدر . عملی ادرا کلر ایسه دینامیك حافظه‌دن اصغری بر صورتده مستفیددر . نظریاتجیلر ، صنعتکارلر ، موجد وکاشفلر بوتون سجیه و بوتون ماضیلریله چالیشانلردر . حال بوکه عملی آداملر ذات الحرکه بر تکرار و اعتیاد ما کنه‌سی کبیدرلر . بوتون شخصیتلریله چالیشانلرده حاکم اولان کیزلی ودرونی برفعالیت روحیه اولدیغی ایچوندرکه بونلرك حیات روحیه‌لری انسیاقی فعالیتلری آکدیرر . خلق طرفندن فوق العاده کورونن بوقبیل شخصیتلره قارشی قوللانیلان « مجذوب »، « ملهم »، « مظنه » ، « آبدال » وحتی « دلی » تعبیرلری بوتون سجیه‌لریله یاشایان کیمسه‌لری عملی فعاللردن آییرمق ایچون بولونمش عنوانلردر[١]. بالطبع بو فعالیتك ده مختلف شکل و ماهیتده اولانلری واردر . مثلا رؤیا و خولیالردن باشلایه‌رق بدیعی و اختراعی فعالیتلره چیقان شکللرندن ماعدا جنتك مختلف انواعنده کورولن مرضی شکللری کبی . شعورك وظیفه‌سی دینامیك حافظه‌نك مبهم و طاشقین معطالریی مبهم صرفیله آیقلایوب عمليلشدیرمکدر . رؤیالردن اویاندیغمز زمان کوردیکمز شیلرك بر چوقلرینی اطراح ایتمه‌مز شعورك عمله و حالك مقتضیاتنه تبعیت مجبوریتندن اولوب یوقسه رؤیالرمزك بر حقیقت اولماماسندن دکلدر .

[١] « دورقایم » لك فلسفه‌سی بونلره « مکوره جیلر » یعنی اجتماعی فردلر دییوز.

رؤيالرى دوقويان عناصر هيچ شبهه يوق كه يوقدن وجوده كلمه‌مشلردر . بونلرك كافه‌سى ماضيمزدن ، ديناميك حافظه‌مزده‌كى خياللردن اوزولمشلردر .

الحاصل حيات ذهنيه دماغك اثرى اولمايوب بونك آرقه‌سنده بالقوه دائماموجودوايچردن ديشارى‌يه دوغرو چيقمغه مهيا ، فعاليتنده حر وفرصتلره نكهبان ديناميك بر حافظه‌نك أثريدر. ايشته دماغى حادثه‌لردن آشقين وطاشقين اولان بو حافظه‌در [١]. بناءً عليه روح ايله دماغ آراسنده معادلت اولسه « حاسى ـ حركى » عكس العمللرده موجوددر . چونكه دماغ عكس العمللر خارجنده‌كى يوكسك ، مغلق و درين حيات ذهنيه‌يى نه احتوا ايده‌بيلير، نه‌ده دوغوره‌بيلير. بوتقديرده ماده ايله روحك مناسبتلرنده برغسون نه «ماددجى»، نه «ايده آليست» ، نه‌ده روحى برجوهر بسيط ومكمل عدايدن اسكى بر «سپريتو آليست »در. بوفيلسوفك آكلاديغى روح ، كندى كنديني قسماً معينيت ودها چوق حريت دائره‌سنده تدريجاً تشكيل ايدن ودائما ايچردن ديشارى‌يه دوغرو « توتر Tension » و اتساع صورتيله خارجيلشمكه ميال بولنان ديناميك برصيروره ، ماضيدن حاله وحالدن استقباله كيدن انقطاعسز وارتجاعسز بر اولوشدر .

« دماغ ؛ نه بر عضو تفكر ، نه بر عضو تحسس ، نه‌ده بر عضو شعوردر . دماغك وظيفه‌سى تفكر ، تحسس وشعورك عالم شأنيتله حال تماسده بولنمسنه خدمت ايدن ، حالك ضرورتلرينه انطباقه واسطه اولان بر آلتدر » ديين برغسون بو ادعاسنك دليلنى جنت حادثه‌لرنده كوستريبيور . دليلك ، شأنيتلرك ايچنده ايكن بونلرك خارجنده ايمش كبى دوشونوب محاكمه ايتمكدن باشقه برشيميدر ؟ دليلك ايله رؤيا آراسنده‌كى قرابت هركسك نظر دقتنى جلب ايتمشدر . معلومدركه جنت ، دماغك زهرلنمه‌سندن ايلرى كلمكده‌در . بوراده آفتزده اولان فلان ويافلان خاطرات اولمايوب بوتون عضو دماغينك انطباق وظيفه‌سنى ياپامايه‌جق قادار زهرلنمه‌سيدر . بو سببدن دليلر خاطره‌لرينى پك اعلا محافظه ايده‌بيليورلر . باشليجه قصورلرى شأنيتلره و حالك عملى مقتضياتنه انطباق ايده‌مه‌مكدن عبارت قاليور . نيته‌كيم دليلكلرك باش دونمه‌سى وبرده موازنه‌سزلك ايله باشلامه‌سى جالب دقتدر . خياللرينه برشى اولماديغى حالده دلى آرتق أشياى خارجيه‌يى اسكى صلابت وشانيتلرنده كوره‌مز اوليور . دليلكك صفت كاشفه‌سى شأنيت وحال حسلرينى غائب ايتمك اولديغنه نظراً بونده آفتزده اولان يالكز دماغدر دينه‌بيلير [٢] .

*
* *

(١) « دوركايم » ك فلسفه‌سنده بوحافظه‌يه « اجتماعى شعور » ديكزييور .
[٢] بوخصوصده دها مفصل معلومات « روح وبدن » قونفرانسنده‌در .

برغسون، ایلك أثرنده حیات روحیه‌یی تحلیل و ماهیتنی تعیین ایتمکله هر فیلسوفك کندی کندینه صوره‌جنی : « بن نه‌یم ؟ » سؤالنه جواب ویرمشدی . ایکنجی أثری اولان « ماده وحافظه » ده ایسه کندینی طانیمش بر آدام صفتیله برایکنجی سؤاله کچه‌رك « اوحالده بنمله کائنات آراسنده‌کی مناسبت نه‌در ؟ » دییه صورمش وبونك ایچون اولا ماده‌نك ماهیتنی تعمیق ایتمش وصوکرا ماده ایله روح آراسنده‌کی مناسبتك نه اولابیله‌جکنی کوسترمشدی . فقط بر فیلسوف ایچون یالکز بو ایکی سؤاله جواب ویرمك کفایت ایتمز . برده : « بالذات کائنات نه‌در ؟ » تجسسنی صوصدورمق لازمدر . ایشته برغسون اوچنجی واك مجملی اثری اولان « یاراتیجی تکامل » ی بو سؤالك جوابنه حصر ایدییور .

معلومدرکه آفاقی شأنیتلرك کافه‌سی ماده‌نك اوصافنی حائز دکلدردر . بزم خارجمزده بر شی دها وارکه بو، نه ماده، نه روح اولوب عضویتلرده کورولن حیات [١] در . فیزیك، کیمیا، هندسه ومیخانیکك دیمومت کائنات ایچنده مشغول اولدیغی عالم حقیقی زمانك اوزرنده‌کی تأثیرلری نظر دقته آلینمیان، دهاد وغروسی بو تأثیرلر عمل نقطهٔ نظرندن شایان اهمیت اولمایه‌جق درجه‌ده جزئی اولمق حیثیتیله اهمالده باس کورولمه‌ین وبالنتیجه نسبةً قاپالی وآیری تاقی ایدیله‌بیله‌جك اولان برطاقم موجودات منظومه‌لری‌در . حالبوکه آفاقی عالم بزه بو منظومه‌لردن باشقه برده « طبیعی اولارق » فردیلشمش، یعنی دوغان، بویوین، اختیارلایان، اولن، خلاصه بالفعل شعورمز کبی « صیرورت » بولان منظومه‌لر عرض ایتمکده‌درکه برغسونك « حیات » دن قصد ایتدیکی معنا ایشته آفاقی عالمده کورولن بو لایعد تظاهرات مخصوصه‌لردر . فیلسوفه نظراً کائناتك حقیقی معناسی بونلرده‌در . حیاتیاتك « مورفولوژی : استحالیات » قسمنی تشکیل ایدن بو حادثه‌لر « تکامل نظریه‌لری » نامی آلتنده لامارقلر، داروه‌نلر، وریلر طرفندن علمی پرنسیپلرله تدقیق وبالآخره « اوکوست قونت » وبالخاصه « سپه‌نسه‌ر » طرفلرندن بالجمله شعبات علومه تطبیق ایدلمشدی . برغسون، بوتون بو عالملرك فکریا تجلیق ذهنیتندن ملهم بر تفکره قاپیله‌رق تکاملی ناصل یاکلیش آکلایوب « ساخته بر تکامل » مفهومی میدانه کتیردکلرینی وحقیقی تکاملك نه اولدیغنی « یاراتیجی تکامل » نامنده‌کی أثرنده کوسترمك ایستیور . فیلسوفه باقیلیرسه اك اول ماده ایله حشر اولان وماده‌نك عطالت وصیرورتسزلکیله انسیت پیدا ایدن یکی علم ذهنیتی ماده منطقنی، ماده اصوللرینی، ماده قانونلرینی حیاتیات ساحه‌سنده عینیله تطبیق ایتدیکندن بالضروره تکامل صیرورتلرینی دخی میخانیکیتك

[١] بوراده‌کی « حیات » تعبیری فردی حیات اولمایوب « عمومی معناده‌کی حیات » در .

معنیتی ایچنده محصور کورمشدر . بناءً علیه مشخص زمان (صیرورہ) ك تأثیرلری هیچ نظر دقته آلینمامشدر . حال بوکه « زمان » یاپریاراتمه‌دز ویا هیچ برشی دکلدر » . حیات دخی اساساً زمانك دیشلرینی دائما اوزرنده حس ایدن برشأنیت اولدیغندن انکشاف وتکاملنده « اولدن کشف اولنه‌میه‌جق شکللر یاراتمق » مجبوریتنده‌در. بونك ایچون «تکامل»ك حقیقی معناسی « یاراتمق » در . عکسی تقدیرده تماماً بوش ومعناسز بر کلمه‌در .

کورولیورکه فیلسوف بواثرنده علمك حیات حقنده‌کی صوك معطالرینك برمتافیزیکنی یاپمق وبو صورتله کائنات حقنده‌کی فلسفی تفکرینی اکمال ایتمك ایستیور .

برغسون، « لامارقجیلق » ، « یکی لامارقجیلق » ، « داروینجیلك » ، « یکی داروینجیلك » و « وری Vries » نك « Mutationisme » دەنیلن « آنی تحـوللر » نظریه‌لرینی هریض وعمیق تدقیق وتنقید ایتدکدن صوکرا تکاملده اجناسی تولید ایدن استحاله‌لرك « دار. وەن » ك اصطفا نظریه‌سنده ادعا اولندیغی کبی نه کوچوك تحوللرك تراکمی، نه لامارقك ادعاسی وجهله محیطلرك تأثیری ، نەده « وری » نك تحولات آنیه سیاق نظرلریله قابل ایضاح اولمادیغنی سویلیور و« حیات» سلسلهٔ ذوی الحیاتده برجرثومه‌دن دیکر جرثومه‌یه متکامل بر عضویت واسطه‌سیله کیدن بر جریان کبی کورونیور » دییور. بناءً علیه حیات دەنیلن شی مجرد بر مفهوم اولمایوب بر ما وقعه‌در . وبو طرزده تعـاقب ایدن حیات نه علمجیلرك میخانیکیتیه»ی نەده « فینالیزم » دنیلن وبوندن برعصر اولکی « ویتالیست »لر طرفندن تصور ایدیلن بر « غائیتجیلك » له قابل ایضاحدر؛ تعبیر دیکرله حیاتك شکلدن شکله، جنسدن جنسه کیدیشی نه ذهناً، نه علماً، نەدر منطقاً کشف وتعیین اولوناجق کبی دکلدر. ایشته بو ایچردن کچن ویاراتان جریانه برغسون : حملهٔ حیات Elan vital دییور. فیلسوفه کوره حملهٔ حیات مجرد بر مفهوم ویا مفروض بر جوهر اولمایوب بر شأنیتدر. بونی بالفعل اثبات ایچون دیکر تکامل نظریه‌لرینك بر درلو ایضـاح ایده‌مدکلری چوق شایان دقت برحادثهٔ حیاتیه‌یی مثال اولارق کوستریور ودییورکه : مختلف تکامل استقا. متلری اوستنده بعضی بنیه عینیتلرینك موجود اولماسی وازجمله (Peigne) تسمیه اولنان ناعمه‌نك کوزلریله انسان کوزی آراسنده مماثلت بولنماسی حملهٔ حیاتك بروحدت دائره‌سنده یاراتیجی بر شـأنیت اولدیغنی اثبات ایدر. بنـاءً علیه حملهٔ حیاتك ایلك صفت کاشـفه‌سی وحدت در . برده مخلوقاتك فوق‌العاده متنوع اولمه‌سنه نظراً حملهٔ حیاتك دیکر برصفت کاشفه‌سی دها بولنمق لازمدر. اوده : فیضه وبرکت یاخود توسع وانتشار خاصه‌لری‌در .

بوراده دینه‌بیلیرکه حمله حیات نیچون بوتون مخلوقاتی بردنبره ، زورسز وحریتله یاراتمادی‌ده مختلف تکامل مجرالرینه کیردی ؟ یعنی تکامل نیچون اولدی؟ برغسونه کوره بونك سببی ماده‌نك حمله حیاته معاکس برجریان ایچنده بولنمه‌سیدر. برغسونك افاده‌سیله : « حیات، کندی کندینی یاپان، ماده ایسه کندی کندینی بوزان برعملدر » . حمله حیات ماده‌یه حلول ایتمه‌دکجه ماده « برنده صاپان برقاصیرغه کبی » در . حیات ، یاخود عضویت ماده‌نك انحلال وانفساخنی کجیکدیرن برحرکتدر. عضویتك قدرت شمسی ادخارایتمه‌سی حمله حیاتی حریتله نشر ایتمك یعنی کائناتده معینیته تابع مادی منظومه‌لر یاننده مختاریته صاحب حیاتی عضویتلر صاچمق ایچوندر .

*

عمومی معناده‌کی حیاتی بو صورتله تلقی ایدن برغسون تکامل نظریه‌لرنده‌کی بوتون حقیقتلری انکار ایتمش دکلدر. بالعکس بو نظریه‌لرك کافه‌سنده تقریبی حقیقتلر بولمقده‌در. مثلا حمله حیاتك ماده ایله چارپیشمه‌سنی وبو بوزدن بعضی شکللر اکتساب ایتمه‌سنی قبول ایتدیکی ایچون لامارقجیلقله قسماً ائتلاف ایدییور دیمکدر. یالکز شو فرقله‌که تکاملده غائیت ایله معینیت اولمادیغنی ادعا وحمله حیاتك اضطراراً حر ویاراتیجی اولدیغنده اصرار ایدییور. بو تلقی‌یه کوره تکامل نه خارجك، نه تصادفك، نه‌ده معینیتك محصولی اولمایوب تماماً الجائی واندفاعی حرکتلرك بر اثریدر. تکاملك معینیت ایله قابل ایضاح اولابیله‌جك جهتلری آنجق سطحی وقشری اولان قسملریله بالنسبه توقف دورلریدر .

اصلنده بسیط اولان بو حمله حیات نچا بالآخره او بیتمز توکنمز اشکال متنوعه‌یه ناصیل بوروندی؟ یعنی تکامل ناصیل اولدی؟ دیه صوروله‌جق اولورسه برغسون بوکاده جواب ویرییور : حیاتك عرض ایتدیکی بو تحولات غائیتجیلرك آکلادقلری کبی اولدن حاضرلانمش بر پلان محتویاتنك تجلیلرندن عبارت اولمادیغی کبی تأثیرات میخانیکیه‌نك نتیجه‌لری‌ده دکلدر. عضویتلرده شعور کبی دائمی برخلوص انقطاعسز برصیروره ایچنده‌درلر دیین برغسون یاراتیجی تکامل حقنده‌کی متافیزیکنك پرنسیپنی روحیاتدن [۱]، حجت

[۱] بوراده برغسونك روحیات ومتافیزیکی ناصل آکلادیغنی بیلمك لازمدر. بوفیلسوفه کوره روحیات : ذهن بشرك عملی ایچون مفید اولان وظائفنك تدقیقیدر. متافیزیك: روحك عملی ومفید فعالیتلری یرینه منحصراً یاراتیجی قدرتنك یاقالایاماسی ایچون صرف اولنان جهددر . بو ذاته نظراً لابوراتوار تجربه‌لری بو ایکی صفحهٔ حیاتك ـ عملی ونظری حیات ـ آرالرنده‌کی آچیقلنی کوندن کونه دها ایی تقدیر ایتمکده‌در . بو اعتبارله یکی متافیزیکك مثبت بر علم حیثیتنی حائز اولدیغی مذکور تجربه‌لر سایه‌سنده حقیله تبارز ایتمکده‌در.

و برهانلرينى حياتياتدن آليور. تاريخ فلسفه‌يه باقيليرسه بو طرزده تفلسفك « قانت » دن باشلايه‌رق فرانسه‌ده « مه‌ن‌دو بيران »، آلمانياده « شه‌للينغ » و « شوپنهاوه‌ر » طرفلرندن تمادى ايتديرلديكى كورولميور دكلدر. شو فرقله كه بونلردن هيچ بريسى برغسونك واصل اولديغى نتيجه‌لره وارمامشلردر. بونك ايچون فرانسز فيلسوفنك بو خصوصده تعقيب ايتديكى يول يكى صاييله‌مازسه‌ده حدس قوتيله بولديغى نتيجه‌لرك تماماً يكى وكنديسنك اولديغنده هيچ شبهه يوقدر. ذاتاً كچن عصرك حياتيات وروحيات ساحه‌سنده‌كى اهميتلى مساعيسى داهيانه بر انتقاددن سوزولوب كچمك ايچون برغسون كبى شاعر برفيلسوفى آراتميور دكلدى.

برغسونه كوره زمان يالكز درونى حياتمزك قانونى دكل، بوتون جهانده جارى وهرآن مؤثر بر قانون كليدر. « صيروره، بوتون كائناتده مندمج و اوندن لاينفكدر ». حقيقى زمان، كائناتى هيچ دوقونلمامش كبى دائما كندى عينيتنده اصلا براقماز. اوندن دائما بر شيلر رفع وديكر شيلر علاوه ايدر. چونكه « زمان، اسبابى ايصيران واوزرلرنده ديشلرينك نشانه‌سنى براقان برشيدر». تكامل، ماضينك حالده صيروره‌سيدر. دنيا تكامل ايدركن بوتون ماضيسنى خاطرليور ديمكدر. حيات، ماضيسنى دائما استقباله توجه ايده‌رك قوللانير. حيات روحيه كبى حيات عضويه‌ده انقطاعسز، دائمى، فقط غير محسوس برترقى ايچنده‌در. حياتك صيروره‌لرنده‌ده شعورده اولديغى كبى اصلا تكرر وارتجاع يوقدر. شعورك استقبالده توالى ايده‌جك حالاتى قابل استبصار اولماديغى كبى حياتكيلرده بويله‌در. حيات، متصل يكى شكللر، يكى جنسلر خلق ايدن بر حمله‌در. بونك ايچون حياتده تكامل ياراتيجيلقدن عبارتدر.

يالكز بو ياراتمه‌لر عندى دكلدر. او حالده قانونى نه‌در؟ باشقه بر تعبيرله تكاملك قانونلرى وارميدر؟ برغسون، بوكاده جواب ويريور: « حياتك، تعبير ديكرله تكاملك هر هانكى بر ذى حياته عيناً قابل تطبيق هيچ بر كلى قانونى يوقدر. يالكز معلوم وعمومى بر طاقم « استقامتلر Directions » واردركه حملهٔ حيات جنسلرى بو استقامتلرده صاچيشدر». بونقطهٔ نظردن تكامل نظريه‌لرى ايچنده برغسونك تلقيسنه‌اك زياده‌ياقلاشان « لامارقجيلق » در. چونكه لامارق: « ذوى‌الحياتده عضولرينى قوللانوب قوللانمامق واسطه‌لريله كندى كنديلرينى تنوع ايتديرمك ملكه‌سى اولديغى و بو صورتله مكتسب اولان تنوعلرى انسال آتيه‌يه نقل ايتمك اقتدارى بولنديغى » قبول ايديور. بناءً عليه

اجناس حیاتیه مستثنا اولمق اوزره نوعلرده‌كی تخالف نه‌تصادفی ، نه‌ده عنديدر . بالعكس « ایچنده یاشامغه مجبور اولنان شرائطه انطباقك تأمینی ایچون صرف اولنان جهدلرك مولودیدر » . دیمك‌كه برغسون حمله‌ٔ حیاتك یاراتمه‌لرنده مطلق بر حریت ادعا ایتمیوب محیط و شرائط ماده‌نك ممانعتلرینه قارشی برده « جهد Effort » صرف ایتمكه مجبور اولدیغنی‌سویله‌مكله بو كونك «یكی‌لامارقجیلر»ی ایله‌ده بر نقطه‌ده ائتلاف ایتمكده‌در. ازجمله بونلر حقنده : « یكی لامارقجیلر، تكاملده روحی بر پرنسیپی ضروری عد ایتمه‌مكله برابر حال‌حاضر تكاملجیلری آراسنده بویله بر پرنسیپی قبول‌ایتمكه الك‌مستعد اولانلردر» دییور.

الحاصل بوفیلسوف حیاتك انكشاف وانتشارنده هرایكی لامارقجیلغك‌ده اسیری‌اولمق ایسته‌میور . چونكه ابداعی و حدسی دهاسی چوق معقول اولان بو نظریه‌لرله‌ده اكتفا ایتمیه‌رك بوتون تكامل نظریه‌لرینك فوقنه چیقمق و حیاتك مختلف استقامتلرده‌كی سیرنده شكلاً لامارقه یكزه‌مكله برابر بو حركتلری طرز تفسیر وادراكده بسبتون نوعی‌شخصنه منحصر بر حالده قالمق ایستیور. نته‌كیم حمله‌ٔ حیات بویوك بر بومبا كیدر دییور. بو بومبا وقت وقت بر قاچ كره پاطلامش وایچندن بعض پارچه‌لر، قیرینتیلر صاچدقدن ماعدا دها كوچوك بومبالرده قیرلانمشدر. بالآخره بونلرده عینی‌صورتله پاطلامش‌وبویله‌لكله زمانمزه قادار كلمشدر . بو بومبا وشراپنه‌للرك حریتله صاچیلمه‌لرینه یكانه مانع ماده اولمشدر. شو حالده برغسونك آكلادیغی‌سیر حیات، دها دوغروسی تكامل، مادی قناللر ایچندن یتمكله برابر بونلری دائما قیروب برهوا ایده‌بیان دینامیك یعنی انفلاقی و قوانی بر حركتدر . بونك ایچون حیاتك تكاملی اولا بومبالرده‌كی قوهٔ انفلاقیه ایله وصوكراده كندیسنی محیط ماده‌نك مقاومتیله قابل ایضاحدر . حیاتك اجناس حیوانیه ایله فردلره بولونمه‌سی بو ایكی قوتك تمارضلری نتیجه‌سیدر . حیاتده‌كی قوهٔ انفلاقیه تمایللرده‌كی استقرارسز موازنه‌ده تظاهر ایدر . برغسونك تشبیهیله : « حمله‌ٔ حیات، بوتون ذوی‌الحیاتده مشتركدر. چونكه عضویتلرده بوقاریلره چیقیلدقجه مختلف تمایللركده اونسبتده بربرلرینك متممی اولدقلری كورولور . دورت یول آغزینه دوشن برروزكار هپ بروعینی هوا اولدیغی‌حالده ناصیل مختلف استقامتلرده جریانلره انقسام ایدرسه حیاتك تكاملی‌ده بویله‌در . حمله‌ٔ حیاتك كذركاهنده درت یول آغیزلری متعدد اولدیغی كبی ایكی ویا اوچ بویوك جاده‌نك یاننده بر چوق چیقماز سوقاقلرده واردر . بو یوللردن معظم‌نفخهٔ حیاتی حریتله كچیرته‌بیله‌جك درجه‌ده كنیش اولانی یالكز حیوانات فقریه‌دن انسانه قادار اوزایوب كیده‌بیدر » .

*

مبدأنده غیر قابل تجزی اولان حملهٔ حیاتك بالآخره واقع اولان بولوملرینی آکلاتمق ایسته‌ین فیلسوف أدله و براهینك کفایت ایتمدیکنی کورونجه معتادی اولان تشبیهلرینه مراجعت صورتیله بزی تصورلرینه تماس ایتدیرمك ایستیور و بونك ایچون حیاتی حادثه‌لری شعورمزك بعض‌ٔ نیتلریله مقایسه ایدیور : «هپمز تاریخچهٔ حیاتمزه رجعی بر نظر عطف ایده‌جك اولورسه‌ق چوجقلغمزی، هنوز دوغمق اوزره بولونه‌لری حسبیله، أریمش بر حالده برلکده قالماری امکان داخلنده بولونان مختلف شخصیتلرك بر مجموعه‌سی حالنده کوره‌جکسز. ناصل که چوجوقلغك بوتون لطافتی وعدلرله دولو اولان بوقرارسز شخصیتلرده‌در . فقط بربری ایچنده یاشایان بوشخصیتلر یاشك ایلریله‌مسیله آرتق امتزاج ایده‌مز اولور وهرفرد آنجق تك بر حیات یاشایه‌بیله‌جکندن چارناچار بونلردن بری انتخاب اولنور . ذاتاً حیات بلافاصله بر ترك و انتخاب عملیه‌سیدر . زمانده قطع ایتدیکمز یول ، اولمق اوزره بولوندیغمز و اولابیله‌جکمز شیلرك مالزمه‌لریله دولودر » .

ایشته حملهٔ حیات ده مبدأنده یکپاره اولمقله برابر برچوق تمایل وقابلیتلرك أریمش ویکدیکریله قاریشمش بر مجموعه‌سی اولدیغندن بونلر بالآخره امتزاج ایده‌میه‌جك بر حاله کلنجه هر بریسی کندی تمایل وقدرتنه کوره ماده ایچنده براستقامت، بر یول آچیور ونتیجه‌ده اوچ بویوك استقامت یعنی نباتات ، حیوانات و انسان مجرالری تکون ایدییورکه نباتات، حملهٔ حیاتك اویوشقلق تمایلنی؛ حیوانات، سوق طبیعیسنی ؛ انسانده ذکاسنی تمثیل ایدییور؛ تعبیر دیکرله حملهٔ حیات بواوچ تمایلك مشترك ومتساند قدرتلریله تأمین ظفر ایتمش وبونلردن هر بریسی یکدیکرینك متممی اولمشدر . حملهٔ حیات نباتاتله بر وادیده ؛ حیواناتله دیکر بر وادیده ؛ انسانله‌ده باشقه بر وادیده موفق اولمشدر . بواوچ حیاتی تمایل بر مبدأدن کلمکله برابر عینی ترقینك اوچ متوالی درجه‌سی یعنی نباتك اویوشقلنی بردرجه ترقی ایده‌رك حیوان سوق طبیعیسنی وسوق طبیعی ده بردرجه ترقی ایتمکله انسان ذکاسنی وجوده کتیرمش دکلدر ؛ بلکه عینی حملهٔ حیات مختلف استقامتلره بولنه‌رك هربری کندی جهتلرنده کیتمشدر . حملهٔ حیاتك اولا نباتات استقامتنده مظفریتی ماده‌نك عطالتی ایله انسیت پیدا ایتمسی ایچوندر. حیات ، برمدت نبات اویوشقلغنی یاشامقله حریت و حرکتندن غائب ایتمشسه‌ده بونلره مقابل ماده‌یی دوغرودن دوغرویه آولایوب ادخار ایتمك وبوسایه‌ده کندیسنی سربستی‌یه کوتوره‌جك ایکنجی بر انفلاقه اولاشمق امکانی حاضرلامشدر . بو انفلاقده شعورلی حرکتی قازانمق صورتیله حیوانه انقلاب ایتدیکی کبی نباتله اولان تساندی ده غائب

ایتمه‌مشدر. نباتله حیوانك یكدیكرلرندن آیریلمه‌لرینه رغماً بربرلرینك متممی قالمه‌لری هرایكیسنك برمبدأ حیاتدن انشعاب ایتدكلرینی و آرالرنده محفوظ قالان تساندنی حمله‌ٔ حیاتده مندمج مظفریت اصرارینی كوسترمكده‌در .

نبات ایله حیوان حقنده‌كی بوملاحظه‌لر حیوان سوق طبیعیسی ایله انسان ذكاسی آراسنده‌ده عینیله واردر . نباتك اویوشوقلغیله حیوانلرك سوق طبیعی حركتلری بربرلرینك معاكسی اولدقلری حالده ناصیل یكدیكرینك لازم وملزومی ، متممی ایسه‌لر سوق طبیعی ایله ذكا آراسنده‌ده عینی مناسبت موجوددر . سوق طبیعی ، عضوی آلتلر یاپان وقوللانان برملكه ایسه ذكا ، غیرعضوی آلتلری اعمال واستعمال ایتمه‌سنی بیلن بر ملكه‌در . سوق طبیعینك بیلكیسی داها زیاده غیر مشعوردر . ذكانك معرفتی ایسه داها چوق تفكری و تأملی‌در . سوق طبیعینك ولادی معرفتی معین شیلره و مشخص و شیئیتلره متوجهدر [١] . حال بوكه ذكا یالكنز مناسبتلری وشكللری آكلایان برادراكدر. خلاصه

[١] سوق طبیعی نه صورتله تعریف ایدیلیرسه ایدیلسین هرحالده روحك قوتلرندن بریدر . سوق طبیعیی روحدن عد ایتمه‌مكلكمزك الك برنجی سببی اكثریتله غیر مشعور اولمه‌سندندر . ذاتاً ذهنیه‌جیلرك روح دینجه بونی یالكنز شعوره، عقل ومنطقه تنزیل ایتمه‌لری بزی قوای روحیه‌مزدن برچوقلرینه قارشی لاقید بولونمغه آلیشدیرمشدر. حال بوكه روحمزك یالكنز شعوردن عبارت اولمایوب برده «تحت الشعور» ویا «غیر مشعور» قسمی اولدیغنی وحتی بوقسمك ساحهٔ روحك اوچده ایكیسنی تشكیل ایتدیكنی بوكونكی روحیات صورت قطعیه‌ده قبول ایتمشدر . سوق طبیعیلره حیات روحیه‌نك سفلی ، ابتدائی برشكلی نظریله باقیلمه‌سی فعالیتلرینك یكنسق كورونمه‌سندن حاصل اولمش برآلدانیشدر . حقیقت حالده سوق طبیعیلرمز نه تماماً یكنسق ، نه‌ده اولدن قورولمش بر ماكنه‌در . بونلرك اویله مغلق وماهرانه حركتلری ، معین غایه‌لره قارشی ارقادار واضح ومحكم نظرلری واركه چوق كره ذكادن كری دكلدرلر . مثال اوله‌رق یالكنز مغطی الجناح صغیره‌لردن (سیتاریس) تسمیه ایدیلن بوجكی آلالم . بوبوجك یمورطه‌لرینی (آنتوفور) تسمیه ایدیلن آری‌نك قووانی مدخلنه براقدقدن صوكرا بوسرفه‌لر اركك آنتوفور آری‌سنك یووادن چیقمه‌سنی كوزه‌تلیورلر . تام چیقاركن اوزرینه یاپیشه‌رق چیفتلشه‌جكی زمانه قادار اوراده قالیورلر. چیفتلشمه اثناسنده دیشی‌یه كچه‌رك بونك یمورطلاماسنه انتظار ایدییورلر . دیشی یمورطلاریمورطلامازسرفه‌لرندن بردانه‌سنك اوزرینه اوشوشه‌رك یمكه باشلایورلر. ایچنی بیتیردكدن صوكرا قابوغنك اوزرینه چیقه‌رق بالچه كنده یوزمك امكانی تأمین ایدییورلر . شفیره اولونجه‌یه قادار بالله بسله‌نوب نهایت بوجكه استحاله ایدییورلر .

شیمدی بوقادار دولاشیق ومجهزیكلی بر ایش هرحالده بربیلكیی تضمن ایده‌جكدر. یالكنز بزم بوبیلكیی آكلامه‌مز احتمال ممكن اولمایه‌جقدر. فقط هرحالده بوراده «دوشونمك» و «تصور ایتمك» بیلكیسی یرینه « یاشامق » و « اوینامق » صورتیله حاصل اولمش بربیلكی اولاجقدر .

سوق طبیعی بیلكیسنده كورولن بوصفت كاشفه أشك آریسی دیدیكمز دیكربر بوجكده دها بارزدر . بوجكلرك حیاتی تدقیقله مشهور اولان «فابر» ك مشاهداتنه نظراً أشك آریسی مغطی الجناح

حیاتیات نقطهٔ نظرندن بشریتك اساس ممیزی عالم جماداته قارشی هر آن آرتان حاکمیتنده متجلیدر . جر فعالیق ایچون بو عالمدن ایسته‌دیکی آلتلری چیقاروب قوللانماسنی بیلن یالکز انساندر . بونك ایچون نوع بشرك صفت کاشفه‌سی « تفکر » خاصه‌سندن زیاده « عمل » قابلیتیدر . « حیات اجتماعیه، عمل ایچون ایجاب ایدن صنعی آلتلر اعمال و استعمالنك اطرافنده دونمکده وترقیات یولنی چیزن اختراعات اجتماعی حیاتك استقامتنی کوسترمکده‌در » .

ذکانك طبیعی وظیفه‌سی مادی شأنیتی صنایعك نفعنه تنور ایتمکدر . شکل و صورتی انتفاعی عمللرمزدن یوغورولمش اولان ذکانك حقیقی موضوعی ماده‌در . ذکانك دوشونشی و بولدیغی قانونلرله سیسته‌ملر هپ عملی انتفاعلرمزه تطابق ایدن آکلاییشلردر . ماده ایله یوغورولمش وعملی ایشلردن تشکل ایتمش اولان ذکا هر هانکی

بوجکلره طیرطیللری ایکنه‌سیله اویله برصوقیورکه بوجك أولمیور ، یالکز مفلوج قالیور . بالآخره دیشی آری یمورطه‌لرینی بونك اوزرینه براقیور . سرفه‌لر انکشاف باشلانجه یانلرنده جانلی وتازه بر غدا بولیورلر . أشك آریسنك شکارینی أولدورمه‌دن مفلوج ایده‌بیلمسی ایچون ایکنه‌سنی تام عقدات حرکیه‌یه اصابت ایتدیرمسی لازمدر . بوده آرینك « ماهر برجراحق ایله حشرات عالملکنی نفسنده جمع ایتمش » اولماسنی اقتضا ایتدیرر .

واقعا أشك آریسنك علمی برتشریحجی وبرجراح کبی تحصیل وتجربه ایتدیکنی بالطبع کیمسه ادعا ایده‌مز . برده آرینك بوحرکتلرنده دائما یکنسقلق اولمیور . بعضاً ایکنه‌سنی أولدوره‌جك بربرسنه‌ده باتیرییور . شو حالده بوفلج ایدیجی حشره‌نك خارقه‌سنی نه‌ایله ایضاح ایتملی ؟ . . . بومعرفت اولسه اولسه درونی « تجاذبی : سه‌نپاتیك » بربیلکیدر . دینه‌بیلیرکه أشك آریسی ایله شکاری اولان بوجك آره‌سنده بر تشارك حساسیت ، برتجاذب (سه‌نپاتی) واردر . دیمك‌که برحشره دیکرینه تصادفنده یکدیکرلرینی بربرلرینك ایچنده ایمشلر کبی حس ایدییورلر . مشترك بنیه‌لره صاحب ایکی حشره‌نك بربرلرینی دویمه‌سی مستبعدده دکلدر . بونقدیرده آرتق ایکی حشره ، ایکی عضویت یکدیکرلرینه تصادف ایدنجه بربرلرینك ایچنی دویوب یاشایه‌بیله‌جکلردر . بوکا مماثل دها نیجه سوق طبیعی خارقه‌لری واردر . بونك ایچون: « سوق طبیعی ، تجاذبدر » وحتی بوتجاذبده برنوع « کاهن معرفتی » واردر دییه‌بیلیرز .

بوقبیل سوق طبیعی تجلیاتی انسانلرده‌ده اولیور . مثلا یلك محبت ونفرتلریمزی حس ایتدیره‌ن بیلکیمزك بونوع سوق طبیعیلردن نه فرقی واردر ؟ لسانمزده « قانم قایناmadی » ، « ایچم چکمیور » تعبیرلری چوق کره لایخطی اولان بودویغولك افاده‌لری دکلیدر ؟ بویوك صنعتکارلرك یاراتدقلری اشخاص ادبیه‌نك روحلرینه نفوذلری عقل وذکا معرفتیله قابل ایضاحیدر ؟ بونك ایچون برغسون : « سوق طبیعی ذکا ساحه‌سنده اولمامقله روحك حدودلری خارجنده براقیلمق اقتضا ایتمزیا » دییور .

نیته‌کیم آمریقایه ایلك دفعه آیاق باصان اسپانیوللر هیچ کورمدکلری ونباتاتده اصلا طانیمه‌دقلری بعض اوتلری کورونجه شاشیروب قالدقلری حالده اوزولرینه بیندکلری اتلر بونلرك ایچنده هانکیلرینك زهرلی وهانکیلرینك زهرسز اولدیغنی سوق طبیعیلریله هیچ شاشمه‌دن آییرمشلردر .

موضوعه توجه ایتسه اونی بهمه‌حال ماده‌یه ارجاع ایتمکه و صوکراده اجزا و اقسامه آییرمغه مجبوردر. چونکه بویله یاپمازسه هیچ برشی آکلایاماز. ذکانك یاپدیغی بوتون تحلیل وترکیبلر صرف عملی غایه‌لری استهداف ایدن انطباقی وصنعی تفکرلردر. ذکانك ناتمام اولسه‌ده مطلق بر صورتده انطباق ایده‌بیلدیکی ساحه آنجق ماده عالمیدر. بونك ایچون اکسیك اولسه بیله مطلق اولارق بیلدیکمز علملر ماده علملریدر. بناءً علیه ذکا ایله ماده‌یه حاکم اولنه‌بیلیر ایسه‌ده حیات ساحه‌سنده بهمه‌حال یابا قالینیر. چونکه ذکا، حیات ایله الفت ایتمدیکی کبی ماضیده‌ده اوکا کوره تشکل ایتمدیکندن حیاتی آکلایامه‌مقده معذوردر [۱]. فیزیولوژینك حیاتی حادثه‌لری فیزیك ـ کیمیا حادثه‌لرینه ارجاع صورتیله آکلامق ایسته‌مسی وروحیاتك روح ایله بدن آراسنده معادلت نظریه‌سنی محافظه‌ده اصرار ایتمه‌سی هپ ذکانك حیاتی آکلامق خصوصنده‌کی بوعجزندن دوغمش برتمایلك افاده‌سیدرلر.

ذکا باشلی باشنه نه حیاتی، نه روحی، نه خلقی، نه صیروره‌یی، نه دیمومتی و حتی نه‌ده کائناتی آکلایه‌بیلیر. بونك ایچون یالکز ذکا، یالکز عقل ومنطقه استناد ایدن برفلسفه بوکونکی علملردن فضله هیچ برشی یاپه‌ماز. فلسفه‌نك وظیفه‌سی حقایق عملیه واضافیه‌یه دسترس اولمق دکلده حقایق مطلقه‌یه وصول ایسه بونی یا ذکادن باشقه برملکه‌ده آراملی ویا فلسفه‌دن واز کچملیدر. نیته‌کیم کچن عصرده علومك بوتون شعبات معرفتی استیلا

[۱] برغسونه نظراً ذکا ماده ایله هم طبیعت اولدیغندن ماده‌یی ادراکی قلاسیق فلسفه و بالخاصه «قانت» ك آکلادیغی کبی «اضافی : Relatif» اولمایوب «مطلق : Absolu» در. یالکز بومطلق معرفتك محدود واکسیك اولماسی محتملدر. ذکا موجودات آراسنده مطلق برنوع، مطلق بروجود کبی قبول ایدیلنجه ـ اضافیه‌جیلرك یاپدیغی کبی ـ اشیا حقنده‌کی معلوماتمز طبیعتیله اضافی یعنی ذکامزك هیچ برشیئه قابل ارجاع اولمایان کندی بنیه وعمومی چرچیوه‌لرینه یعنی شکلنه اضافتله اولاجقدر. حالبوکه برغسون ذکایی کندی کندینه موجود بروجود مطلق کبی کورمیور؛ بلکه عملی ضرورتلرك برنتیجه‌سی، برمحصولی عد ایدییور و ماده ایله هم ماهیت بولیور. بناءً علیه ذکایه هیچ برصورتله استقلال ویرمیور؛ ماده وعمل ایله مقید وبونلرله هم طبیعت طانییور. ذکا اکر ماده‌نك شأنیتلری یعنی ماوقعلریله هم حال وهم طبیعت اولماسه‌یدی یعنی تأثیر و عکس تأثیرلرندن یوغورولماسه‌یدی اوکا مؤثر اولامازدی. شو حالده ذکامزله مادی شأنیتلر آراسنده اضافیت دکل؛ مطابقت ومعادلت واردر. ذکانك بوتون فعالیتلری ماده‌نك شأنیتلریله قورولمش واونلر کبی ایشله‌یور. الحاصل معلوماتمزك تملرینی زار قادار اینجه‌لتن قانتك اضافیه‌جیلکی، اوکوستقونتك اثباتیه‌جیلکی وسپه‌نسه‌رك لاادریلکی یرینه برغسون معلوماتمزه متین برحکمیت قازاندیرییور. کرك ماده وکرك حیات حقنده‌کی معلوماتمزك ناتمام ومحدود اولسه‌ده بهمه‌حال مطلق اولدیغنی، یالکز بومعلوماتك تأمینی ایچون مقتضی واسطهٔ معرفتلرك براولمایوب «ذکا» و «حدس» ناملریله ایکی اولدیغنی سویلیور.

ایتمه‌سی نتیجه‌سنده فلسفه‌نك افلاسنه حکم ایدلمسی حقسز بر حرکت دکلدی. چونکه ذکا ومنطقله چالیشان علم بوتون حادثه‌لرله مشغول اولور دیکانه واسطهٔ معرفت عقل و ذکادن عبارت بولنورسه آرتق فلسفه‌یه لزوم قالمامش دیمکدر. از جمله برغسون کندینی آکلامغه باشلادیغی زمان فلسفه بو معقول و دوغرو اعتراضلرك رجمی آلتنده بر محتضر کیبیدی. برغسونك دهاسنی بودرجه انفلاقی وحساس یاپان بلکه‌ده کنج یاشنده شاهد اولدیغی فلسفه احتضارینك قلبنده آچدیغی مرحمتله قاریشیق عصیان حسلریدر.

« ویلیام جه‌یمس »، « فلسفهٔ تجربه » نامنده‌کی اثرنده برغسونه تخصیص ایتدیکی بندده بو معجزه‌لی دهانك « تمن »ك محیط » عرق وزمان نظریه‌لریله بردرلو قابل ایضاح اولامایه‌جغنی سویلیور. نجه برغسونك امثالسز برجرأتله تجلی ایدن ییلدیرملی ومعجزه‌لی دهاسنك اك مهم عاملنی حدسیله کشف ایتدیکی تاریخی بر دونم دورینك پك درین وصمیمی تمایل واحتیاجلرینی یالکز دماغیله دوشونمیوب قلبیله‌ده حس ایتمه‌سنده آرامالیدر. بونك ایچون برغسونك سرّ دهاسی‌ده فلسفه‌سنك مبدأی کبی تماماً روحیدر دینه‌بیلیر. صنعت دویغوسیله علم ادراکی هیچ بر فیلسوفده برغسونده اولدیغی قدر متساند و آهنکدار اولمامشدر. فلسفه‌یی اك آجینه‌جق بر عاقبتده کوردکدن و « سیانتیزم : علمجیلك »، « پوزیتیویزم » سلطنتیله ذکانك تعصب درجه‌سنه واران غرور واعتماد نفسنه شاهد اولدقدن صوکرا برغسون دهاسنده برفیلسوفك اوغرایه‌جغی عکس العملی بردوشونمه‌لی!.. وأثرلرینی اوکا کوره اوقومالیدر.

بو فیلسوفه کوره حیاتده اك بویوك موفقیتلر اضطرار آنلرنده اك بویوك تهلکه‌لری کوزه آلانلرکدر. بونك ایچون کندیسی‌ده داها کنج یاشنده شاهد اولدیغی فلسفه احتضاری قارشیسنده بر حملهٔ دهاایله اعتیادات ذهنیه‌سنك بوتون آغلرینی ییرته‌رق فلسفه‌یی بویوك برحبزله یکی بر تشبثه آتدی. عینی زمانده شاهقه‌لردن آتیلان بر چاغلایان کبی اك بویوك تهلکه‌لری ترجیح ایتمکده اصلا تردد ایتمه‌دی. بیلیوردی‌که حملهٔ حیاتك انکشاف وترقیسی حیواناتك بر دوره‌سنده آزدها تهلکه‌یه دوشیوردی. بو دوره، حیوانلرك بربرلرینی ییه‌میه‌جك بر حاله کلملری ایچون قالین قابوقلره بورونه‌رك درین بر نوم و عطالته اوغرادقلری زمانلر ایدی. فقط حملهٔ حیات آنجاق بویوك تهلکه‌لری کوزه آلارق، فصلیه وفقریه‌لرده تعضو ایتمك سایه‌سنده ناعمه‌لرك اویوشوق وعاطل یاشایشلرندن قورتولابیلدی. حیاتك بو

حمله‌سندن عبرت آلان برغسون‌ده ذهنیه مسلکنك عقل ومنطق چنبرلری ایچنده اویوشدیردیغی و ترقی ایتمکدن زیاده تسلسل باطل گردابنه اوغراندیغی فلسفه‌یی دهاسنك جلاللی برفورانیله عطالتدن قورتاروب ترقی‌یه صالدی. فلسفه‌یه ذکادن باشقه ذکانك سوق طبیعی ایله همحال اولماسندن متحصل و مدرس تسمیه ایدیلن بر واسطهٔ معرفت علاوه ایتدی. برغسونه علم دوشمانلغی عطف ایدنلر اونی آکلامایانلرله برطاقم غرضکارلردر. چونکه برغسون علمك دگل؛ بلکه ذکا و منطقك باشلی باشنه هر شیئی آکلایابیله‌جکنه ذاهب اولان « ذهنیه‌جیلر»له « منطقجیلر» ك دوشمانیدر. برغسون، ذکانك قدرت واهمیتنی انکار ایتمیور؛ بالعکس ترصین ایدییور. مثلا ذکایی کندی ساحه‌سی اولان ماده عالمنده وعملی‌وادیده حاکم‌مطلق‌طانییور. غیرعضوی ماده‌یه تحکم رولنی حائز اولان ذکانك ماده‌یی اکسیك اولسه بیله مطلق اولارق بیلدیکنی تسلیم ایدییور. ذکانك کندی ساحه‌سنده‌کی معرفتلرینه اضافیتك فوقنده مطلق بر قیمت ویرمکله‌ده علوم مثبته‌نك حیثیتی عالملردن فضله تحکیم ایتدکدن باشقه حیاتی تصرفدن حصوله گلمش سوق طبیعی‌یه‌ده عضویت عالمی کبی آیری برساحهٔ معرفت کوستریور. ازجمله فلسفه‌سنی تنقید ایدن « هوفدینغ » ه یازدیغی برمکتوبده دییورکه: «سوق طبیعی ناتمام اولسه‌ده حیاتی مطلق اولارق وایچندن بیلیر. فالکز بوخصوصده‌کی شعوری دونوق بر حالده‌در. بودونوق شعور ذکانك ماده عالمندن تشکل ایتمش اعتیادلری وصرف‌عملی غایه‌لریله تحریف ایدیلیوبده اولدیغی کبی یاقالانیله‌رق یعنی‌ذکا ایله سوق طبیعی همحال اولارق آیدینلغه چیقارتیلیرسه حیاتك مطلق حقیقتلری، ناتمام اولسه‌ده، بیدرپی الده ایدیله‌بیلیر. حدس ملکه‌سی انسانده قالمش بولنان سوق طبیعیلری هم تمالاندیرر، هم‌ده تفکر وملاحظه‌یه قلب ایدر. وبو صورتله حیات آدیم آدیم وکیتدکجه دها مکمل اولارق تعقیب اولنه‌بیلیر. کرك ذهنی، کرك حدسی معرفت کندی ساحه‌لرنده قالدقجه مطلقدرلر. اضافی اولمالری بوساحه‌لرك خارجنه چیقدقلری زمانده واقعدر. بو سبیدن حیاتك میخانیکی برماهیتده آکلاشیلمه‌سی ذکانك حیات ساحه‌سنه ماده ذهنیتیله گچمه‌سنك برنتیجه‌سیدر. ناصیلکه ماده عالمنی حیات ذهنیتی وسوق طبیعی منطقیله دوشونلرده « آنتروپومورفیزم » دنیلن « انسانلاشدیرمق » ضلالتنه‌دوشمشلردر. الحاصل برغسون: « قیصرك حقنی قیصره ویرمك » و « چیزمه‌دن یوقاری چیقمه‌مق » دستورلریله معرفت ساحه‌سنده‌ده یکی بر نظام، دها دوغروسی هر فیلسوفه تام معناسیله فیلسوف اوله‌بیلمك ایچون لازم اولان « یکی بر نظریهٔ معرفت» تأسیس ایدییور.

ذهنی معرفت یعنی ذکا، سیر تکامل اثناسنده و «شعور کلی» ایچنده تبارز ایتمش ضیادار بر نوەدن باشقه برشی دکلدر. انسانده بیله بو آیدینلق نوەنك اطرافنده سوق طبیعیلرك شعوریندن متشکل برهاله واردر. سوق طبیعی ایسه برسەنباتیدر. ذوالحیات تجاذب سایەسندەدرکه حیاته دوغرودن دوغرویه مطلع و اونکله همحالدر. ذکانك ادراکمزی حبس ایتدیکی چنبرلردن بز آنجاق سوق طبیعینك دویغولریله خلاص اولیور وبوسایەدە رمز ومفهوملر عالمندن قورتولارق کائناتی محرمیتی ایچنده دوشونه بیلیورز. هر حالده سوق طبیعیلرك کیزلی بررابطەسی بزی موجوداتك الکخرده شکللرینه قادار باغلامشدر. یالکز کندیمزی دوشوندیکمز ونفسمزده محبوس یاشادیغمز زمانلرده بالطبع انسیاقلرمزك قدرتلرینی آنجق مبهم برحالده حس ایدیبورز. فقط بونلری تکامل طبیعتده‌کی حال فعالیتلرنده تدقیق ایتسەك هپسنك آیری آیری وبارز قدرتلر اولدقلرینی کوره بیلیرز. نیته‌کیم بوتون ذوی الحیات آراسنده جایکیر اولان هیجانلی ائتلاف آنجق بو سایەدە تأسس ایتمشدر. بیلملی‌که هرذی حیاتك ماده ایله مجاهدەسی کندینه کورەدر. بونلر آراسنده هیچ بر سلسلهٔ مراتب یوقدر. هپسی‌ده مختلف آلتلرله عینی اثر ایچون چالیشان عملەلر کیدر. یالکز حملهٔ حیاتك الك بویوك مظفریتی شهراه بشریته آچیلان تکامل استقامتنده تحقق ایتمشدر. ماده، حملهٔ حیاته ابدیاً دکل؛ آنجق بر مدت ایچون وبر درجەیە قادار حدود اولابیلیر. چونکه متمادیاً قدرتلی ومتکاثف بر شعوره دوغرو کیدن حملهٔ حیاتك ییقەمایەجغی هیچ بر سد یوقدر. حملهٔ حیاتك متمادی و غیرمتناهی مظفریتلرینك محصولی اولان ذکادە کورولن تکامل عمدهٔ روحیەنك، تعبیر دیکرله دینامیزمك ماده وعطالته قارشی ظفرندن باشقه نەدر؟

ذکا، مادەیه حاکم اولمقله مادیتك حملهٔ حیاتی توقیف ایدن ممانعتلرینی اوصلاندیرمش واوکا چارناچار «براوه یاسین، براوه کچسین» دیدیرتمشدز. صنعتده دخی حملهٔ حیاتی حریته صاحب ایدەبیلمك ایچون مادەنك ممانعتی دیمك اولان تکنیقه حاکم اولمانك لزومی آشکاردر. صنایع نفیسەنك هیچ برنده تکنیق بالذات صنعت دکلسەدە مغلوب ایدلمدکجه صنعتك الك عنود بردوشمانی سربست براقیلمش دیمکدر. بونك ایچون هرصنعتکار کندی صنعتنك مادەسی اولان حرفتله اوزون مدت مجادله ایتمکه مجبور واونی تماماً مغلوب ایتمەدکجه ویا دویغوسنه کوره تکنیق یاراتمادقجه حریت روحیەسنه صاحب اولامامغه محکومدر. برصنعتك تکنیق وسائطی حملهٔ حیاتك تمایللریله نەقادارهم آهنك اولورسه بالذات صنعتده اوقادار روحیلشمکه واونسبتده انکشافه مظهر اولور.

خلاصه حیاتك اوصاف اساسیه‌سنی، دها دوغروسی حدسنی یاقالایه بیلمك ایچون مبدأ حیاته قادار چیقمق لازمدر . برغسونه نظراً بو اوصاف اوچدر : ۱) قدرت طوپلامق وبو قدرتلری کونك برنده ناکهانی برصورتده انفلاق ایتدیرمك ؛ (معلومدرکه بو قدرت نباتاتده دوغرودن دوغرویه کونشدن ومعدنیاتدن آلینیور ؛ حیواناتده عضویات واسطه‌سیله طوپلانیور ؛ انسانده ایسه جمادات عالمنده دیله‌دیکمز حرکتلری یاپه بیله‌جك آلتلر وجوده کتیرمکله حصوله کلیور) ؛ ۲) فردیت و جمعیته دوغرو مضاعف بر تمایل ؛ ۳) غیرمشعور وذات‌الحرکه برفعالیتدن هرکون برپارچه صیبریله‌رق کیتدکجه متزاید برشعوره یعنی « ملاحظه‌لی » بر فعالیته کیتمکدر . بو اوصاف هیئت عمومیه‌سیله آلیندیغی زمان کورولورکه حیاتی تکامل ، حریت حرکات وشعوره متوجه ، ترقی واعوجاجلرله متناوب غیرمادی برجریاندر . بوجریان ماده‌دن کچر ؛ تقسیم عمل صورتیله تجزی ایدر ؛ فردی خودکاملقلرده اویالانیر ؛ کندی کندینه ویردیکی شکللرله دونار ؛ فقط نهایة‌النهایه کونك برنده فردونوعلری‌ده آشه‌رق بوتون موانعی بردن سیلوب سوپورور .

الحاصل برغسونك علمی تدقیقاتدن صوکرا متافیزیك بر حدسله قاورایوب تصویر ایتدیکی بو حمله حیات علویت وحزنله دولو شو سطرلرده باقیکز ناصیل جانلانیور . « أسن بر روزکاردن هوالانمش توز قاصیرغه‌لری نه حالده ایسه ذوی‌الحیات دخی حملهٔ حیاتك بوحه نفخه‌سنده اویله‌جه معلق کیدرلر . فقط نه سعادتکه هپمزی اوفله‌ین بوکورونمز نفخه بعضاً برشمشك سرعتیله بوتون کوزلره عیان اولور . آنالق محبتنك نیجه تجلیلرنده ناکهانی اولارق شاهد اولدیغمز بونفخه حیوانلرك اکثریسنده پك باوز وجالب رقت اولدیغی کبی نباتك دانه‌جکنه اولان اهتمامنده‌ده مرئیدر . حیاتك بوبویوك سرینی صاقلایان آنالق محبتنك بزه سرحیاتی تودیع ایتمه‌سی نه‌یه مستبعد اولسون ؟ چونکه بو محبت بزه هرنسلك کندیسندن صوکرا کلن نسله قارشی انحنا وتسلیمیتنی کوستریبور : آنالق محبتنك آرالغندن باقیلنجه هرذی‌حیاتك یالکز برکچید، واساس حیاتك‌ده آنجق اونی نقل ایتدیره‌ن حرکتده اولدیغی سچیلیر » .

*
* *

شیمدی بوحملهٔ حیات عجبا نره‌دن کلدی؟ نره‌دن حرکت ایتدی ؟ نره‌یه کیدییور ؟ غایه‌سی نه‌در ؟

معلومدرکه متافیزیکك دائما صوردیغی ایکی سؤال واردر : « دنیا نره‌دن کلیور ؟ نره‌یه کیدییور ؟ » برغسون ایلك سؤالی جوابسز براقیور . چونکه بو سؤال کائناتك ماضیسنه تعلق ایدییور و بزی « آرقه‌یه » باقمغه مجبور ایدییور . ذکایی « کوزلرینی ابدیاً آرقه‌یه چویرمش برملکه » صورتنده تصویر ایدن برغسونك شدتلی برذهنیه معارضی اولدیغنه وفضله اولارق فلسفه‌ده مطلوب اولان معرفتك ذکا اولمایوب سوق طبیعینك شعورلاشمش بر کمالی دیمك اولان « حدس » در دیدیکنه باقیلیر وسوق طبیعینك‌ده « اوکه باقان » برملکه اولارق قبول ایدلدیکی دوشونولورسه بو فیلسوفك بوتون قوتیله حملهٔ حیاتك یالکز استقباله توجه ایدرك عالمك سبب ومنشأنی آرامق ایچون « کری‌یه باقمق » احتیاجنده اولمایه‌جغی قولایجه استدلال اولنه‌بیلیر . فضله اولارق سبب اولی ، منشأ ، مبدأ کبی شیلره عائد بوتون تحریاتك جوابسز قالمغه محکوم قالدیغنه برغسون تماميله قانع اولمشدر . بو وادیده‌کی تحریاتده بر امکان اولسه‌ده بو آنجق ذکا طرفندن هوس وتجربه اولنه‌بیله‌جك برموضوعدر . حال بوکه ذکا دخی بومسئله‌لرده‌کی صلاحیت وکفایتسزلکنی « قانت » دنبری دفعاتله کوسترمشدر .

مبدأ حیاتی دوشونمك ایسته‌مه‌ین وبوخصوصده برشی سویله‌مه‌ین برغسون بوکا مقابل بزه ، برآز اول بحث ایتدیکم کبی ، حملهٔ حیاتك نه‌یه متمایل اولدیغنی وماهیت واوصافنك نه‌لردن عبارت بولوندیغنی پك کوزل کوستریور .

فی‌الواقع برغسونك فلسفه‌سنه مبدأ اولارق قبول ایتدیکی « شعور » ی ، حیات وکائناتده‌ده متجلی کورمسنه باقیلیرسه مبدأ عالی‌ده بر « شعور » اولارق قبول ایتدیکی تخمین اولنه‌بیلیر . یالکز بوبابده صراحةً ذکر ایدلمش برفکری یوقدر . فیلسوفك الك درین قناعتلرینه کوره ماده بیله باشلی باشنه موجود برجوهر اولمایوب حیاتك انقاضندن عبارتدر . شوحالده هرشیدن اول برحملهٔ حیات ، برشعور واردی . فقط بوانقاض ناصیل حصوله کلدی ؟ ایشته ، عرض ایتدیکم سببلردن دولایی ، برغسونك اهمیت ویرمه‌دیکی معمالردن بری‌ده بودر . ذاتاً ایش بونقطه‌یه کلنجه « الوهیت » مسئله‌سیله قارشیلاشیلمش دیمکدر . فی‌الحقیقه « الله » نه‌در ؟ آوروپانك حال حاضر احتیاج وذهنیتنه کوره بومسئله آرتق غرب فیلسوفلرینی علاقه‌دار ایتمه‌مکده‌در . یالکز برغسونك حقیقت مطلقه‌یی شعورك صاف وبلاواسطه معطالرنده آرادیغنه وبو معطالری کمیتدن منزه و تماماً کیفیتدن عبارت اولارق قبول ایتدیکنه باقیلیرسه الوهیتی‌ده اسلامیتده اولدیغی کبی آنجق برقدرت معنویه حالنده قبول ایده‌جکی تخمین اولنه‌بیلیر . فضله اولارق برغسونك خرستیان

اولمادیغی وفقط خرستیان سلطه‌سی ایچنده یاشادیغی وخرستیانلقده‌کی الوهیت تلقیسنك نه قادارچاپراشیق بردعوی اولدیغی دوشونیله‌جك اولورسه فیلسوفك بومسئله‌یی مسکوت عنه کچمك ایسته‌مسی ده وارد خاطر اولابیلیر .

حمله حیاتك ، یاخود عالمك غایه‌سی نه‌در؟ سؤالنه کلنجه برغسونك ویردیکی جواب شودر : غایهٔ حیات ، بر «یاراتمه اصراری» وعینی زمانده معینیتدن عدم معینیته ، ضرورتدن حریته دوغرو بر یوکسلیشدر [۱] .

---

[۱] حیاتك غایه‌سنی ضرورتدن حریته دوغرو بر یوکسلیش اولارق کوسترمه‌سندن فیلسوفك « غائیتجی : Finaliste » برمذهبده اولدیغی ظن ایدله‌سین . جذری غائیتجیلیکك اك مکمل نمونه‌سی « لایبنیچ » ده کورولور . بوفیلسوفه کوره اشیا وموجودات اولجه چیزلمش برپروغرامی قوه‌دن فعله چیقارمقدن باشقه برشی یاپمامقده‌درلر . بو طرزده برغائیت قبول ایدلنجه کائناتده هرشی بر دفعه‌ده یارادلمش اولاجق وزمان دینلن شی هردورلو یاراتمه امکانلرندن خالی مجرد ، معناسز وفائده‌سز برشی اولارق قالاجقدر . بوذهنیتده برفلسفه‌ده زمان مفهومنك معنا و وظیفه‌سنی آکلامق ممکن دکلدر . میخانیکیتجیلك مذهبی رد ایدیلنجه‌ده کائناتك غایه‌سی حقنده قبول ایدیله‌جك احتماللر نه ماهیتده اولورسه اولسون برغائیت استلزام اولندیغی ظننی ویردیرمکدن خالی قالمایه‌جقدر . بوسببدن برغسونك « یاراتیجی تکامل » اثرنده التزام ایتدیکی مدعاده غائیتجیلکه بر درجه‌یه قارار اشتراك مجبوریتی اولاجنی آشکاردر . یالکز فیلسوفك جذری غائیتدن نه‌لری آلوب نه‌لری براقدیغنی واضحاً بیله‌جك اولورسه‌ق بو کونه قادار بیلدیکمز غائیتجیلکدن نه صورتله آیریلدیغنی آکلایه‌جغز . برغسونه نظراً جذری غائیتجیلك کائناتك بر آهنك متقدم دائره‌سنده دمکندار اولدیغنی قبول ایتمك دیمکدر . حالبوکه بو آهنکی نه علماً ، نه علی العاده تجربه‌لرله ، نه‌ده واقعه‌لردن آکلامق ممکندر . کائناتده اولدن چیزلمش برآهنك تصور ایتمك اعتیادی ذکامزك عملی استهداف ایدن فعالیتنك برمحصولیدر . کائناتده هرشیئك دفعةً ویریلوب بیتمش اولدیغنه قناعت ایتدکدن صوکرا زمانك سبب وجود ومعناسی قالمایه‌جقدر . بوتقدیرده حیات نه‌ایسه ذکاده او اولاجقدر . حالبوکه ذکانك زمانله دکیشدیکی میدانده‌در . هنوز نه اولاجنی بللی اولمایان و هرکون یکی یکی تکونلره مظهر اولان برمالکه‌نك بولاجنی غائیده‌ده کائناتك کندی غائیتی بولوندیغنه اینانمق بیلدم نه‌درجه منطقی اولور؟ بشری معناده غایه واریله‌جق عملی برحال و وضعیته اولدن آشنا اولمق یعنی بونلری طاسارلامق دیمکدر . بو طاسارلانان شی ایسه ماضیدن آلنان بر نمونه‌در . حالبوکه حیاتله واقعه‌لرله محسوس اولان اك بارز روشی تکرار دکل؛ ترقی وصیرورت‌در . بناءً علیه برغسونده‌کی حملهٔ حیاتك متمادیاً یاراتمق اصراری ایله قلاسیق فلسفه‌نك غائیتجیلکی آراسنده‌کی فرق شودر : برغسون ، کائناتك ثابت وبالخاصه ذکا ایله بیلنه‌جك برماهیتده اولمادیغی وآنجق حر اولوشلرینك یعنی متمادی صیرورت‌لرینك حدس واسطه‌سیله آدیم آدیم حس وتعقیب اولنه بیله‌جکنی ادعا ایدرکن قلاسیق غائیتجیلر کائناتك ماضی ، حال واستقبالنده اولدن چیزلمش برمودهٔ تکرارندن باشقه برفعالیت اولمادیغنی وبناءً علیه حالدن ماضی واستقبالك حساب وتعیین اولنه بیله‌جکنی سویله‌مکده‌درلر .

يالكز بو حريت عجبا فائده‌ليمی ، حظيمی ، كوزللكيمی ، سعادت ويا فضيلتيمی ، نه‌يی پرنسيپ اتخاذ ايده‌جكدر ؟ مسئله بو نقطه‌يه كلنجه اخلاق ساحه‌سنه كيرمش اولويورز كه برغسونه بو سؤالی صورمغه هنوز حقمز يوقدر . چونكه « ياراتيجی تكامل » اثری منحصراً كائناتك برمتافيزيكی اولوب اخلاق دكلدر . بوجهت مستقبل اثرلريله تعيين ايده‌جكدر . يالكز فيلسوفك معلوم اولان اصوللريله عمومی تلقيلرندن اخلاق حقنده‌كی فكرلری بر درجه‌يه‌قادار سزيله‌بيليرسه‌ده بوخصوصده برحكم ويرمك تهلكه‌ليدر . برغسون ، حياتی آكلامق ايچون ناصل بوتون تاريخ حيات‌وعلم حياتی كركی كبی تدقيق ايتمك لزومنی حس ايتديسه اخلاق حقنده‌كی حدسی حكملری ده هرحالده كنيش و صبرلی تدقيقات تاريخيه واجتماعيه‌دن صوكرا ويره‌بيله‌جكدر . بوراده ان شايان مراق جهت قبول ايتديكی منحصراً فردی ، يعنی اساساً انا ايله سطحی واجتماعی انانك فعاليتلرينی ويرده عمومی حياتده قبول ايتديكی « فرديت » و « جمعيت » تمايللرينی ناصل تأليف ايده‌جكيدر .

برغسونك بديعياتنه كلنجه بوده هنوز باشلی باشنه تدقيق ايدلمش دكلدر . فيلسوف ايلك اثريله « كولمك » نامنده‌كی اثرنده [١] بعضی بديعی مسئله‌لره تماس ايتمش ايسه‌ده بونلر چوق داغنيق وپك آزدر . يالكز كوزللك دويغوسی حقنده‌كی شوفقره‌سی شايان دقتدر : « كوزللك دويغوسنی تعريف ايچون چكديكمز زحمت محتملدركه طبيعتك كوزللكلرينی صنعتدن مقدم ملاحظه ايتمه‌مزك برنتيجه‌سی اولسون » . بوافاده‌نك ايما ايتمك ايسته‌ديكی تلقی‌يه باقيليرسه برغسون كوزللكی طبيعتده موجود وصنعتكارك بورادن كشف واستخراجيله ميدانه چيقمش برشی عد ايتميور . كوزلی طبيعتك برجهه‌سی وصنعتی‌ده بوجهه‌نك كشفی ويا قوپيه‌سی عد ايتمك كبی بردستور مجرد برينه معنای حياتی قاورامق ايچون « ياراتيجی تكامل » نامنده‌كی اثرنده تعقيب ايتديكی اصوللری بديعياته‌ده تطبيق صورتيله « تكامل بديعی » نك ميدانه چيقاريلماسنه متمايل كورونيور . حتی حياتك تكاملی ناصيل حدسی بر تفكرله قاورانه‌بيليورسه حس بديعی‌ده آنجق حدسك معرفتيله بولنه‌بيله‌جك شئيتلردندر ، بوتقديرده فلسفه‌نك صنعتدن نه فرقی قالير ؟ دينه‌جك . برغسونك « هوفدينغ » ه يازمش اولديغی مكتوبده بوكاده جواب وار : صنعت هرشيدن اول جانليلره متوجه ويالكز حدسه مراجعت ايدن بر تفكردر . فلسفه ايسه بالضروره ماده ايله مشغول اولمق وعينی زمانده روحی‌ده تعميق ايتمك دولاييسيله هم ذكا ، هم ده حدسه مراجعت مجبوريتنده‌در .

[١] « كولمك نه‌در وكيم كوليورز ؟ » اثرينه مراجعت .

ثانیاً فلسفی حدس ، بدیهی حدس ایله عینی استقامتی طوتمقله برابر اوندن چوق دها اوزاقلره ، یعنی ذوی الحیاتك مبدألرینه قادار کیدر . حالبوکه بدیهی حدس یالکز موجود اشکال حیاتیه ایله اکتفا ایدر » .

* * *

برغسون ، « حدس » ایله « محاکمه Raisonnement » [۱] ی عجبا ناصل وزنه‌لرده قوللانیور ؟ برغسونك اثرلری دقتله مطالعه ایدیلنجه کورولورکه اولا هر درلو علمی واعتیادی محاکمه‌لری برطرف ایده‌رك دوغرودن دوغرویه شعوردن آلدیغی معطالرله متمادیاً فرضیه‌لر دوغوردقدن صوکرا علمك معطالرینه استناد ایدن «محاکمه واستدلال»ی آنجق بوفرضیه‌لرك تأیید وتصدیقنه صرف ایدییور . بونك ایچون برغسون فلسفه‌سنك جذری : Rationnel اولمامسندن عینی زمانده محاکمه‌سز اولدیغی آکلاشیلمامیلیدر . « ماده وحافظه » ایله « یاراتیجی تکامل » اثرلرنده‌کی مناقشات علمیه‌یه باقیلیرسه برغسونده‌کی استدلال و معاقله هرهانکی بر بیوك فیلسوفده‌کندن هیچ ده آشاغی دکلدر . بو یاراتیجی آدام آلنه آلدیغی هرمسئله‌یی اولا بوتون تفرعات علمیه‌سیله قاورادقدن صوکره یاری تصدیق ، یاری تعمیری تنقیدات فلسفیه‌یه دوکوله‌جکنه ابداع قاناتلرینی آچه‌رق بسبتون یکی افقلره یوکسلمه‌سنی بیلیور . هرکس کبی یورویه‌بیلدیکنی کوسترمك ایچون علمك مثبت حقیقتلری زمیننده دقتلی آدیملرله ایلریله‌دکدن صوکرا تماماً ایچنه قاتلانه‌رق الك کیزلی معمالری دیله کتیرمکده امثالسز بر قدرت کوستریور . بو فرانسز دهاسیله الك چوق علاقه‌دار اولان آمریقالی فیلسوف ویلیام جه‌یمسك « فلسفهٔ تجربه » نامنده‌کی اثرنده برغسونك ابداعیلکندن باحث مطالعه‌سی ده شایان دقتدر :

« برغسونك ابداعیلکی ، ایشته اعتراف ایدییورم ، اوقادار ابهامله دولوکه فکرلرندن برچوغنی مطلقا شاشیرتیور . بونك ایچون برغسونی باشدن نهایته قادار هیچ برکیمسه‌نك لایقیله آکلایه‌بیله‌جکنه ایناناه‌میورم . بوخصوصده کندیسنك ده بنمله همفکر اولاجغنه وبعضی شیلری تماماً آیدینلاتمه‌دن میدانه آتمق مجبوریتنده قالمش اولدیغنی تصدیق ایده‌جکنه امینم . چونکه او هنوز فلسفه‌سنی اکمال ایتمش دکل ، آنجق تمل دیرکلرینی آتمشدر . فی الواقع ایچمزدن چوغمز هیچ آکلاشیلمایه‌جق قادار مبهم ویا مفرط بر مبدع

[۱] « معاقله » ده دینه‌بیلیر .

اولابيليورز . هله اشيائي يالكز كنديلرينه مخصوص برطرزده كورمك ايستهين يكي فكر مبتلالرى آز دكلدر. فقط نادر اولان يكي فكرلى اودركه برغسون كبي چوق خصوصي بر كوروشله فوق العاده بر روتقلغى جمع ايده بيلمش وعيني زمانده فكرلريني عرض ايده بيلمك ايچين الزم اولان بوتون قلاسيك معلومات آراسندن صيريلوب كچمك صنعتنده فوق العاده تميز ايله مشـدر . برغسونك تبحر : Erudition واديسنده كي منابعي شايان دقت اولديغي كبي هله افاده سي برخارقه در . . . ».

*

دنيا دفعةً ياپيلمش و هرشى اولديغى كبي حال سكونده ده براقيلمش اولسه ايدى بو آنجق اولو بر دنيا اولاجقدى . او وقت بوني ذكانك معرفتيله تحليل وتجزى ايتدرمك و بو اجزادن عالمى يكيدن تركيب ايتمك ممكن اولوردى . ايشـته ذكا ومنطقمزك مفهوم قالبلريله آييرديغمز ودوندرديغمز حقيقتلر آنجق بويله بر عالمك حقيقتلرى اولابيلير . فقط بوعالم « اولمش بيتمش» دكل، بالعكس « متماديا أولمق اوزره بولنان » بر عالم اولديغى ايچون بونى مشخص برحالده ايچندن تعقيب وادراك ايتمك لازمدر . نيته كيم برغسونك آكلاديغى عالم بوطرزده دينامك، يعنى كنديلكندن اولان هردم متحول برعالم اولديغى ايچوندركه بوعالمك اصل حقيقتلرى ذكانك بولديغى مجرد وثابت مفهوملر اولمايوب آنجق « حدس » ك قاورايه بيله جكى شـأنيتلردر . بوسببدن برغسـون فلسفه سنه شـيمديلك « حدس فلسفه سى » ديمك الك مناسب اولور . برغسون علمده نه قادار عمليك وانتفاعيلك طرافدارى ايسـه فلسفه ده اونسبتده نظرى وحسبى قالمانك عاشـقيدر . بونكله برابر اونجه حدسك كشفلرى فلسفه نك حقيقتلريدر ؛ يالكز بو حقيقتلر ناتمام اولابيلير ؛ بونلرك اتمامى علمله دكل، ينه فلسفى حدسلرله واقع اولماليدر . برده فلسفه نك دخى آرتق علملر كبي كندى ساحه سنده وكندى اصوليله مثبت بر ترقى يه داخل اولماسى لازمدر . برغسونك فلسفه يى آكلامق خصوصنده كى الك ابداعى تلقيلرى ايشته بو نقطه لرده در . فى الواقع بوتون فيلسوفلرده اولديغى كبي برغسونده ده كندندن اول كلن فيلسوفلردن برچوق فكرلر واردر . يالكز بونلر كندى عالمنك انشاسنده، دها دوغروسى فلسفى حدسنك بنيه سنده آنجق مواد ابتدائيه اولارق موجوددر . بونى ده چوق كورنلره يوقدن برشى ياپيله مايا جغنى خاطرلاتمق لازمدر . فضله اولارق هرفيلسوفده أصيل اولان فكرلردن زياده روحنك حله واستقامتيدر . چونكه

فیلسوف، اسکی فکرلری آلان دکل، بلکه اسکی فکرلردن یکی بر روح چیقاره‌سنی و بونلره باشقه بر ضیا و آیری بر استقامت ویرمه‌سنی بیلن بر آدامدر . هر بویوك فیلسوف یکی فکرلر بولمقدن زیاده کائناته قارشی یکی بر سه‌نپاتی کتیرر . بونك ایچون فلسفه‌نك قابوغی دیمك اولان فکر طرفی نه قادار معضل و سرت ایسه ایچی، یعنی روحی او قادار یوموشاق و ساده‌در.

برغسون فلسفه‌سندن عملی بر نتیجه چیقارمق جائزسه دییه‌بیلیرز که بو متشبث و تازه فلسفه یکرمنجی عصرك آشیکندن بوتون عالمه و بالخاصه غربه درین و بویوك بر اخطارده بولونیور : ماده‌یه کووه‌نمه‌یکز ! ماده‌نك فوقنده بر حمله‌ٔ حیات وار ! بونکله هیچ بر قوت باش ایده‌مز ! اوشیمدی‌یه قادار نیجه سدلری ییقدی ؛ و کیتدکجه‌ده ییقه‌مایه‌جغی سد قالمایه‌جقدر . ناعمه‌لرکبی سرت ، مادی قابوقلره بورونمکله ظفر حیات اولماز . مجادله‌ٔ حیاتده مادی سدلر یرینه دها ملایم ، دها حیاتی ، دها روحی مناسبتلر تأسیس ایدملی . بویاپیلمادقجه حیات یوق ؛ انتحار و انقراض واردر . تشدید تسلیحات کیت کیده حیاته دکل ، عطالت و ضموره کوتورن بر یولدر . جمعیتلر بو آفتدن قورتولمق ایچون ایر کچ تبدیل مذهب ایتمکه مجبوردرلر . چونکه حقیقی قوت حیات و شعورده‌در . ائتلاف بونلر اوزرینه اولورسه اساسلی صاییله‌بیلیر .

ذکا انکشافنده کری قالمش بز شرقلیلرده صانکه شویله بر ایقاظی وار: ای شرقلیلر !... حمله‌ٔ حیاتك مظفر اولماسی ایچون بهمه‌حال ماده‌یه تحکم ایتمکه و بونك ایچونده بوتون علملری اوکره‌نوب تطبیقاته چکمکه مجبورسکز ؛ والا ماده سزی ازه‌جکدر ؛ نته‌کیم‌ده ازییور . حال بوکه سزده کندیکزه مخصوص نه قادار حمله‌لی مدنیتلر یاراتدیکز. تاریخ، حیاتیتکزك غربلیلردن آشاغی اولمادیغنی کوستریبور . یالکز نه‌دنسه جهدکز طیقانمش و صانکه چیقماز بر سوقاق ایچنده قالمش کبی دوروبورسکز . حیاتك استقراری عطالتده دکل، حرکتده‌در . یاشامق ، دائما دکیشمك و متمادیاً یاراتمقدن باشقه برشی دکلدر . عطالت و اعتیادلرده‌دها چوق اولوم واردر. سز کندی اراده‌کزله یاراتماسه‌کزده غربك تضییقلری سزی بهمه‌حال حرکته کتیره‌جکدر ؛ و بلکه‌ده اصل بو وقت حمله‌ٔ حیات یکی بر حیز قازانه‌جق و بوتون اسکی ذهنیتلرله اولدوروجی ماده پرستلك صیریته‌رق یرینه یاراتیجی حیات و روح شعاری قائم اوله‌جقدر . بونك ایچون جهانك سلامتی سزك

انتباهکزده‌در . یالکز حیات حقنده‌کی ذهنیتکزك دکیشمه‌سی لزومنه ایمان ایتمه‌دن بو حمله‌یی یاپاماکز محالدر . آرتق هیچ دورمه‌یك : حیات یرنده صایمقده دکل، تجدد وحرکتده‌در . استقبال آرقه‌ده دکل، اوکده‌در . دائما ماضی‌یه حسرت چکه‌جککز، بوتون ماضی‌یی ووحکزه آلارق حال ایله قایناشك . بونی یاپدیغکز کون یرکزده قالامایه‌جق، یورومکه ، ایلرله‌مکه ، یاراتمه‌یه باشلایه‌جقسکز که آرتق کیمسه‌نك دوردورمایه‌جغی حملهٔ حیاتك آنا جریاننه سزده قاریشوب آقه‌جق وبوتون دنیا ایله برابر عینی تزکاهك ایشجیلری اولاجقسکز .

شعور و حیات [۱]

شعور ایله حیات و آرالرنده‌کی مناسبتلر کبی منازع فیه مسئله‌لر حقنده‌کی نظرم بو قونفرانسك موضوعنی تشکیل ایده‌جکدر . فقط نه یالان سویلیه‌یم : بو مسئله‌لرله جنکلشمکی قبول ایتدیکم شو آنده فلسفی سیستمه‌لرك معاونت ومظاهرتلرندن چوق برشی امید ایتمکه هیچ جسارتم یوق ! تسلیم ایدرسکزکه نظریات فلسفیه‌ده انسانلرك اکثریتنی اك باش دوندوریجی ، اك بکله‌تیجی و اك کمیریجی بر احتراصله جذب ایدن مسئله‌لر «مبحث معرفت » مباحثی دکلدر . حال بوکه مه‌تافیزیکجیلرك نظریاتنده ایلك موقعی اشغال ایدن « مبحث معرفت » مسئله‌لریدر . نره‌دن کلیورز ؟ بز نه‌یز ؟ نره‌یه کیدییورز ؟ کبی حیاتی سؤاللرك جوابلری ایسه دائما اك صوکه براقیلیور . فلسفی سیستمه‌لرك ایچندن کچیه‌رك تفلسف ایتمك ایسته‌نجه هر شیدن اول بو حیاتی سؤاللری تطمین ایتمکی و همان بونلردن باشلامغی موافق کوربیورم . فقط سیستمه‌ی چوق سوه‌ن بر فلسفه‌نك ادعاسنه باقیلیرسه بو سؤاللرله بنم باشلامق ایسته‌دیکم نقطه آراسی محتاج حل ومنازع فیه بر چوق مسائل ایله دولودر . نیته‌کیم دییورلرکه : « اونلرك حلیله اوغراشمزدن اول بو حلی تأمین ایتمك ایسته‌ین تفکر واسطه‌سنك مقانیزمه‌سنی مطالعه ایتمك وبیلکی دیدیکمز شیلرك تنقیدینی یاپمق وصوکرا بو تنقیدی‌ده تنقید ایتمك لازم دکلیدر ؟ بو آلتك قیمتندن امین اولدقدن صوکرادرکه او قبیل مسائلی حل ایچون استعماله صالح اولوب اولمادیغنی آکلایه‌بیله‌جکز » . لکن بز بوکونی بکلیه‌جکسه‌ك وای حالمزه ! شیمدیلك نره‌یه قادار کیده‌بیله‌جکمزی آنجق یوله چیقدقله اوکره‌نه‌جکز . بونك ایچون هرشیدن اول مبحث معرفتك حلنه انتظار طریقی بیهوده بر امیددر . اسلم طریق یوله چیقمق و هدف مقصوده دوغرو یورومکه باشلامقدر . چونکه تفکرمزی یورومکدن آلیقویه‌رق محتویاتنك قیمت واقتدارلری اوزرنده تحلیللرله اوغراشمق بزه نره‌یه‌قادار کیده‌بیله‌جکمزی دکل، آنجق نه‌قادار کیتمش اولدیغمزی کوستره‌بیلیر. هله اعظمی جهد وانبساطنی یاپمه‌مش

---

[۱] انکلتره‌ده « بریمینغام » دارالفنوننده « ۲۹ مایس ۱۹۱۱ » سنه‌سنده انکلیز فیلسوفی « هوکسله‌ی » ك نامنه انکلیزجه ویرلمش بر قونفرانسدر .

برواسطه‌یی ، یعنی مفکره‌مزی یولك اورته‌سنده دوردوره‌رق تحلیلنه وقدرتنك تعیننه صاواشمق برشیئی کمالنه‌واصل‌اولمادن محاکمه ایتمکه بکزه‌ر. مفکره‌یی مستعد اولدیغی‌انبساطه قدر ایصال ایتمه‌دن قابلیتی حقنده ویریله‌جك برحکمك «حکم قاراقوشی» دن‌فرقی نه‌در؟ تفکر کبی حیاتی برنمانك استقبالنی انکشافندن اول کشف ایده‌میه‌جك اولان بویله بر حکم، مفکره‌یی البته اوقادار اوزاقلره کیتمکه مستعد کوره‌میه‌جکدر . روحك کندی حقنده‌یاپه‌جغی وقتسز بر ملاحظه‌نك نتیجه‌سی مفکره‌نك ایلریله‌مك خصوصنده‌کی جسارتنی قیرمقدن باشقه نه‌اولاجقدر؟ حالبوکه مفکره بویله یاپمه‌یوب‌ده یوله قویولسه ومشکلات‌ایله چارپیشه‌رق ایلرله‌سه نشوونماسنی کیتدکجه آرتدیره‌جق وآشیلماز کبی کورونن مانعه‌لرك سرابدن باشقه برشی اولمادقلری میدانه چیقه‌جقدر . برده مبحث معرفت تنقیداتی فلسفه‌نك غایه‌لرینه تقدم ایتدیرمك اصرارنده بولنان فلسفه‌جیلر بشرك منشأ، ماهیت ومقدراتنه کانجه ینه وجود، امکان، زمان، مکان، روحیت، مادیت کبی عمومی ومجرد مفهوملر اوزرنده نظریه‌لر یاپیور؛ ونه‌دن صوکرا بو نظریه‌لردن تحلیل طریقیله شعور، حیات کبی مشخصاتك کنه وجوهرلرینه نفوذ ایتمك ایستیورلر. حالبوکه بوفلسفی نظریه‌لر، مجرد برطاقم مفهوملر اوزرنده اویالانمقدن عبارت قالارق اشیایه اصلا تماس ایتمیور؛ ونتیجه‌ده شعور ایله حیات اختباری : Empirique برصورتده اولسون تدقیق وتتبع اولنمه‌دن بسیط برطاقم مفهوملر آراسنده قالییور. مشخص ومعین شکارلری براقوب‌ده کولکه‌لریله اکتفا ایده‌بیلمك ایچون انسانده نه‌مه‌حال شیاریق برحب نفس‌ایله کوچ ایشدن قاچان برتنبللك اولمالی؛ یوقسه انسان بویله برغلط حسه باشقه درلو اوغرایه‌ماز. شعور وحیاته تماس ایتمه‌دن تحلیل ویا استنتاج طریقیله چیقاجق بسیط ومجرد برطاقم مفهوملرله اشباعه کلدکدن صوکرا آرتق واقعه‌لره تماس ایتسه‌ك بیله خبرمز اولمادن بونلری‌ده مفهوملر کوزیله کوره‌مکدن قورتولامایه‌جغز. فضله اولارق هندسی دوشونمکدن قولای بر شی اولامایه‌جغی ایچون مرکز ثقلتی برنده برمذهب فلسفی انشا ایتمك زحمتسزجه ممکن اولاجق؛ وبو مجردات ابده‌سی صلابت ریاضیه‌سیله متین برشی کبی کورونه‌بیله‌حکدر . حالبوکه بومتانتك تملی چوروك وکولکه برتصور، مصنع برفکردن فضله برشی دکلدر. شعور وحیات کبی جانلی شأنیتلر ایسه اعوجاجلی ومتحرك برر موجود اولدقلرندن بونلرك حقیقی ماهیتیله هندسه‌جی فیلسوفلرك دونوق‌وجانسز کوروشلری آراسنده طاغلر قادار فرق واردر .

بويله یاپمایوب‌ده دوغرودن دوغرویه شعور وحیاتدن باشلاسه‌ق اولمازمی؟ بوطریق تفکر ظاهراً پك آلیجی وقیلی قرق یاران اینجه معلوماتله آلداتیجی دکلسه‌ده چوق داها متواضعدر. برده بوطریق سایه‌سنده الده ایده‌جکمز معلومات بزی کیتدکجه کنیشله‌یه‌جك تجربه‌لردن باشلاتەرق تدریجاً یوکسله‌جك احتمالاته ونهایت، کونك برنده، ایسته‌نیلن آیدینلغه کوتوره‌جکدر.

بکا قالیرسه متافیزیکك بویوك مسئله‌لری برطاقم پرنسیپلردن ریاضی براستنتاج ایله استخراج اولنه‌بیله‌جك کبی دکلدر. بومسئله‌لرك فیزیك وکیمیاده‌کی واقعه‌لر کبی بر قاچ تجربه ایله کسیلوب آتیلاجغنه‌ده عقلم ایرمز. فقط تجربه‌لرك هر نوعنه مراجعت ایتدیکمز تقدیرده بوفرقلی تجربه‌لر سایه‌سنده مختلف واقعات زمره‌لری کوره‌بیله‌جکمزی وبونلردن هیچ برنده مطلوب معلوماتی بولاماسه‌ق‌ده بونك نره‌ده بولنه‌بیله‌جکنه اشارت ایده‌جك استقامتی کشف وتعیین ایده‌بیله‌جکمزی ظن ایدییورم. هرحالده فلسفه‌نك غایه‌سی اولان حیات وشعور کبی بویوك مسئله‌لری تنویر ایده‌جك استقامتی بولمق آز برشی دکلدر. بوطرزده حرکت ایدنجه اوکزه برچوق واقعات یوللری آچیله‌جقدرکه هپ برابر ایشته بویوللر اوورنده یورویه‌جکز. واقعا بونلردن یالکز بریسنی تعقیب ایتمك بزی ساده‌جه احتمالی بر نتیجه‌یه ایصال ایدر؛ فقط هیئت مجموعه‌سی تعقیب ایدیلنجه نقطهٔ التصاقلرنده اویله برمجموعهٔ احتمالاتله قارشیلاشه‌جغزکه آرتق طریق یقینده بولندیغمزی حس ایدر کبی اولاجغز. حتی اویله امید ایدییورمکه فلسفه دیدیکمز شی آنجق بوسایه‌ده فیلسوفلرك ذاتی برر سیستمه‌لری اولمقدن قورتولاجق؛ وچوق محتملدرکه بالآخره کله‌جك بویوك متفکرلرك غیرتلری‌ده انضمام ایدنجه معین براستقامتده ترقی وتکامل یولنی طوتمش بر فلسفه الده ایدیله‌جك؛ یعنی فلسفه‌ده علم کبی برچوق شریك مساعیلرك متوالی همتلریله منتظماً وبر وحدت حالنده انکشاف وترقی ایده‌جکدر.

سزکله برلکده تعقیب ایده‌حکم ایلك یولی ایشته عرض ایدییورم:

روح دینجه هرشیدن اول شعور قصد ایدلمش اولور. فقط شعور نه؟.. هپمزك نفسمزده بالذات مطلع اولابیله‌جکمز برشیئی تعریف ایتمك ایسته‌میه‌جکمی البته تقدیر ایدرسکز. چونکه شعوری نه‌قادار تعریف ایتسه‌ك کندی تجربه‌لرمزله آکلادیغمز قادار افاده ایده‌میه‌جکز. یالکز شعورك اك بارز خطنی میدانه چیقارمق ایسترسه‌ك حافظه‌در دییه‌جکز. زیرا شعور، هرشیدن اول حافظه افاده ایدر. واقعا حافظه کنیشلکدن محروم قاله‌رق

ماضینك انجق پك محدود برقسمنی احاطه ایتمش بوله‌بیلیر ؛ حتی آنجق حالك وارداتنه منحصرده قالابیلیر ؛ فقط هرنه‌ده‌اولسه حفظك اصغری ماهیتنده بیله برحافظه موجوددر. بناءً علیه زنکین ، فقیر ، قوتلی ، ضعیف ، نه شکلده اولورسه اولسون برحافظه موجود اولمدیغی شعورده یوقدر . شعورسزلق ، ماضیدن هیچ برشی حفظ ایتمه‌مك ، کندینی هروقت اونوتمق وهرآن ئولوب یکیدن دوغمق دکلمیدر ؟ لایبنیچ : « ماده ، أنستانتانه ، یعنی لحظوی بر روحدر » دیدیکی زمان اصغری حافظه‌یی سویله‌مش اولمیورمی ؟ شوحالده شعورك ایلك معناسی ماضینك حالده محافظه وادخاری دیمك اولان حافظه‌در دینه‌بیلیر .

هرشعور عینی زمانده استقبالك برشریك ومعاونیدر . روحکزك هرهانکی بر آنده‌کی استقامتنه دقت ایدیکز . موجود ایله ، حال ایله اوغراشان بو شعورك استقبالی دخی نظر دقتدن قاچیرمادیغنی کوره‌جکسکز. ذاتاً دقت دیدیکمز حال ، شعورك استقباله انتظارندن باشقه نه‌در ؟ حیاته قارشی دقت اولمایان یرده شعورده یوقدر . استقبال دیدیکمز شی‌ایشته بودقنده‌در . بزی لاینقطع چاغیران ، دها دوغروسی کندیسنه جذب ایدن استقبالدر . آردی آرقه‌سی کله‌ین حرکتلرمزك سببی بزی زمان یولنده ایلرله‌تن بو جاذبه‌ده مندمجدر. دینه‌بیلیرکه بوتون فعل وحرکتلر استقباله دوغرو کیدن فاصله‌سز بر کاروانی آکدیرر .

کچمشی ضبط وحفظ ایتمك وکله‌سی محتمل اولان شیلره قارشی معاون وظهیر اولمغه آماده بولنمق شعورك ایلك وظیفه‌سیدر . بونك ایچون دائما ماضی‌یه دایانمش واستقباله اکیلمش برحالده‌یز . شعورلو دیدیکمز مخلوقلك صفت کاشفه‌لرندن بری ماضی‌یه دایانمق ایسه ، دیکری استقباله اکیلمك در . دها دوغروسی شعور ، اولمش ایله اولاجق شی آراسنده برخط وصل ، ماضی‌ایله استقبالی بربرینه ربط ایدن برشیرازه‌در . ماضی ایله‌استقبال آراسنه قورولمش برکوپری‌یی آکدیران بوشعورك خدمتی ایله مدعو بولندیغی وظیفه نه‌در؟

بوکا جواب ویره‌بیلمك ایچون شعورلو مخلوقلرك کیملر اولدیغنی وطبیعتده ساحهٔ شعورك نره‌لره قادار اوزاندیغنی کوزدن کچیرمك لازمدر . یالکز بوخصوصده ویره‌جکم معلوماتدن بر بداهت ، ریاضی برقطعیت بکله‌میه‌جکسکز . چونکه بوکا انتظار ایتدیکمز تقدیرده هیچ برشی آلده ایده‌مه‌یز . تقدیر ایدرسکزکه برمخلوقك شعورلو اولدیغنی‌ریاضی برقطعیت وبداهتله بیله‌بیلمك ایچون اومخلوقك ایچنه کیرمك ، اونکله برلکده یاشامق ، او اولمق لازمدر . ایشته کندیمی مثال کتیرییورم : ایچکزده بنم شعورلو اولدیغمی قطعی

اولارق اثبات ایده‌بیله‌جك کیم واردر ؟ شعورلو بر مخلوق ظن ایتدیککز بیم طبیعت طرفندن بویوك بر مهارتله قورولمش ذات الحرکه بر ماکنه اولمقلغم ممکن دکلیدر ؟ بلکه کیدوب کله‌لرم ، بونون قونفرانس ویازیلرم ، شعورلو اولارق سویله‌دیکمی ظن ایتدیکم سوزلرم هپ غیر مشعور بر طاقم حرکتلردر. شو حالده بوراده قطعی بر علم دکل ، مقایسه ایله آیدینلامه‌سی ممکن اولان بر علمله اکتفا ایتمك ضرورتنده‌یز . شیمدی باقالم : مادامکه سزکله بنم آرامده بدیهی بر مشابهت خارجیه وار ، بو مشابهتدن قیاس طریقیله باطنی بر مماثلته پك اعلا انتقال ایده‌بیلیرز . واقعا مقایسه ایله یاپیلان بوندن استنتاجلرك آنجق احتمالی بر علم ویره‌بیله‌جکنی تقدیر ایتمیور دکلم. فقط تسلیم ایدرسکز که احتمالی علملر، عملی جهتدن یقینی علملره معادل اولاجق بر سویه‌یه بر چوق یرلرده واصل اولمشدر. ایشته بو مقدمه‌یه استناداً و مقایسه طریقنی تعقیباً شعورك نره‌لره قادار اوزاندیغنی و نره‌ده بیتدیکنی تحقیق ایده‌لم.

آزا صیرا : « شعور ، انسانلرده دماغه مربوط اولدیغنه کوره ذوی الحیات آراسنده‌ده آنجق دماغ صاحبی اولانلرده بولنه‌جقدر ؛ بناءً علیه دماغدن محروم اولان حیوانلرده شعوردن أثر یوقدر . » دیمیر . غایت قوتلی کورونن بو دلیلك چوروکلکنی شیمدی کوره‌جکسکز. ایشته عینی منطقی محاکمه‌یی بنده یاپیورم : « بزده هضم فعلی معده‌یه مربوط اولدیغنه کوره بو فعل آنجق معده‌سی اولان حیوانلرده موجوددر؛ بناءً علیه معده‌دن محروم حیوانلرده هضم فعلی یوقدر » . بو قیاسی تصدیق ایدرسه‌ك نه مدهش بر صورتده آلدانه‌جغمزی ایچمزده تسلیم ایتمه‌ین قالماز ظن ایده‌رم . چونکه هپ بیلیورزکه هضم ایچون نه معده‌یه ، نه‌ده معین بر اعضایه ضرورت واردر . نیته کیم شویله بویله تفرق ایتمش بر پروتوپلازمه کتله‌سی اولان « آمیب » بیله هضم فعلنی پك اعلا معده‌سز یاپیور . ذاتاً عضو دیدیکمز شی معضلیت و تکاملك بر محصولیدر ؛ تکامل دخی ایش بولومنی تولید ایدییور ؛ ایشته بو قادار ! . . . ایش بولومندن صوکرادرکه مختلف وظائف حیاتیه‌یه مختلف اعضا تخصص ایدییور. متکامل حیوانلرده فعل هضمك معده‌ده تمرکز ایتمه‌سی ایشته بو سببدندر. بو جهاز حقیقت حالده هضمك شرطی دکلدر ؛ چونکه بو اولماسه‌ده فعل هضم ممکن و موجوددر. شعورده‌ده عینی حال . انسانده‌کی شعورك رد اولنه‌ماز بر صورتده دماغه مربوط اولماسندن شعور ایچون دماغ بهمه حال ضروریدر حکمی استخراج اولنه‌ماز . هرکس بیلیرکه سلسله حیواناتده آشاغی دوغرو اینلدکجه مراکز عصبیه بسیطلشیور ؛ و طوپلولقدن چیقه‌رق طاغنیق بر حاله کچیور .

بونك ایچون الك بسیط عضویتلرده بیله مراکز عصبیه پروتوپلازما کتلەسی ایچنده شایع ومغروق برحالده بولنیور . الحاصل الك یوکسك مخلوقاتده پك معضل مراکز عصبیەده ارتکاز ایدن شعور ، آشاغی اینیلدکجه جملهٔ عصبیەیه مترافق بولنیورسەده یالکز پروتوپلازمه کتلەسندن عبارت ذوی الحیاته کلیندیکی زمان شایع و مبهم بر حالده غایت جزئی برشیئه منجر اولیور ؛ وفقط هیچ برزمان « معدوم » اولمیور . بونك ایچون بوتون ذوی الحیاتك شعورلو اولابیلەجکلرینی هیچ قورقەدن سویلیەبیلیرز . ذاتاً شعور ، اساس اعتباریله حیات ایله توأم و هموجوددر . یالکز ماوقعده ، یعنی فعلاً دخی بویلەمیدر ؟ مثلا شعوره اویقو ویا بیخودلق هیچ عارض اولمازمی ؟ ایشته استبعاد اولنەمایەجق براحتمال . شیمدی بو حاللرك وقوعنی کوسترەجك واقعەلری تدقیق ایدەلم .

الك أبی طانیدیغمز شعورلو مخلوقده شعورك بردماغ واسطەسیله چالیشدیغنی بیلیورز . بونك ایچون اول امرده دماغ بشرك ناصیل ایفای وظیفه ایتدیکنی کورەلم . دماغ ، بالذات کندیسندن ماعدا نخاع شوکی ، اعصاب . . . و الخ اقسامی احتوا ایدن بر جملهٔ عصبیەنك اجزاسندن بریدر . نخاع شوکی ایسه بدنك ایستدیکی زمان تصرفنه آماده واحتیاجاتنه کوره الك مغلق حرکتلری یاپمغه مهیا قورولمش برماکنه کبیدر . کندیلکندن چالان پیانولر نەایسه نخاع شوکیده اودر . ماکنەلی پیانوده ردوکەیه طوقونولنجه ناصل الك کوچ هوالری کندیلکندن چالارسه وجودك بر نقطەسنه واقع اولاجق تماسك محتاج اولدیغی الك مغلق عکس العمللرده نخاع شوکی طرفندن عینی مهارتله ایفا اولنور . یالکز تنبیه خارجی بدنك الك مغلق بر عکس العملنی دوغرودن دوغرویه تولید ایدەجکنه بعضاً اولا دماغه چیقارەق صوکرا تکرار عودت صورتیله نخاع شوکینك پلاقلرینی چالدیریور . بوراده نخاع شوکینك فعالیتی دوغرودن دوغرویه اولمایوب دماغ واسطەسیلەدر . یالکز بو دولاشمه نەدن ؟ و دماغك بو توسطندەکی منفعت نه ؟ بونی آکلامق ایچون جملهٔ عصبیەنك عمومی بنیەسنی کوزدن کچیرمك لازم .

معلومدرکه دماغ ، نخاع شوکی مقابلیزمەلریله قسم قسم دکل ، عمومیتله مناسبتداردر . عینی زمانده یالکز بعض تنبیهلری دکل ، بوتون تنبیهلری اخذ ایدر . هرهانکی طریق حواسدن کلن اهتزازاتی ایستەنیلن طرق حرکیەیه نقل ایدەبیلمك اعتباریله دماغ بر دورت یول آغزینه ، بر تقسیم میاه خطنه ویا بر مرسلەیه بکزەر . چونکه عضویتك لاعلی التعیین بر نقطەسندن آلدیغی جریانی ایستەدیکی برحرکت جهازینه ایصال ایدەبیلیر .

بناءً علیه تنبیهك دماغه اوغراماسندن غایه آنجق اختیاری حرکتلری تأمین ایچوندر . نخاع شوکینك وظیفه‌سی سرعتله وبلا تأمل یاپیلماسی الزم اولان حرکاته عائددر که بو حرکتلر اونده قورولمش وتماماً حاضرلانمش برحالده موجوددر. دماغك مداخله‌سنده‌کی منفعت بوحرکتلر آراسنده حال وموقعه الڭ مطابق اولانی انتخاب ایتمك ایچوندر. بوسببدن دماغه بر عضو انتخاب دردیه بیلیرز.

سلسلهٔ حیواناتدن آشاغی دوغرو ایندیلدکجه نخاع شوکی ایله دماغك وظیفه‌لری آراسنده کیتدکجه آز واضح آیریلقلر ماش کوستردیکی کبی انتخاب ملکه‌سی ایله ثروت حرکاتده درجه درجه آزاله‌رق اسکیسی قادار صحت ولیاقتله اداره اولنه‌ماز برحاله کلیرلر. جملهٔ عصبیه الڭ ابتدائی شکلنه منجر اولنجه آرتق آیری آیری وظیفه‌لر ایفا ایدن عناصر عصبیه قالمیه‌رق اوتوماتیك [ذات الحرکه] حرکتلرله انتخابی [اختیاری] حرکتلر برلشه‌رك بربرینه قاریشیر بونك ایچون بوقبیل حیوانات ابتدائیه‌ده ذات الحرکه افعال یکدیکرندن تفریق اولنه‌میه‌جق درجه‌ده کوچولمش وبربرینه قاریشمشدر . نته کیم بوحیوانلرك حرکتلرینه دقت ایدنلر کوررلرکه بونلر اختیاری حرکتلرك ذات الحرکه کبی کورونن الڭ بسیط شکللریدر . مثلا بونلردن کندیلرینه غدا اولاجق بر ماده‌یه تماس ایدنلر دوحال استطاله‌لرینی اوزاتیور وبو سایه‌ده مواد اجنبیه‌یی بنیه‌لرینه ادخال ایدییورلر . آمیبلرده کورولن بو استطاله‌لرك حقیقی عضولردن فرقلری استقراری ودائمی اوله‌جق یرده احوال و الجاآته کوره موقت بولنمه‌لرندن عبارتدرکه بوعضولرده‌ده اختیاری حرکتلرله انتخابك بر نوع اشکال و علائمی ظاهردر . خلاصه حیات حیوانیه‌ده الڭ یوکسك شکللردن الڭ سفلی طبقاته قادار انتخاب ملکه‌سنك اجرای فعالیت ایتدیکی کورولمکده‌در . یالکز الڭ یوکسك حیوانلرده پك بارز اولان اختیار و انتخاب آشاغی ایندیلدکجه مبهملشیور. مثلا اختیار و انتخاب علائم واحتماللری انسانده نه قادار چوق عیان ایسه آمیب کبی ابتدائی مخلوقاتده او نسبتده مبهمدر . اولکیسنده معین بر تنبیهه قارشی اولدن کشف و تخمین ایدیله‌میه‌جك حرکتلرك چوقلغنه مقابل ایکنجیلرده بو حرکتلر پك آزدر . بورایه قادار شعور حادثه‌لرینك تکاملده‌کی اوصاف بارزه‌سیله امتداد ایتدیکی ساحه داخلنده متجلی شکللرینك صفت کاشفه‌سنی کورمش اولدق‌که بوصورتله واصل اولدیغمز ایلك نتیجه شعورك ماضی‌یی ضبط واستقباله اشتراك ایتدیکیدر . بوایکی خاصه شعورك انتخاب وظیفه‌سنه مدعو برملکه اولدیغنی پك کوزل کوستریور . انتخاب ایده‌بیلمك ایچون

نایله‌بیله‌جك شیلری دریپش واولجه یاپیلمش فعللردن استدلالاً مفید ومضر عواقبی درخاطر ایده‌بیلمك لازم كلدیكنه نظراً بصیرت وتخطر شعورك الڭ‌مهم وظیفه‌لرندن اولیور. ایشته بوقاریده « بوتون ذوی‌الحیات‌شعورلومیدر؛ یوقسه‌شعور ساحهٔ‌حیاتك آنجق بر قسمنده، یعنی‌یالكز انسانده‌میدر ؟ » بولنده واقع اولان سؤالمزه بوایضاحات مسكت ومعقول بر جوابدر ظن ایدییورم. چونكه حیواناتك اك بسیطندن اڭ متكاملنه قادار كافه‌سنده حیاتی بر بصیرت وتخطر كورولنجه بوتون ذوی‌الحیاتك شعورلو اولادیغنی سویله‌مك آرتق معقول بردعوا اولماز.

فی‌الحقیقه شعور، انتخاب افاده ایتمك و قرار ویرمكدن عبارت بررول اوینایورسه بنفسه حركت ایتمه‌ین وقراره احتیاجی اولمایان عضویتلرده شعوره تصادف ایدلمك شبهه‌لی اوله‌جقدر. فقط دوغروسنی سویله‌مك لازم كلیرسه بنفسه حركت ایتمه‌ین بر ذی‌حیات یوق كیبدر. حتی عمومیتله طوپراغه مربوط اوله‌رق یاشایان نباتات عالمنده بیله حركت ملكه‌سی نامعوجود اولمقدن زیاده نائم بر حالده‌در. نیته‌كیم حركتك مفید اولابیله‌جكی زمانلر بوملكه پك اعلا اویانیور. ظنمه قالیرسه نباتات وحیوانات داخل اولمق اوزره بوتون ذوی‌الحیات بنفسه حركت اقتدارینه برحق طبیعی اولارق بالقوه صاحبدرلر. یالكز بونلردن چوغی بوحق احتیاجسزلق وفائده‌سزلك دولاییسیله بالفعل استعمال ایتمكدن فارغ اولمشلردر. مثلا باشقه عضویتلرك اوزرنده طفیلی یاشایان و غداسنی بولمق ایچون حركته محتاج اولمایان حیوانلرله غداسنی بولونديغی محلده تدارك ایدن نباتاتك اكثریسی حركتدن مستغنیدرلر. بونك ایچون حركت ایتمه‌ین نباتاته ارضك‌طفیلیلریدر دییه‌بیلیرز. یاشایان هرمخلوقده عن اصل مندمج بولنان شعورك، حركت احتیاجی اولمایان عضویتلرده نائم برحالده بولنمه‌سی اغلب‌احتمالدر. حیاتلری سربست فعالیته مستند مخلوقاتده ایسه شعور بالعكس افراط درجه‌ده جوشغون وطاشقین بولنیور. حتی بو قانونی بالذات كندیمزده تحقیق ایده‌بیلیرز. مثلا افعال وحركاتمز ایچدن جوشان بر حالدن چیقوب ده اعتیادی وذات‌الحركه اولمغه باشلاینجه شعورمز تماماً غائب اولمیورسه‌ده چوق سونوكله‌شیور و عادتا اوتقویه یاتمش كبی اولیور. حال بوكه یكی اوكره‌نوب یكی یاپدیغمز بوتون شیلرده شعور اصلا اویویه‌میور. چونكه بو حركتلر ایچدن، آرزودن دوغیور؛ وبر قرار وانتخابی استلزام ایدییور. یالكز تكرار نتیجه‌سنده عینی حركتلر زنجیرلنه‌رك یكدیكرلرینی میخانیكی بر صورتده تولید ایده‌بیله‌جك بر حاله كلنجه

آرتق قرار وانتخاب احتياجندن وارسته قالديغى جهتله بونلر حقنده‌كى شعورك آزاله ازاله نامحسوس برحاله كلمسى طبيعيدر. برده بونك عكسنى، يعنى شعورك جوشديغى وجانلانديغى زمانلرى دوشونه‌لم. دقت ايديليرسه بو زمانلر حيات باطنيه‌نك بحرانلرى زمانى در؛ اوزمانلركه بوتون استقبالمزى تعيين ايده‌جك پك مهم بر اختيار وقرار قارشيسنده‌يز. ايشته شعورك الك جانلى وجوشغون دقيقه‌لرى بو وقتلر ياشانيور. ديمك كه شعورك شدتنده‌كى تنوعلر ويريله‌جك قرارلرك شمول واهميتنه تابع؛ تعبير ديكرله شعورمزك شدتى خط حركتلرمزه توزيع ايده‌جكمز انتخاب وقرارلرك شمول واهميتيله متناسبدر. بوكا مماثل دها بر چوق تجارب نفسيه شعورك عمومتيله بوقانونه تابع اولديغنى كوسترير. شعور، ماضى‌يى حفظ واستقباله اشتراك ايتمك اولنجه انتخاب مفهومى ايله مترادف ديمكدر.

شيمدى برده مادۀ ذى‌حياتى متجلى اولدوغى شكل ابتدائيسنده كوز اوكنه كتيره‌لم؛ مثلا آميپ آلالم: بلته حالنده بولنان بو ذى‌حيات بر پروتوپلازما كتله‌سيدر. ايسته‌ديكى زمان موقت استطاله‌لر اوزاتمق صورتيله شكلنى تبديل ايتديكنه باقيليرسه بو حيوانجقده مبهم بر صورتده شعورلو ديمكدر. شيمدى آميبك تكامل ايتديكنى دوشونه‌جك اولورسه‌ق اوكنه شوايكى يول آچيله‌بيلير: يا حركت وعمل استقامتنه توجه ايده‌جك، يعنى كيتدكجه مؤثرله‌شن حركتلرله حرله‌شن افعاله دوغرو يول آلاجقكه بوتقديرده تهلكه وتشبثه آتيلمش ديمكدر؛ شوقادار واركه بو تشبث عين زمانده درين وشدتى كيتدكجه آرتان برشعوره كيتمك اولاجق؛ ياخود بويله ياپماىوب ده بنيه‌سنده طاسلاق حالنده بولنان حركت وانتخاب ملكه‌سنى معطل براقه‌رق، غداسنى آرامقله بولمق طريقنى برينه، اولديغى برده ياشايه‌بيله‌جك بر معيشت يولنى طوته‌جقدركه بوطرز حيات مؤمن، مستريح بر ايرادلى ياشاييشيدر. يالكز حركتسزلكك مبدأى اولان بو آوبوشوقلق عين زمانده شعورسزلق يولنده بر كيديشدر. ايشته حياتك اوكنه آچيلان ايكى تكامل يولى: يا حركت صورتيله تهلكه‌لى تشبثلره آتيله‌رق شعورى آيدينلاتمق ويا حركتسزلكه، اويوشوقلق وسكونه صاپلانه‌رق شعورى قرارتمق واردر. نيته‌كيم ذى‌حيات ماده‌ده هرايكى احتماله، يعنى قسماً برينه وقسماً ديكرينه توجه ايتمشدر. برنجى استقامت عالم حيواناتك اكثريتله طوتديغى يولدر. [اكثريتله قيدينى قوللانمقدن مقصدم حيواناتدن بعض نوعلرك بو يولى طوتمادقلرينى وبناءعليه حركت وشعوره كيتدكلرينى سويله‌مكدر] وايكنجى استقامتده نباتات عالمنك ينه اكثريتله طوتديغى يولدر. [بورادهده اكثريتله قيدينى استعمال ايتمكدن مقصد بعض فرصتلرده شعور وحركتك نباتاتده اويانه‌بيله‌جكنى كوسترمك ايچوندر].

حیاتك عالمه حلولی بوزاویه‌دن مشاهده ایدیلنجه کورولیورکه حیات کندیسیله برابر برشی کتیرییور وبوشی خام ماده‌دن بارزبر صورتده آیریلیور . دنیا سندی حالنه قالدیغی زمان معین قانونلرینه تماماً منقاد اوله‌رق یاشار؛ دهادوغروسی ماده، معین شرائط داخلنده معین برصورتده دمکذار اولور؛ ویاپدیغی شیلردن هیچ بریسی اولدن کشف اولنه‌میه‌جق کبی دکلدر . علم من تام وحسابده‌کی قدرتمز نامتناهی اولسه‌یدی کائنات غیر عضویه‌ده کچن وکچه‌جك اولان بتون شیلری کرك هیئت عمومیه‌سیله وکرك اجزاسیله ، خسوف وکسوفی تعیینمز کبی، کشف ایده‌بیله‌جکدك . خلاصه ماده دەنیلن نسنه عطالت، هندسه وایجاب ومعینیتدن باشقه‌برشی دکلدر . اولدن کشفلری ممکن اولمایان حرحرکتلر دنیایه انجق حیات ایله برابر کلمشلردر . هرذی حیات یاانتخاب ایدر ویا انتخابه متمایل بولنور . حیاتك دنیاده‌کی وظیفه‌سی یاراتمقدر وبوندن باشقه بررولی یوقدر. کائناتك اکثریت عظیمه‌سی اولان ماده برمعینیت ایچنده یاشییورسه بونك برقسمی اولان حیات غیرمعینیت ایچنده‌در. استقبالی یاراتمق ایچون بعض شیلری حالده حاضرلامق لازم کلدیکنه واولاجق شیئی احضار ایتمك ، اولمش شیئی استعمال ایتمکه متوقف اولدیغنه نظراً حیات دهاحین ظهورنده ماضی‌یی صاقلایه‌رق استقباله خادم قیلمغه باشلامش وبوصورتله ماضی‌یی حاله وحالی استقباله قاته‌رق اصلا قابل تجزی اولمایه‌جق کبی بلا انقطاع دوام ایده‌کلمشدر . ایشته حیاتك بو انقطاعسز صیرورەسی اولجه‌ده کوردیکمز کبی شعوردن باشقه برشی دکلدر ؛ وینه بونك ایچوندرکه شعور ، بالفعل اولماسه‌ده بالقوه حیات ایله توأمدر .

شعور ایله ماده یکدیکرندن اساساً فرقلی وحتی ضد ایکی شکل موجودیتدر . بوسببدن بربرلریله تماماً قایناشه‌میه‌رق علی کل حال ادارهٔ مصالحت صورتیله یاشامقده‌درلر . چونکه ماده، بر ایجاب وضرورت ایسه شعور، برحریتدر. یکدیکرینه ضد اولان بوایکی شیئی باریشدیرمه‌نك یولنی بولان حیات اولمشدر . حیات ، ماده، یعنی ضرورت ایچنه کیره‌رك بونی کندی حریت ومنفعتنه سوق ایتمکه وفق اولاماسه‌یدی تکامل ده ایده‌میه‌جکدی. عجبا حیات ، ماده‌یه ناصل کیردی ؟.. برآن مسعود فرض ایدیکزکه بودقیقه‌ده ماده‌نك هر هانکی برنقطه‌سی برآز کوشه‌مش وألاستیقیت کسب ایتمش اولسون ؛ شعوردخی فرصتدن بالاستفاده بو کوشه‌مش ماده‌نك ایچنه کیره‌رك اوراده یرلشیویرمش بولنسون ؛ بالطبع بویله دار بریره کیره بیلمك ایچون اولا ممکن اولدیغی قدر کوچولوب طوپلانمق لازم ؛ فقط برکره یرلشدکدن صوکره بالطبع کیتدکجه یاییله‌جق وپیدرپی هرشیئی الده ایتمکه

چالیشه‌جقدر ؛ چونکه زمانی تصرف ایده‌بیلدیکی کبی ابتدالرده احتوا ایتدیکی او یك حزئی غیر معینیت یعنی حریت مروروزمانله آرته آرته کونك برنده ایستدیکی قدر کنیشله‌یه‌جکدر. بونتیجه‌یی بر باشقه سلسلهٔ واقعاتی تعقیب ایده‌رك‌ده‌ها قطعیتله آکلایه بیلیرز .

برذی حیاتك ماده ایچنده نه‌صورتله حرکته مقتدر اولدیغنی آرامق یستیورسه‌ق شعورده مشاهده ایدیلن اصولك حیاتده‌ده عیناً قوللانیلدیغنی کوره‌جکز. شویله‌که: حیات ماده‌یی کندی استفاده‌سنه منقاد قیلمق ایچون باروته مشابه وانشعال ایتمه‌سی بر قیویلجیمه متوقف بعضی مواد انفلاقیه استعمال ایتمشدر. هپ بیلیورزکه بو مواد مائیت قاربون وشحمی احتوا ایدن اغدیه‌در . بوغدالرده حرکته انقلاب ایتمکه مهیا مبهم بر قدرت مکنبه طوپلانمش وبو قدرت نباتات طرفدن تدریجی برصورتده کونشدن آلینمشدر. مثلا نباتله ویا آکل النبات برحیوانله تغذی ایدن آکل اللحم حیوانلر آلدقلری بوغدالرله وجودلرینه قدرت انفلاقیه کچیرمکدن باشقه برشی یاپمیورلر . بناءً علیه حیات ، قدرت شمسیه‌یی مختلف واسطه‌لرله ادخار ایتمك صورتیله ایسته‌دیکی حرکتلری یاپابیله‌جك انفلاقی بر قدرت عاملیدر . بونك ایچون حیاتك حرکتی بدنده محبوس اولان قدرت شمسیه‌یه حریت بخش ایتمکدن عبارتدر. وحرکتك منتخب استقامتده انفلاقی ایچون‌ده بدنك تتکلرندن برینه دوقونمق ویا بر قیغلجیم یاقلاشدیرمق کفایت ایدر . ایلك ذوی الحیاتك بر مدتلر حیات نباتی ایله حیات حیوانی آراسنده صاللانمالرینك سببی حیاتك باشلانغیچده بر طرفدن مواد انفلاقیه یاپارکن دیکر طرفدن بونلری همان عینی آنده حرکتلرده استعماله مجبور اوله‌لرندندر . معلومدرکه نباتات ایله حیوانات بالآخره بر برلرندن فرقلیلاشمغه باشلادقجه حیاتده ایکی سلسله‌یه بولوندی . آرتق اولجه برلکده اولارق ایفای وظیفه ایدن افعوله‌لر بو سایه‌ده بربرلرندن آیرلمش اولدیلر. حال ابتدائیسنده الدیغی مواد انفلاقیه‌یی درعقب صرف ایدن حیات ، تکامل ایتدکجه صرف ایتمکدن زیاده اعمال وادخاره باشلادی . فی الحقیقه حیات ، مبدأندن منتهای تکاملنه قدر تدقیق ایدلسه دائما تدریجی برادخار ایله آنی برصرفدن عبارت بر سعی مضاعف ایچنده کورونور.

بوسببدن طوپلادیغنی دفعةً بوشالتمغه مجبور اولان حیات دائما فضله قدرت طوپلامغه باقمشدر . بویله یاپماسه کندی معینیت وایجابلرینه تابع اولان ماده اوزرینه مؤثر بر حمله ناصیل یاپه‌جق ؛ وناصیل اونی کندی آمال ومقاصدینه اماله‌یه موفق اولاجقدی ؟ البته ماده‌دن آلدیغی قدرتلری طوپلامغه باقه‌جق وبو سایه‌ده منتخب استقامتلرده و دها بویوك بر اقتدارله ینه ماده‌نك اوزرینه یوکله‌نه‌بیله‌جکدر .

شعور وحیاتك تدقیقنده واصل اولدیغمز بو مشترك نتیجه‌یی براوچنجی سلسلهٔ واقعاتی تعقیب ایتمکله دخی ألده ایده‌بیلیرز . مثلا مخلوق ذی‌حیاتده‌كی عملی دکل‌ده عمله تقدم ایدن تصوری ملاحظه ایده‌لم . اوته‌دن‌ بری نفوذلی شخصیتلرك مداخله ایتدكلری شؤن و حادثات اوزرنده‌كی بویوك تأثیرلرندن بحث ایدیلیر . ذاتاً بویوك شخصیت ، قاریشدیغی وقایع اوزرنده کندی نشانه‌سنی براقان بر آدامدن باشقه نه‌در ؟ بو نشانه اولماسه اونك نفوذینی نره‌دن آكلایه‌جغز ؟ بونلر اینجه اوزون بر سلسلهٔ حادثاتی لمحهٔ بصرده قاورایوب كورن كیمسه‌لر دكلمیدر ؟ بوقبیل شخصیتلر « حال » لرنده نه قادار بویوك بر حصهٔ ماضی طاشیرلرسه حاضر لانعقده اولان وقایعی استعجال ایتدیرمك ایچون استقبالده اونسبتده آغیر بر حموله ایله‌یوكلنمه‌سنی بیلیرلر. تشبیه جائزسه‌دیرزكه تصورا تمزماضی‌یه دوغرو نه‌درجه كریلمش وچكیلمش بولنورسه استقباله آتیلیش‌ده اونسبتده قدرتلی اولور . شعورك مشاهدی اولدیغی ماده قارشیسنده‌كی ادراكی میلیونلرجه اهتزازلری برلمحه‌ده قاورامقدر دینه‌بیلیر. كذا ماده‌نك بیكلرجه سنه‌لك تاریخی شعورك بر لحظه‌سنه صیغه‌بیله‌جك كیبدر . حالبوكه ماده‌نك حافظه‌سی آنجق برلحظه‌لكدر ؛ یعنی ماده ایچون ألك اوزاق برماضی ایله ألك یقین بر حال فرق ایدیله‌جك كبی دكلدر . بوكا مقابل كوزمزك بر لمحه‌ده ماده عالمندن اخذ ایتدیكی شیء، مثلا بر ضیا احساسی‌ماده‌نك یكدیكرینی ولی ایدن تریلیونلرجه اهتزازلرینی محتویدر . بوحال بوتون احساساتمزده‌ده واقعدر . ماده‌ایله شعورك ملتقاسنده بولنان احساس ، شعوره خاص اولان وبونك وصف فارقنی تشكیل ایدن « صیروره Durée »یه انقلاب ایتمكله ماده‌نك برچوق دورلرینك بر خلاصه‌سنی جمع ایدییور . بناءً علیه ادراك دنیلن عملیه‌نك ماده‌شؤناتی برنوع تكثیف دیمك اولدیغنه وبوتكثیفك افعالمزك شؤنات مادیه‌یه حاكم اولماسنی تأمین ایچون یاپیلدیغنه حكم اولنه‌مازمی ؟ ماده‌ده مندمج اولان معینیتك هرآنده دكل‌ده آنجق فوق‌العاده زمانلرده جبر اولنه‌بیله‌جكی فرض اولنسه‌بیله ماده عالمی كندی حریتنه اماله ایتمك واوكا مطلوب حركتلری یاپدیرمق اصرارنده بولنان شعورك بوندن باشقه دورلو حركت ایتمسی ممكن اولورمی ؟ شعورك برلحظه‌لك زمان باطنیسنده ماده‌نك صاییسز اوان حیاتی موجود اولماسه‌یدی ماده‌نك معینیتنی كندی آرزولرمزه ناصیل توفیق ایده‌بیلیردك ؟ . بو مقدماته نظراً شعورلی بر مخلوقك ماده اوزرنده‌كی مؤثریتنك روحی زمانده‌كی توتر وتكاثف نسبتنده آرتمه‌سی اقتضا ایتمزمی ؟ بكا قالیرسه ایدر ؛ یالكز شیمدیلك بو نقطه‌ده اصرار ایده‌جك دكلم . بورایه قادار اسیل

برغسون — •

مقصدم حیات ، شعور وادراکك هپ عینی اوصاف بارزه ومشترکه‌یی حائز اولدقلرینی مختلف واقعه‌لرله کوسترمکدی . شعورك قرارلاشدیردیغی عملی ویا بو عملی احضار ایدن ادراکی تدقیق ایدنجه هر ایکی حالده دخی شعورك ماده‌یه حلولندن مقصدی اونی کندی آرزو واستفاده‌لرینه اماله ایتمك اولدیغی آکلاشیلیر . وشعور بو غایه‌یه وصول ایچون اولا ماده‌نك اوزون زمانلرده ادخار ایتدیکی قدرتلری منتخب و مطلوب استقامتده آنیده بوشالتمق ، ثانیاً ماده‌نك لایعد شؤنات صغیره‌سنی ، یعنی بوتون ریای تاریخیه‌سنی برلحظه‌ء شعورده قاورامق کبی یکدیکرینی تماملایان ایکی اصول قوللانیر .

مسئله‌یی برده بو مختلف واقعه‌لرك نقطهٔ التصاقندن سیر ایده‌لم : شیمدی بر یانده ضرورت وایجابه تابع ، حافظه‌دن محروم وهر لحظه‌یی مقدمکی لحظه‌سندن استنتاج اولنه‌بیله‌جك معین برماده ؛ دیکر یانده حریته صاحب حافظه‌سیله متمادی برتکون وصیرورت ایچنده یاشایان و نماسی ماده کبی یالکز چوغالمقدن عبارت قالمایوب بر نبات کبی بویوین وهر «صیرورت» Durée » سنده ماضی‌یی غیر قابل تجزی برصورتده محافظه ایدن برشعوروار . بو ایکی موجودیتك مشترك برمنبعدن صدور ایتدکارنده شبهه اولمادیغنی ذاتاً سویله‌مشدم . اونه‌دنبری شعور وماده حقنده‌کی ایضاحاتمك هدفی بونلرك بربرلرینه معاکس بر جریان ایچنده اولدقلرینی کوسترمکدر . شعور ، کندینی لاینقطع یاراتان وتازه‌له‌ین برعمل ایسه ماده ، لاینقطع بوزان واسکیتن برعملدر . بو سببدن نه ماده ، نه ده شعور کندی باشلرینه کندیلرینی ایضاح ایده‌مزلر . بو نقطه‌یه برداها عودت ایتمه‌یه‌جکم ایچون بو بابده‌کی نظرمی تکرار توضیح ایده‌یم : بن ، سیارهٔ ارضمز اوزرنده‌کی حیاتك بوتون تکاملنی حملهٔ حیاتك برائر جهدی کبی کوریورم . بو جهدك غایه‌یی کندینی ممکن اولدیغی قادار ماده‌نك اسارتندن قورتارمق و بالنتیجه کندی حریتنی یاشامقدر . نیته‌کیم حملهٔ حیات غایه‌سنه حیوانات سلسله‌سنده موفق اولامایننجه ماده‌یی یاراتیجی بر شعوره ایصال ایدنجه‌یه قادار اوغراشدی و نهایت بوشعوری انسانده تجسد ایتدیرمك صورتیله اسارتدن قورتولوب حریته قاووشدی .

(لامارق) و (داروین) دن بری اجناسك تکاملی حقنده‌کی ملاحظه ومشاهده‌لرك تفصیلاتنی تکرار ایتمکده برفائده کورمیورم . بو ذاتلرك نظریه‌لرینه کوره بوتون اجناس الك بسیط عضویتلرك تأثیرات محیطیه ایله بطندن بطنه تدریجی برصورتده استحاله‌لرینك

بر نتیجه‌سیدر . هیچ شبهه یوق که مقایسه‌لی تشریح ، جنینیات ، مستحاثیات کبی اوچ بیوك شاهد علمی‌یه استناد ایدن بو فرضیه‌لری جف القلم رد ایده‌میه‌جکم .

تکامل‌ك بوتون امتدادنده ذوی الحیاتك کندی محیطلری شرطلرینه انطباقلرینك نه قادار ضروری و بو ضرورتك علماده نه قادار مجرب اولدیغنی بیلمیوردکم . فقط بو ضرورت بکا قالیرسه آنجق حیاتك فلان ویا فلان اشکال معینه‌ده‌کی توقفلرینی ایضاح ایدوب حیاتی کیتدکجه یوکسکلره سوق ایدن حرکتی ایضاح ایده‌مز . تسلیم ایدوکمز که اك ابتدائی بر عضویت بیله طبق بزم کبی کندی شرائط حیاتیه‌سنه انطباق ایتمشدر . بونك یگانه دلیلی یاشامقده بزم کبی موفق اولماسیدر . شیمدی محیطنه انطباق ایتمش بر حالده پك اعلا یاشایان بر حیوان نه‌دن کیتدکجه معضللشمکه و بو یوزدن دها تهلکه‌لی و معضل بر حیاته آتیلمغه لزوم کورسین ؟ غریبی شوکه الیوم کوردیکمز بو ابتدائی حیوانلره ادوار حیاتیهٔ حیوانیه‌نك اك قدیم زمانلرنده‌ده تصادف ایدیلیوردی . بو ابتدائی شکلده توقف ایدوب قالمغه هیچ بر مانع وهیچ بر امکانسزلق یوق ایکن حیات نیچون دائما بو حالده قالمادی‌ده دها یوکسك و معضل شکللره چیقدی ؟ حیات کیتدکجه دهشتله‌نن تهلکه‌لره سوروکلیه‌جك بر حمله اولماسه‌یدی بسیط محیطلرینه منطبق حیوانجقلرك مجهول و معضل اشکال حیاتیه‌یه آتیلمق آتشلری نه‌لرینه کرکدی ؟

الحاصل باطنی حمله و نشأنیت کبی تلقی ایدلدکجه حیاتك تکاملنی آ کلامق پك کوجدر . نیجه حملهٔ حیات مادهٔ ذی حیاتی نه‌نك بر استقامتده صاچمش ، نه‌ده بوتون اجناس تك بر یولدن و بر خط مستقیم استقامتنده تکامل ایتمشدر . حملهٔ حیاتك هیچ بر طیقانیقلغه هیچ بر چیقماز سوقاغه دوشمه‌دن دوس‌دوغرو بر یول تعقیب ایتدیکنی‌ده هیچ ظن ایتمیورم . واقعا بو حمله‌نك هر آن ماده‌نك مقاومتلرینه معروض قالارق مجاهده‌ده بولندیغنی تسلیم ایدییورم . ذاتاً بو مقاومتلر یوزندن‌درکه قیوه‌مادیغی مانعه‌لره چاریجه یولنی چاتاللاندیرمش و حامل بولوندیغی حمله و تمایللری مختلف تکامل استقامتلرینه بولمکه مجبور اولمشدر . نیته‌کیم حملهٔ حیات ماده‌نك بو تضییق و ممانعتلری یوزندن کاه انحراف ، کاه رجوع ایتمش و کاه آلتندن وورولمشجه‌سنه اولدیغی یرده صاپلانمشدر . حملهٔ حیاتك اعتراض ایدیله‌میه‌جك موفقیتی یالکنز ایکی خط اوزرنده اولمشدرکه بونلردن بری جزئی ایسه دیکری بالنسبه تامدر . جزئی موفقیتی « مفصلیه » لرده ، بالنسبه تام موفقیتی « فقریه » لرده تجلی ایتمشدر . موفق اولنان ایلك تکامل خطنك نهایتنده حشراتك سوق طبیعیلرینه ،

ایکنجی موفقیتك نهایتنده انسان ذکاسنه تصادف اولونور . بونك ایچون تکامل ایدن قوتده سوق طبیعی ایله ذکا اول امرده بربرینه قاریشیق ویا بری دیکرنده مندمج اولهرق بولونیوردی دیه بیلیرز .

خلاصه حملهٔ حیات ماده‌یی تکثیف ایده‌رك وجوده کتیردیکی شعورله ینه ماده‌نك ایچندن کچمك صورتیله هم کندینی عضویلشدیرمش ، همده بو عضویتی ماده‌دن یاپیلمه‌سنه و معینیته تابع اولماسنه رغماً کندی حریتنه بر آلت اولهرق قوللانمغه موفق اولمشدر . حملهٔ حیاتك بو مجاهده‌سنده شعور آزقالدی طوزغه دوشیوردی . چونکه ماده ، حیاتی اویله صاروب دولاییوردی که نرده‌یسه طبقایه‌حق وکندی ذات الحرکه‌لکیله شعورسزلغنه کوتوره‌جکدی . نیته‌کیم بو حال نباتات عالمنده قسماً واقع اولمشدر . بیلیورسکز که تکامل یوللرندن بری اولان بو عالمده ذات الحرکه‌لك ، شعورسزلق بر قاعده‌در . یالکز حملهٔ حیاتك متکامل ومجاهد قوتنده مندمج اولان خاصهٔ حریت ، حقیقی برر أثر صنعت دینه‌بیله‌جك اولان بونجه اشکال نباتیه‌ده هیچده ظاهر اولمایور دکلدر . ناصیل ظهوره کلدکلری محیطك تأثیراتیله ایضاح ایله‌مه‌ین وآنجق حملهٔ حیات محصولی اولان بوناکهظهور اشکال حیاتیه‌نك برکره خلقت بولدقدن صوکرا آرتق میخانیکی بر صورتده تکرر ایتمش اولمه‌لری چوق واردر . نباتاتك یکانه قصوری فردلرنده هنوز انتخاب ملکه‌سنك بولنماماسیدر . دینه‌بیلیرکه شعور بوراده ماده ایله بوغولمش واونك أثری اولمشدر . دیکر خطوط تکاملده شعور کندیسنی ماده‌نك اسارتندن بر آز ها آزاد قیلمغه وبالنتیجه شویله بویله بر انتخاب استعدادینه صاحب اولمغه موفق ولیورسه‌ده بو انتخاب وارلق ویاشامق ضرورتلری ایچنده آنجق بر حیات قالمق احتیاجنك بسیط برمعاونی اولمق سویه‌سنی آشامامشدر . یاشامق ، یعنی مادی عضویتی محافظه وادامه ایتمك ضرورتی بوتون سلسلهٔ حیواناتك حریتنی احتیاجات مبرمه وغریزیه چنبرلری ایچنده حبس ایدییور . وحریت درت بر طرفه انکشاف ایده‌جکنه آنجق مبرم احتیاجلر دیوارلری آراسنده قالیور . حملهٔ حیاتك تا کهظهور اوچنجی انفلاقی انسانی وجوده کتیرنجه ینه شدتلی برصیچرامه وبیوك بر تکامل وجوده کلیورکه حملهٔ حیاتده مندمج حریت آرتق بوراده بوتون سدلری ییقیور وزنجیرلرینی قیریور . تکاملك بو صفحه‌سنده حصوله کلن انسان دماغی حیوان دماغنه نه‌قدار بکزه‌سه‌ده اهمیتی یوقدر . چونکه انسان دماغنده بوتون اعتیادلری قیره‌جق وانسیاقی عملی تماماً ضدی اولان عملره قلب ایده‌بیله‌جك بر ممتازیت واردر . آرتق بویله بر دماغ قارشیسنده ماده‌نك

آلت اولمقدن باشقه بر قوتی ، انقیاد ایتمکدن باشقه برمقاومتی قالمامشدر . ماده‌نك ایچنه کیردکدن صوکرا بونی عضوی وغیر عضوی اولمق اوزره ایکی عالمه آییران حمله ٔ حیات نهایت انسان دماغنی وجوده کتیرمکله هرایکیسنده ده حاکم اولمش وهپسنك فوقنده حریتدن عبارت اولان سلطنتی قورمشدر .

واقعا کونك برنده فیزیك ایله کیمیانك مشترك جهدلریله مادهٔ ذی‌حیاته مشابه برماده اعمال اولنه‌بیلیر . فقط بو مشابهتی وجوده کتیرمك حیاتی بوتون اوصافیله یاپمق دیمك دکلدر . بیلملی‌که حیاتك کندی خارجنده‌کی موجودات ایله طرز حرکت ومناسبتی ظن اولندیغی کبی میخانیکی دکلدر . بوطرز حرکتلرده اویله حوصله سوز برمهارت وانجه‌لك واردرکه بونلرك میخانیکیتله تقلیدی امکان خارجنده‌در . ایچنه داخل اولدیغی ماده‌نك میخانیکیت خارجنه چیقاران حمله ٔ حیات بومیخانیکیتی الك زمانلر رد ایده‌مزدی . چونکه ماده‌یی فتح وتسخیر ایده‌بیلمك ایچون بو میخانیکیتی تمامیله تدارك قبول ایتمك لازمدی . بونی بر تشبیه ایله افاده ایده‌یم : شمندوفر یوللرنده‌کی مقاصجیلری ، بیلیرسکز ! بونلر تره‌نی بولندیغی خطدن چیقاروب ایسته‌دیکی خطه کچیرمك ایچون رایلری تره‌ن خطنه یاناشدیریرلر . ایشته حیاتك ده ماده‌یی یولندن چیقاروب کندی یولنه آتلاته‌بیلمسی ایچون بوطرزده غایت ماهر برمانوره ایله ماده‌نك میخانیکیتنه یاقلاشمه‌سی لازمدی . دهادوغروسی حیات ، باشلانغجده اویله برنوع ماده‌یه یرلشمشدرکه بوماده کندی کندینی اعمال ایتمك یولنی ذاتاً طوتمشدی . یالکز حمله ٔ حیات امدادینه یتیشمه‌سه‌یدی ماده‌نك کندی کندینی تعضو ایتدیرمك خصوصنده‌کی بو تشبثی بر جهد حالنده قاله‌جق وهیچ برزمان تعضو دینلن حادثه اولمایاجقدی . بکا قالیرسه لابوراتورلرمزك حیاتی اعمال خصوصنده‌کی مساعیلری ده ایشته بونقطه‌ده دایانوب قالاجق ، یعنی مادهٔ ذی‌حیاتك بعض اوصافی تقلید ایدیله‌جك ، لکن تولید وتکامل خاصه‌سنی احتوا ایدن حمله ٔ حیات ماده‌یه هیچ برزمان درج ایدیلمیه‌جکدر . ذاتاً حیات دیدیکمز شی تولید وتکاملدن باشقه نه‌در ؟ حالبوکه بونلرك ایکیسی ده باطنی حمله‌لردر . بو حمله‌لرك مکانده تکثر ، زمانده تکامل کبی مضاعف احتیاجلری واردر . حیات ایله برابر تظاهر ایدن بو ایکی سوق طبیعی بالآخره فعالیت بشریه‌نك ایکی بویوك محرکی اولیور ؛ واك متکامل تجلیلری «عشق» و «مرض» نام‌لرینی آلیور . بو قوتلره دقت ایدنلر انکار ایده‌مزلرکه کوز اوکنده چالیشان و کندینی مانعه‌لردن تخلیص ایتمك ایچون هرآن اوغراشان واولانی صرف ایتدکدن ماعدا اولمایانی

بيله ويرمك صورتيله طاقتي فوقنه چيقمق ايستهين بر قوت وار : روح. ايشته روحك اوصافى بونلر اولديغى كبى اونى باشقه درلو تعريف ايتمكده بيلمم ممكنميدر ؟ اكر قوهٔ روحيه موجود ايسه بو قوتى ديكر قوتلردن تمييز ايدن جهت كنديسنده اولاندن فضلهسنه طاقت صرف ايتمك ملكهسى اولماياجقميدر ؟ برده بو قوتك كذركاهنده تصادف ايتديكى مانعهلرى دوشونهلى ! حياتك مبدأندن انسانه قادار اولان تكامل كوزاوكنه كتيريلهجك اولورسه كوزه اويله بر سيل شعور چارپاركه بو سيل صانكه كنديسنه تحت الارض بر كچيد آچمق ايچون مادهيه كيرمش وصاغه صوله باش وورهرق كاه ايلرلهمش، كاه قايالره چارپارق قيرلمش، فقط نه اولورسه اولسون اصلا بزميهرك كونك برنده كنديسنى آيديلنغه چيقارهجق بر فرجه بولمش؛ وايشته بو صولك استقامت اونى نهايت انسانه منجر اولان تكامل خطنه ايصال ايلهمشدر.

عجبا روح بو تشبثه نيچون آتيلدى ؟ مادهنك ايچنده تونل آچمقده نه منفعتى واردى ؟ بو سؤاللره جواب ويرمك ايچون ينه برچوق يكى سلسلهٔ واقعاتى كوزدن كچيرمك لازمدر. بورادهده كورهجكزكه بوتون بو واقعهلر تك ومشترك بر نقطهده برلشهجكلردر. بونك ايچون (روحى ـ غريزى) مناسبتلرله حيات روحيه وصوكرا اخلاقى مفكورهلرله اجتماعى ترقيات حقندهده بعضى تفصيلاته كيريشمك ايجاب ايدهجك و آنجق بوسايهده عمومى نتيجهيه ايريشلهجكدر. اولا ماده ايله شعورى قارشيلاشديرهلم : ماده هرشيدن اول تجزى قبول ايدن ويقينى بر حساب ايله قابل مساحه اولان برشيدر. حالبوكه شعور وياخود مفكره يكديكرينه حلول ايتمش اويله غير قابل تجزى عناصردن مركبدركه بونك تك برشيمى، يوقسه برچوق شيلرمى اولديغى سويلهمز. باقيلرسه بو انقطاعسز ومتمادى بر آقيش وبو طرزدهكى بوتون آقيشلر كبى قابل تجزى دكل. تجزى قبول ايتمهسى آنجق ، كلهلر ، ديديكمز قاليلره كيرمهسيله ممكن. نتهكيم روحمزدهكى موجوداتدن حساب صورمق ايجاب ايدنجه بر كاغد پارچهسى آليور و اوزرينه يكديكرينى تفسير و توضيح ايدهجك كلهلر قارالامقدن باشقه چاره بولاميورز. ديمك حياتك حملهٔ اصليهسنده يكديكرينه حلول ايتمش برحالده بولنان تماپلرى آنجق كلهلرك چرچيوسى سايهسنده قابل تفريق وتجزى برحاله قونهبيليورز.

روحمزى كلهلرك چرچيوهلرينه صوقمق ايستهديكمز بوزمانلرده جهد صرف ايتمكه مجبور اوليورز. چونكه روح كندى عالمندن چيقاريلهرق مادهنك ايچنه صوقولمق ايستهنجه البته مقاومته معروض قالاجق وبالنتيجه جهدى استلزام ايدهجكدر. حالبوكه مفكره،

مفکره اولارق قالدقجه ، اثر صنعت ، ادراك زمینده بولوندقجه ، شعر ، مخیله‌دن چیقمادقجه اصلا جهدی مستلزم دکلدرلر. جهدی ایجاب ایده‌ن شی روحمزك قوه‌دن فعله چیقماسیدر. جهد ، فی الواقع مشقتلی برشی ایسه‌ده روحی تجسد ایتدیره‌جك یکانه قوت اولمق اعتباریله عینی زمانده قیمتلی برشیدر. ماده اولماسه‌یدی جهده نه لزوم ، نه‌ده امکان واردی. ماده ، حائز اولدیغی مقاومت خاصه‌سیله روح ایچون برمانع ایسه‌ده سوق و اداره‌سی امکانیله‌ده برآلت وعینی زمانده بر تازیانهٔ شوق وغیرتدر. ماده سایه‌سنده دکلیدرکه روح حادثهٔ امتحاندن کچرکن ومادّه‌دن آلدیغی انطباعلری محافظه ایتمك صورتیله قوتلرینی آرتدیرمقده‌در.

حیاتك معناسیله بشرك غایه‌سنی تفلسف ایدن فیلسوفلر بونلری اوکرنمك ایچون باشقه وادیلره صاپه‌جقلرینه کندی طبیعتمزه دقت ایتسه‌لردی چوق داها طبیعی و دوغرو معلومات آلاجقلردی. چونکه طبع بشر غایه‌مزه ایریشدیکمز زمانلری غایت وجیز وصریح بر اشارتله خبر ویرمکده‌در. بو اشارت سرور دیدیکمز شیدر. حظ دییوب «سرور» دیدیکمه دقت ایدییورمیسکز بیلمم؟ حظ ، ذی‌حیاتك نفسنی محافظه‌یی تأمین ایچون طبیعتك برصنعه‌سی اولوب حملهٔ حیاتك آلینمش اولدیغی استقامتی کوسترن برنشانه دکلدر. حال بوکه سرور اصلا شاشمایه‌رق دائما حملهٔ حیاتك موفقیتلرینی ، فتوحات وظفرلرینی ترنم ایدر. وهر بویوك سرورده بهمه‌حال بربستهٔ ظفر واردر. ایشته حملهٔ حیاتك بو اشارتی نظر دقته آلیر وبو وادیده‌کی واقعه‌لری کوز اوکنه کتیره‌جك اولورسه‌ق سرورك دوغدیغی بوتون یرلرده بهمه‌حال بر «یارائمه» واردر. بو یارائمه نه قادار بویوك ایسه سرورده اوقادار درین‌در: مثلا چوجغنی کورن آنه اوکا باقدقجه دائما مسروردر. چونکه اونی کندی ثانی ، کندی سودی ، کندی جانی و کندی روحیله بسله‌یوب وجوده کتیردیکنه قانعدر. ایشلرینك هرکون ایلرله‌دیکنی کورن برفابریقاتور ویا تاجرك حالی‌ده بویله‌در. بونلرده‌کی سرورك پارا قازانمقدن کلدیکنی ظن ایدنلر چوق آلدانیورلر. ثروت واعتبار حس ممنونیتی احتوا ایتمه‌لری دولاییسیله اهمیتدن عاری دکلسه‌لرده بو تشبثلرده دویولان بویوك نشئه ، تهلکه‌لی برتشبثی یتمك و حیاته برشی قاتمق حسلرندن متولد بر سرور ظفردن عبارتدر. سرورك یاننده حظ پك سونوکدر. ایستدیکنی قوه‌دن فعله چیقارمش بر صنعتکارله کشف و اختراعده بولنمش برعالمك نادیده سرورلرینی برکره دوشونکز! هرشیئی اوستون کوزو کوزمکه آلیشمش کیمسه‌لر بونلرك

شان وشهرت قازانمق وستايش طوپلامق ايچون چاليشدقلرینی ظن ايدرلر . فقط روح بشره قارشی بوندن بويوك بر بهتان اولاماز . امين اولكنزكه شرف ومدايحه قاپيلانلر موفقيتلرندن أمين اولامايانلردر . نخوت وتفاخر عدم موفقيت قورقوسنك ماسكه‌لريدر . تحسين و تقدير كنديندن أمين اولمق ايچون ايستەنير . أثرلری حقنده توجه و آلقيش بكله‌ينلر كفايتلرندن امين اولامادقلری ايچون داياناجق بردسته‌نك آرييورلر ديمكدر . وقتسز دوغمش چوجقلر ناصيل پاموقلره صاريلمغه محتاج ايسه‌لر بوتون جيك و جانسز أثرلرده عينی احتياجك زبونيدرلر . فقط برده عمرلی وياشاياجق برأثروجوده كتيرديكندن قطعی صورتده امين اولان بر آدامه باقالم : كنديسی مردودلو شان وشهرتك فوقنده حس ايدن بوآدام مدح وستايشلری نه ياپسين ! او ، ياراتيجی بر قدرته مالك اولديغنه مطمئن اولدقدن وبونك آلهی و جاودانی دينه‌بيله‌جك سرورينی دويدقدن صوكرا بوندن دها يوكسكنی نره‌ده بولاجق ؟ حمله‌ٔ حياتك ظفری بوتون فعاليت ساحه‌لرنده ياراتمق‌اولنجه حيات بشرك علت موجوديتی‌ده وسع وطاقتمز نسبتنده‌كی ياراتيجيلقلرده فرض‌ايتمكه‌مجبور دكلمی‌يز ؟

آرتق كنديمزی كنديمزله ياراتمق ، آزدن چوق وهيچدن برشی استخراج ايدن جهدمزله شخصيتمزی بويولتمك وموجوده لاينقطع برشی علاوه ايتمكدن باشقه برقدرمز اولابيليرمی ؟

خارجدن باقيلنجه طبيعت‌اويله‌نا تهظهور ، فياض ، يكی ووسيع بربهارعالمی‌آكديرركه عقلك بو منظره قارشيسنده مبهوت قالمامه‌سی ممكن دكلدر . بوعالمه حيات وبرن قوت ، بی‌نهايه حيوان ونبات تنوعلرينی صانكه هيچ بر منفعت كوزيمه‌يرك صرف عشق وشوق ايله‌ياراتمش وهر بريسنه اك بويوك صنعت أثرلرينك قيمت مطلقه‌لرينی سوه‌سوه‌ويرمشدر . حق دينه‌بيليركه بوقوت انسانه نه‌اهميت‌ويرمشسه لاعلی‌التعيين بوتون شيلرده‌ده عينی‌اهتمامی أسيركه‌مه‌مشدر . فی‌الواقع برشكل ذی حيات بوقوتك أليله بر كره وجود بولدقدن صوكرا بالآخره لايعد برصورتده تكرر ايديبور . وكذا عينی ذی حياتك افعالی بركره تشكل‌ايتدكدن صوكرا اعتياد واوتوماتيزم ايله تقليدی اولارق تكرارلانيورسه‌ده‌انساندن بشقه ديكر ذوی الحياتده حاكم اولان بوتكرر واوتوماتيزم [ذات الحركه‌لك] بزه حمله‌ٔ حياتك عدم موجوديتی دكل ، آنجق توقف حالنده اولديغنی كوستررر . بزعملی احتياجلر ضرورتيله‌دركه اكثريا حمله‌ٔ حياتك بويرنده صايه‌لريله علاقه‌دار اوليور؛ حياتك حقيقی

حرکتنی کورمیورز وبوتون تکرار ویکنسقیلرینی اونك روش اصلیسی ظن ایدییورز. حالبوکه هرکون تماس ایتدیکمز حیاتك محسوس اولان یکنسق حرکتلری حیاتك اصل حرکتی دکلدر. یالکز صنعتکارلرك دویغوسی بردرجه‌یه قادار حقیقی حرکت وحیاتی کورویورسه‌ده بوده تمام دکلدر.

اشکال حیاتیه‌نك ثروت وابداعیلکلری حیاتك انکشاف و تکاملنی ارائه ایتمکله برابر عینی زمانده حملهٔ حیاتك دوراق یرلرینی وطاقتسزلق مرحله‌لرینی کوسترر. بونی برتمثیل ایله افاده ایده‌یم: قایه‌جقلری بوزی قوتلری نسبتنده آچان چوجقلر بوحدودك نهایتنده ناصیل بردوراق یری یاپارلرسه حملهٔ حیاتده طبقی بویله حرکت ایدر. حال بوکه عینی چوجقلر بویونجه اسکی حدودلرینی آشدقلری کبی حملهٔ حیاتده موقت توقفلرینی آز مدت صوکرا یینه حال آشه‌جقدر.

اخلاق یعنی معنویات آداملرینك حیات حقنده‌کی نقطهٔ نظرلرینه کلنجه بو، هپ ندن یوکسکدر. بیلملی‌که حملهٔ حیات ـ که حیاتك اساسی وحقیقیسیدر ـ انسانده وبالخاصه اك أییلرمزده بلا مانعه یولنه دوام ایدییور. بو وظیفه‌سنی ایفا ایچون محیرالعقول براثر صنعت اولان وجود بشرده تجسد و بوراده حیات معنویه‌نك یاراتیجی جریانی حدودسز برصورتده خلق ایدییور. استقبالی فتح ایتمك ایچون ماضیدن برشیء غائب ایتمه‌مك اوزره مجهز اولان انسان، هیچ شبهه‌یوق، حیاتك اك بویوك براثر موفقیتیدر.

فقط انسانلرك‌ده برفوق‌العاده‌سی واردکه بونلر کندی عمللرینی کبی باشقه‌لرینك عمللرینی‌ده قوتلندیرمکی و عالیجنابلقلریله علو جناب اوجاقلرینی شلندیرمکی بیلورلر. ایشته ابداعی و ساده قهرمانلقلریله فضیلته یکی یوللر آچان بو بویوك خیر آداملری‌درکه مابعدالطبیعه حقایقك ولیلریدرلر. بونلر تکاملك سمت رأسنه یوکسلدکلری کبی عینی زمانده حیاتك منبعلرینه‌ده اك یاقین بولندقلرندن حیاتدن کلن اك مبارك حمله‌لری محسوس برحاله کتیررلر. حدسی بر صورتده حیاتك عمقلرینه قادار نفوذ ایتمك ایستیورسه‌ق بو بویوك آداملری دقتله تعقیب ایده‌لم؛ وبوتون دویدقلرینی جاندن حس ایتمکه چالیشه‌لم. کره‌مزك کیزلی آتشی ناصیل وولقانلرك تپه‌سنده تجلی ایدییورسه روح بشرك اعماقنده‌کی اسرارده آنجق ولیلرك واصل اولدقلری شاهقه‌لرده عیان اولیور.

حمله‌ٔ حیاتك آچیق ایکی بویوك یول بولدیغی واولا یکدیکریله قاریشیق بر حالده بولنان سوق طبیعی ایله ذکانك بالآخره مفصلیلر وفقریلر سلسله‌سنی احتوا ایدن ایکی یولده مختلف استقامتلرده انکشاف ایتمکه باشلادیغنی کورمشدك . مفصلیه‌لرك أوج تکاملنده آریله قاریجه‌لر ، فقریه‌لرك منتهاسنده‌ده انسان واردر . شایان دقتدرکه یکدیکرندن بالکلیه فرقلی اشکال حیاتیه‌یه منتهی اولمه‌لرینه و کیتدکجه متباعد یوللر تعقیب ایتمه‌لرینه رغماً بوایکی حیات زمره‌سنك واصل اولدقلری تکامل هپ اجتماعی حیات اولمشدر . اوحالده جمعیت احتیاجی داها مبدأدن کندیسنی حس ایتدیرمش ویاخود حمله‌ٔ حیاتك اصلی واساسی انجذابی ممنونیت تامه‌سنی آنجق جمعیتده بولمشدر [١] . فردی قدرتلرك موقع اشتراکه وضعی ور نوع عارفانه یاسایشی دیمك اولان جمعیت بوتون فردلرینك جهد وغیرتلرندن استفاده وهرکسك جهدلرینه سهولت بخش ایدر . فردی کندیسنه انقیاد ایتدیرمه‌دن بقا بولامایان جمعیت ترقیسنی‌ده آنجق فرده حریت ویرمکله تأمین ایده‌بیلیر . بونك ایچون

---

[١] برغسون بو افاده‌سیله حمله‌ٔ حیاتك عضویتی « جمعیت » ده وروحی اخلاق آداملرینك « مفکوره » لرنده کورویور . « دورقایم » ایله « برغسون » آراسنده سناً آنجق بر یاش فرق واردر . ایکیسی‌ده عینی زمانده یتیشمشلردر . الك اوریژینال أثرلرینی حمان عینی زمانلرده یازدقلری جهتله بربرلرندن متأثر اولمادقلری آشکاردر . بونکله برابر ایکیسی‌ده « مفکوره » و « جمعیت » ك ماهیت ومعنالرینی اوریژینال برنظرله یکی‌لشدیرمشلردر . برغسوندن نقل ایتدیکم « کولمك نه‌در؟ وکیمه کولیورز؟ » أثری بیله ظاهراً قومیق‌شیلرك معناسنی آکلامق ایچون یازلمش کبی کورونورسه‌ده حقیقت حالده جمعیك حالت روحیه‌سنك برتشریح وتحلیلی در . « دورقایم » ده : « هر جمعیت اخلاقی بر جمعیتدر : Toute société est une société m rale » دیمکله تماماً برغسون کبی دوشونمشدر . « دورقایم » « نظراً انسانده بر « عضویت » ، برده « روح » ؛ تعبیر دیکرله بر « حیوان » ، برده « انسان » واردر . حیوانی یاپان فیزیك محیطدر . انسانی یاپن « بشری محیط » ، یعنی « جمعیت » در . « مفکوره » دخی فردك انسانی قسمنی حیوانی قسمنه غلبه ایتدیرمك ، یعنی منحصراً عضوی قالان فرده جمعیتی حاکم قیلمقدر . دها دوغروسی اخلاق قیمتلرك خودکام و حبس اشتهالره تفوق ایتدیرلمه‌سیدر . شو حالده معنوی مفکوره‌لردن اوزاقلاشان بر جمعیت اراده‌سی ، یعنی « حکومت » هر هانکی برصورتله قوتلی‌ده اولسه فردلر اوزرنده‌کی ولایتنك هیچ برحکمت وقدسیتی قالمایه‌جقدر . چونکه اصل وظیفه‌سی اولان « مفکوره » دن محروم در . بونك ایچون « فرد یوق ، جمعیت وار » دینیلدیکی زمان بومعناده برجمعیت ، یعنی برمنظومهٔ اجتماعیه‌یی یوکسلته‌جك برمفکوره‌نك لاانتهایی فردلر اوزرنده‌کی نفوذ وولایتی آکلاشیلیورسه بوندن دها خلاصکار ومدنی بر دستور اولاماز . فقط عینی دستور مفکوره‌یی اونوتمش جبار و خودکام بر « سلطه » یی مشروعلشدیرمکه واسطه اولابیله‌جك غیر قابل مناقشه بر « نص » کبی تلقی ایدیلیرسه اووقت « جمعیت یوق ، مفکوره وار » دیمك بیك کره دها خیرلی اولور .

هر جمعیت تألیفی ایجاب ایدن ایکی ضد طلب قارشیسنده‌در: قارنجه و آریلرك تشکیل ایتدکاری جمعیتلرده یالکز برنجی شرط، یعنی فردك انقیادی تأمین ایدلمش اولدیغی ایچون بو جمعیتلر شایان حیرت بر انضباط و اتحاد دائره‌سنده یاشامقله برابر عینی زمانده اصلا دکیشمز بر کوره‌نك ایچنده قالمشلردر. برجمعیت داخلنده یاشایان فردلر کندیلرینی کوره‌نك ایچنده اونوتورلرسه جمعیت ده کندی غایه و قدرینی اونوتور که بو صورتله هرایکیسی ده دائما ایلری‌یه، دائما دها مؤثر وبویوك برحیات اجتماعیه وداها مکمل بر حریت فردیه‌یه کیده‌جکلرینه خرمن بیکیرلری کبی متصل بر نقطه اطرافنده دونرلر. فردك یالکز انقیادینی دکل، عینی زمانده حریتنی دوشونن وبوایکی غایه‌یی اصلا کوز اوکندن قاچیرمایان یالکز انسان جمعیتلری اولمشدر [١]. ایچلرنده مجادله وبینلرنده محاربه حالنده بولنان بو جمعیتلرك اشبو حرکتلرنده بربرلرینی یونترق ضدیتلری ازاله، فردی اراده‌لری بوزمایه‌رقدن اجتماعی اراده‌یه تقریب و نتیجه مختلف جمعیتلری بیدریج کندی بکارت و استقلاللری دائره‌سنده دها بویوك برجمعیته ایصال غایه‌سی پك بارزدر. ایشته مشقتلی، فقط عینی زمانده امنیتبخش اولان بو منظرهٔ جدالك جمعیتلرده‌ده کوروله‌سی بلا اختیار حملهٔ حیاتك بوراده‌ده لایعد موانع ایچنده اك یوکسك شخصیت و تامیتی تنوعی اك زنکین واك چوق برکمیت ایله جهد و ابداعی اك یوکسك برکیفیت داخلنده تأمین ایتمك ایسته‌دیکی آکلاشیلیور.

---

[١] کورولیورکه برغسون «جمعیت» ی «دورقایم» کبی سادهجه «اجباری» بر نفوذ وولایت اولارق تعریف ایتمیور. انسان جمعیتلرنده یالکز «جبرجی» دکل، عینی زمانده فردلرك حریت وانکشافلرینی یاراتیجی اولمق اوزره مضاعف بروظیفه بولیور. واقعا «دورقایم» ك منظومهٔ افکارنده‌ده بواحاطه آره‌صیره ودولاییسیله محسوس اولیورسه‌ده بوفیلسوفك طبعنده‌کی «دوغماتیزم: نصحیلق» ومسلکنده‌کی ریاضی معینیتجیلك اوکا جمعیتك سحیه‌سنی چارناچار «اجباریلك» کبی تك وقطعی بر «مفهوم» ویا «تعریف» ده طوپلاتیور. بوراده‌ده «ذهنیه‌جیلك» منطقنك حیاتك کیفیت وایچه‌لکلرینی حال تکوننده کورمیوب مفهومات ومجردات آغلری آراسنده ناصیل حبس ایتدیکنی کوستریور. معلومدرکه «دورقایم» ده بوتون شأنیه‌ترك یالکز برواسطهٔ معرفتیله، یعنی علمی معرفتله بیلینه‌بیله‌جکنی قبول ایدنلردندر. ومسلك اعتباریله «اثباتیه‌جی» در. شوقادار وارکه بوبویوك متفکر یالکز دوغماتیزم یاپارکن بوخطایه دوشیور. یوقسه سلسلهٔ تفکراتی آراسنده فلسفی حدسیله حیاتك حرتکونلرینه، خصوصیت واستثنالرینه نفوذ ایتدیکنی کوستره‌جك دویوشلری یوق دکلدر.

روح و بدن [*]

موضوعمز روح و بدن ، یعنی ماده و روح ، تعبیر دیکرله شأنیتده بالفعل موجود اولان ماده ایله - شیمدی بحث ایده‌جکمز بر فلسفه‌نك اعتقادینه اینانمق لازم کلیرسه - شأنیتده بالفعل موجودیتی محسوس اولمایان روحدر . هرشیدن اول تأمین ایده‌یم‌که بو بابده‌کی فلسفه‌م هرکسك اینانوب اینانمامقده مختار اولدیغی براعتقاد مسئله‌سنه منجر اولاجقدر . بونك ایچون هیچ تلاش ایتمه‌یرك مستریح اولابیلیرز . ذاتاً نه ماده‌نك ، نه‌ده روحك کنه وماهیتنی تعمیق نیتنده دکلم . یاپاجغم شی بو ایکیسی یکدیکرندن تمیز ایله آرلرنده‌کی مناسبتی مهما امکن تعیین ایتمکدر . بالطبع بو قادارجق بر غیرتله ماده وروحك ماهیتلرینی بیلمش اولاجق دکلز . ایسترسه‌کز هدفمی بر تمثیل ایله افاده ایده‌یم : تقدیر ایدرسکزکه شیمدی ، یعنی بو آنده بنی دیکله‌ین بونجه ذواتك کافه‌سنی بیلمکلکم ممکن دکلدر . یالکز بنم اونلردن آیری برشی اولدیغمی وحتی بکا نسبتله اولان موقعلرینی پك اعلا تمیز ایده‌بیلیرم . اوحالده روح ایله بدن آراسنده دخی بو نوع بر فرق وتمیز یاپیله‌بیلیر؛ وبو طرزده بر مناسبت کوروله‌بیلیر . جوهر وماهیت مسئله‌لرینه کلنجه بزی درین بحثلره سوق ایده‌جکی ایچون بونك یرینه ماده ایله روحی برلشدیرن وآییران شیلری ، تجربه ساحه‌سنده بولنان واقعه‌لر اولمق حسیله ، بیلمك بالنسبه دها قولایدر .

اولا حس سلیم عامه Sens commun نك بلاواسطه ، یعنی دوغریدن دوغرویه کندی نفسی تجربه‌لرینه استناداً بیلوب کمال صفوتله سویله‌دکلرینی خاطرلایه‌لم : بوناقی‌یه نظراً بوتون ماده‌لر کبی عینی قانونه تابع اولان واینیلنجه ایلری ، چکیلنجه کیری کیدن ؛ یوکسلدن براقیلنجه یره دوشن بر بدنمز واردر . بو حقیقت قابل انکار اولمامقله برابر بر تأثیر

---

[*] فرانسزجه‌ده روحی افاده ایدن ایکی تعبیر واردر : l'âme و l'esprit . برنجی تعبیر لاتینجه « anima » کلمه‌سندن مشتق اولوب « نفخه ، حیات » معناسنه‌در ؛ حیاتك انتوم ومبدأنی افاده ایدر . ایکنجی تعبیر ایسه لاتینجه‌نك « Spitus » کلمه‌سندن مشتق اولوب « نفخه » یاخود « جوهر غیر جسمانی » معنالرینه کلیر . بو ایکی اصطلاحك مدلوللری آره‌سنده بویوك بر فرق یوقدر . سرنامه‌ده‌کی [illegible] روح تعبیری « L'âme » مقابلیدر . بوکون هر ایکی تعبیرده فلسفه‌یه براقیلمشدر . ذاتاً فلسفه‌نك هدفی اولان روح ، علمك تحدید ایتدیکی « شعور » یعنی حادثهٔ روحیه ساحه‌سنده قالایوب بونك کنه وماهیتنه قادار اوزانمقده‌در .

ميخانيكى ايله دعوت ايديلن بو حركتلرك يانندە بردە ايچدن كلن بنفسه حركتلرمز محسوسدر كه بونلر اولكى حركتلردن « ارادى » تسميه ايديلن واولدن كشف وتعيينلرى ممكن اولمايان برصفت ممتازەايله آيريليرلر. شوحالدە بو حركتلرك عاملى، سببى كيم؟. نفسى تجربەلرمزه صورارسەق « بن » ويا « أنا » مدر دييورز. فقط بو « أنا » نه؟... دوغرو يا كاش بحث ديكر. فقط ظاهره باقيليرسه « أنا » دينلن بو وارلقده بدنمزى مكان وزمانده آشان برشى وار. چونكه بدن، معين ومحدود برمكان اشغال ايتديكى حالده روح، قدرتلرندن برى اولان اطلاع، بالخاصه تخيل ملكەسيله بدنى آشوب طاشيور وحتى يلديزلره قدر كيديور. زمانده ده بويله. چونكه بدن مادەدن عبارت وبوتون وارلغى « حال » ده محبوسدر. ماضيدن بعضى محفوظاتى اولسەده بونلر خيال حالندە مشاهده وتخطرده بولنان شعور حافظەسنه اصلا بكزەمز. روح ايسه ماضى‌يى زمانك كذارشيله برلكده ضبط ايتدكدن ماعدا بونلرى براستقبال ياراتەجق كبى اوزرنده وتلاوب طوپلايه‌بيليور. عالمه دائمايكى برشى علاوه ايتمك وظيفەسيله مكلف كبى كورونن بوشعور قوتى اسكى تجربەلردن طوپلانمش بولونان ارادەمزى هيچ دونميەجك طرزده مصراً ودائما يكى استقامتلره توجيه ايدييور. ينه عينى قوت مكانده غير مأمول وغير قابل استبصار حركتلر چيزمكله كندى خارجنده يكى برطاقم شيلر ياراتديغى كبى بوقادارله‌ده قالمايەرق حيات باطنيەمزده ده عينى رولى اويناپور؛ ومثلا ارادەمزله سجيەمزه مؤثر اوليور وبوسايەده حيات بشرك حكمت وجود وغايەسى كبى كورونن كنديمزى كنديمزله ياراتمق طرزنده برنوع معجزه كوستريپورز. الحاصل زمانده حاله، مكانده اشغال ايتديكى محله باغلى قالان وخارجى تأثيرلره قارشى ميخانيكى برصورتده سوق اولنان بدنمزك ايچنده بونى مكانده آشان وزمانده صيرورەلشن وبوتون اجسامه ميخانيكى اولميان نامأمول، ناقابل استبصار وحر حركتلر تحميل ايدن برشى دويپورز. بدنى هرطرفدن آشان وكنديسنى كندى عمللريله دائما يكيدن ياراتان بووارلغه « أنا »، ياخود « روح » ــ كه كندنده اولديغندن فضله‌سنى ويرمك ايستەين برقوتدر ــ دييورز. ايشته نفسى تجربەمز روح ايله بدنى بزه بويله كوستريپور وظاهر اولانده آنجق بودر.

بوكا مقابل باقكز بزه نه دييورلر: « بو كوردكلركز چوق ايى. فقط ظاهردن عبارت. بردە مسئلەيى ياقيندن تدقيق ايدن علمه صوركز. سزك بوسطحى كوروشكزه قارشى علم دييەجك كه: سزك « روح » ديديككز شى بدندن غير قابل انفكاك و آنجق

اونکله ایش کورمیورمی ؟ فرض محال اولارق روح ایله بدنی حقیقت حالده آیری فرض ایتسه‌ك بیله بونلر مبدأ حیاتدن مماته قادار بربرلرندن آیریلامایه‌جق کبی یکدیکرینه مربوط برحالده یاشامیورلرمی ؟ مثلا برنفس قلوروفوروم ، برقدح راقی ، بر فنجان قهوه شعوری بیخود ویا تشویش ایتمیورمی ؟ الك خفیف برزهر بیله ذکا ، حساسیت واراده‌یی اساسندن صارصمیورمی ؟ آرقاسندن بر طاقم امراض انتانیه براقان دواملی بر تسمم دلیلك تولید ایتمیورمی؟ واقعا دلیلره یاپیلان فتح میت عملیاتلرنده آفت دماغیه دائما کوروله‌میورسه ده اکثریا تصادف ایدیلامیورمی ؟ آفت کوروله‌مه‌ینلرده بیله محقق اولارق انسجه‌ده کیمیوی بر تغیر اولمامشمیدر ؟ فضله اوله‌رق علم ، دماغك معین بعضی تماریجنده ارادی حرکتلری ایفا ایدن معین افعوله‌لرك مرکزلرینی بولمادیمی ؟ « رولاندو » خطی دینان منطقهٔ دماغیه اوزرنده ، یعنی فص جبهوی ایله فص جداری [جنبی] آراسنده قول ، باجاق ، ، یوز ودیلمزك حرکتلرینی تأمین ایدن مرکزلر معلوم دکلمی ؟ روحك اساسی بر افعوله‌سی اولارق کوستردیککز حافظه بیله قسماً اولسون احلال اولنمامشمیدر ؟ مثلا تلفظ حرکتلرینك مرکز خاطراتی اوچنجی تماریج جبهویهٔ أیسرك منتهاسنده ایسه کلمه‌لرك صدالری خاطراتی دخی برنجی وایکنجی تماریج صدغیهٔ أیسرده دکلمی؟ کلمه‌لر، حرفلر والخ ...‌ك صور بصریه‌لری ایکنجی تماریج جداریهٔ أیسرك قسم خلفیسنده بولنمیورمی ؟ حتی دها ایلریلره کیده‌بیلیرز : ادعا کزه نظراً روح ، مربوط اولدیغی بدنی مکان وزمانده آشیور وطاشییورمش . باقالم بو آشمق دیدیککز شیئی مکانده بر تحقیق ایده‌لم : فی الواقع باصره وسامعه حدود بدنك اوته‌لرینه قادار کیدییور . کیدییور اما ناصیل ؟ اولا اوزاقدن کلن اهتزازات مادیه کوز وقولاغه انطباعلرینی براقیور وبو انطباعلر اعصاب واسطه‌سیله دماغه انتقال ایده‌رك بوراده سمعی وبصری بر احساسه منقلب اولیور . شو حالده اطلاع ویا ادراك دینلن شی بدنك داخلنده اولیور و بونی هیچ ده آشمیور . زمانده آشمق ادعاسنه کلنجه دییورسکزکه روح ماضی‌یی قاتلار ؟ بدن ایسه آنجق حالك حدودلرنده قالیر وحالدن باشقه برشی ادراك ایتمز . فقط پك اعلا بیلیرسکزکه ماضی آنجق بدنده محفوظ ایزلری سایه‌سنده تخطر اولنیور . تشبیه جائزسه اشیانك دماغده‌کی انطباعلری فونوغراف پلاقلرنده‌کی اینجه چینتیکلری آکدیرر . فونوغرافك چالمه‌سنده‌کی میخانیکیت نه ایسه تخطرده بویله‌در . اعصاب واسطه‌سیله خارجدن کلن مادی بر انطباع دماغك انتقاشلرینه غراموفون ایکنه‌سی کبی تماس ایتمه‌سیله تخطر دینان حادثه واقع

اولیور . آرتق بو دلیللر قارشیسنده بدنی مکان وزمانده آشان بر روح قالابیلیرمی ؟ سزك روح دیدیككز شی علمی اصوللرك حادثهٔ تدقیقندن كچنجه كوروبوروكزكه جزء فرد وجزء لایتجزلر آراسنده یكی برطاقم تجمع وافتراقلر . مساعد اولان دماغك تحولات مادیه سندن باشقه برشی قالیور . احساسات ، خاطرات وحق حسی وارادی بوتون حادثات ذهنیه دماغك جزء فردلری آراسنده كی مختلف حركتلرك باشقه بر لسانله ترجمه و افاده لریدر . شعور دیدیككز شیده بو حركات جزء فردیه یه منضم بر فوسفورلانمه حادثه سیدر . قاراكلقده دیواره چاقیلان كبریت ناصیل ضیالی چیزكیلر یاپارسه اهتزازات هوائیه نك اجزای فردیهٔ دماغیه یه اعصاب واسطه سیله انتقال وتماسی دخی عینیله شعور دیدیكمز ضیادار حادثه یی تجلی ایتدیرییور . كندیلككندن طوتوشوب یانمش كبی دویولان بو فوسفورلانمه حادثه سی ایچمزه باقدیغمز زمان بزی طبیعتیله غریب بر غلط رؤیته اوغراتیور آرتیق نتیجه دن عبارت اولان بویله بر حادثه نك كندی كندیسنی تعدیل ، كندی كندیسنی اداره وحركاتی تولید ایدن بر « أنا » ویا « روح » ظن اولنمه سی غلط رؤیتدن باشقه برشی اولاماز . مسئله نك حقیقتی شودر : بویولمك اقتداری بو كونكی میقروسقوبلرمزك میلیونلرجه فوقنده بر آلتمز اولسه وبو عینی زمانده قافه طاسنك كثافتنی ازاله ایده جك كبی بولنسه وصوكرا چالیشان بر دماغ بو آلتله ترصد ایدیله رك ایچنده كی جزء فرد و جزء لایتجزالرله الكترونلرك حركتلری كوروله رك فعالیت دماغیه ایله فعالیت ذهنیه نك متقابل بر ر لوحه سی ألده ایدلمش اولسه ، یعنی بو رقصلرك ترجمانی اولاجق فكر وحسلرك بر لغتجه سی یاپیلسه « روح » نامیله اورته یه آتیلان ، دوشونوب حس ایتدیكی ، برچوق شیلر آرزو وكمال حریتله حركت ایتدیكی ظن اولنان شیئك بر ماكنه دن باشقه برشی اولمادیغی وبوتون حركتلرینك معین اسباب وتأثیرات میخانیكیه نتیجه سی بولندیغی كوروله جكدر . فضله اولارق بو صورتله روحی كندیسندن دها ای طانیه جغمز كبی كندیسنه قارشی تماماً شعورلو ظن ایتدیكمز روحك كندندن آنجق پك جزئی بر قسمنی بیلدیكنی كوره جكز . روحك تفحص درونی واسطه سیله كندی كندیسنه قارشی شعورلو اولدیغی جهتلر آنجق بعض امتیازلی وپك محدود اجزای فردیه لر آراسنده كی انتساجلردر . حالبوكه تصور اولنان میقروسقوبله ألده ایدیله جك شعور دماغك اجزای فردیه سی آراسنده كی بوتون انتساجلری كوستره جكدر . سزك « شعورلو روح » دیدیككز شی دماغك پك محدود اجزای فردیه سی آراسنده واقع اولان حركتلرك برشعوریدر ؛ وكندی كندنده كوردیكی

آنجق نتیجه‌لردر . حالبوکه تصور ایتدیکمز طرزده یاپیله‌جق علمی بر مشاهده ایله هم نتیجه‌لری ، هم‌ده سببلری کوره‌بیله‌جکز» .

ایشته آراصیرا علم نامنه سویله‌نن شیلر بونلردن عبارت. فقط بویله اولسه‌لرله بولسه‌لرده علمی دییه‌جکز ؟ تسلیم ایدرسکزکه « علمی » دینه‌بیله‌جك معلومات : مشاهده اولنمش ویا اولنه‌بیلیر ، اثبات اولنمش ویا اولنه‌بیلیر معلوماندر . حالبوکه علم نامنه جیقاریلان بونتیجه‌نك علمك بوکونکی سرمایه‌سیله نه امکان تحقیقی، نه‌ده امکان اثباتی واردر. واقعا کائناتده‌اك کوچوك برقوت ویاحرکتك کندی کندینی یاراته‌بیلمه‌سنه وبوتون موجوداتك میخانیکی برصورتده حرکتی تلقیسی یرینه هردرلو میخانیکیته حرافعالیله مؤثر برصورتده مداخله ایده‌بیله‌جك بر اراده قبول اولونمه‌سنه محفوظیت قدرت قانوننك مانع اولاجغی درمیان اولنه‌بیلیر . لکن محاکمه‌نك بووادی‌یه دوکولمه‌سی هنوز حل ایدلمه‌مش بر مسئله قارشیسنده اولدیغمزی کوسترمیورمی ؟ محفوظیت قدرت دستوری ، بوتون فیزیك قانونلری کبی ، منحصراً فیزیك حادثه‌لرینك مشاهده وتجربه‌سی نتیجه‌سیدر . بوحادثه‌لر ساحه‌سنده انتخاب، حریت ، اراده وهوسانك مداخله‌سنی ادعا ایدن ذاتاً یوق . هرکس بوتون فیزیك حادثه‌لرینك محفوظیت قدرت قانوننه تابع اولدیغنی بیلیور. اصل منازع‌فیه اولان جهت‌عینی قانونك کندیسنی حر بر فعالیت حالنده حس ایدن شعورکه بر مشاهده وترصد ملکه‌سی اولوب کندینه خاص بر طرز تجربه‌یه تابعدر ــ حادثه‌لرینه‌ده قابل تطبیق اولوب اولمادیغیدر . حواس و شعورمزه دوغرودن دوغرویه کلن وتجربه ایدیله‌بیلن بوتون شیلرك ، ایستر خارجدن ایستر باطندن کلسینلر، ظاهردن عبارت وشأنیتدن محروم اولدقلری ادله وبراهینله ثابت اولمادقجه بونلرك فی‌الحقیقه موجود شأنیتلر کبی قبول اولنمه‌لری اقتضا ایدر. نفسمزدن دوغرودن دوغرویه آلدیغمز انطباعلرده، یعنی کندیمزی دیکله‌دیکمز زمانلرده بزده برحریت ملکه‌سنك محسوس اولمادیغنی و بوتأثیرله کندیمزی حرحس ایتمه‌دیکمزی کیمسه ادعا ایده‌من . بو حسمزك بروهم ویا بر غلط رؤیت اولدیغنی ادعا ایدنلر بهمه‌حال دلیل کتیرملیدرلر .. چونکه بینه اونلره دوشر . حالبوکه بونلرك ألنده بالکز حکمت ساحه‌سنده مجرب محفوظیت قدرت قانوننده باشقه برحجت یوق . بوقانونی عندی برصورتده ارادی وروحی حادثه‌لره تشمیل ایتمك هیچ‌ده مثبت بر علم یاپمق دکلدر. فضله اولارق اواده‌مدی قدرت یاراتمق قابلیتی وارسه بوقدرتك مساحه آلتلرمزله اولچیله‌میه‌جك درجه‌ده کوچوك و فقط بر قیغیلجمك قوجه بر جبخانه‌یی برهوا ایتمه‌سی کبی نتیجه‌سی

اعتباریله بویوك اولماسی نه‌دن مستبعد اولسون ؟ یالكز شیمدیلك بو جهتی تعمیق ایتمیه‌رك شونی سویلمكله اكتفا ایده‌یم كه خاصةً ارادی حركتك مقانیزمه‌سی، عامةً جملهٔ عصبیه‌نك وظائفی و بالنهایه حیاتك اساسی كوز اوكنه كتیریله‌جك اولورسه شعورك‌اك ابتدائی حیوانلرده بیله ظاهر اولان هنری ، فیزیك معینیتك، یعنی محفوظیت قدرت قانوننك بر طاقم ارادی غایه و هدفلره اماله ایدلمسیدر. شعور بو موفقیتی دائماً دها سهل‌الاستفاده و دها شدیدالانفلاق مازمه‌لر طوپلامقله تأمین ایدییور . طوپلانان بو عظیم قوتلری ایسته‌نیلن دقیقه‌ده و انتخاب ایدیلن استقامتده بوشالتمق ایچون شعوره هرحالده بر طابانجه‌نك تتیكنه دوقونمق قادار خفیف بر تأثیر كافی كلیور . نیته‌كیم عضلاتده بولنان غلیقوژه‌ن [تركیبنده نشاسته بولنان بر نوع مادهٔ عضویه] حقیقی بر انفلاق عاملیدر كه ارادی حركتلر بونك اعانه‌سیله اجرا ایدیلیور. دقت ایدیلیرسه پروتوپلازما كتله‌سی حالنده‌كی ایلك تجلیسندن حر عمللره مستعد أوج كماله قدر حیاتك الك اساسی و دائمی مشغله‌سنك بو نوع مواد انفلاقیه‌یی اعمال و تصرف ایتمك اولدیغی كورولور . « شعور و حیات» قونفرانسنده بو جهتلر تفصیل ایدلدیكی ایچون بو راده آیریجه اوزاتمغه لزوم كورمیورم. بناءً علیه استطراد قبیلندن اولان بو مطالعاتی بو راده كسه‌رك ینه اصل هدفه، یعنی هنوز نه اثبات ایدلمش، نه ده تجربه تاقیناتی محصولی اولمش بر ادعایه علمی عنوانی ویرلمه‌سنك امكانسزلغی مسئله‌سنه عودت ایدییورم .

روح ایله بدنك مناسبتلری حقنده تجربه‌نك نه‌لر سویله‌دیكنی آرتق بیلمك ایسترسكز، خاطرلاته‌یم : شیمدی‌یه قادار بالتجربه بیلینن شی حیات روحیه – ایسترسه‌كز « حیات شعوریه » دییكز – نك حیات بدنیه‌یه مربوط اولدیغی و آرالرنده بر تساند متقابل بولندیغیدر كه ذاتاً بوكا اعتراض ایدن یوق . فقط بو حقیقتی تسلیم ایتمك دماغی حادثه‌لرك ذهنی حادثه‌لره معادل اولدیغنی و شعورده كچن بوتون شیلرك دماغده اوقونه‌بیله‌جكنی قبول ایتمكی اصلا استلزام ایتمز . مثلا چیویه آصیلمش بر پالطو ایله چیوی آراسنده بر تساند اولدیغی قابل انكار دكلدر ؛ چونكه چیوی چكیلنجه پالطو دوشر ؛ چیوی صاللانجه پالطوده صاللانیر؛ چیوینك اوجی سیوری ایسه پالطوده ده‌لینیر. فقط بو قادارجق بر تساندن چیوینك بوتون اقسامنك پالطونك بوتون اقسامنه تقابل ایتدیكنی ویا چیوینك پالطویه معادل اولدیغنی استخراج ایده‌بیلیرمی‌یز؟ هله چیوی ایله پالطونك عینی شیلر اولدیغنی ادعا بیله ایدیله‌مز. طبقی بونك كبی شعور ویا روحك بر دماغه مربوط اولدیغی قابل اعتراض اولمامقله برابر بو ترابطدن دماغك بوتون شعور تفرعاتنی محتوی بولندیغی ویا شعورك بر

افعولهٔ دماغیه‌دن باشقه بر شی اولمادیغی حکمی چیقاریلاماز . مشاهده ، تجربه و بالنتیجه علمك مثبت اولارق بیلدیکی و حکم ایده‌بیله‌جکی یگانه حقیقت ، دماغ ایله شعور آره‌سنده بر نوع « مناسبت » اولدیغیدر. بوندن فضله‌سی حقنده علمك مثبت و مجرب هیچ بر بیلدیکی یوقدر.

او حالده بو مناسبت نه جنسید بر مناسبتدر ، دییه‌جکسکز ، دکلی ؟ آه ! أوت ، ایشته چوزولمسی فلسفه‌دن بکله‌نن دوکوم بوراده !.. حیات روحیه‌یی اولانجه تظاهراتیله تدقیق وتعمیق ایتمك ، هیچ شبهه یوق ، فلسفه‌یه ترتب ایدن بر وظیفه . عجبا بو وظیفه نه‌درجه‌یه قادار یاپیلمش ؟

حقیقتی اعتراف ایتمك لازم‌کلیرسه روحك اعماقنه‌ایتمك وصوکرا تدریجی انکشافلرینی خطوه بخطوه تعقیباً سطحنه ، یعنی مکانده‌کی انکشاف و تکامللرینه قادار چیقمق تفحص درونیده الکچوق ماهر اولان فیلسوفلره ترتب ایدردی. بونلر روحك کوندن کونه آرتان مادیلشمه‌سنه وماده‌یه انطباق خصوصنده‌کی ضرورتلرینه دقت ایدوب‌ده دواملی بر تجسسده بولنسه‌لردی بدنله روح آراسنده اولابیله‌جك مناسبت حقنده شیمدی‌یه قادار هیچ اولمازسه شویله بویله بر حدس أله ایدیله‌بیلیردی . واقعا أله ایدیله‌جك بو معلومات بلکه‌ده سحر ایشیقلرندن دها پارلاق اولمایه‌جقدی . لکن روحیات ومرضیاتك بیدرپی کشف ایتدیکی لایعد وقاریشیق واقعه‌لر آراسنده بو ایشیق بزه هیچ اولمازسه بر یول کوستره‌بیله‌جکدی. بو بویوك حدس وقتیله یاپیلمش اولسه‌یدی دماغ ایله بدن حقنده‌کی علمی واقعه‌لر مثبت بر حاله کلدکجه تجربهٔ باطنیه‌نك یا کلیش ویا کافی حدسلری تجربهٔ خارجیه‌نك تأمین ایتدیکی أمین واقعه‌لرله بیدرپی تعمیر و تصحیح ایدیله‌رك خارجی وباطنی اصول باش باشه کیتمش وبو سایه‌ده‌ده علم روح بوتون معناسیله احاطه‌لی بر صورتده انکشاف ایتدیرلمش اولوردی . أمین اولملی‌که هم خارجی ، هم‌ده باطنی یوللردن کیدیله‌دکجه وبو ایکی اصولك عجز ونواقصی یکدیکریله تلافی وتعمیر ایدلمدکجه روح ایله بدن مناسبتی حقنده تام ومکمل بر نتیجهٔ حله ایریشمك ممکن دکلدر . بکا قالیرسه بو مسئله‌ده نه فیلسوفلر ، نه‌ده عالملر یالکز باشلرینه مکمل بر صورت حل بولمق داعیه‌سنده بولنه‌مازلر. چونکه هر ایکی طرفك‌ده بو خصوصده شیمدی‌یه قدر بیلدکلری و شیمدن صوکرا بیله‌جکلری شیلر آنجق بر برلرینك متقابل مساعیلریله تماملانمغه محتاجدرلر .

روح حقنده‌کی ایلك ایشیغك ایچدن کلدیکی ورؤیت باطنیه‌نك باشلی باشنه بر واسطهٔ معرفت اولدیغی بوکون هر درلو شبهه‌دن وارسته‌در . بو جهت تأمل ایدیله‌جك اولورسه

روح ایله بدن آره‌سنده‌کی مناسبت مسئله‌سنك دائما بر فلسفه دعواسی اولارق قالاجغی آکلاشیلیر. فقط نه یازیق که فیلسوفلر حالا یوکسك مفهوملر و مجرد خیاللر شاهقه‌سنی ترك ایدوب حقیقی شعورلرینه ایتمکه بردرلو تنزل ایده‌میورلر. چونکه دها ابتداده فیلسوفلری «مثللر: Idées» ده‌نیلن ثابت حقیقتلر عالمنه دعوت ایدن افلاطون اولمشدی. بو فیلسوف، روحی یوکسکلردن کوردی؛ او، روحك اساسی عد ایتدیکی ومثلی نامیله توسیم ایتدیکی حقیقتلری انی، کوتو تألیف ومنطق بر روحدنه قلب ایتمك ایچون ماهر بر دیپلومات کبی هدیه‌سنه متقابل مساعدات وامتیازات ویرمکه چالیشدی. شیمدی‌یه قدر کلن بوتون فیلسوفلر، روحی واقعه‌لره وهله امراض عقلیه حادثه‌لرینه، نه‌شکلده اولورسه اولسون، تماس ایتمکدن اجتناب ایتدیلر.

خلاصه روح ایله بدنك مناسبتی حقنده علمك فلسفه‌دن بکله‌مکه حقلی اولدیغی ملایمه مستعد تکمل ومعلوم واقعه‌لرك هیئت عمومیه‌سنه مطابق بر نظریه‌یی علمه ویرمکی فلسفه یا ایسته‌مدی ویا ویرمه‌سنی بیلمه‌دی.

بو خصوصده ألی تماماً بوش قالان علم آدامی بالطبع کندی کندیسنه: «مادامکه فیلسوف بندن ذهنی حادثه‌لرله دماغ آره‌سنده‌کی مناسبت حقنده معین اسباب و واقعه‌لره مستند دلیللر، مثبت حدودلر طلب ایتمه‌یور، دیدی؛ اوحالده بن بومناسبتی معادلت وحتی عینیته قادار چیقاره‌رق روح ایله بدن آراسنده بر تقابل تام اولدیغنی موقتاً قبول ایده‌رم. ذاتاً مادامکه بن یالکز بر روحیاتجی‌یم وقوللاندیغم اصوللرده تماماً خارجی ترصد وتجربه‌لردر؛ فضله اوله‌رق مادامکه دماغدن باشقه برشی کورمیورم؛ او حالده یالکز کوردیکم شیئه اینانه‌رق جسورانه یولمده یورور و بویولده هیچ شبهه‌سز کوندن کونه برپارچه دها ایلریلرم. ذاتاً حدود صلاحیتمده تحدید وتعیین اولنمش دکل؛ بناءً علیه بونك نامحدود اولدیغنی فرض ایتمه‌مه هیچ برمانع یوق. شاید ایلریده حدود وصلاحیت طانیمق ایجاب ایدرسه کری یه‌دونمك کوچ دکل آ....» ایشته عالمك روح ایله بدن مناسبتی حقنده کندی کندینه درمیان ایتدیکی مطالعه و ویردیکی قرار.. حتی فلسفه‌دن واز کچیله‌بیلسه‌یدی بونظریه‌ده قیامته قادار دورمقده کیمسه‌نك اندیشه‌سی اولمایه‌جقدی!.

فقط نه یازیلسه فلسفه‌دن واز کچیله‌مز. نته‌کیم عالم، علمك بوبابده محتاج اولدیغی درونی وخارجی بر تجربهٔ مضاعفه‌یه مستند وظاهر وباطنه ازهر جهت مطابق بر نظریه‌یی فیلسوفلرك کتیرمه‌سنه انتظاراً مسلکنك اصول و قاعده‌لرینه دها موافق وعینی زمانده

مطلوب وجهله یاپیلمش بویله بر مذهب فلسفی‌یی اسکی مابعدالطبیعه‌جیلرك ألندن حاضرجه‌جق آلوب کندیسنه مال ایتمکده غایت طبیعی بر ممنونیت دویدی . ذاتاً موجود نظریه‌لر ترجیح وانتخابه دعوت ایده‌جك قادار چوقده دکلدی .

صوك اوچ عصر فلسفه‌سنك میراث براقدیغی اك یقینی فرضیه : روح ایله بدن آراسنده قطعی بر موازات قبول ایدن تك بر نظریه ایدی . بو فرضیه‌یه کوره روح ، بدنك بعض حاللرینی افاده ایدر ؛ بدن ایسه بوتون روحی افاده ایدر ؛ تعبیر دیکرله روح ایله بدن برشی‌ٔ اصلینك آیری لسانلرده ایکی ترجمه‌سیدرکه « موازات نظریه‌سی » ده‌نیلان بو تلقی‌یه کوره دماغ حادثه‌لری ذهن حادثه‌لرینه تمامی تمامنه وکمال صدق ایله معادلدر .

شیمدی اون یدنجی عصر فلسفه‌سنك هانکی سائق و دلیللرله بو فرضیه‌یه آتیلدیغنی کوره‌لم : بیلیرسکزکه بو عصرده دماغك هنوز نه تشریحی ، نه غریزیاتی ایلرله‌مه‌مش ؛ آنجق شویله بویله بایرمشدی . روحك بنیه و وظائفی ایله آفات و امراضی دخی عینی سویه‌ده ایدی . یالکز فیزیك علمی ایدی‌که عامی اصوللرله تجدد وتأسس ایتمکه باشلامشدی . ایلك تأثیرله کوزلری قاماشدیران بو علمك بویوك امیدلرینه بر وجود ویرمك ایچون مابعدالطبیعه‌دن موازات نظریه‌سنك آلنماسی فی‌الواقع هم خوش ، هم ده مفید ایدی . فضله اولارق انتباه دورینی تعقیب ایدن وبالخاصه « که‌پله‌ر » و « غالیله »لرله تتوج ایدن فیزیك علمنك کشفیاتی هیئت وفیزیك مسئله‌لرینك میخانیك مسئله‌لرینه ارجاع اولنه بیلمه‌سی امکانلرینی کوستردی‌که بو موفقیتدن عضوی وغیر عضوی بوتون کائناتی ریاضیه قانونلرینه تابع عظیم بر ماکنه تصور ایتمك فکری دوغدی . آرتق بو تلقی قارشیسنده بوتون ذوی‌الحیات وحتی انسان بر ساعتك زنبرکلری کبی تماماً میخانیکی بر ماکنه‌دن باشقه برشی دکلدی . هر فردك اراده‌سی بیله بالحساب أولدن تعیین اولنه بیله‌جکدی . بوتون اراده‌لر ریاضی بر معینیتله قابل حساب اولنجه بو معینیت خارجنده هیچ بر حرکتك صادر اولماسنه امکان یوق دیمکدی . بناءً علیه انسان هیچ برشی یاراتامازدی . حس وفکر حالنده افاده ایدیلن بوتون حالات روحیه حقیقةً موجود فرض اولنسه‌لر بیله بونلر بدنده‌کی سکون وحرکتلرك بر ترجمه‌سندن باشقه برشی اولامازلردی . واقعا « ده‌قارت » بو درجه ایلری کیتمه‌مشدی . مثلا قوردیغی موازات نظریه‌سنی اخلال ایده‌جکنی بیلمسنه رغماً حر اراده‌یه ریاضی معینیت خارجنده بر یر آییرمغی اونوتمادی ؛ چونکه مختلف شأنیتلری فرق وتمیز ایده‌بیله‌جك بر دویغویه مالکدی . بالآخره بو طرزده بر استثنا ، سیستمه مجلکك منطقی ضرورتیله « سپینوزا »

و « لایبنیچ » طرفلرندن رفع اوله‌رق حالات بدنیه ایله حالات روحیه آراسنده مستمر بر موازات فرضیه‌سی بوتون قطعیتیله دستور شكلنه قونیلدی ؛ شوقادار واركه بونلرده روحی بدنك یالكز بر كولكه‌سی یاپمقدن چكیندیلر . فقط بدنی روحك بر كولكه‌سی اوله‌رق كوسترمه‌لرینه سیستمه‌لری اعتباریله هیچ برمانع قالمادیغندن بونلری متعاقب كلنلر حیات ذهنیه حیات دماغیه‌نك بروجهندن باشقه برشی دكلدر دیمك صورتیله دار وقطعی بر موازاته یول آچدیلركه بومسلكه « قارته‌زیه‌نیزم » دنیلدی . بونلره نظراً « روح » ده‌نیلن هیولا حادثات دماغیه‌نك هیئت مجموعه‌سندن عبارتدر . شعور دخی بو حادثات دماغیه‌یه فوسفورلانمه حادثه‌سی كبی منضم برحادثه‌در ؛ وبناءً علیه شعورك باشلی باشنه مستقل بر موجودیتی یوقدر .

خلاصه اون سكزنجی عصرك بوخصوصده‌كی فلسفه‌سی « قارته‌زیه‌ن » فلسفه‌سنك تدریجی برتكامله ساده‌لشمه‌سندن عبارت اولمش ونهایت « ده‌قارت » دن باشلایان موازات فرضیه‌سی اودرجه دارالتیلمشدركه آرتق فیزیولوژینك مالی اولابیله‌جك برحاله كلمشدر . واقعا فیزیولوژی ایچون روح ایله بدن آراسنده موازات تامه وقطعیه فلسفه‌سندن دها خوش برشی اوله‌مازدی . چونكه بو علم ، استهداف ایتدیكی غایه‌لر ایچون بوندن دها اعتمادبخش وموافق بر فلسفه بولامازدی . دها - وكرا « لامه‌تری » ، « هه‌لوه‌تیوس » ، « شارل‌بونه » ، « قابانیس » كبی قارته‌زیه‌ن فیلسوفلر اون سكزنجی عصرك موازات فلسفه‌سنی اون طقوزنجی عصرك علمنه دها مفید اولابیله‌جك برحاله كتیردیلر .

بوناریخچه‌یی اوكرندكدن صكره روح ایله بدنك وجه مناسبتی حقنده تفلسف ایدن بونجه عالملرك حالا موازات فرضیه‌سنه نیچون باغلاندقلرینك سروحكمتی آرتق آكلاشیلیر ظن ایده‌رم . چونكه فیلسوفلر ، « ده‌قارت » دنبری عالملره بوندن باشقه بر فرضیه ویرمه‌مشلردر . بو عالملرك قبل التجربه بر اصول ایله میدانه كتیریله‌جك هر هانكی بر فرضیه‌دنسه موازات مذهبنی ترجیح ایدیشلرینی تصویب ایتمه‌یورم ظن ایتمه‌یكز .

بو فلسفه‌ده غریزیاتجیلرك علملرینی ایلری كوتوره‌جك بر تشجیع قدرتی اولدیغی قابل انكار دكلدر . موازات فرضیه‌سنك حكمت و حقیقتی بو ساحه وبو انتفاعی مقصد دائره‌سنده قالدقجه هیچ بر جهتدن مؤاخذه ایدیله‌مز ؛ اویرركه بونی بر حقیقت علمیه كبی قبول ایتدیرمك دعواسی اولماسین . فقط بویله بردعوایه جرأت ایدلدیكی دقیقه‌ مسئله دكیشیر . شاید بونلر روح ایله بدن آراسنده‌كی موازات بالتجربه وبالبداهه قطعیتله ثابت

اولمشدر ادعاسنده بولنیورلرسه : « عفو ایدرسکز افندیلر ! » دییه‌رك سوزلرینی کسمکه و شو جوابی ویرمکه مجبور قالیرز : عالم افندیلر ! هیچ شبهه یوق‌که سزده فیلسوفلر کبی بویله بر مدعاده بولنه‌بیلیرسکز ؛ فقط بیلملی‌سکزکه بوطرزده برادعاده‌بولنورکن سز آرتق عالم دکل، بر فیلسوف اولیور و وقتیله بزدن آلدیغکزی ینه بزه صاتقدن فضله برشی یاپمیورسکز ! بزه علم‌دییه صاتمق ایسته‌دیککز بو مذهب فلسفی‌یی بز سزدن چوق اول بیلیورز ؛ چونکه او بزم تزکاهلردن چیقمش و بزم طرفمزدن اعمال اولنمش اسکی ، هم چوق اسکی بر متاعمزدر . واقعا بوتون اسکی متاعلر کبی بونك‌ده برقیمت مخصوصه‌سی واردر. فقط بو متاع هیچ‌ده دوقونه‌بیله‌جك متاعلرك اك اعلاسی دکلدر . سزك وظیفه‌کز اونی ، اولدیغی کبی و کندی قیمتلری دائره‌سنده کوسترمکدر . اعتراف ایدرسکزکه هنوز نه فیزیولوژی ، نه‌ده روحیات تمامیله انکشاف ایتمش علملردن دکلدر. بونلرك انکشافی تام اولمادن موازات کبی صوك سوزی سویله‌مش بر فرضیه‌نك برفلسفه متاعندن فضله برشی اولامایه‌جغی میدانده‌در ؛ بناءً علیه بو ماهیتده بر فرضیه‌یی کویا حیاتی و روحی واقعه‌لرك بوتون دقائقنی جامع وبالتجربه ثابت برنتیجهٔ علمیه کبی سورمکه صاواشمه‌یك .

شیمدی بندن روح ایله بدن آراسنده‌کی حقیقی مناسبتی صوراجقسکز . فقط بن بو خصوصده هر درلو افکار متقدمه‌دن چکینه‌رك آنجق معلوم اولان واقعه‌لره مستند بر دستور ویره‌بیله‌جکم . هیچ شبهه یوق‌که بوطرزده بر دستور بالضروره موقت اولاجق و اوزاق، یاقین بر احتمالدن فضله برشی ادعا ایده‌میه‌جکدر . فقط احتمالی ماهیتده‌کی بو دستورك قطعی موازات عقیده‌سنه نظراً مزیتی شو اولاجق‌که کشفیات علمیه ایله برابر ترقی‌یه مستعد بولنه‌جق و یقینیلکه مثبت خطوه‌لرله تقرب ایلیه‌جکدر .

حیات روحیه ایله بوکا مترافق عضوی حیاتك دقتلی بر تدقیقی بکا روح ایله بدنك مناسبتی حقنده حس سلیم عامه‌نك قناعتنی التزام ایتدیردیکنی آرتق صاقلامایه‌جغم. « ماده وحافظه » نامنده‌کی أثرمك ایکنجی واوچنجی فصللرینی مطالعه ایدرسه‌کز شعور بشر محتویاتنك اوکا تقابل ایتدیکی ادعا اولنان دماغ محتویاتندن چوق دها زنکین وطاشقین اولدیغنی کورور ؛ ومحتملدرکه بوندن بویله سزده روح ایله بدن مناسبتنده حس سلیم عامه‌نك حقلی اولدیغنی تسلیم ایدرسکز . واقعا فعالیتده بولنان بر دماغك ایچنده‌کی حرکتلری مشاهده ایتمك واحتوا ایتدیکی جزء لایتجزالرك سیر وحرکتلرینی تعقیب ایله کافه‌سنی تفسیر ایله‌مك ممکن اولسه‌یدی روحده اولوب بیتن شیلردن بعضی حقیقتلر اوکرنه‌جکمز آشکار ایدی. آنجق بو اوکرندکلرمز بوتون

روحی افاده ایتمیوب جزئی بر طاقم معلوماتدن عبارت قالاجقدی. چونکه بو سایه‌ده محقق بر دوغرو اولارق اوکرنه‌بیله‌جکمز شیلر اطوار واوضاع وحرکتلرله قابل افاده بر طاقم حالات ایله احوال روحیه‌نك هنوز دوغمش ویا دوغمق اوزره بولنان افعالندن عبارت قالاجق؛ متباقی احوال روحیه ینه کوروله‌میه‌جکدر؛ تعبیر دیکرله حیات روحیه‌نك یالکز فعل وحرکتلره انحصار ایدن قسملری مشاهده اولنه‌بیله‌جك، فکرلرله حسلر ذره قادار کوروله‌میه‌جکدر. دها باشقه بر افاده ایله سویلرسه‌ك بو طرزده‌كی بیلدیکمز آقتورلرك صحنه‌ده‌كی حرکتلرینی کوروب ده سوزلرینی ایشیتمه‌مکه بکزه‌یه‌جکدر. واقعا اویناد قلری پیه‌سه نظراً آقتورلرك بوتون اوضاع وحرکتلرنده معقول بر آهنك وانسجام اولدیغنده شبهه یوقسه‌ده بو حرکتلری دوغرو جه آکلامق واستبصار ایده‌بیلمك ایچون پیه‌س متننك بهمه‌حال بیلنمه‌سی لازمدر. متن بیلنمدکجه یالکز اوضاع وحرکتلری کورمك بزه پیه‌س حقنده پك آز معلومات ویرر. تقدیر ایدرسکز که بوتون اینجه پیه‌سلرده اوضاع و اشارتلردن ماعدا درین و زنکین دها پك چوق دقائق و نکته‌لر واردر. حیات روحیه ایسه اك دقیق بر پیه‌سدن چوق دها زنکین و رنکیندر. دماغك میخانیکی علمندن ماعدا روحیاتی ده تام اولسه‌یدی معین بر حال روحیه‌ده دماغده اولوب بیتن شیلری کشف ایده‌بیله‌جکدك ظن ایدرم. بونك عکسنه اولارق، یعنی دماغك میخانیکیتنه عائد علممز تام و فقط روحیاتمز نقصان بولوندقجه بر حرکت دماغیه‌نك هانکی معین حالت روحیه‌یه تقابل ایتدیکنی تعیین ایتمه‌مز محالدر. چونکه معین بر حرکت دماغیه‌یه عینی صورتله تطابق ایده‌بیله‌جك مختلف برچوق حالات روحیه بولنه‌بیلیر. فضله اولارق بر شخص معینك کوستریله بیله‌جك بوتون حالات روحیه‌سی اکثریتله غیر قابل استبصار ونو ظهور شیلر اولمق اعتباریله معین بر حال دماغی‌یه فوق التخمین بر چوق حالات روحیه‌نك مطابق دوشمه‌سی دائما ملحوظدر. فکرمی اینجه قاورامه‌کز ایچون بو نقطه‌یه چوق دقت ایتمه‌کزی رجا ایده‌رم. بن هرهانکی بر حال روحینك معین: Déterminé بر حال دماغی‌یه بهمه‌حال تطابق ایده‌بیله‌جکنی اصلا ادعا ایتمیورم. حالات دماغیه‌یی چرچیوه و حالات روحیه‌یی تابلو فرض ایده‌جك اولورسه‌ق مثلا فلان چرچیوه‌یه هر هانکی بر حال روحی تابلوسی صیغیشدیره‌مایه‌جغمزی تسلیم ایدییورم؛ فقط چرچیوه دینلن شیئك ایچنه داخل اولابیله‌جك بوتون تابلولری تعیین وتثبیت ایده‌بیله‌جکنی ادعا ایده‌بیله‌جك بر کیمسه اولمادیغنده‌ده امینم. بویله بر تثبیت آنجق چرچیوه‌نك شکل وابعادینه منحصر قالابیلیر. یعنی معین شکل وجسامتده بر چرچیوه‌یه

ینه معین شکل وجسامتده بر تابلو قونیله بیلیر . فقط دوشونمه‌لی که تابلونك برده ایچی واردر . ایشته بو محتویات چرچیوه‌نك نه شکلنه ، نه‌ده ابعادینه تابعدر . بناءً علیه معین برحال دماغی چرچیوه‌سی ایچنه مختلف ماهیتده برچوق حالات روحیه کیره‌بیلیر . ایشته ، رأیمه کوره ، دماغ ایله شعور آراسنده‌کی محتمل مناسبت بوچشید مناسبتلردن اولسه کرك .
موازات فرضیه‌سنك دماغ ایله روح آراسنده ادعا ایتدیکی مطلق معادلت بو ایضاحلردن صوکراده آرتق طوتونه‌بیلیرمی بیلمیورم . مطلق معادلت ، اولسه اولسه هردرلو معضلیتدن عاری ویاالکز دماغك محصولی اولان بالنسبه بسیط اوضاع وحرکتلر ایچون وارد اولابیلیر . الحاصل دماغ بوتون روحی ، بوتون تفکری تعیین و احاطه ایده‌جکه بکزه‌میور . بو احتمال وارد اولنجه مفکره ویا روح هیچ اولمازسه اکثریت احوالده دماغه تابع اولمایان مختار برشأنیت دیمکدر .
بکا قالیرسه روحی واقعه‌لرك تدقیقی ، حیات روحیه‌نك فعالیت دماغیه ایچنده حائز اولدیغی فعالیت ذاتیه و خصوصیه‌نك یقیناً موجودیتنی کتدکجه آرتان بر صراحتله ترسیم ایتمکده‌در . مثلا حس وادراك ملکه‌لرمزی تدقیق ایده‌لم . عالم مادی‌یه کومولمش اولان بدنمزك تنبیهات مادیه آلدیغی وبونلری متقابل ومتعاقب حرکتلرله قارشیلادیغی وبوحرکتلری دماغ ایله جملهٔ عصبیه‌نك احضار ایتدیکی معلوم ؛ فقط ادراك حادثه‌سی حادثاتجیلر : Phénoménistes لك ظن ایتدکلری کبی یالکز دماغك ایشی دکلدر . ادراك مفهومندن برمعنا آکلاشیلمق مطلوب . ایشه بو حادثه‌یی بشرك استثنائی بر خاصه‌سی کبی دکل ؛ بلکه بوتون ذوی‌الحیاتده شایع بر حالده قبول ایتمك اقتضا ایدر . عکسی تقدیرده بشرده‌کی ادراکك ایضاحی ممکن دکلدر . چونکه یاشامق وادراك ایتمك برشیدر . بو اساس قبول ایدلمدکجه پروتوپلازماده‌کی تحرشیت : Excitabiité ایضاح ایدیله‌مز . ادرك ، دماغك محصولی اولمایوب حیاتك کندیسیدر . روح وعقل مقرینك دماغه انحصار ایتدیرلمه‌سی ادراکك یالکز انسانلره خاص اولدیغی ظن ایدلمه‌سندن ایلری کلمش برخطادر . حال بوکه دماغك بنیه‌سی ذات‌الحرکه اولان نخاع شوکی بنیه‌سندن فرقلی برشی دکلدر . آرالرنده آنجق بساطت ومعضلیت فرقی واردر . حس ایدن ، آرزو دویان وایسته‌ین دماغمزمیدر ؟ بیك کره خایر . بونلر حیاتك دویغولری ، حیاتك ایسته‌کاریدر . دماغ وجملهٔ عصبیه‌نك وظیفه‌سی عادتا قورولمشدر . حرکته کلمك ایچون حس و آرزولرمزك اشارتلرینه منتظردر . دماغ بر تلفون مرکزینه

ویا شمندوفر مقاصنه بکزر . وظیفه‌سی مخابرانه یول آچیق ویا مخابره‌یی انتظارده
براقدیرمقدر . بو مرکز آلدیغنه هیچ برشی علاوه ایتمز . بوتون جهاز ادراك صوك
استطاله‌لرینی مرکزه، یعنی دماغه کوندردکلرندن و عینی زمانده رولاندو منطقه‌سی دیلن
حرکت مرکزلرینك مقابیزمه‌سی دخی بوراده بولندیغندن دماغ ، هیئت عمومیه‌سیله ،
حقیقی برحرکت مرکزیدر . وظیفه‌سی خارجی تنبهلری جبر وتحمیل ایله دکلده انتخاب
نتیجه‌سنده فلان ویافلان حرکت مرکزلریله ارتباطده بولندیرمقدر . یالکز دقت ایتملی که
اعضای حرکت واعضای انتخاب ایله بالذات انتخاب آیری آیری شیلردر. دماغ ، برعضو
حرکت ، برعضو انتخاب ایسه‌ده بالذات انتخاب دکلدر. انتخابی یاپان بوتون بدنمزده شایع
برحالده بولنان حیاتدر. بوسببدن ادراك ایله بالذات انتخابك مرکزی اصلا دماغ دکلدر.
او حالده دماغه تفکر مرکزیدر دیه‌جکسکز ؟ باقالم : واقعا دوشوندیکمز زمان
کندی کندیمزه قونوشمادیغمز نادردر؛ فقط بونی یاپمقله بالفعل تفکری دکل، اونی افاده
ایده‌جك تلفظ حرکتلرینی طاسارلیور ویا احضار ایدییورزکه بو حرکتلردن دماغده بر
برشیئك ترسیم ایتمه‌مسی ممکن دکلدر . بزه دماغمزله دوشوندیکمز ذهابنی ویرن ایشته بو
حرکتلردر . یوقسه تفکر ایچون بهمه حال لازم اولمایان بو تلفظ درونی حرکتلرینك
آرقاسنده دها رقیق اویله برحرکت وارکه تفکرك کندیسی ایشته بودر . بو حرکتلر
دائما دوغمق اوزره بولنان حرکتلر اولوب روحك تفکر حالنده تعقیب ایده‌جکی بوتون
استقامتلرك رمزی اساسلریدر . نه‌کیم روحیاتجیلرك تفکر حقنده‌کی تحلیللرینه باقیکز :
بونلرك کافه‌سی حقیقی ، مشخص وجانلی تفکردن پك آز بحث ایده‌بیلمشلردر سببی‌ده
حقیقی تفکرك تفحص درونیله قولای قولای قاورانه‌بیله‌جك بر حالده اولماماسیدر .
تفکرنامنه تدقیق ایدیلن شیلرحقیقی تفکر اولمقدن زیاده بونك خیال وفکرلرك ترکیبندن
حصوله کتیرلمش صنعی برتقلیدیدر . یالکز اوضاعدن برحرکت یاپیلامادیغی کبی‌ساده‌جه
خیال : Image و حتی فکرلر : Idées دن بر تفکر اعمال اولنه‌ماز . چونکه فکر
دنیلن شی جانلی تفکر حرکتنك وقفه‌لرندن باشقه برشی دکلدر . مفکره یولی اوزرنده
بر وقفه یاپدیغی ویا حرکات سابقه‌سنه رجوع صورتیله کندی اوزرینه قاتلاندیغی زمان
فکر دوغار . حقیقی تفکر حیاتك دائمی اولان صیرورەسنك شعوریدر . مانعه‌یه تصادف
ایدن بر قورشونده حرارتك حصوله کلمه‌سی نه ایسه فکرك حصولی‌ده طبقی بوکا
بکزه‌ر . مانعه‌یه چارپمه‌دن اول حرارت قورشونده موجود دکل ایکن ناصیل بالآخره

حصوله‌کلیورسه فکر دخی مفکره‌ده اولجه موجود واونك برجزء متممی اولمایوب بلکه مانعه‌یه تصادفدن صوکرا وجود بولان بر حالدر . غیر قابل تجزی بر حرکت اولان تفکرك ضمنی بر طاقم اجزا وعناصرله انشسامی ممکن دکلدر . هر بری برر کله‌یه تقابل ایدن فکرلر تفکرك کندیسی اولمایوب توقف و اقتضا آنلرنده حصوله کلمش شکل وصورتلرندن‌عبارتدر. چونکه تفکر حد ذاتنده توقف ایدن برشی‌دکلدر. ضمنی تفکری بر طرفه براقوب‌ده مشخص وحقیقی تفکری ملاحظه ایده‌جك اولورسه‌کز بوراده تعین ایتمش حالاتدن زیاده بر طاقم حرکت وجهه‌لری بولاجق وبو وجهه‌لری دوغوران دخی درونی آماملزك دائمی جریان و تحوللری اولدیغنی کوروله‌جکدر . اطوار و اوضاع وکله‌لری سچوب قوللانان ایشته بوجریاندر. حیاتك‌ماده‌یه قارشی متمادی مدوجذرلرندن عبارت اولان بو جریان فکر ویا کله دیدیکمز شکللرله تقلید وتصنیع اولنه‌بیله‌جك کبی دکلدر. تفکرك هرآن توالی ایدن‌اورقیق حرکتلرینه الك اینجه آناتیله مطلع اولمامقلغمزك سببی‌بونلره قارشی اولان علاقه‌سزلغمزدندر . حال‌بوکه بوجریانی معین حقیقی تفکرمزی بوتون جانلیلغیله یاقالامق وباشقه‌لرینه بوحالده سرایت ایتدیرمك ایسته‌دیکمز زمانلرده او رقیق و حیاتی حرکتلره دقت ایتمه‌دن اولامیورز . ایشته روحلی و جانلی دیدیکمز سوز و یازیلرده موجود اولان بو جریاندر . بو جریانك متمادی و متحول وزن و حرکتلرینی قالدیریکز ، نه سوزکزده جان ، نه‌ده یازیکزده روح قالیر . آرتق ایسته‌دیککز قادار کوزل کله‌لر بولمغه صاواشکز ؛ بیهوده‌در. چونکه کوزل ویاچیرکین ، جانلی ویاجانسز اولان‌نه فکرلر، نه‌ده کله‌لردر. بلکه تفکر، یعنی حیاتك‌حقیقی جریانلرینی دویوب دویمامق واردر . بو جریان دویولدقدن صوکرا باشقه‌لرینی و الك‌مناسب کله‌لری سوروکله‌مك و تسخیر ایتمك ایشدن بیله دکلدر . روحلری تسخیر ایدن کله‌لر ویا فکرلر اولمایوب حقیقی تفکرك وزن‌وجریانیدر. قاری ویاسامع بو جریانه تماس ایتمه‌دکجه کله‌لردن خبر یوقدر . چونکه آنجق بو جریاندرکه سرایت صورتیله اونلره روح ویا تفکرلرینك حقیقی حرکتنی بولدوره‌جق و بو سایه‌ده تفکری دویه‌بیله‌جکلردر . ایشته یازی یازمق صنعتنك بوتون سری بوراده‌در . دینه‌بیلیرکه یازی صنعتی موسیقی صنعتی کبیدر . یالکز بوراده‌کی موسیقینك چوق کیمسه‌لرك آکلادیغی کبی منحصراً قولاغه خطاب ایدن بر موسیقی اولدیغی ظن ایدلمه‌سین . موسیقی ایله فوق‌العاده مألوف اجنبی بر

قولاغك فرانسزجه مزك جانلی بر نثریله جانسز بر نثری تفریق ایده مه مسنه باقیلیرسه یازیده مطلوب اولان موسیقینك صدالرك آهنك خارجی و مادیسندن عبارت اولان موسیقیدن بسبتون باشقه برشی اولدیغی آكلاشیلیر . نیته کیم روحلی یازان محررلرده كلمه لر اصلا محسوس بیله اولمیور . بونلرك سر قدرتی روحلرمزی كندی روحلرینك حقیقی وزن وحركتلریله بسته له مه لرنده طوپلانیر . بوراده جمله لر و كلمه لر محررك حركات روحیه سنی روحلرمزه انتقال ایتدیرمكه واسطه اولان تللر كیدر . صنعتكار محررلرده بوجهت تأمین ایدلدكدن صوكرا كلمه لرك تكررلرنده هیچ بر اهمیت قالماز . چونكه بونلرك ایچی حیاتك جریانلریله دولمشدر . ذاتاً آهنك كلام آهنك تفكره ترجمان اولیورسه غایه سنه واصل اولمش دیمكدر ؛ تعبیر دیكرله آهنك كلامك غایه سی آهنك تفكره ترجمان اولابیلمكدر . حقیقی تفكرك حركتلری ، دوغمق اززه بولنان وهنوز تجسد ایتمه مش اولان نیم مشهود بر آهنكدر . قسماً دماغده حاضرلانان ویا قسماً اولجه حاضرلانمش بولنان تلفظ حركتلری ، یعنی كلمه لر بو آهنكی خارجیلشدیره جك وتجسد ایتدیره جك واسطه لردر . بونك ایچون اویله ظن ایدییورم كه تفكر حالنده بولنان بر دماغك ایچنه نفوذ ایدوب ده بوراده اولان شیلری سیر ایتمك قابل اولسه یدی كوره جكمز شی بالذات تفكر ، بالذات روح دكل ، آنجق تفكره مترافق و بونی خارجیلشدیرمكه خادم بر طاقم تلفظ فعل و حركتلری در . فكرمی بر آز دها ایضاح ایده یم . تفكر ، اساس اعتباریله عمله متوجهدر ؛ حقیقی بر عمله واصل اولامادیغی زمان بر ویا دها چوق امكانی فعللر طاسارلار . ایشته جوهر دماغیده منقوش اولان ، بو حقیقی ویا بالقوه موجود وممكن اولان افعالدر . بونك ایچون دماغ ایله تفكر آراسنده كی مناسبت بسیط دكل ، پك نازكدر . بنم تخمین ایتدیكم بو مناسبتی برپارچه قابا دوشه جك بر مثال ایله افاده ایتمه مه مساعده ایدرسه كز شویله دیرم : بنجه دماغ بر پاندومیا عضوی ؛ اوت ، ساده جه بر پاندومیا آلتیدر . بو آلتك وظیفه سی هم حیات داخلیه ، هم ده حیات خارجیه نك پاندومیاسنی اوینامقدر . بر اوركسترا شه فنك ألنده كی دكنكك حركتلری ایله چالینان سه نفونی آراسنده كی مناسبات نه ایسه فعالیت دماغیه ایله فعالیت ذهنیه آراسنده كی مناسبتده عینی شیدر . سه نفونی كندیسنی تقطیع ایدن دكنكك حركتلرندن چوق دها زنكین وطاشقیندر . حیات روحیه ده حیات دماغیه یه نسبتله طبقی بویله در . دماغ ، روح ایله ماده نك ملتقاسی وروحك ماده یه واسطهٔ انطباقی

اولدیغنـدن وظیفه‌سی حیات روحیه‌دن آنجق حرکت و مادیته انقلاب ایده‌بیله‌جکلری آییرمقدر. روحی احوال واحتیاجاته انطباق ایتدیرمك ومحیطك شأنیتلریله تماسده بولندیرمق دماغك افعوله : .Fonctior سنی تشکیل ایدر . دها دوغروسی دماغ نه برعضو تفکر ، نه بر عضو تحسس ، نه‌ده بر عضو شعور و ادراکدر . دماغك اصل وظیفه‌سی کرك شعور ، کرك حس و کرك تفکری حیات حقیقیه‌یه قارشی کرکین و متمایل بولندیرمق وبالنتیجه مؤثر افعال تأمین ایله‌مکدر. تعبیرمی خوش کورورسه‌کز دییه‌جکم که: دماغ ، حیاته دقت عضویدر .

بو ایضاحاتدن صوکرا جوهر دماغیده حصوله کله‌جك خفیف برتغیرك بوتون روحی مصاب ایتمکه کافی کله‌سنك سببی آکلاشیلیر ظن ایدرم . هرکس زهرلی شیلرك شعوری بوزدیغندن وبالخاصـه دماغ خسـته‌لقلرینك ذهنی حیات اوزرینه اولان تأثیرندن بحث ایدوب دورور . فقط بو قبیل حاللرده بوزولان شی بالذات روحمی ، یوقسه دها زیاده روحك خارجی عالمده‌کی اشیا ایله اولان الصاقنك مقانیزمه‌سیمیدر دییه شبهه ایدوب مسئله‌یی تعمیق ایدن اولمامشدر . نیته‌کیم دلیلرك صاحب‌لری منطق ومحاکمه نقصاننك اثری اولمقدن زیاده سویله‌دیکی شیلرك حال و موقعه اویمامسیدر . حتی دائما اولدورلمك هراسی ایچنده یاشایان و اعتسافی Persécuté تسمیه ایدیلن دلیلردن هانکیسنی دیکلیه‌جك اولورسه‌کز بونلرده منطقسزلق دکل، بالعکس فرط منطق ابتلاسی بولاجقسکز . باشلیجه قصورلری یاکلیش محاکمه ایتمك ویاصاچالامق دکل، بلکه رؤیا کورن برآدام کبی شأنیتلرك ایچنده خارج أز شأنیت محاکمه‌لر یوروتمکدر. ایسته سه‌کز دلیلکی ، چوغمزك ظن ایتدیکی کبی ، جوهر دماغینك بر تسممی نتیجه‌سی فرض ایده‌لم . فقط بوندن زهرك محاکمه ملکه‌سنی فلان ویا فلان حجرهٔ دماغیه‌ده آرایوب بولدیغی و دماغك بو ویا شو نقطه‌سنده محاکمه‌یه تقابل ایدن حرکات جزء فردیه‌موجود اولدیغی اصلا ظن ایدلمه‌ملی. بالعکس دماغه داخل اولان زهرك بوتون دماغی آفتزده ایتمه‌سی و بالنتیجه روحك حیات خارجیه ایله اتصالنی تأمین ایدن دماغه برکوشکلك عارض اولمامی چوق محتملدر . بونی بر تشبیه ایله افاده ایده‌یم : کرکین برخلاطه ریحتیمه باغلانمش بر واپوری دوشونکز. خلاط برآز کوشه‌ـ تیلسه کمی دوحال دالغه‌لر اوستنده چالقالانمغه یوز طوتمازمی ؟ ایشته دلیلکده عینی حال واقع اولیور دینه‌بیلیر . دماغ ، روحی عالم خارجی‌یه باغلایان بر خلاط کبی دوشونولور ایسه بو خلاطی کوشه‌ته‌جك بوتون تأثیرلر طبیعتیله روحه‌ده دوقونه‌جق واونی عالم خارجی

ایچنده بوحالاندیره‌جقدر . آرتق دلی دنیایی اسکی کوزیله کوره‌مز اولاجق واطرافنده‌کی بوتون موجوداتك صاللاندیغنی دویه‌جقدر. نیته‌کیم دلیلکك ایلك حاللری اکثریا سرخوشلغه بکزه‌ین بر باش دونمه‌سیله باشلامقده‌در . بوحالی هنوز دلیرمش کیمسه‌لرده خارجاً‌ده کوره‌بیلیرسکز . برده اشیایه قارشی اولان دوینولرینی صورکز، آله‌جغکز جواب بونلری آرتق اسکی حال ومتانتلرنده کوره‌مدکلرینی سویله‌مك اولاجقدر . بو حال ، دماغك عالم خارجی ایله اولان التصاقنك کوشه‌مه‌سندن ودقتك رخاوتندن باشقه نه در ؟ ذاتاً روحمزی مناسبتدار اولدیغی عالم مادی‌یه ربط ایدن دقت دکلمی ایدی ؟ بوکوشه‌نجه اشیایه قارشی اولان رابطه و ادراکك‌ده بوحالانمغه یوز طوتماسندن دها طبیعی نه اولابیلیر ؟ شأنیتلره انطباق ایده‌بیلمك ایچون مقتضی الکامین حرکتلری احضارآلتندن عبارت اولان دماغك بر تسمم نتیجه‌سیله تغیره اوغراماسنی متعاقب روحك دخی بوتون شأنیتلر قارشیسنده‌کی وضعیتنده بر ده‌کیشکلك ، بر کوشه‌کلك حاصل اولماسی ضروری دکلمیدر ؟

ایشته بنجه روح ایله بدنك مناسبتی قابا طاسلاق بوعرض ایتدیکم شکلده اولاجقدر. فقط نه چاره‌که بو تدقیمك استناد ایتدیکی بوتون سبب و دلیللری بوراده صایمق ممکن دکلدر . مع‌مافیه یالکز بو قادارجقله‌ده قانعه‌کزی ایسته‌مم . اوحالده مهما امکن برشیلر یاپمق لازم. حمد اولسون که هرشیئك برقولایی بولنور . بزده چار ناچار بویولدن کیده‌جکز. معارض بولندیغم موازات نظریه‌سنك حقندن قولایجه کله‌بیلمك ایچون دماغی حادثه‌لرله ذهنی حادثه‌لر آراسنده معادلت مطلقه ادعا ایدن بر فرضیه‌نك کندی کندیسنه قارشی دوشدیکی تضادی کوستره‌بیلیرم . خاطرکزده‌اولمق کرکدرکه دماغی حادثه‌لرله روحی حادثه‌لر آراسنده قطعی برمعادلت قبول ایتمك مخالف ایکی نقطهٔ نظری ، متضاد ایکی سیستمی عینی زمانده قبول ایتمه‌مزی تضمن ایتدیردیکنی بر وقتلر ادله‌سیله اثبات ایتمك تجربه‌سنده بولنمشدم. بواثبات پك قولای وبسیط اولمقله برابر بوندن اول « ره‌آلیزم » و « ایده‌آلیزم » حقنده بعض ملاحظات اولیه‌یه احتیاج واردر . یالکز « دماغ وتفکر : فلسفی برغلط رؤیت » نام قونفرانسمده بوجهتی‌ده تفصیل ایتدیکم ایچون بوراده تکراری زائد اولاجقدر . فی‌الواقع مادیونك تلقی ایتدکلری معناده آلینمامق شرطیله موازات نظریه‌سنه قابل ادراك اولابیله‌جك برکسوه ویرلمه‌سی خصوصنده اوبوشیله‌بیله‌جکنی تقدیر ایتمز دکلم . فضله اولارق معاقلهٔ صرفه‌نك بونظریه‌یی رده کفایتی اولدیغی حالده ینه‌عینی معاقله‌نك بونك یرینه

اقامه ایدیله‌بیله‌جك فرضیه‌یی کوسترمدیکنی وکوستره‌میه‌جکنی‌ده پك اعلا بیلیرم . بو ایشی اولسه اولسه عامی تجربه‌لرك ویردیکی قناعتلرله یاپیله‌بیلیرکه بن‌ده تعقیب ایتمك ایسته‌دیکم یول بودر. یالکز بوخصوصده لازم اولان طبیعی ومرضی بوتون حالات روحیه‌یی ناصیل کوسترملی ؟ بونلرك برر برر تحقیق ومعاینه‌لری امکانسز اولدیغی کبی آرالرنده‌کی مناسبتلری تعمیق‌ده برقونفرانسك ایچنه صیغه‌جق کبی دکلدر . بومشکلاته قارشی دوشوندیکم تك بر چاره وار : هپ بیلیرسکزکه الیوم موازات مدعاسی ایچون‌اك اویغون کورونن وبرجهت تحقیق اولارق اورته‌یه آتیلان حافظه واقعه‌لری‌در . ایشته بن بونلری تعمیق و تنقید ایده‌جکم ؛ ولوکه ناتمام وقاباجه اولسونلر بو واقعه‌لردن آلاجغم بر ایکی تجربی دلیل ایله موازات نظریه‌سنی جرح وعینی زمانده کندی نظریه‌می تأییدایتمکه موفق اولورسه‌م کافی کورولور ظن ایدرم. بوصورتله یاپه‌جغم شیئك تام ومکمل براثبات صاییلامایه‌جغنی بیلمکله برابر لزومی نسبتنده براثبات اولابیله‌جکدر قناعتنده‌یم . فضله اولارق بو طرزده جزئی براثبات هیچ اولمازسه کلی وتام اثباتك نره‌لرده آرانمه‌سی لازم کله‌جکنی کوستره‌جکدرکه بورادہ یاپه‌بیله‌جکم خدمت ایشته بوقادار‌در .

تفکر افموله‌لرندن الیوم دماغده محلی کوستریله‌بیلن یالکز حافظه ، دها دوغروسی حافظهٔ کلمات افموله‌سیدر . لسان خسته‌لقلرینك علمی تدقیقلری حافظهٔ کلامیه‌دن فلان ویا فلان شکللرك شو ویا بوتعاریج دماغیه‌ده احلال اولنمه‌لری نتیجه‌سنی نه‌صورتله تولید ایتدیکنی قونفرانسك باشنده سویله‌مشدم . معلومدرکه اوچنجی تعاریج جبههٔ أیسرده‌کی برآفتك تلفظ کلامی حرکتلرینك نسیانی تولید ایتدیکنی کوسترن (بروقا) دنبری کیتدکجه معضلله‌شن برضیاع کلام وشرائط دماغیه‌سی نظریه‌سی سرعتله تأسس ایدوب اولك آلمغه باشلامشدی . بونظریه حقنده بزم‌ده برچوق دییه‌جکلرمز اولدیغی کبی بوبابده‌کی صلاحیتلری قابل انکار اولمایان بر چوق عالملر لسان خسته‌لقلرینه مترافق اولان آفات دماغیه‌یی دها دقتله واقع اولان ترصدلرندن صوکرا عینی نظریه ایله الیوم مجادله ایتمکده‌درلر. حق بزبیله بوندن ، یعنی قونفرانسمك تاریخی اولان (١٩١٢) سنه‌سندن تقریباً یکرمی سنه اول اعتراض اولنه‌ماز برحقیقت ظن ایدیلن بونظریه‌نك یکی باشدن تدقیقه محتاج اولدیغنی سویله‌مشدك . [بونی تخطر ایتدیرمه‌م کندیمه برتفاخر حصه‌سی چیقارمق ایچون اولمایوب دها مؤثر اولدیغی ظن ایدیلن مشاهدهٔ خارجیه اصولنه تفحص درونی اصولنك تفوق ایده‌بیله‌جکنی کوسترمك ایچوندر] فقط نه‌اهمیتی‌وار. بوتون حافظهٔ کلمات خسته‌لقلرینی

از چوق واضحاً قابل احلال آفات دماغیه نتیجه‌سی اولدیغنده هرکسك متفق قالدیغی معلوممکزدر. تفکری دماغك بر افعوله‌سی عد ایدن و دماغی سعی ایله تفکر سعیی آراسنده تام برمعادلت اولدیغنی سویله‌ینلرك مذکور نتیجه‌یی ناصیل تفسیر ایتدکلرینی بر کوره‌لم.

فکرمجه بوتفسیرلردن بسیط برشی اولاماز. خاطره‌لر سوزده‌دماغك برزمره عناصر تشریحیه‌سنده انطباع وتراکم ایتمش برطاقم تبدلات عضویه‌دن عبارتمش؛ وهرخاطره‌نك ضیاعی بهمه‌حال محل انتقاشی اولان عناصر تشریحیهٔ دماغیه‌نك بوزولوب خراب اولماسی نتیجه‌سی ایمش. مادیونك بوقاریده نقل‌ایتدیکم غراموفون پلاقلری‌تشبیهنی خاطرلارسکز. ایشته بورادهده عینی تلقی. خاطره‌لرك ضیاعی مطلقا بونلره پلاق خدمتنی کورن عناصر تشریحیهٔ دماغیه‌نك بولوزوب خراب اولمه‌سی نتیجه‌سی ایمش. حال‌بوکه مسئله یاقیندن تدقیق ایدیلنجه بوطرزده‌کی قیاسلرك نه‌قادار فاحش اولدقلری آکلاشیلیر. باقیکز ایضاح ایده‌یم: هرهانکی برشی حقنده‌کی خاطره‌م بوشیئك دماغم اوزرنده براقدیغی بر انطباع ایسه بنده بوشیئك خاطره‌سی اصلا بولنه‌مایه‌جق، بلکه‌بیکلر وحتی میلیونلرجه شیئك خاطره‌سی اولاجقدر. چونکه اك بسیط ومستقر برشی بیله وجه رؤیتمه نظراً شکل، بعد وآناتیله دکیشه‌جکدر. بوشیئه باقارکن کندیمه‌مطلق برثابتیت ویرسه‌م وحتی کوزمی هیچ قیپیرداتمادیغمی فرض ایتسه‌م بیله طبقهٔ شبکیه‌مده بهمه‌حال بربری اوزرینه منقش لایعد خیاللر صیره‌سیله ارتسام وصوکراده دماغمه انتقال ایلیه‌جکلردر. چونکه باقدیغم شی بالفرض انسان اولسه هرلحهٔ نظرمده بونك چهره‌سنده برتحول، وجودنده برحرکت، البیسه‌ومحیطنده برتخالف اولاجقدر. شیمدی بوقادار مختلف انطباعاتك دماغمده‌کی بصری خیالی عجبا نه اولابیلیر؟ حال‌بوکه بودرجه فرقلی انطباعلره رغماً شعورك کوردیکی شیلری یالکزویاعملی برغایه‌اعتباریله غیرمتحول برخیال‌حالنده‌تصور ایتدیکی‌غیرقابل انکاردر. دیمك‌که خاطره‌لرك انتقاشی اویله‌ظن اولندیغی کبی علی العاده‌میخانیکی برارتسام‌اولمقدن چوق‌اوزاقدر. سمعی خاطره‌لر حقنده‌ده‌عینی‌ملاحظه وارددر. مثلا مختلف کیمسه‌لر ویابرشخص طرفندن مختلف‌زمانلر ومختلف‌جمله‌لرده‌تلفظ ایدیلن تك برکلمه اویله‌صوتی‌انطباعلر حصوله کتیرر که بونلرك دماغمده‌بربری‌اوزرنده تك‌برخیال‌صوتی‌حالنده‌انتقاش ایتمه‌سی‌ممکن دکلدر. حال‌بوکه شعورطرفندن‌بالنسبه غیر متحول وتك برخیال‌حالنده تخیل ایدیلن بوکلمه‌خاطره‌سنك‌یالکز برانطباع صوتی محصولی اولمادیغی آشکاردر. تك برکلمه‌نك بر چوق اوزان صوتیه‌سی

میخانیکی برصورتده انتقاش ایتمش اولسه‌یدی بالآخره بونلری بالنسبه تك وغیر متحول بروزن صوتی حالنده تخطر ایتمك ممکن اولورمیدی ؟ ایشته‌یالکز بوملاحظه حافظهٔ کلمات خسته‌لقلرینی خاطره‌لرك قشر دماغیده‌کی مادی برتغیر وخرابیسنه حمل ایدن نظریه‌یی شبهه آلتنده بولوندیرمغه کفایت ایدر .

شیمدی برده بوخسته‌لقلرك ایچ یوزینی تحقیق ایده‌لم : آفت دماغیسی وخیم وحافظهٔ کلماتی فنا حالده رخنه‌دار اولمش خسته‌لرده بعضاً قوتلیجه برتنبیه و مثلا بر هیجانك تماماً غائب‌اولمش کبی کورونن خاطره‌لری بردنبره اعاده‌ایتدیکی الیوم مشاهده ایدلمش واقعه‌لردندر. اکر خاطره‌لر فی‌الحقیقه بوزولمش وخراب‌اولمش برماده‌دماغیه‌ده اولسه‌لردی بوحادثه‌نك ظهورینه امکان‌حاصل اولابیلیرمیدی ؟ هرحالده‌حافظه خسته‌لقلرینك کوستردیکی واقعه‌لره باقیلیرسه‌دماغك حافظه‌لری‌محافظه‌یه دکل، تخطر ایتدیرمکه‌خادم‌برآلت اولدیغی آکلاشیلیر. نیته‌کیم ضیاع کلامه‌اوغرامش برخسته‌نك‌حالنه‌دقت ایتسه‌کز کوورسکزکه‌بونده‌ایسته‌دیکی کلمه‌نك اطرافنده دونوب دولاشدیغی حالده تماس ایدلمسی لازم کلن معین نقطه‌یه پارماغی قویه‌بیله‌جك برقوته مالك اولمایان وبوسببله ایسته‌دیکنی تخطر ایده‌مدیکنی حس ایتدیرن برآدامك حالی‌واردر. هریرده اولدیغی کبی روحیاتده‌ده‌قوتك علامت خارجیه‌سی‌ایسته‌نیلن شیئه امین برصورتده واصل اولابیلمکدر . ضیاع کلام خسته‌سنده غائب اولان خاطره اولمایوب خاطره‌یی یقیناً‌وامنیتله تعیین ایده‌جك‌قوت وطاقت فقدانیدر . شدتلیجه برتنبیه، قوتلی برهیجان بوقوتی برآن ایچون اولسون‌اعاده ایدنجه خسته ایسته‌دیکی کلمه‌یی پك‌اعلا تخطر ایده‌بیلیور. حتی بوخسته‌لر بعضاً ضایع اولدیغنی ظن‌ایتدیکی کلمه‌یی، مثلا «پارس» ی بولامیورسه‌ده « نورشهری » ویا بوکا یاقین تعریفی جمله‌لر ایچریسنده مطلوب کلمه‌یی‌استعمال ایدییور . دیمك‌که بوراده ضعیفله‌ین ، دماغ ماکنه‌سنك تأمینیله مکلف اولدیغی حاله انطباقه قابلیتی وبالخاصه خاطره‌یی مشعور برحاله کتیرمك اقتدار وطاقتیدر. اولجه‌مشعور اولمش برخاطره‌یی عمله انقلاب ایتدیره‌جك واسطه‌دماغ اولدیغنه نظراًبونك ضعیفلاماسی بوعملیه‌یی یاپمه‌سنه طبیعتیله مانع اولاجقدر. دماغك بوخصوصده‌کی معاونتی‌انضمام ایتمه‌دکجه هرهانکی برخاطره‌یی مشعوریته قلب ایتمك ممکن دکلدر . ایشته ضیاع کلام خسته‌لرنده دوچار ضعف اولان دماغك بویاردیمجی قدرتیدر . بناءً علیه حافظه تجربات دماغیه‌سی دینیلان مرکزلرك بوزوقلغی ضیاع حافظه‌یی تولید ایتمیوب اولسه‌اولسه خاطره‌لرك قوه‌دن فعله انقلابنی استلزام ایدن حرکتلری‌تشویش ایتمکده‌در. مثلا اونوتدیغمز بر اسم خاصی

خاطرلامق ایسته‌دیکمز زمان نه‌لر یاپدیغمزی بر دوشونه‌لم: اولا الفبانك بوتون حرفلرینی صیره‌سیله و هپسنی ایچمزدن تلفظ ایدر، بوکافی کلمه‌یجه بوکسك سسله تلفظه باشلار و بو صورتله اونوتدیغمز خاطره‌نك بوتون اوضاع حرکه‌سنی بالفعل صیره‌سیله یاشارز؛ تا که اونوتولان خاطره‌نك استلزام ایتدیکی حرکتلری بونلرك آراسندن انتخاب ایده‌بیله‌جك برحاله کله‌لم. نیته‌کیم بو وضعیت بولونجه آرانیلان کلمه‌نك صوتی خاطره‌سی کندیسنی قبوله آماده بر چرجیوه‌یه قوشار کبی مطلوب حرکتلرك آراسنه یرلشیویرر. ایشته تخطر حادثه‌لرنده دماغدن بکله‌نیلن وظیفه بو وضعیتك بالفعل ویا بالقوه تأمین ایدلمه‌سیدر که ضیاع کلام خسته‌لقلرنده مصاب اولان بوقابلیتدر.

شیمدی برده نسیان کلماتك کیتدکجه وخامت کسب ایتدیکی مترقی ضیاع کلام خسته‌لقلرنده کورولن واقعه‌لری تعمیق ایده‌لم. نه غریبدرکه بو خسته‌لق صانکه صرف علمنه آشنا ایمش کبی کلمه‌لری بو علمك معین ترتیبی داخلنده ضیاعه اوغراتمقده‌در. مثلا خسوفه اوغرایان اولا اسم خاصلر، صوکرا اسم جنسلر، دها صوکرا صفتلر و الك نهایت فعللر اولیور. ضیاعك بو صورتله اولماسی خاطراتی حجرات دماغیه‌ده متراکم ظن ایدنلرك فرضیه‌سنه وهلهٔ اولیده حق ویره‌جك طرزده‌در. چونکه دینه‌بیلیرکه اسم جنسلر، اسم خاصلر، صفتلر، فعللر دماغده بربرلری اوزرنده طبقه‌لر تشکیل ایتمش و آفت دماغیه‌ده صیره‌سیله بو طبقه‌لره سرایت ایلمشدر. کرچه بو خسته‌لق مختلف سببلردن نشأت ایتمه‌سه‌یدی بزده اونلرله همفکر اولابیلیردك. حالبوکه مترقی ضیاع کلام خسته‌لغی پك مختلف سببلردن حصوله کله‌بیلدیکی کبی چوق متنوع شکللرده آلیور. مثلا خسته‌لق دماغك حافظه منطقه‌سی دنیلن لاعلی التعیین بر نقطه‌سندن باشلایوب ینه لاعلی التعیین بر استقامتده ترقی ایتدیکی حالده دخی خاطراتك ضیاعلرنده‌کی صیره اصلا بوزولمیور. خسته‌لق بالذات خاطره‌لری رخنه‌دار ایتسه‌یدی دماغك مختلف استقامتلرده مصاب اولمسنه رغماً ضیاع خاطراتك عینی ترتیبده قالماسنه امکان اولامازدی. شو حالده بو خسته‌لغك باشقه برطرزده ایضاح ایدلمه‌سی ایجاب ایدییور. بکا قالیرسه بو بابده‌کی تکلیفم پك بسیطدر. باقیکز ناصل: اسم خاصلرك اسم جنسلردن، اسم جنسلرك صفتلردن، صفتلرك فعللردن اول واقع اولان ضیاعلرینه دقت ایدیلیر وعین زمانده بر اسم خاصك بر اسم جنسدن، بر اسم جنسك بر صفتدن، بر صفتك بر فعلدن دها کوچلکله تخطر اولندیغنی دوشونیلیرسه تخطر افعوله‌سی ـ که واسطه‌سی و معاونی دماغدر ـ آفت دماغینك وخامتی نسبتنده تخطری قولای اولان کلمه‌لره انحصار ایدییوردیمکدر. تعبیر دیکرله آفت دماغی نه درجه وخیم ایسه تخطر افعوله‌سی ده

اونسبتده قولای کلمه‌لره منحصر قالاجقدر . یالکز تخطرك اعظمی واصغری مشکلاتی نره‌دن نشأت ایدییور ؛ مثلا فعللرك دیکر کلمه‌لردن‌دها قولای تخطر ایدلمه‌سنك سببی نه‌در ؟ بکا قالیرسه بونك جوابی پك بسیطدر . معلومدرکه هرفعل برعمل افاده ایدر ؛ وهرعملك حرکتلرینی دماغ‌دوغرودن دوغرویه تقلید ایده‌بیلیر . حالبوکه صفتلر بویله دکلدر . هیچ برصفت دماغ‌طرفندن دوغرودن‌دوغرویه تقلیداولنه‌مایوب ـ یعنی حرکته تجبیر ایله‌میوب ـ آنجق محتواسی اولان فعل واسطه‌سیله قابل تقلیددر . اسم جنس ایسه آنجق اوصافندن بری‌اولان بر صفت وبوصفتده مندمج برفعلله‌تقلید اولنه‌بیلیر . اسم‌خاصه کلنجه‌اسم جنس، صفت وفعل کبی اوچ واسطه ایستر . کورولیورکه فعلدن اسم خاصه دوغرو کیدلدکجه و بدنله‌تقلیدوایفا اولنه‌بیله‌جك عملدن کیتدکجه اوزاقلاشیلیور . خلاصه‌تخطرایدلملك ایسته‌نن کلمه‌نك افاده‌ایتدیکی فکری حرکت حالنده رمزیلشدیره‌بیلمك ایچون تدریجاً کوچلشوب معضللشه‌ن بر تصنع ایجاب ایدییور .

شیمدی بو حرکتلری احضار ایتمك وظیفه‌سنك دماغه ترتب ایتدیکی دوشونیله‌جك اولورسه مذکوروظیفه‌نك آفتك‌وخامتی‌نسبتنده دوچارتناقص‌اولماسی آرتق‌طبیعی‌اولمازمی ؟ هیچ شبهه یوقکه خراب انسجهٔ دماغیه نسبتنده تخطر کلات میخانیکیتی تناقص ایده‌جك و آفت‌درینلشدکجه مقاینرمه‌سی الك قولای کلمه‌لردن مثلا فعللر تخطر اولنه‌بیلوب دیکرلری تخطر ایدیله‌مه‌مکه باشلایه‌جقدر . ایشته کرك بو واقعه‌لر وکرك اولجه ذکر ایدیلن دلیللر فعالیت دماغیه دنیلن شیئك فعالیت ذهنیه‌نك برمعادلی اولمایوب آنجق بر یاندومیماسی اولدیغنی کوسترمکه کافیدر ظن ایدرم .

خاطره‌لر دماغده محفوظ دکلسه اوحالده نره‌ده‌درلر؟ دیه البته صوریله‌جق . فقط‌بز آرتق بدندن بحث ایتمیورزکه «نره‌ده» سؤالنك برمعناسی‌اولسون . خاطره‌لر فوطوغراف قلیشه‌لری کبی تصور ایدلدیکی زمان نره‌ده سؤالی وارد اولابیلیر . چونکه مادی‌قلیشه‌لرك حفظی ایچون ینه مادی بر محفظه‌یه البته لزوم واردر . حالبوکه کوزله کوروله‌مایان واَلله طوتوله‌مایان بر نوع حافظه ادعا ایدیلنجه بونلرك مادی بر ظرفه احتیاجلری اولمایه‌جغی آشکاردر . فضله اوله‌رق مادی اولمیان برشیئك محفظه‌سی‌ناصل اولابیلیر ؟ برظرف، یعنی برمحفظه ایسته‌نمکده مطلقا اصرار ایدیله‌جکسه بو، آنجق مجازی برمعناده قبول اولنه‌رق دینه‌بیلیرکه خاطره‌لرك محفظه‌سی روحدر ؛ یعنی خاطره‌لر روحده محفوظدر . بونی سویله‌مکله نه بر فرضیه ، نه‌ده اسرارلی بر هویت روحیه یاراتمق ایسته‌میور ؛ بالعکس ینه

مشاهده ساحه‌سنده قالمق ایسته‌یورم ؛ چونکه شعور قادار شأنی ـ واقع ـ و واسطه‌سز مطلع اولنان برحقیقت یوقدر ؛ ذاتاً روح بشر شعورك کندیسیدر؛ شعور ایسه هرشیدن اول حافظه معناسنه‌در . دها آچیق سویلیه‌یم : شیمدی سزکله حسبحال ایدرکن بالفرض « مصاحبه » کلمه‌سنی تلفظ ایتدم . شعورمك بو کلمه‌یی بردنبره تصور ایتدیکی میدانده‌در . بویله اولماسه شعورم اونی تك بر کلمه کبی کوره‌مز واوکا برمعنا ویره‌مزدی . بونکله برابر مصاحبه کلمه‌سنك صوك هجاسنی تلفظ ایتدیکم صیره‌ده اوچ اولکی هجا ذاتاً تلفظ ایدلمش بولونیوردی . « حال » تسمیه اولنه‌بیله‌جك صوك هجایه نسبتله دیکر اوچ هجا « ماضی » صاییله‌بیلیر . صوك هجا اولان « به » یه کلنجه بونی‌ده آنی اوله‌رق تلفظ ایتمه‌دم . بوبابده صرف ایتدیکم زمان نه‌قادار آز اولسه‌ده دها کوچوك زمانلره قابل تجزیه‌در . بو کوچوجك زمانلرده صوك جزءلرینه نظراً « ماضی » دن باشقه برشی دکلدرلر . حقیقی بر « حال » قارشیسنده بولنه بیلمك ایچون قابل تجزی اولامایه‌جق صوك برزمان پارچه‌جکی لازمدر . حال بوکه بوطرزده تجزیه‌لر اصغر نامتناهی‌یه قادار کیده‌بیلیر . دیمککه ماضی ایله حال آراسنده بر حدفاصل چیزمك ممکن دکل اوحالده حافظه ایله شعور آراسنده‌ده برحد فاصل کوستریله‌مز . بونك ایچون شعورك نره‌ده بیتوب حافظه‌نك نره‌ده باشلادیغنك تعیینی قابل اولمایان برشی . خلاصه حقیقت شوکه « مصاحبه » کلمه‌سنی تلفظ ایتدیکم زمان روحده موجود و حاضر اولان یالکز کلمه‌نك باشی ، اورته‌سی ونهایتی اولمایوب کندندن اول کچن و هنوز تلفظ اولنان بوتون کلمه‌لر ، یعنی بوتون برعباره‌در . بویله اولماسه‌یدی نطقم برصوکی آقامازدی . شیمدی شعور ایله حافظه مناسبتنده‌کی بومعاقله‌مزی صوکنه قادار یوروته‌رك فرض ایده‌لم که نطقم سنه‌لردن ، یعنی شعورمك ایلك اویاندیشندن بری تك بر جمله حالنده دوام ایدییور ؛ وشعورمده‌ده استقباله دقت قایغوسیله برایش یاپمق علاقه‌سی یوق . بوتون اندیشه‌م روحده آقوب کیدن نطقك معناسنی احاطه ایتمکله مشغول . بوتقدیرده « مصاحبه » کلمه‌سنك صوك هجاسنی تلفظ ایدرکن اولکی هجالرك‌ده او آنده شعورمده بولنمه‌سندن امین اولدیغمدن بونلرك نره‌ده محفوظ اولدقلرینی ایضاحه ناصل محتاج دکلسه‌م بوتون حافظه‌می تشکیل ایدن مذکور نطقك دخی نره‌ده محفوظ اولدیغنی اویله‌جه ایضاحدن مستغنی‌یز ظن ایدرم . سوزك قیصه‌سی بوتون درونی حیاتمز شعورك ایلك اویاندیشندن بری ویرکوللرله آیرلمش وهیچ بر یردن نقطه‌لرله کسیلمه‌مش تك برجمله‌در . بوتون ماضیمز بو جمله ایچنده نیم مشعور بر حالده موجوددر . ـ دیمك ایسته‌دیکم شوکه‌دائمی برآقیش اولان شعور حافظه‌دن ملهم اولمق

ایچون نه یاتاغندن چیقمغه ، نه‌ده یابانجی بر واسطه‌یه مفتقردر . شعور بوتون ماضیسنی ، دها دوغروسی کندیسنی بر اندام آیینه‌سنده تماشا ایدر کبی کوره‌بیلمه‌سی ایچون تك بر مانعدن قورتولمغه محتاجدر ؛ بو مانع « دماغ » دیدیکمز عضودن باشقه برشی دکلدر . صرف نظری وعلاقه‌سز بر شعور حیاتی دکل‌ده عالم خارجی‌یه انطباق کبی بر عمل قارشیسنده دماغك لزوم واهمیتی پك بیویوکدر . نظری حیات ایچون انکل اولان دماغ عملی حیاتده الزم بردیزکیندر . بو آلت اولمسه عملی حیاته انطباقك تأمینی ومطلوب شیلره دقتك تثبیتی محالدر. حیات‌ایسه اساساً اوکه ، استقباله متوجهدر. آرقه‌یه باقمه‌سی ماضینك استقباله ایده‌جکی خدمت وویره‌جکی نور نسبتنده‌در . معیشت حیاتی ، شعور وحافظه‌نك یاپیله‌جق ایشلر اوزرنده تکثیف وتمرکز ایتدیرلمه‌سی دیمکدر . بو سببدن معاشی حیات ، روح ایله ماده آراسنده توسط ومناسبت تأسیس ایده‌جك مادی بر آلته ، یعنی دماغه بهمه‌حال محتاجدر . دماغ اولماسه عمل غایه‌سنه مفید اولاجق انطباعلرك تفریقی و بونلره کوره عکس العمللر اجراسی ممکن‌اولاماز. شعوردن عمل حیاتنه‌مفید اولابیله‌جك اقسامك آقاقیاشدیریله‌رك متباقیسنك ـ که قسم اکثریسیدر ـ قارا کلقده براقیلمه‌سنی تأمین ایدن ما کنه‌منحصراً دماغدر. بوما کنه اولماسه‌یدی روحك اشیا وموجودات ایچنه‌صوقوله‌بیلمه‌سی وبونلرله مناسبت تأسیس ایتمه‌سی ممکن اولمازدی. بونك ایچون دییورز که دماغك حافظه عملیه‌لرنده‌کی رولی ماضی‌یی حفظ ایتمك دکل ، آنجق عمل حیاتنه مفید اولابیله‌جك خاطره‌لرك آقاقیلشمه‌سنی ومتباقیسنك شعور دهلیزلرنده محبوسیتنی تأمین ایله‌مکدن عبارتدر. آچیقجه‌سی دماغك عمومی رولی ویکانه وظیفه‌سی روحك حرکته انقلاب صورتیله آقاقیلشه‌بیله‌جك قسملرینه یول ویرمك ، یعنی روحی ، عمل ساحه‌سنه قویمغه واسطه اولمقدر . بو سببدن دائما عملی ومفید غایه‌لر تعقیب‌ایدن دماغ ، کندی افعالنی مؤثر قیلمق ایچون روحی‌ده اکثریا کندی نقطهٔ‌نظرنده حبس ایتمك ایستر. یوقاریدن بری سویله‌دکلرمزك غایه‌سی روحك دماغی هرطرفدن آشوب طاشدیغنی ودماغی فعالیتده روحی فعالیتك آنجق جزئی بر قسمی بولنه بیله‌جکنی آکلاتمقدر که بومقصد حاصل اولمشدر ظن ایدییورم .

بونتیجه‌لره نظراً روحی‌فعالیت عضوی فعالیتك برأثری اولمقدن‌چوق اوزاق‌دوشیور. چونکه روح‌ایله بدنك لاینفك برصورتده یکدیکرلرینه مربوط اولدقلرینی مطلق‌اولارق

فرض ايتديره‌جك برسبب قالماديغی كبی دماغك‌ده روحه آلت اولمقدن باشقه بروظيفه‌سی اولماديغی كورونيور . قونفرانسمك مهلتندن‌ده ايكی ثانيه‌لك يك قيصه بر زمانم قالدی . شيمدی‌يه قادار كلوب كچن بونجه انســانلرك ادرك حوصله‌لرينه عرض اولنه‌بيله‌جك الك معظم مسئله‌لردن برينی بويله قالقار آياق كسوب آتمايه‌جغمی البته تقدير ايدرسكز . هركس كبی بن‌ده يابه‌بيله‌جكم يكانه خدمت بوكوردوكومی برپارچه‌دها كوشتمك اولاجقدر . نره‌دن كليورز ؟ بوعالمده ايشــمز نه ؟ نره‌يه كيدييورز ؟ كبی حياتی سؤاللره فلســفه‌نك ويره‌بيله‌جكی هيچ برجواب يوقــه وياخود بومسئله‌لری حياتيات و تاريخ ســاحه‌لرنده ياپيلديغی كبی تدريجی برصورتده آيدينلاتمايه‌جق ومتوالی تجربه‌لرله درينلشديره‌رك دها نفوذلی ودها دوربين برنظرله كوره‌ميه‌جك ولايموتيت مسئله‌سنی روح ايله‌جسمك فرضی ماهيتده‌كی جوهرلرندن استنباط ايدلمش دليللره اســتناداً تصديق ويا انكار ايدنلرك بولنه كوزی باغلی سلوك ايده‌جكسه بوتون فلسفه برساعتلق زحمته بيله دكمز. معلومدركه تجربه‌لرمز آنجق محدود بر زمانه قادار شــامل اولابيليور . لايموتيت مسئله‌سی ايســه نامتناهيت ساحه‌سنده‌در. بوسببدن تجربه ايله اثبات اولنه‌بيله‌جك مسئله‌لردن دكلدر. حتی بومسئله‌دن بحث ايدن دينلربيله بونی اثباتله دكل ، وحی والهام ايله تبشــير ايده‌كلمشلردر . فلسفه‌نك تجربه ساحه‌سنده يابه‌بيله‌جكی شی لايموتيتی بالفرض غيرمعين بر (ق) مدتنده‌كی زمان ايچون ممكن قيله‌بيلمكدر. اهميتی كوچولتيله‌ميه‌جك اولان بويله برموفقيت تأمين ايدلدكدن صوكرا (ق) مدتنك متناهيت و غيرمتناهيتنی بيلمك جهتی آرتق فلــفه‌نك خارجنده براقيله‌بيلير. روحك قدری حقنده‌كی فلسفی مسئله بوطرزده وضيع برزمينه ايندريلنجه آرتق حل اولنه‌ماز برمسئله اولمقدن قورتارلمش ديمكدر. چونكه اورته‌ده فعاليت حالنده بولنان بردماغ ايله حس ايدن ، دوشونن وايسته‌ين برشعور اولدقدن صوكرا شايد دماغی فعاليت بوتون شعوره تقابل ايدييور؛ ودماغی حادثه‌لرله روحی حادثه‌لر آراسنده تام برمعادلت بولنيورسه شعور دماغك قدرينه تبعيت ايده‌جك ودماغ فنا بولنجه روح‌ده سونه‌جك، يعنی ئولوم هرشــيئك منتهاسی اولاجقدر . بوعاقبتی جرح ايده‌جك واقعه‌لره بالتجربه مالك اولمادن لايموتيتی معاقله ايله تصديق ايتمك ايســتيه‌جك بر فيلسوف‌ده مدعاسنی منحصراً متافيزيك برتمل اوســتنه اوطورتمغه مجبور اولاجق‌كه بوطرزده ياپيلرك عموميتله نه قادار چوروك اولديغی معلومدر . بونك ايچون بز بورداده معاقله طريقی يرينه ألده موجود تجربه‌لرك كوستردیكی امكان واحتماللر دائره‌سنده برفرضيه ياپمغی ترجيح ايتدك. بوقاريدن بری

کوسترمك ایسته‌دیکمز وجهله روحی حیات، دماغی حیاتی آشوب طاشیور ودماغ شعورده کچن شیلرك آنجق جزئی برقسمنی حرکته قلب ایتمکله منحصر برآلت اولارق قالیورسه لایموتیف اغلب احتمال اولاجق وبونی بینّه ایله رد ایتمك تصدیق ایدنلره دکل، منکرلره ترتیب ایلیه‌جکدر . چونکه ئولوم یوزندن شعورك‌ده سونه‌جکنه بزی ایناندیره‌جق یکانه دلیل ئولومله برابر شعورك‌ده انحلال ایتمه‌سیدر . حال‌بوکه بودلیل شعور حادثه‌لرینك بدن حادثه‌لرینه تماميله مربوط ومعادل اولدیغنك اثباتندن صوکرا مقبول اولابیلیر. بوجهتك الیوم تأمین ایدلمه‌سی شویله دورسون شیمدی‌یه قادار کوستردیکمز شعور حادثه‌لرندن چوغنك بدندن مستقل اولدیغی تجربی واقعه‌لرله تأیید ایدرسه آرتق عضویتك انحلالی دلیلنك براهمیتی قالماز . حاصلی مسئله‌یی بوکونه قادار کلن متافیزیکجیلرك بولدیردیغی یوکسك موقعلردن ایندیروب تجربه ساحه‌سنه قویه‌رق تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق بوخصوصده دفعةً جذری برحلده بولمق وبوکا موفق اولمق داعیه وذهابلرندن طبیعتیله وازکچه‌جکز . ایکی یولدن بری : یا مکملیت ولایخطیلکی ادعا ایدن «مدرکۀ صرفه : Entendement pur» یعنی عقل محضك قطعی حکم ونتیجه‌سنی قبول ایتمك ویا ساده‌جه تقریبی نتیجه‌لر ویرن وکیتدکجه تصحیح وتکمیله مساعد اولان صبرلی ترصدلرك نتیجه‌لرینی اختیار ایتمك مجبوریتنده‌یز . بردنبره جزم ویقینه واصل اولمق ایسته‌ین برنجی اصول بزی دائما امکان واحتمال ساحه‌سنده قالمق وبوندن باشقه برشی یاپامامقله اتهام ایتمکده‌در . حال‌بوکه مدرکۀ صرفه‌نك کندی مجرد وعندی مفهوملری واسطه‌سیله متضاد وعینی زمانده مساوی درجه‌ده معقول ومضبوط ایکی مدعایی ینه کندی منطقیله ادعا واثبات ایتمه‌مسی اندردر. بویله چابوجق و قولایجه‌جق ایکی متضاد حقیقت ادعا وابداع ایده‌بیله‌جك بر مدرکه‌نك اوزون برصبر وثباتی استلزام ایدن تجربه طریقنی خوش کورمه‌مسی آکلاشیلمایه‌جق برحالت روحیه دکلدر. بزم طوتدیغمز ایکنجی یولك هدفی ایسه اویله چابوجق ولایخطی برمطلق حقیقته قوشمق یرینه احتمالی معلومانه واصل اولمق کبی متواضع برغایه‌در. بویولك اختیار ایتدیکی تجربه زمینی براقیلمادقجه، تقدیر ایدرسکنزکه، آلده ایدیله‌جك احتماللر کوندن کونه چوغالابیلیر وکونك برنده جزم ویقینه فعلاً معادل اولاجق برداده‌یه کله‌بیلیر . بن بوایکی تفلسف طرزی آراسندن کندی انتخابمی یاپدم . سزك انتخابکزده ولوکه یك جزئی براستفادت ویرمکه یاردیمم اولورسه کندیمی بختیار صایه‌جغم .

دیریلرك خیالتلری

و

تحریات روحیه [۱]

« جمعیت » کزك ریاستنه دعوت اولنمقدن متولد شکرانمی مساعده ایدیکزده هرشیدن اول عرض ایدەیم . حقمده بذل بیوردیغکز بو شرفه مع الاسف لایق دکلم . چونکه جمعیتکزی مشغول ایدن حادثەلره آنجق مطالعه واسطەسیله واقفم. بو خصوصده شخصی نه بر کورکوم، نه ده علمی بر مشاهدەم وار. فضله اولارق اشغال ایتدیکم بو موقعی بندن اول شرفلندیرمش و بوتون عمرلرینی تحریات روحیەیه وقف ایتمش بونجه بویوك آدملره بنی ناصیل اولوب ده خلف یاپدیغکزه دوغروسی حالا متحیرم. پارسەده‌کی چالیشمه اوطەمده تتبعلرکزی دقتله اوقودیغمی ونشریاتکزی آتشلی بر مراقله تعقیب ایتدیکمی صاقین « تله پاتی » ایله کشف ایتمش اولمایەسکز! لطیفەیی بر طرف ؛ لکن اعتراف ایدەیم که روحی حادثەلر ارض مجهوللك کشفی ایچون سنەلردن بری کوستردیککز نفوذ نظر وصبر وثباته حیرانم . هله برچوق انسانلرك کوکلشمش ذهابلریله متمادی استهزالرینه قارشی ایلك سنەلرده کوستردیککز جسارت وتحمل جداً پك مستثنادر . هیچ شبهه یوق که الك جسور انسانلری بیله قورقوتەجق تشبثلره آتیلمشدیکز . حقکزده‌کی حیرت وتقدیرم بو درجه اولدقدن صوکرا جمعیتکزك ریاستنه انتخاب اولنمقدن دویاجغم سرور و مفخرتی تعریف ایدەمیەجکم آشکاردر . بیلمم نرده اوقومشدم : محاربەنك برنده بر کوچوك ضابط قوماندانك وورولدیغنی کورویور و درحال طابورینك باشنه کچەرك قوماندانی اولمق شرفنه مظهر اولیور . مأمولك فوقنده تجلی ایدن بو ذوق ومظهریتی بردفعەجق طاتان بو کوچوك ضابط آرتق بوتون حیاتنده هپ او مسعود دقیقەلری دوشونیور؛ وهر وسیله ایله بتون روحنی تسخیر ایتمش اولان بو برقاچ ساعتلق خاطرەدن بحث ایدییور . ایشته اعتراف ایدەیم که شیمدی بن ده کندیمی او کوچوك ضابطه بکزەتیورم . هیچ امید

---

[۱] (لوندره تحریات روحیه جمعیتی) نده (۲۸) مایس (۱۹۱۳)ده ویرلمش بر قونفرانس دن ترجمه

ایتمه‌دیکم حالده بنی برقاچ ساعت دکلده بویله آیلرجه قهرمان طابورکزك باشنه کچیرمه‌کز هیچ اونوته‌مایه‌جغم شرفلی برخاطره‌م اولارق قالاجق وهرعقلمه کلدکجه کندیمی تبریك ایتمکدن قورتولامایه‌جغم .

مشغول اولدیغکز علوم روحیه‌یه قارشی بلا تحقیق سرد وقبول ایدیلن و حالاده بر چوقلری طرفندن محافظه ایدلمك ایسته‌نن هوائی وسطحی فکرلرك حکمت ظهورینی عجبا نه ایله وناصل ایضاح ایتملی ؟ بکا قالیرسه بوفکرلری طاشییانلر تحریاتکزی « علم نامنه » محکوم ایتمك ایسته‌ین یاریم عالملردر. حال بوکه جمعیتکز منتسبلری آراسنده تام معناسیله یتیشمش برچوق فیزیك عالملری ، کیمیا کرلر ، فیزیولوژی علماسی ، دوقتورلر بولندیغی کبی آرا کزه داخل اولمامقله برابر مساعیکزله یاقیندن علاقه‌دار اولان برچوق علم آداملری دها واردر. بونلردن باشقه اك عادی برلابوراتوار تجربه‌سنه بویوك بر اهمیت ویردکلری حالده سزك بونجه نتیجه وتدقیقلرکزی دیکله‌مك بیله ایسته‌مه‌ین ویاهیسنی بردن سلمه السلام رد ایدن حقیقی عالملرده مع التأسف هنوز أکسیك دکلدر. عجبا روحلرده‌کی بوحالك سببی نه ؟ بوعالملرك ردی وانکاری تنقیدلرینی ینه ردی برتنقیدله دفع ایتمك عقلمه کلیه‌جکی کبی بویله برذوقه قاپیلمقده ایسته‌م . چونکه فلسفه وادیسنده ردوجرحه صرف ایدیله‌جك زمانلرك عمومیتله وقت غائب ایتمکدن باشقه بر شی اولمادیغنی بیلیورم . جدل و انکار وادیسنده من القدیم رفع ایدلمش بونجه فکرلردن الیوم الده قالان نه‌در؟ یکون طوته‌جق وپایدار قالابیله‌جك قازانجلر آنجق بالذات استحصال ایدیله‌جك مثبت حقیقتلردر. یالکز بونلردرکه کندی قوتلریله بطلانی سوندورور وجدله حاجت قالمقسزین اك قوتلی تنقیدوانکارلرك صدرینه کچر . بکا قالیرسه مساعیکزه قارشی واقع اولان اعتراض واستهزالرك آرقه‌سنده کورونمه‌مسنه رغماً غیرمشعور برنوع متافیزیك واردر؛ وهرغیرمشعور متافیزیك کبی بومتافیزیك بالنتیجه تملسزدر. حقیقی فلسفه مشاهده وتجربه‌لره کوره دائمایکی شکللره کیرمکه مستعدکن بوطرز متافیزیك بویله براستعداددن کلیاً محرومدر. یالکز بوچشید قیصیرفلسفه‌یه طوتولانلری بن معذورکورویورم ؛ چونکه بونلرانسان ذهننك اوزون زمانلردن بری آلیشمش اولدیغی برتفکرطرزینك قربانلریدر. مساعیکزدن زیاده بوقبیل اعتیادی تفکرلرك رواج بولماسی اعتیادك برنتیجه‌سیدر. بوجهت آکلاشیلدقدن صوکرا صدده کله‌لم. بنم وظیفه‌م ذهنده‌کی بواعتیاد ماسکه‌سنی قالدیروب مسئله‌یه طوغرودن دوغرویه تماس ایتمك ومساعیکزك حائز اولدیغی قیمتی اولدیغی کبی کورمکدر . فقط بونی یاپمازدن وموضوعمزه، عرض ایتدیکم طرزده ،

کیرمزدن اول برچوق عالملری شاشیرتدیغنی ظن ایتدیکم اصولمکز حقنده بر قاچ سوز سویلیه جکم. معلومدرکه مسلکی عالملر تعقیب ایتدیککز اصولك علمه کیرمه مسنه اوته دن بری چوق دقت ایتمشلردر. بناءً علیه علوم روحیه نامنده طوپلانان مساعیکزه ادخال ایتدیککز یکی اصولك کندی علملرینه سرایت ایتمه سندن قورقان بو عالملر بالطبع طرز مساعیکزدن هیچ حظ ایتمیه جکلردر. اوته دن بری قوللاندقلری آلتلره قارشی غایت مشروع بر تعصب بسله ین عمله لرك حالت روحیه لرینی بردوشونکز. ایشته مسلکی عالملرده کندی اصوللرینه قارشی عینی صورتله متحسسدرلر. چونکه بونلر علملك اصوللرینی تأمین ایتدکلری نتیجه لردن زیاده اصول اولارق سورلر. حتی بونازك نقطه یی، ظن ایدرم، « ویلیام جه یمس » ده کورمش اوله جق که علم محبلرینی مسلکی عالملردن شویله تفریق ایدییور: « علم محبلری اصولدن زیاده اصولك تأمین ایتدیکی نتیجه لر علاقه دار ایدر. حالبوکه مسلکی عالملرده حال برعکسدر. بونلر نتیجه لردن زیاده بو نتیجه لری الده ایدن واسطه لره، یعنی اصوله اهمیت ویررلر ». ایمدی مشغول اولدیغکز حادثه لرك علوم طبیعیه نك موضوعی اولان حادثه لرله عینی جنسدن اولدیغی قابل اعتراض دکلدر. حالبوکه تعقیب ایتدیککز وتعقیبنه مجبور اولدیغکز اصول چوق کره طبیعت عالملرینك قوللاندقلری اصولله اصلا مناسبتدار اولمیور. هر ایکی طرفك مشغول اولدیغی حادثه لر عینی جنسدندر دیمکدن مقصدم آرادیغکز روحی حادثه لرك طبیعی حادثه لر کبی قانونلر دائره سنده تظاهر ایتدکلرینی وزمان ومکانده نامحدود برصورتده تکرر ایتمك استعدادنده بولندقلرینی سویله مکدر. تتبع ایتدیککز روحی واقعه لر مورخك تدقیق ایتدیکی واقعه لره هیچ بکزه مز. چونکه تاریخ تکرر ایتمز. مثلا « اوسترلیچ » محاربه سی بر دفعه اولدی وبردها اصلا اولمایه جقدر. عینی شرائط تاریخیه نك تکررینه امکان اولمادیغندن عینی تاریخی واقعه ده طبیعتیله بردها تکرر ایده مز. معلومدرکه علمده قانون: عیناً تکرار ایدن اسبابك دائما عینی نتیجه لری تولید ایتمه سنه دینیر. حقیقی تاریخ ایسه قانونلر دائره سنده دکل، خصوصی واقعه لر وخصوصی احوال والحالر دائره سنده جریان ایدر. تاریخده بیلنمه سی مطلوب اولان شی تاریخی وقعه نك هانکی معین زمان و هانکی معین مکانده وناصیل حصوله کلدیکیدر. حالبوکه مشغول اولدیغکز علمده فی الحقیقه « تله پاتی » دنیلن واقعه اولیور، یعنی اوزاقده بولنان بر خسته ویا محتضرك حالی کوروله بیلیورسه بو حادثه فیزیك، کیمیا وحیاتیات قانونلرینه مماثل بر قانونك تحت تأثیرنده تظاهر ایده جکدر. شیمدی بو واقعه نك بویله اولمایوب ده شعورلردن

برینك دیكرینه تأثیری نتیجه‌سی اولدیغنی وشعورلرك كورونور هیچ برواسطه اولمقسزین یكدیكریله مخابره ایده‌بیلدكلرینی ـ كه سز بوكا « تله‌پاتی » دییورسكز ـ برآن ایچون قبول ایتدیكمی فرض ایدییورم. شاید تله‌پاتی شأنی، یعنی واقع برشی ایسه نامحدود برصورتده تكرر ایده‌بیلمك قابلیتنده بولنه‌جقدر. حتی دها ایلری كیده‌رك دییه‌بیلیرم كه تله‌پاتی حادثه‌سی واقع بر حادثه ایسه هرآنده وهركسده حصوله كله‌بیله‌جكدر. یالكز بر چوقلرمزده نظردقتی جلب ایتمیه‌جك درجه‌ده خفیف اولماسی ویاتام شعوره كچه‌جككن عملی حیاتمزك نفعی اوغورینه دماغك میخانیكیتی طرفندن توقیفه اوغراتیلمه‌سی محتملدر. تله‌پاتی پك خفیف ویا دماغ طرفندن توقیف ایدلمش اولورسه محسوس اولامایه‌جغی آشكاردر. نیته‌كیم میلیونلرجه انسانلر بیكلرجه سنه‌لر الكتریقله مشبوع برهواده یاشادقلری وهرآن الكتریق استحصال وحتی مقناطیس جریانلری ایچنده دولاشدقلری حالده الكتریقك وجودندن بی‌خبر یاشادیلر. عینی جهالت تله‌پاتی حادثه‌لری ایچون ده وارد اولابیلیر. ایچنده یاشادیغمز حالده بو حادثه‌لردن خبردار اولمایه‌بیلیرز. ایسترسه‌كز بودلیلی اهمیتسز كوره‌رك ترك ایده‌لم. هرحالده ردی قابل اولمایان برنقطه واركه اوده شاید تله‌پاتی حادثه‌سی واقع ایسه بو، البته طبیعی بر حادثه اولاجقدر؛ وهرطبیعی حادثه كبی بونك‌ده حصول شرطلرینه واقف اولدقدن صوكرا تله‌پاتی‌یه عائد واقعه‌لره شاهد اولمق ایچون بر « مه‌دیوم » ه انتظار ایتمك، یعنی فوق‌العاده بر آدم بكله‌مك ضرورتنده قالمایه‌جغز. وقتیله الكتریقی كوره‌بیلمك ایچون‌ده فورطنه وبورالرك لطفلرینی بكله‌مك ایجاب ایدردی. شیمدی ایسه نره‌ده ونه‌وقت اولورسه اولسون بر الكتریق شراره‌سی حاصل ایتمك پك قولایدر.

ایشته بر حادثه‌كه ماهیتی ایجابی فیزیك، كیمیا، حیاتیات واقعه‌لری طرزنده تدقیق اولنمق اقتضا ایدر كبی كورونیور. سز ایسه هیچ‌ده بویولدن كیتمیور، بالضروره بسبتون باشقه براصوله مراجعت ایدییورسكز. بواصول، مورخلرله مستنطقلرك اصول تحقیقلری آراسنده برشی. مثلا مطلع اولدیغكز هرهانكی بر تله‌پاتی واقعه‌سی ماضیده اولمشسه سز یالكز بوواقعه‌نك دوغرولق ویا كلیشلغنی تأیید ایده‌جك وثیقه‌لری طوپلیور، صوكراده تدقیق وتنقید ایدییور، ونتیجه‌ده عادتا برتاریخ صحیفه‌سی یازییورسكز. واقعه چوق اسكی دكل‌ده یاقینده اولمشسه بوراده برمستنطق وضعیتنه كچیور، شاهدلر جلب ایدییور، افاده‌لری قارشیلاشدیرییور ونهایتده مسئله‌یی تنویرایدن برفذلكه یاپیورسكز. نیته‌كیم اوتوز سنه‌دن فضله اولیوركه ذره قادار فتور نه‌در بیلمیه‌رك دوام ایتدیككز

آنکه‌تلری خاطرلادیغم ، خطایه دوشمه‌مك ایچون اتخـاذ ایتدیککز تدبیرلری وبالخاصه قبل‌التحقیق صحیح و باطل حکملرنده بولونمقسزین تام بر بیطرفلقله یازوب تثبیت ایتدیککز تله‌پاتی منقبه‌لرینك مهم یکونی و بونلر آراسـنده تحلیل ، تنقید وقونترول نتیجه‌سنده تأسیس ایتدیککز مشـابهتلری دوشـوندیکم زمان بونلره ــ که آیری آیری شاهدلر طرفندن قید ایدلدکلری حالده آرالرنده حیرته شایان برتوافق ومشابهت عرض ایتمکده‌درلر ــ اعتراف ایده‌یم‌که « مغلوب اولماز آرمادا » [۱] هزیمت بحریه‌سنه ایناندیغم کبی ایناتیورم . فقط بووقعه حقنده‌کی یقینی قناعتم بالطبع بر « فیثاغور » دعواسی ویا بر « غالیله » قانوننك اثباتی صددنده کوسـتریلن دلیللرك قیمتی درجه‌سـنده دکلدر . بویقین اولسه اولسه تاریخی وعدلی مسئله‌لرده واصل اولنه‌بیلن یقینلر عیارنده‌در .

امین اولکزکه مساعی و موفقیتلرکز قارشیسـنده برچوق کیمسه‌لری شـاشیرتان ، شبهه وترددلره دوشورن ایشـته بواصولکزدر . طبیعیاتك اصوللرینه آلیشمش اولانلر کندی کندیلرینه دوشوندکلری زمان شویله دییورلر : بوواقعه‌لر شاید شأنی ، یعنی واقع ایسه‌لر بهمه‌حال عمومی بر قانونه تابعدرلر وبوقانون طبیعتك قانونلرندن بریدر. بناءً علیه تحریات روحیه‌ایله اوغراشان بوانسانلر تدقیقلرنده نه‌دن طبیعیات علملرینك قوللاندقلری مشاهده وتجریب‌اصوللرینی قوللانمیورلرده تاریخ وعدلیه اصوللرینه مراجعت ایدییورلر؟ آکلاشیلیورویا !.. بوعالملرك ایسته‌دکلری تله‌پاتی واقعه‌سنی هرهانکی برلابوراتوارده تجربه اولنه‌بیله‌جك برحاله قویمه‌کزدر . بونی یاپه‌بیلیرسه‌کز آرتق سزدن کیمسه شبهه ایتمیه‌جك وبوتون مساعیکز هرطرفدن ممنونیتله قارشیلانه‌جقدر. مادام‌که بونی‌هنوز یاپه‌میورسکز ، یعنی موضوعکز اولان واقعه‌لره فیزیك وکیمیا اصوللرینی تطبیق ایده‌میورسکز ، اوحالده علمی برصورتده چالیشمیورسـکز . فی‌الواقع بواعتراضه هیچ بردییه‌جك یوق . یالکز معترضلرکزك هنوز تقدیر ایتمدکلری برجهت وار : بونلر دوشـونمیورلرکه تدقیقکزه موضوع اولان واقعه‌لر دها لابوراتوارلره کیره‌بیله‌جك قادار بسـیط ومجرد برشـکل آلمامشلردر . ایشـته بو نقطه‌یی فرق ایده‌مه‌ینلر بالطبع تاریخی وعدلی اصوللرله تدقیق

---

[۱] « مغلوب اولماز آرمادا » اسپانیا قرالی ایکنجی فیلیپ طرفندن (۱۶۸۸) ده انکلتره اوزرینه کوندریلن جسیم بردونانمانك اسمیدر . بوبویوك دونانما هدفنه واصل‌اولمادن اول مدهش برفورطنه‌یه طوتولیور وپاریسندن فضله‌سی پارچه‌لنوب باتیور .

وتأیید ایتدیککز تله‌پاتی واقعه‌لرینه غیر شأنی، یعنی غیر واقع عد ایدییورلر ؛ وتخمینمده آلدانمیورسه‌م « تحت‌الشعور » محاکمه‌لری‌ده هپ بوحکملره استناد ایدییور .

دیمك که بونلر مشخص واقعه‌لر برینه مجرد اولا بیله‌جك نتیجه‌لر بکلیورلر. باقکز سزه بوذهنیتی میدانه چیقارتان بر مشاهده عرض ایده‌یم : کچنلرده دعوتلی بولندیغم غیررسمی برمجلسده‌سوز صیره‌سی مشغول‌اولدیغکز واقعه‌لره انتقال ایتمشدی. بویوك عالملرمزدن ومشهور دوقتورلرمزدن بری‌ده بوراده‌یدی . مباحثه‌یی اولانجه دقتیله دیکله‌دکدن صوکرا سوز آلارق دیدی‌که : « بوایشیتدکلرم بنی چوق مراقلاندیرییور. فقط حکمی ویرمزدن اول سزی آزاجیق دوشوندورمك ایسترم . تله‌پاتی واقعه‌لرندن بردانه‌سنی بیلیورم . هم‌ده بوواقعه‌یی موثوقیتنه اعتماد ایده‌رك سویلیورم . چونکه کندیسنه تماماً اعتماد ایتدیکم چوق ذکی برمادامدن ایشیتدم . بومادام ، ضابط اولان ووظیفه‌سی باشنده قتل ایدیلن زوجنی آلدیغی یارادن دوشمك اوزره ایکن عادتا کوزیله کورور کبی اولیور . سز بوکا کشف نظر : Clairvoyance ویا « تله‌پاتی » دییه‌جکسکز دکلمی ؟ حال بوکه ایشته تام بوراده اونوتدیغکز برنقطه وار . نیجه قادینلر عینی رؤیتده بولنمشلردرده کوردکلری صحیح چیقمه‌مشدر . برده‌دقت ایدیکزکه بزبوقبیل واقعه‌لردن یالکز اصابت ایدنلره اهمیت ویرییور ، دیکرلرینی اونوتیورز . حال‌بوکه اصابت ایدنلرله ایتمه‌ینلرك برحسابی‌طوتولسه بونجیلرك بر تصادف اثرندن باشقه برشی اولمادقلری میدانه چیقاجقدر .

مباحثه بوزمینده چوق‌دوام‌ایتمه‌دیکی‌کبی‌سوزك‌مجراسی‌ده‌ده کیشدیکی‌ایچون کیمسه‌برسس چیقارمق ایسته‌مه‌دی . ذاتاً فلسفی برمناقشه‌یه کیریشمه‌نك‌صیره‌سی‌ویری‌ده‌دکلدی ؛ یالکز سفره‌دن قالقارکن دوقتوری ناصیلسه جان قولاغیله دیکله‌مش کوچوك بر مادمازه‌ل یانه صوقوله‌رق : « بیلمم آلدانییورمی‌یم ؟ دوقتورك محاکمه‌سنده بر سقطلق وار اما نره‌ده بیلمیورم » دیدی . فی‌الحقیقه دوقتور بوسقطلغی یاپمشدی . کوچوك مادمازه‌ل نه‌قادار حقلی‌ایسه قوجه دوقتور اوقادارحقسزدی. چونکه واقعه‌نك مشخص ماهیتنك اوطرزده برحساب احتمالی‌محاکمه‌سیله ناصیل‌اولوب‌ده یوق ایدیله‌بیله‌جکنی‌کوچوك مادمازه‌ل بردرلو آکلایه‌مادیغی حالده دوقتور واقعه‌نك شخصی ماهیتنه قارشی کوزلرینی یومقده هیچ بر بأس‌کورمیور وشویله دوشونیور : « بررؤیا ویا برغلط رؤیت ایوبمزدن برینك اولمك اوزره بولندیغنی‌خبر ویردیکی زمان واقعه یا صحیح ویاکاذبدر ؛ یعنی آدام یاأولیور ویا ئولمیوردر . فرضا رؤیت اصابت ایدرسه واقعه‌نك برتصادف اثری اولوب اولمادیغنه

حکم ایده‌بیلمك ایچون « اصابت ایدن حاللر » له « اصابت ایتمه‌ین حاللر » ی ، یعنی صحیح وکاذب رؤیتلرك عددلرینی مقایسه ایتمك لازمدر » . فقط دوقتور ، دلیللریله معین بر زمان ومکانده ، فلان ویا فلان فردلرك اطرافنده دوشن برضابطك مشخص وجانلی بر صحنه‌سنك تصویری یره « مادام ، کاذب رؤیت حالنده دکل، حقیقی رؤیت حالنده ایدی» طرزنده سویلنه‌بیله‌جك قورو ومجرد بر دستور اقامه ایتمك ایسته‌دیکنك فرقنده دکلدی. آه ، مسئله بویله مجرد برزمینه دوکوله‌جکسه صحیح حالتلرله کاذب حالتلرك عددلری مجرد اولارق مقایسه ایدلمك ایجاب ایده‌جك ونتیجه‌ده محتملدرکه کاذب رؤیتلر حقیقی رؤیتلردن فضله چیقه‌جق ودوقتورده بو سایه‌ده حق قازاناجقدر . فقط بو مجرد محاکمه اورته‌ده‌کی اساسلی شیئی، یعنی ضابط حرمی طرفندن کورولن و واقعه کندیسنك غیابنده کچدیکی حالده اولدیغی کبی تصویر ایدیلن صحنه‌یی اهمال ایتمکی اقتضا ایتدیررمی ؟ مسئله‌نك بو طرزده برمحاکمه ایله حل ایدلمه‌سنده‌کی سقطلغی ایسترسه‌کز برتمثیل ایله آکلاته‌یم : فرضا برمیدان محاربه‌سنی کندی ذوق وآرزوسنه کوره ترسیم ایتمش بررسامك تابلوسنده یاپدیغی اشخاصدن برقاچ دانه‌سنك بوتون اوضاع واطوار وشمائل وجهیه‌سی فی‌الحقیقه اومیدان محاربه‌سنده بولنمش برقاچ شخصه تماماً توافق ایتمش اولسه بو حادثه‌یی برتصادف اثری کبی قبول ایده‌بیله‌جکمی‌یز ؟ بیلیورم که هیچکز بویله تصادف اولماز دیمکده بر آن بیله تردد ایتمیه‌جکسکز. حتی دوقتورك حساب احتمالیسنی بیله تطبیق ایتسه‌ك بو ـ نخی نزه بویله بر تصادفك ممکن اولامایه‌جغنی سویلیه‌جکدر . چونکه معین اشخاصك معین زمانده‌کی شمائل و اطواری کندی جنسنده یکانه بر واقعه‌در . بالخاصه بر انسان یوزینك خطوطی باشلی باشنه غیرعالمدر . بناءً علیه دکل بتون برصحنه حتی هرشخص باشلی باشنه فرقلی ومستقل عناصر نامحدوده‌یه قابل تحلیل برحالده‌در . شمدی تابلوسنی کندی ذوق وآرزوسنه کوره یاپمش بررسامك حقیقته بودرجه یاقلاشه‌بیلمسی ایچون هرشیدن اول نامتناهی برتصادف احتمالنی قبول ایتمك لازمدر . [زمانده تصادفلری برطرفه براقیورم ؛ بونلری‌ده حسابه قاته‌جق اولورسه‌ق مسئله‌نك حساب احتمالی ایله حل اولنه‌مایه‌جغی بوسبتون آکلاشیلیر] فضله اولارق برکره دوشونه‌لی : رسامك مخیله‌سندن چیقمش برتابلونك حقیقی برمیدان محاربه‌سنی اولدیغی کبی ترسیم ایتمه‌سی بالریاضیه محتملمیدر ؟ طبقی بونك کبی مادامك کوردیکی صحنه دخی بوماهیتده برواقعه دکلمیدر ؟ دیکر برتعبیرله مادامك مخیله‌سی بویله بر تابلودن باشقه برشیمی ترسیم ایتمشدر ؟ رسامك تابلوسی محاربه صحنه‌سنك عینی اولورسه بو اثره آرتق علی‌العاده

برخیال ویا اصابت محصولی دینه بیلیرمی ؟ بوکا اولسه اولسه غائبی کورمك ویا محاربه‌یی بالذات کورن برشعور ایله‌رسامك شعوری آراسنده موجود برترابطه برتله‌پاتی نتیجه‌سیدر؛ دیمکدن باشقه چاره‌وارمیدر؟ مسئله بوماهیتده‌اولنجه « حقیقی حالتلر » ایله «کاذب‌حالتلر» عددلرینك مقایسه‌لری اصولنك محل تطبیقی بوراسی اولماق لازمدر . چونکه مسئله ایستاتیستیقله حل اولنه‌بیله‌جك بردعوا دکلدر . بوطرزده واقعه‌لر آنجق اولدقلری کبی وبوتون تفرعاتیله تدقیق اولنمغه محتاجدرلر . بویابیلنجه شمدیلك فضله‌برشی ایسته‌نه‌مز . بولندیغمز مجلس مناقشه‌یه مساعد اولسه‌یدی، دوقتوره دییه‌جکدم‌که : « سزه نقل ایدیلن واقعه‌نك اعتماده شایان اولوب اولمادیغنی وبحث ایتدیککز مادامك قتل ایدیلن زوجی کوروب کورمه‌دیکنی بیلمیورم؛ فقط بویله بر واقعه بکا اثبات ایدلسه ویاخود برآدامك هیچ طانیمادیغی برعسکری غیاباً اولدیغی کبی کوردیکنه امین اولسه‌م کاذب حالتلرمیلیونلرجه وبو واقعه‌ده هیچ امثالی کورولمه‌مش تك بر واقعه اولسه تله‌پاتی واقعه‌سنك موجود اولدیغنی قبول والتزامده بر آن بیله تردد ایتمزدم » .

« تحریات روحیه » نك بوآنه‌قدر کچیکمه‌سنه بادی اولان سببلرك برقسمنی عرض ایتدم . بکاقالیرسه اکثر عالملرك بومسئله‌لری سزك طرزده تدقیق ایتمیه‌رك باشقه مجرالرده کیتمه‌لرینك دهادرین سببلری واردر .

علوم حاضره : Sciences modernes نك جمعیتکزی علاقه‌دار ایدن مسئله‌لره اهمیت ویرمیه‌رك آرقه چویرمه‌سی ایلك نظرده شاشیلمایه‌جق کبی دکلدر . چونکه مشاهده وتجربه اساسلری اوزرینه قورولان علوم حاضره‌نك، نه شکل وماهیتده اولورسه اولسون، بوتون واقعه‌لری اولانجه بیطرفیله تدقیق ایتملری اقتضا ایدردی . فقط ایلك باقیشده معناسز کبی کورونن بو لاقیدینك حقیقی ودرین سببی یوق دکلدر . بکا قالیرسه بو سببی علوم حاضره‌نك سجیه‌سنده آرامق لازمدر . بونك ایچون اولا بوسجیه اوزرنده بر آز دورمق ایستیورم . « تجریب اصولی : Méthode expérimentale » هیچ شبهه یوق‌که علم حاضرك اثریدر؛ فقط بوندن علوم حاضره‌نك تجربه‌ساحه‌سنی هرجهتدن دهاچوق توسیع ایتدیکی آکلاشیلماسین . علوم‌حاضره بالعکس تجربه‌ساحه‌سنی برچوق جهتلرده‌داراتمش وانکاری قابل اولمایان قدرتی بو بوزدن قازانمشدر . قدیم علمانك نه‌قادار چوق ترصد وتجربه‌لرده بولندقلرینی بیلیرسکز . بونلرك یکانه قصورلری اصولسزلقدی . مشاهده وتجربه‌لرینی برحدود ایچنه آله‌جقلرینه کلیشی کوزل وتصادفی‌یاپارلردی . علوم‌حاضره‌نك

مدار افتخاری اولان « اصول تجریب » ك یکی بر ترصد ، یکی بر تجربه میدانه قویدیغی ده ظن ایدلمه‌سین. متأخر عالملرده قدیم علما کبی مشاهده وبونلر کبی تجربه‌لر یاپمقده‌درلر. شوفرقله‌که اسکیلرك هرجهته داغینیقلری مشاهده وتجربه‌لری یکیلر برنقطه‌ده طوپلامقله اکتفا ایدییورلر : مساحه : Mésure . اسکیلر اولچوسز ، حسابسز ایش کورورلرکن یکیلر اولچو وحسابدن آیریلامغه ومنحصراً بومیزانك اطرافنده‌طوپلانمغه قراروپرمشلردر. ینه‌بیلیورسکزکه « قانون » ك بوکونکی علمی معناسی : متحول مقدارلر آراسنده‌کی ثابت نسبتی افاده‌دن باشقه‌برشی‌دکلدر . ذاتاً علوم حاضره « علم جبر » ایله دوغمغه باشلامشدر. وقتا که « جبر » شأنیتلری حساب آغزه آلابیله‌جك برقدرت والاستیقیت قازاندی ، علوم حاضره‌ده ریاضیه مقیاسنه ، ریاضیه عمومیلکنه داخل اولمغه یوزطوتدی . نته‌کیم علوم حاضره‌نك الك اسکیلرندن اولان « علم هیئت » ایله « علم میخانیك » ریاضیه شکلنده‌وجوده کلن علملرك ایلکی اولدیلر . بوندن صوکره ریاضیلشه‌ن « فیزیك » دی ؛ دها صوکره فیزیکدن کیمیا دوغدی ؛ بوده‌دیکرلری کبی مساحه ایله وزن وحجملرك مقایسه‌سنه استناد ایتدی . کیمیایی « حیاتیات » تعقیب‌ایتدی . واقعا بوعلم هنوز ریاضی برماهیتده اولمادیغی کبی اولمغه‌ده یاقین دکلسه‌ده حیاتیات قانونلرینك فیزیولوژی واسطه‌سیله کیمیا ایله فیزیکه ودولاییسیله میخانیکه ارجاعلری آز انتها ایله تعقیب اولنمادی . الحاصل علوم حاضره برمفکوره‌یه کیدر کبی متصل ریاضیه‌یه دوغروقوشیور وهرشیدن اول مساحه‌یی استهداف ایدییور . حتی حساب ومساحه‌یی هنوز تطبیق ایده‌مدیکی موضوعلرده بیله بونلرك بالآخره مساحه‌سی قابل اولابیله‌جك طرفلرینه یاقلاشیور و متباقیسنی براقیور.

روحی حادثه‌لره کلنجه بونلرك اساسی حساب ومساحه‌یه کله‌بیله‌جك موضوعلردن اولمدیغی ایچون علوم حاضره‌نك بو خصوصده‌کی ایلك تشبثی روحی حادثه‌لرینه اقامه اولنه‌بیله‌جك وعینی زمانده مساحه‌سی قابل بعضی حادثه‌لر بولنوب بولنه‌مایه‌جغنی آرامق اولدی. نته‌کیم برقاچ حادثه‌دن شعورایله دماغك مناسبتدار اولدیغی کورونجه همان دماغی یاقالادی واولانجه اهمیتی بوکا ویردی . فقط بوحکم ویردیکی زمان هنوزدماغك ماهیتنی بیلمن یوقدی . یالکز مادی، وزن ومساحه‌سی قابل ، تجزی‌یه مساعد و بناءً علیه میخانیکی حادثه‌لره ارجاعی ممکن برشی أله کچمشدی . ایشته بو تمایلله درکه دماغی حادثه‌لرك ذهنی وروحی حادثه‌لره معادل اولدیغنه وروحی مسئله‌لرك دماغ واسطه‌سیله تدقیق ایدلمه‌سنك مناسب اولاجغنه حکم ایدلدی. ازجمله (۷) نجی عصردن بوکونه قدر بوتون روحیات ،

بوتون متافیزیك هپ بو معادلتی التزام واعلان ایتدی . آرتق ایستر مادیونك مدعاسی کبی روحی حادثه‌لر دماغی حادثه‌لرك بر کولکه‌مادثه [١]سی اولسون ؛ ایستر موازاتجیلرك ادعاسی کبی روحی ودماغی حادثه‌لر عینی صفده فرض ایدیله‌رك هر ایکیسی‌ده بر اصلك مختلف لسانلرده‌کی ایکی ترجمه‌سی کبی کوسترلسین ؛ ایکیسنده‌ده روح ایله ماده ، تفکره ایله دماغ عینی معناده ویکدیکرندن فرقسز تك برشی عد اولنیورلر دیمکدر . ناصل‌که بو کونك عالملرینه کوره دماغی حادثه‌لرله روحی حادثه‌لر آراسنده قطعی بر موازات : Parallélisme واردر؛ وبوفرضیه علمی برحقیقتدر. بونك ایچون زمانمزك غالب فلسفه‌سی وحاکم علمی بوفرضیه‌یی صارصه‌بیله‌جك هیچ برتنقیدی دیکله‌مك‌ایستمیور وبوندن‌عادتا برسوق طبیعی ایله قاچیوره‌سزایسه بالعکس بونلری‌اورکوده‌جك‌شیلرله اوغراشیورسکز. توجه ایتدیککز روحی واقعه‌لر تماماً دکلسه‌ده اکثریتله موازات‌فرضیه‌سنی خیرپالایه‌جق ماهیتده‌درلر .

ایشته تام صره‌سی کلدی . باقه‌لم بو فرضیه‌نك قیمت و ماهیتی نه ؟ بونك ایچون‌ده فرضیه‌یی صیقی بر امتحاندن کچیرمك وکندی کندیمزه بر جواب ویرمك لازمدر . بوراده مسئله‌نك نظری مشکلاتی اوزرنده اصرار ایتمیه‌جکم. چونکه کرك «ماده وحافظه» نامنده‌کی اثرمده و کرك « روح وبدن » قونفرانسمده موازاتك حرفیاً و قطعی اولارق تلقیسنده فرضیه‌نك کندی کندیسنی نقض ایدر برماهیتده اولدیغنی کوسترمشدم . بوراده واقعه‌لره دایانه‌رق کوستردیکم‌دلیللره علاوةً دییه‌جکم‌که قشر دماغینك جزء فرد وجزء لایتجزالریله افاده ایتدیکی حرکتلری برده شعور لسانیله تکرار ایده‌جك بر سوس طاقینمغه طبیعتك نه مجبوریتی واردی ؟ بو مجبوریتی میخانیك قانونلریله ومیخانیکك ماهیتیله ایضاح ایتمکه امکان اولمادیغی کبی حیاتیات ایله‌ده ایضاح ممکن دکلدر . چونکه بوتون زائد عضولرك ضموره اوغرادیغی ، فائده‌سزینك‌ده محو اولدیغی معلوم ایکن شعور دنیلن شی شاید زائد بر عضو ، فائده‌سز و غیر مؤثر بر افموله : Fonction» یعنی دماغك ایکنجی بر نسخه‌سی اولسه‌یدی طبیعتك بونی چوقدن محو ایتمه‌سی ویا ضموره اوغراتمه‌سی ایجاب ایدردی .

---

(١) « Epiphénomène » کلمه‌سنك مقابلی اولوب اساسلی واصلی برحادثه‌یه مقدر اولارق منضم اولان بر حادثه دیمکدر . انسانله کولکه‌سی کبی‌که بوراده انسان حادثه ، کولکه‌سی‌ده « ئه‌پیفه‌نومه‌ن » در .

فرض ایده‌لم که شعور ناصیلسه بر دفعه ظهور ایتمش‌ده اوندن موجود؛ فقط بنده بیلیورزکه شعور لزومسز زائد بر فعالیت اولسه‌یدی ظهورندن بر مدت صوکرا ایجاب ایدردی که تمامیله اعتیادی افعاله منقلب اولسون وبوتون اعتیادی حرکتلر کبی میخانیکیلشه‌رك غیر مشعور بر حاله کچسین . بو نظری ملاحظه‌لری‌ده بر طرفه براقه‌لم. ادعامی دها آچیق سویلیه‌یم : بیطرف، اولمق شرطیله دینه‌بیلیرکه روحی واقعه‌لرك شهادتلری تدقیق ایدیلیرسه بونلر موازات فرضیه‌سنی نه تصدیق و نه‌ده تلقین ایده‌جك ماهیتده‌درلر .

روحی ملکه‌لرك دماغده معین محل و مرکزلری اولدیغنه دائر واقع اولان ادعا و ذهابلردن بالتجربه امید بخش اولان یالکز حافظه ، بالخاصه حافظهٔ کلماتدر. هله حکم، معاقله و سائر بوتون روحی قابلیتلرمزدن هیچ بریسنك دماغده مادی و معین حرکاته تقابل ایدن ایزلری اولدیغنی فرض ایتدیره‌جك اَلده الك اوفاق بر دلیل علمی بیله یوقدر . یالکز حافظهٔ کلمات خسته‌لقلری ـ که «آفازی» دینیلن « ضیاع کلام » در ـ نك بعض تعاریج دماغیه‌نك بره‌لرینه تقابل ایتمه‌سی کوروله‌سی اوزرینه بوندن استدلالاً حافظه ساده‌جه دماغك بر وظیفه‌سیدر ، ظن ایدلدی یعنی قشر دماغی بر فوطوغراف قلیشه‌سی ویا فونوغراف پلاقی کبی تخمین اولوندی . کلمه‌لرك خاطره‌لری ایستر سمعی، ایستر بصری ، ایستر حرکی اولسون بو قلیشه و پلاقلره منتقش اولیور دینیدی . حالبوکه دماغك آفتلریله حافظه خسته‌لقلری آراسنده تام بر تقابل و موازات اولدیغی ذهابی ویرن بو واقعه‌لری یاقیندن تدقیق ایدیلکز (احساسات وحرکت واقعه‌لرینی تصریحه حاجت کورمه‌دن بر طرفه براقیورم . چونکه دماغی آنجق حساس ـ حرکی بر عضو اولارق طانیدیغمی بیلیورسکز) کوره‌جکسکزکه بونلر آنجق حافظه مسئله‌لرینه منجر اولیور ، وبو عمومی مسئله‌دن همان ضیاع کلامك احلال : Localisation نه انتقال ایدیلیورکه ایشته یالکز بو طرزده بر احلال موازات مذهب فلسفیسی ایچون سوزده تجربی دلیللره مستند بر مبدأ تشکیل ایدییور !..

حالبوکه مختلف ضیاع کلام حادثه‌لری دها دریندن تدقیق ایدیلنجه خاطره‌لرك دماغده منتقش فوطوغراف قلیشه‌لری ویافونوغراف پلاقلرینه تمثیلنه امکان اولمادیغی عیاناً کورونور. بکا صورارسه‌کز ماضینك صور ذهنیه‌سنی، تعبیر دیکرله خاطره‌لرینی صاقلایان دماغ دکلدر. دماغك وظیفه‌سی یالکز ویالکز حرکی اعتیادلری جمع ایتمکدر. بر وقتلر شهرتی دیللره داستان اولان ضیاع کلام نظریه‌سی حقنده اولجه یازمش اولدیغم تنقیدلری

بوراده تکرار ایده‌جك دکلم . بو تنقیدلرم علمی بر نص پایه‌سنه چیقارتیلان موازات مذهبنه تعریض ایتدیکی ایچون انتشاری تعجیله قارشیلانمش وفقط چوق کچمه‌دن مرضی تشریحك ترقیاتی فکرلرمی تصدیق ایتمشدی [بوخصوصده « پیه‌رماری » وشاکردلرینك مساعیلری سزجه معلومدر] بوراده یالکز تنقیدمك نتیجه‌لرینی خاطرلاتمقله اکتفا ایده‌جکم : ضیاع کلام واقعه‌لرینك دقتلی برتدقیقندن چیقان نتیجه شودرکه مختلف ضیاع کلام خسته‌لقلرینك صفت کاشفه‌لری اولان آفات دماغیه بالذات خاطره‌لری مصاب ایتمه‌دیکنه نظراً خاطره‌لر قشر دماغینك شو ویا بو محلنده مندرج اولمایه‌جنی کبی دماغی آفتدن خراب اولمش خاطره‌لرده یوقدر . بناءً علیه دماغه عارض اولان مادی آفتلر حقیقت حالده خاطره‌لری محو ایتمیور ، آنجق خاطره‌لرك استجلاب : L'évocation نی یا امکانسز براقیور ویا کوچلشدیریور ، تعبیر دیکرله تخطر مقانیزمه‌سنی بوزیور؛ ویالکز بو میخانیکیته مؤثر اولیور . دها آچیق سویلیه‌لم : دماغك وظیفه‌سی ، دوغمقده بولنان حرکت وضعیتلر ایچندن روحك محتاج اولدیغی خاطره‌یه چرچیوه اولابیله‌جك بر حرکتی بدنه ویردیرمکدن عبارتدر . بو چرچیوه اثبات وجود ایدنجه خاطره کندیلکندن کله‌رك چرچیوه‌سنی دولدورر . شو حالده عضو دماغی خاطره‌لرك چرچیوه‌لرینی حاضرلارسه‌ده خاطره‌لری بالذات تدارك ایتمز . ایشته حافظهٔ کلام خسته‌لقلرینك اینجه‌دن اینجه‌یه تدقیق وتعمیق بزی بو نتیجه‌یه کوتوردیکی کبی حافظه‌نك روحی تحلیلی‌ده عینی نتیجه‌یی احساس ایده‌جکدر .

تفکرك دیکر افعوله‌لری تدقیق ایدیلنجه بو واقعه‌لرك‌ده تلقین ایده‌جکی ایلك فرضیه ، ذهنی حیات ایله دماغی حیات آراسنده اولدیغی کبی تفکرده دخی دماغك وظیفه‌سی روحك تفکر ایتدیکی ویا احوال و ایجاباتك تفکره دعوت ایتدیکی شیلرك ساده‌جه اوضاع وحرکتلرینی عضویته اویناتمقدن عبارت کبی کورونمکده‌در . ایشته بو ملاحظه‌یه مبنیدرکه یازیلرمده چوق کره دماغی بر « باندومیماعضوی » نه تشبیه ایتمش وعلاوه ایتمشدم: « بحق فعالیتده بولنان بر دماغك ایچنی کوره‌بیله‌جك و آتوملرك حرکتلرینی تعقیب صورتیله بوتون یاپدقلرینی تفسیر ایده‌بیله‌جك بر آدام هیچ شبهه یوقکه بو حرکتلردن بعضی شیلر اوکره‌نه‌جك ، فقط بو اوکرنیان شی ذهنده کچن حادثه‌لر عماسندن بر قاچ داملا اولاجقدر . تام اولارق اوکرنیله‌بیله‌جك شیلر آنجق بدنك اوضاع وحرکتلرله قابل افاده واقعه‌لرندن یعنی روحی بر حالك محتواسی ایچندن ایفا ایدلمك

ودوغمقده بولنان فعلی اقسامدن عبارتدر . متباقی روحی واقعه‌لر ـ که بر خزینه‌درلر ـ نظر رؤیتدن تماماً قاچه‌جق وآله کچه‌میه‌جکدر . بو وضعیتده بر مترصدك شعورده کچن تفکر وحسلره قارشی وضعیتی صحنه‌ده‌کی آقتورلرك حرکتلرینی کوروبده سوزلرینی ایشیتمه‌ین بر تماشاگر کبیدر » . باشقه بر تمثیل کتیرمك لازم کلیرسه دییه‌بیلیرزکه وضعیت ، « شه‌ف دورکه‌ستر » [١] ك دکنك حرکتلرینی کوروبده سه‌نفونی‌یی ایشیتمه‌ین بر آدامك حالنی آکدیرر . دماغی حادثه‌لرك ذهنی حادثه‌لره نسبتی شه‌ف دورکه‌سترك اوضاع واشارتلرینك سه‌نفونی‌یه نسبتی کبیدر . شه‌ف دورکه‌ستر ناصل موسیقینك روحنی، ذاتی دکل آنجق اوضاع وحرکاتله قابل افاده اسکلتنی ترسیم ایدییورسه دماغده روحك یالکز حرکی تلفظلرینی رسم ایدیور . بونك ایچون روحك یوکسك عملیه‌لرینی قشر دماغی داخلنده کورمك ممکن دکلدر . چونکه دماغ، حاسی اولان وظائفی خارجنده ذهنی حیاتك یعنی یوکسك حالات روحیه‌نك یالکز پاندومیماسنی کوستره‌بیلیر .

معروضاتمدن دماغك اوینادیغی بو پاندومیمایی استصغار ایتدیکم صاقین آکلاشیلماسین . بورول بالعکس پك مهمدر . چونکه شانیتلرله احوال و ایجاباتك استلزام ایتدیکی فعللره انطباقمز آنجق بو سایه‌ده‌در . شعور ، دماغك بر افوله‌سی دکلسه‌ده شعوری ایچنده یاشادیغمز بو دنیایه باغلایوب دوردورتان آنجق دماغدر . بو سببدن دماغه : حیاته دقت عضویدر ، دییورم . بناءً علیه دماغده حاصل اولاجق اك خفیف بر عضوی تغیر ومثلا آفیون، کئول کبی ماده‌لرك تسمیملریله اکثر دلیلکلری ایضاح ایدن دواملی تسمملر اولی بالطریق ذهنی حیاتی تشویش ایتمکه کافیدرلر . فقط بو تسمملرده دوغرودن دوغرویه آفتزده اولان شعور اولمایوب یالکز دماغدر . برچوقلرینك ظن ایتدکاری کبی وجوده داخل اولان ویاوجودده تکون ایدن زهیرلر قشر دماغیده عقلی ملکه‌لرمزدن برینك مادی شکلنی تمثیل ایدن بر میخانیکیتی آرایوب بولیور، وبو میخانیکیت بوزولدیغی ایچون خسته‌نك‌ده محاکمه‌سی بوزولیور دکلدر . بلکه قالیرسه زهیرك تأثیری دماغك خارجی عالمله اولان ارتباطنی و بالنتیجه تفکر ایله عالم خارجی آراسنده‌کی التصاقی کوشه‌تیور . ینه بر تمثیل ایله افاده ایدرسه‌ك دیرزکه دماغ ایله خارجی عالم ، ماده ایله تفکر بربرلرینه کچمش دیشلی چرخلر کبیدر . دماغی آفتزده ایدن بر زهیرك یاپدیغی

---

[١] آلافرانغه موسیقیده قونسه‌ری اداره ایدن کیمسه‌یه تسمیه اولنور .

تأثیر بوایکی دیشلی چرخ آراسنده‌کی التصاقی کوشه‌تمك و بالنتیجه دماغ ایله خارجی عالم آراسنده‌کی مشترك و آهنکدار فعالیتی بوزمقدر . نیته‌کیم سرخوشلرله دلیلر پك اعلا منطق دوشونه‌بیلدکاری حالده خارجی عالمه قارشی موازنه‌لرنده بوجالامقدن ، اشیا وموجوداتی قاپباق ، کوشه‌ك ، ترس وحتی یاکلیش کورمکدن قورتولامامقده‌درلر . رؤیالرمزده‌ده عینی حال واقع اولیور . بورادهده شأنیتلری اولدقلری کبی کوره‌میه‌جك برحالده‌یز . دیمك که دماغك وظیفه‌سی شعور ویا حافظه‌یی شأنیت عالمنه یعنی خارجی اشیا ومادی موجودیتلره ربط ایتمك وبوسایه‌ده احوال و ایجاباته موافق فعل و حرکتلری ، دها دوغروسی خارجی محیطه انطباقی تأمین ایله‌مکدر .

بوایضاحلره نظراً شعور ، یعنی حافظه دماغك عینی دکل ، باشقه بر شیدر . دماغك وظیفه‌سی عالم خارجی‌یه انطباقه مساعد واحوال و ایجاباته مطابق فعل وحرکت مجرالرینی شعوره آچمق و ایجابنده ینه عینی غایه ایله بو مجرالری دارالتمق ویا قاپامقدر . دماغ ، شعور وخاطره‌لرمزی داغیلمقدن ، صاغه صوله صاچیلمقدن منع ایدن و بونلری یالکز اوکه توجیه ایدن بر آلتدر . ازجمله بوحقیقتی حافظه‌نك فعالیتلرنده عیاناً کوره‌بیلیرز . ویله روحی واقعه‌لر وارکه ماضیمزك الك خرده تفرعاتنه قادار اونوتیلمادیغنی وهیچ بر خاطره‌نك تماماً غائب اولمادیغنی کوستریبور . مثلا دکیزه دوشدیکی ویا ایپه چکیلدیکی حالده ناصیلسه قورتیلوب صاغ قالانلرك نقل ایتدکلرینه باقیلیرسه بونلر تام حیاته وداع ایده‌جکلری آنده بوتون ماضیلرینی بر آنلق سریع برپانوراما حالنده کورمشلردر . بوحادثه‌یی اختناقی تسممك مرضی علامتلرندن عد ایدنلره قارشی باشقه مثاللرده واردر . مثلا طاغ سپورجیلری یوکسك بر اوچورومدن ئولوم هولیله دوشدکاری ویا اوزرلرینه آتش ایدیلن عسکرك وورولدقلرینی ظن ایتدکلری زمانلرده‌ده عینی حال واقع اولیور . شوحالده بوتون ماضیمز غائب اولمش دکل ، بالعکس بیلنمه‌ین بر یرده دائما حاضر وناظر بر وضعیتده‌در . بونی کوره‌بیلمك ایچون بزی بوتون ماضیمزه رجوع ایتدیره‌جك مادی علاقه‌لردن آزاده بر حال لازمدر . یالکز حیاتده بویله بر حالی نه کندی آرزومزله تولید ایده‌بیله‌جك بر قدرتده ، نه‌ده بویله بر رجوعه مجبور اولاجق بر وضعیتده‌یز . رجوع ایده‌مه‌مکلمزك بر سببی معیشت وعمل چرچیوه‌سی ایچنده محصور بولنمه‌مزدر . چونکه کرك حیات ، کرك عمل اوکه ، ایلری‌یه دقت امرایدن قوماندانلردر . دیکر سبب‌ده دماغك مانعتیدرکه بو عضوك وظیفه‌سی ماضیمزك محفوظاتنه سد اولمق وبونلردن آنجق

حالی تنویره وعملی ایفایه مساعد اولاجق قادارینه یول ویره‌جکدر . دماغ بو خدمتی کورمه‌سه خاطره‌لرمزك شعوره هجومی فعللرمزی شاشیرته‌جق وحصوله کلن خاطره‌لر محشری ایچنده شعور بولامه‌جق وبالنتیجه معین وعملی ایشلر یاپیلامایه‌جقدر . دماغ ایسه عملی استهداف ایتدیکندن خاطره‌لردن یالکز عمله مفید اولاجقلره یول آچمق ودیکرلرینه حائل اولمق مجبوریتنده‌در . خاطره‌لرمزی هپ بردن کوره‌مه‌یوب آنجق جسته جسته ولزومی قادار تماشا ایده‌بیلمه‌مزك سر وحکمتی بوراده‌در . هله حیاته دقت ـ كه بوراده آرتق ارادی وفردی دقت دکل‌ده هرکس‌ده مشترك ، مستمر وطبیعت طرفندن ویرلمش اولوب « نوعی دقت Attention de l'éspèce » تسمیه اولنه‌بیله‌جك بر دقت موضوع بحثدر ـ علاقه‌مزی ضعیفلاته‌جق بر آن کلسین ، یعنی روحی ماده‌ده ، فعل وعملده توقیفه بادی اوله‌جق سبب قالماسین ، شعورك کندی عالمنه ، بوتون ماضیسنه ، خاطرات تاریخنه ناصل رجوع ایده‌بیله‌جکنی ایشته اووقت کوروروسکز . روحك بوتون ماضیسنی بر پانوراما شکلنده کوره‌بیلمه‌سی ایچون بهمه‌حال دنیادن أل چکمکی استلزام ایتمیه‌جك ناکهان بر علاقه‌سزلق باشه کلی‌که بوده آنجق تام معناسیله ئولوم قورقوسنه معروض قالیندیغی زمانلر واقع اولابیلیر . بوحال باشه کلمدکجه دماغ حافظه‌یی سربست براقایور ؛ احتیاج عمل یعنی معیشت حیاتنك مقتضالریله مقید بولندیرییور . بو سببدن یاشامق علاقه‌سیله چالیشیرکن شعور بالضروره دارالیور ؛ حافظه بوتون ماضیسیله چالیشمایه‌رق خاطره‌لردن حال واقتضالره کوره آنجق عمله مفید اولاجقلر تصرف اولونیور . ایشته دقتی معیشت حیاتنه کوره تثبیت وشعور ساحه‌سنی فائده علاقه‌سنه توفیقاً تحدید ایدن دماغك بووظائفیدرکه بزی شیمدی‌یه قادار کندیسیله بر حفظه عضوی کبی مشغول ایتمکه سبب اولمشدر . حافظه حقنده سویله‌دکلرم اطلاعاتده‌ده عینیله وارددر . أثرلرمده بوکا دائر وقتیله عرض ایتمش اولدیغم برچوق دلیللری بوراده تکراره زمین مساعد دکلدر . یالکز بونلرك الك مهملرندن برینی خاطرلاتمقله اکتفا ایده‌جکم : مراکز دماغیه‌یی مادی تنبیهلردن متولد مادی اهتزازلری شعورلی حالاته استحاله ایتدیرمکه مستعد عضولر کبی تلقی ایتدیکمز تقدیرده مسئله آیدینلانماز ، بالعکس هرشی هیچ آکلاشیلامایه‌جق درجه‌ده قارارتیلمش اولور . حالبوکه کرك مراکز دماغیه وکرك بونلره مربوط اولان حواس بالقوه موجود اطلاعاتمز عماننده‌ن یالکز انتخاب وظیفه‌سیله مکلف برر اصطفا آلتی کبی تلقی ایدلسه‌لر هرشی کسب توضح ایده‌جکدر . معلومدرکه (لایبنیچ) ك « موناد » لرندن

هر برنده شأنیتك مشعور وغیرمشعور بوتون صورتلرینی كورور، وبونلره شعورلر تسمیه ایدردی . بن بودرجه اوزاقلره كیتمیه‌جكم . تقدیرمه قالیرسه بزم بالقوه موجود اطلاعلرمز بالفعل موجود اطلاعلرمزدن چوق دها فضله‌در . ایشته حافظه و تفكرده اولدیغی كبی اطلاع ساحه‌سنده‌ده دماغمزك رولی: عملله علاقه‌سی اولمایان اطلاعلره شعوری قاپامقدر . كرك اعضای حواس وكرك مراكز دماغیه‌نك وظیفه‌لری خارجی تنبهلردن آنجق عمله مفید وعمله منقلب اولابیله‌جكلره یول ویرمكدن عبارتدر . اطلاعه خادم اعضای بدنیه‌نك اطلاع ساحه‌سنده‌كی خدمتلری رؤیتمزی منحصراً حالك عملی ایجابلرینه توجیه ایتمكدر . فائده‌سز ویا « رؤیاقبیلندن » خاطره‌لرحیاته دقتسز بولندیغمز بر آندن بالاستفاده شعوره قایدیلرمی نورمال شعورمز اطرافنده اكثرینله غیرمشعور بر هاله‌ٔ اطلاعات بولمیورمی‌یز ؟ حتی بو هاله ، شعوره كیرمكه فرصت گوزه‌تله‌ین بر حالده بولنمیورمی ؟ فضله اولارق بعض استثنائی حالاتده ویا بوكبی حاللره مستعد اولان بعض فردلرده رؤیائی خاطره‌لرك شعوره داخل اولوویردكلری كورولمیورمی ؟ آرتق بو نوع اطلاعلر واقع اولدقدن صوكره بونلرله مشغول اولمق قلاسیك روحیاتدن ماعدا « تحریات روحیه » نك‌ده وظیفه‌سی اولور .

برده اونوتمامالی كه مكان، واضح آیریلقلر یاراتان برشیدر . بدنلرمز مكانی اولمه‌لری دولاییسیله بربرلرندن تماماً آیریلمش بر حالده‌درلر . شعورلرمز دخی بدنلره مربوط اولدقجه یكدیكرلرندن مكانی فاصله‌لرله آیریلمش بر حالده بولونیورلر دیمكدر . یالكز شعورك بدنله تام بر موازات حالنده اولمایوب اوكا یالكز بر نقطه‌ده مربوط اولدیغی تصور ایدیله‌جك اولورسه دیكر شعورلرك متمادیاً حلوللرده بولنه‌بیله‌جكی پك‌قولای تخمین اولنه‌بیلیر . بونك ایچون مختلف شعورلر آره‌سنده هیچ خبریمز اولمادن هرزمان متقابل حلوللرك واقع اولمسی اصلا مستبعد دكلدر . شاید بو حلول متقابل موجودسه بوندن تولد ایده‌جك عملی محذورلره قارشی طبیعت بهمه حال تدبیرینی آلمش اولاجقدر . حتی چوق محتملدركه عضویتك بعض مقانیزمه‌لری اشبو حلوللری غیر مشعور ساحه‌یه آتمقله مكلف اولسونلر ؛ چونكه بوحلوللرك شعوره كیرمكده تماماً سربست قالمه‌لری علی‌العاده حیاتك ایشلرینی چوق كوچلشدیریر . بونكله برابر شو حلوللردن بعضلرینك توتون قاچاقچیلری كبی قولجولرك آللرندن قورتولارق شعور ساحه‌سنه كیرمه‌لری پك‌ملحوظدر . هله جمله‌ٔ عصبیه‌لرنده نهی وتوقیف مقانیزمه‌سی ضعیف اولانلرده ... « تحریات روحیه »

جمعيتنك مشغول اولاجغى موضوعلردن بريده بو قبيل انسانلردر . حتى اغلب احتمالدركه صادق رؤيالرله صادق وهملر Les hallucinations veridiques ومشاهده ايديلن « ديريلرك خياللرى » كبى حادثه‌لر بو كيملرده وياعرض ايتديكم صورتده تحدث ايتمكده‌درلر .

الحاصل عضويتى آشان وطاشان برشعورمز اولديغى فكرينه نه‌قادار چوق آليشيرسه‌ك روحك بدندن صكرده ياشايه بيله‌جكنى اوقادار طبيعى بولورز. فى‌الحقيقه ذهنى حادثه‌لرله دماغى حادثه‌لر آراسنده تام بر تطابق وعينيت موجودسه ، يعنى انسان شعورى دماغده محكوك اولانلردن عبارتسه شعور ايله بدنك مشترك بر قدره تابع اولاجغنى و عضويتك ئولديكى دقيقه‌ده شعورك‌ده ئولمش بولنه‌جغنى قبول ايتمكده هيچ تردد ايتمه‌يز . فقط روحى واقعه‌لر هيچ بر فلسفى سيستمه‌يه تابع بولنديرلميه‌رق مستقلاً تدقيق اولوندقلرى زمان ذهنى حياتك دماغى حياتدن چوق دها واسع اولديغى ، وروحك بدندن صوكرا ياشايه بيله‌جكى اوقادار احتمال دائره‌سنه كيرييوركه واقعه‌لرك بوشهادتى قارشيسنده اينانانلردن زياده انكار ايدنلرك مغلوب اولاجقلرى تظاهر ايدييور . باشقه بر يرده سويله‌ديكم كبى ئولومله برابر شعورك‌ده محو اولاجغنه اينانانلرك كوستردكلرى يكانه دليل بدنك انحلاليدر . حال بوكه شعورك همان تماميتنه معادل بر قسمنك بدندن مستقل بر حياته صاحب اولديغى تأييدايدن بر واقعه اولدقدن صكره انحلال دليلنك هيچ برقيمتى قالماز .

ايشته معلوم روحى واقعه‌لرك بى‌طرفانه برتدقيقى بنى خلاصةً عرض ايتديكم بو نتيجه‌لره واردپردى . بونك ايچون تجربيات روحيه‌نك چاليشمه‌سنه مساعد اولان ساحه‌نى پك كنيش وحدودسز كورويور ، وبوايكى علمك غائب ايتديكى زمانى چابوق تلافى ايده‌جكنى ظن ايدييورم . معلومدركه ديكر علملردن مثلا رياضيات دها اسكى يوناندن برى مدون بر حاله كلمكه باشلامشدر . فيزيك علمى (١٨) نجى عصردن اعتبارا موجوددر. حياتيات ده بوكا ياقين برباشده‌در ؛ حال بوكه روحيات دها دونك چوجوغيدر ؛ «تجربيات روحيه» ايسه بسبتون يكيدر .

شيمدى بوراده بلا اختيار خاطره بر سؤال كليور : عجبا تجربيات روحيه علمنك بو تأخرينه‌أسف اولونملیمى ؟ اعتراف ايده‌يم كه بودوشونجه بنم‌ده خاطرمه كلدى ، وكندى كنديمه قاچ دفعه صوردم: عجبا علوم حاضره رياضياتدن باشلايه‌رق ميخانيك، هيئت، فيزيك وكيميا استقامتلرينه توجه‌وبوتون جهدلرينى ماده‌يه تكثيف ايده‌جك يرده روح ملاحظه‌سنى تقدم ايتديره‌رك بالفرض (كه‌پله‌ر) ، (غاليله) ، (نيوتون) كبى اعاظم روحياتجى اولسه‌لردى .

نه اولاجقدی ؟ هیچ شبهه یوقکه بر روحیاتمز اولاجق ؛ فقط بونك نه چشید ، نه ماهیت ونه وسعتده برعلم اولاجغنه دائر بوکون بر فکرمز بولنامایه جقدی . نته کیم (غالیله) دن اول فیزیك علمنك نه اولا بیله جکنی کیم طاسارلایه بیلیردی ؟ محتملدرکه بو روحیات ، حال حاضر روحیاتنه نسبتله بوکونکی فیزیکك (آرسطو) فیزیکنه نسبتی کبی اولاجقدی . میخانیکی فکرلره تماماً یابانجی بر ذهنیتله باشلامش بولنه جق اولان بویله بر علم تحریات روحیه نك الیوم تدقیق ایتدیکی حادثه لری « قبل التجربه » بر کناره آته جق یرده بالعکس بونلرك اوزرینه دوشه جك و بالکه ده « تحریات روحیه » یی باشلیجه مشغله لری آراسنده بولوندیره جقدی . ماده دن باشلایان علم ، میخانیکك اساس پرنسیپلرینی بولدیسه روحدن باشلایان علم دخی روحی فعالیتك الك عمومی قانونلرینی کشف ایتدکدن صوکرا روحدن حیاته کچه رك حیاتیاتی تأسیس ایده جکدی . یالکز بو حیاتیات بوکونکی « فیزیقو - شیمیك » یعنی « حکمی - کیمیوی » حیاتیات اولمیوب بوندن بسبتون فرقلی « ویتالیست » بر حیاتیات اولاجق و بو حیاتیات ذی حیات مخلوقلرك محسوس سکللری آرقه سنده کی غیر مرئی درونی قوتی آرامغه کیده جکنه ، یعنی ذوی الحیاتك محسوس شکللریله اوغراشه جغنه حیاتك اوزینه ، روحه نفوذ ایده جك و بو محسوس شکللری مذکور درونی قوتك تظاهرلرندن عد ایده جکدی . نته کیم بوکون اشبو قوت اوزرینه تأثیر ایده مز بر حالده یز ؛ چونکه بوکونکی روح علممز هنوز چوجقلق چاغنده در . بو سببدن « فیزیقو - شیمیك » حیاتیاتی التزام ایدن عالملرك « ویتالیزم » ی قیصیر بر عقیدهٔ علمیه عد ایده رك مؤاخذه ایتمه لری حقسزدکلدر . زیرا ویتالیزم الیوم حقیقةً قیصیردر . یالکز بو قیصیرلق دائما بویله قالاجق دکلدر . بوکونکی علم ، ماده دن باشلایه جغنه روحدن باشلاسه یدی بو قیصیرلقده اولمایه جقدی . فضله اولارق بو طرزده انکشاف ایتمش ویتالیست بر حیاتیات اویله بر طبابت وجوده کتیره جکدی که بو طبابت حیاتی قوتك کفایتسزلکلرینه دوغرودن دوغرویه مؤثر اولاجق ، یعنی حال حاضر طبابتی کبی نتیجه لر وقشرلرله اوغراشه جغنه اصل سببه وخسته لقلرك تام اوزینه نفوذ ایده جکدی . بالخاصه تلقینله تداوی ، دها دوغروسی روحك روح اوزرینه تأثیرینه مستند مداوات خاطر وخیاله کلمیه جك شکللر ونسبتلر آلاجقدی . یالکز یوقاریدن آشاغی یه اینن بو طرزده بر علم اولا ، روحك ، بالآخره حیات وذی حیات ماده نك تظاهرلرندن کچدکدن صوکرا درجه درجه عاطل ماده یه قادار واصل اولاجق ، وایشته بورایه کلدیمی بردنبره حیرته دوشه رك بو عالمده

ناصيل حركت ايده‌جكنى شاشيره‌جقدى . چونكه بو يكى موضوعه روح ساحه‌سنده اعتياد ايتديكى اصوللرى تطبيقه صاواشه‌جق ، فقط بو اصوللر ماده‌نك فتحنده هيچ بر تأثير كوسترميه‌جكدى . نته‌كيم ماده‌دن باشلايه‌رق روحه واران بوكونكى علمده اعتياد ايديلديكى حساب ومساحه اصوللرينى روحه تطبيق ايتمكده دوام ايتدكجه عينى حاله دوشمه‌ديمى ؟ شيمدى ناصيل روحده دايانيلوب قاليلديسه اووقت‌ده ماده‌ده صاپلانيله‌جق وديار اسرار ماده عالمى اولاجقدى . بوملاحظه‌لريمى بر تمثيل ايله افاده ايده‌يم : فرض ايده‌لم كه آمريقا بزمله هيچ بر مناسبتده بولونمامغه قرار ويرمش مجهول بر ديار اولسون ، ينه فرض ايده‌لم كه آمريقا علمه ماده‌دن ، بز آوروپاليلرده روحدن باشلامش اولالم . كونك برنده ايرلاندا باليقچيلرى تا اوزاقلرده ، افقلرك براوجنده روزكارلره ميدان اوقويه‌رق اولانجه سرعتيله كيدن بر كمى‌يى ، هانى بزم واپور ديديكمز شيئى كورديلر . بالآخره مملكتلرينه دونن بو باليقچيلر بالطبع كوردكلرينى نقل ايده‌جكلر ؛ فقط بز اوروپاليلر بو شهادتلره اينانه‌جقميدق ؟

بكا اويله كليور كه اينانمايه‌جقدق ، حتى علمامز بو شهادتلرى علملرى نسبتنده اعتمادسزلقله قارشيلايه‌جقلر ، يعنى منحصراً روحى علملره اك چوق نفوذ ايتمش اولانلر اك شبهه‌ليلر بولونه‌جقدى . بو تقديرده ينه جمعيتكمز كبى بر جمعيت تشكيل ايتمك لازم كله‌جك ؛ شو فرقله كه بو جمعيتك آدى « تحريات روحيه جمعيتى » دكل‌ده « فيزيك تحريات جمعيتى » اولاجقدى . ايشته بو جمعيت ده سزك بوكونكى جمعيتكمزك ياپديغى كبى شاهدلرى ديكليه‌جك ، بونلر آراسنده مقايسه‌لر ياپه‌جق ، روايتلرك قونترول وتنقيدلريله اوغراشه‌جق ، ونهايت بخارلى كمى « تريئلر : Apparitions » ينك موثوقيتنى تأسيسه چاليشه‌جق ، فقط بوتون مساعيسنه رغماً تعقيب ايتديكى تاريخى وتنقيدى اصوللرده قالدقجه محيطنك عالملرينى بو مشاهده‌لرك امكان وصحتنه ايناندير‌ه‌مايه‌جقدر . بو جمعيت ايناندينى معجزه‌لى واپورلرى بالفعل ياپوب يوزدوره‌بيله‌جك بر حاله كلمه‌دن واپور شأنيتى بوديارك روحيات علماسى طرفندن طبيعتيله شبهه‌لى كوروله‌جك و بو شبهه‌نك اوكنه كچيله‌مه‌يه‌جكدر .

باقيكمز بنى آره‌صيره اكانديرن بو رؤيايى سزه‌ده آكلاتدم . بو اويله بر رؤيا كه كورديكم زمان چارچابوق اويانير و كندى كنديمه خايير ! ديرم ، ذكاى بشرك بويله بر يولدن كيتمه‌سى نه ممكن ، نه ده شايان آرزودر . ممكن دكل ، چونكه قرن حاضرك دها ايلك صباحنده رياضيه علمى موجودى . بناءً عليه ايچنده ياشاديغمز عالم حقنده تأمين اولونه‌بيله‌جك بوتون معلوماتى بالضروره بو علمدن استنباط صورتيله باشلامق ايجاب ايدييوردى .

صوکرا دمياطه برنجه كيدركن أوده‌كى بوغوردن اولنوردى. بونكله برابر فرض ايده‌لمكه بوممكن اولسون ؛ فقط روح علمى ايچون بيله ذكانك اولا كنديسيله مشغول اولماسى آرزو ايديله‌جك برشى دكلدر. شايد بوتون مساعيمز، بوتون استعداد ودهامز اول باول مادى علملره حصر ايدلمه‌يوب‌ده روحه توجه ايتسه‌يدى معرفت روح هيچ شبهه يوق چوق ايلريليه‌جكدى . يالكز بو كيديشله دهامز اويله بر شيدن محروم اوله‌جقدى‌كه بو محروميتك ضررينى قازانيله‌جق شيلر اصلا تلافى ايتميه‌جكدى . روح اولا ماده‌دن باشلاماسه‌يدى بشرك ذكاسى يقين ، صحت، قطعيت ودليل انديشه‌سيله امكان ووجوبى فرق ايتمك اعتيادلرندن محروم قالاجقدى. بواعتيادلرا كتسابى دكلدر، ذكانك طبيعى وصفلرندن ديرلرسه ايناننمه‌يكز . چونكه بشريتك بواعتيادلردن بى‌خبر اولارق كچيردیکى عصرلر آز دكلدر . علم بشر بيلدكارينى تخمينه ، أل يوردامنه بر اقايه‌رق يقين ، دليل وامكانه استناد ايتديركى آنجق يونان قديمك ياشاديغى عصرلرده وبشريتك بو كوچوجك كوشه‌سنده ادراك ايتمكه باشلادى . رياضيه ذهنيتى ، رياضيه اولچوسى اولماسه‌يدى علممز باشى بوزوقلقدن ، ضبط وربط ويقينى اصابتلردن ابدياً محروم قالاجقدى. بورادە دينه‌بيليركه عجبا رياضى ذهنيت برنتيجه‌مى ، يوقسه برسببمى‌در ؟ بونى بيلمم ؛ يالكز محقق اولان شوكه دليل و اثبات احتياجى آنجق رياضيه تربيه‌سيله ذكادن ذكايه كچمش وميخانيك واسطه‌سيله مادى حادثه‌لرده‌كى ساحه‌سنى توسيع ايتدكجه بشرك روحنده‌كى ساحه‌سنى كنيشله‌تمشدر . مادى علملره بورجلو اولديغمز رياضى تفكرك صفت كاشفه‌سى اولان جزم ويقين اعتيادى اولماسه‌يدى هيچ برشأنيتى، هيچ برحادثه‌يى صحتله تدقيق ايده‌مزدك . بونك ايچون رياضى تربيه آلمادن وماده ذهنيتله يوغورولمه‌دن دوغرودن دوغرويه روحدن باشلايان برعلم نه قدار ايلرله‌مش بولونورسه بولونسون دائما غيريقينى ومبهم قالاجقدى . بالكه‌ده هانكى شيلرك يالكز معقول و محتمل و هانكى شيلرك قطعى اولديغنى اصلا فرق ايده‌ميه‌جكدك . بو كون ايسه ماده‌يى تعميقمز سايه‌سنده بو تفريقى يابه‌بيليور وماده‌نك استلزام ايتديكى ذهنى اوصافه صاحب بولونيورز . بناءً عليه بوندن بويله روحى شأنيتلرك هرهانكى ساحه‌سنده وحتى الك آز مكشوف قطبلرنده بيله قورقمه‌دن ماجرالره آتيله‌بيليرز . آرتق احتياطلى بر جسارتله ايلرليه‌لم ؛ آياقلرمزه دولانه‌جق ، حركت وترقيلريمزى ازعاج ايده‌جك كوتو متافيزيكلرى بر طرفه براقه‌لم ، وامين اولالمكه روح علمى بوتون اميدلرمز فوقنده نتيجه‌لر ويرمكه‌مساعده‌در .

رؤيا [١]

« روحيات أنستيتو » سنك حضوركزده بحث ايدلمك اوزره بكا تكليف ايتديكى بو موضوع بر قسمى روحيات ، بر قسمى فيزيولوژى و حتى بر قسمى‌ده متافيزيكه عائد اولمق اوزره اوقادار معضل و منازع فيه مسئله‌لره تماس ايدييوركه بونلردن حقيله و اطرافيله بحث ايده‌بيلمك ايچون پك اوزون تفصيلاته كيريشمك لازمدر . فقط مع‌الاسف وقتمز داردر ؛ بو سببدن استطرد و تفرعاته كيرميه‌رك مسئله‌نك دوغرودن دوغرويه اوزينى قاورامغه چاليشه‌جغم .

ايشته سزه بر رؤيا : اوكمده بر چوق شيلرك رسم كچيد ياپدقلرينى كورويورم؛ يالكز بونلردن هيچ برى حقيقةً موجود دكل . بر يرلره كيدوب كليورم ؛ بر چوق ماجرالر كچيرييور كبى اوليورم؛ حال‌بوكه ياتاغمده‌يم؛ هم‌ده ميشيل ميشيل اويويورم. قونوشدوغمى، بكا جواب ويرلديكنى قولاغمله ايشيدييورم؛ لكن سويله‌ين بن دكلم ؛ او حالده بو سسلر بكا نره‌دن كليور ؛ اشخاص و اشيايى كوزومله كورور كبى واقع اولان بو اطلاعلر Perceptions نچين وناصيل اوليور ؟

اولا بونلره سببيت ويرن بر شى اولوب اولماديغنى آرايه‌لم ؛ و حواسمزه دقت ايده‌لم . اويانيقلقده اولديغى كبى اويقوده‌ده‌خى باصره ، سامعه ، لامسه والخ حواسمزك قاپيلرينى چالان مادهٔ محسوسه عجبا يوقميدر ؟

بونك ايچون كوزلرمزى قاپايارق بر تجربه‌سنى ياپه‌لم ، باقه‌لم نه اولاجق ؟ بر چوقلرى هيچ برشى اولميور ، ديه‌جكلر ؛ فقط بونلر دقتسزلردر . حقيقت حالده بر چوق شيلر كورويورز . اولا سيم سياه بر زمين ؛ صوكرا مختلف رنكلرده كاه طونوق ، كاه پارلاق بر طاقم لكه‌لر بليرييور . بونلر كوچولوب بويور ، شكل و رنك دكيشديرييور . كاه برلشوب ، كاه آيريليورلر . بو تحوللر ياواش ياواش و تدريجله اولديغى كبى بعضاً چوق سرعتله‌ده اولابيليور . شيمدى عجبا بو خيالات اويونلرى نره‌دن كليور ؟ فيزيولوژيستلر و روحياتجيلر كوزلرك قاپانمسيله عصب بصرينك تخرشندن متولد بو انطباعلره « رماد .

[١] بو قونفرانس ٢٦ مارت ١٩٠١ سنه‌سنده « روحيات انستيتوسى » نده ويرلمشدر .

مضى : « Spectre oculaire : طيف بصرى » ، « Poussière lumineuse » ويا « مضى احساسلر : Phosphènes » تسميه ايديورلر . حتى بعضى عالملر بو تظاهرلرك سببنى طبقهٔ شبكيه‌ده متمادى بر صورتده واقع اولان دوران دم تغيرلرنده بولورلر . فقط بوراده نه بو حادثه‌لرك ايضاحى ، نه‌ده كنديلرينه ويريله‌جك اسملر موضوع بحثدر . محقق اولان شو كه بو تظاهرلر هركسده اوليور ، وبر چوق رؤيالرك قاشنى بو لكه‌لر دوقيور .

دها اون سكزنجى عصرده فرانسز متبحرلرندن « آلفره‌د موری » و عينى دورده ماركى « d'Hervey de Saint-Denis » شكلدن شكله كيرن بو رنكلى لكه‌لرك اويونديغى زمان چوغالدقلرينه و بو صورتله رؤيامزى تركيب ايدن شيلرك حدودلرينى چيزديكنه دقت و اخطارده بولونمشلردى . يالكز بو مشاهده تام معناسيله روحياتجيلردن صادر اولماديغى ايچون چوق اعتماد ايديله‌مامشدى . « G. T. Ladd. » اسمنده آمريقالى بر فيلسوف‌ده بو خصوصده خيلى ممارسه‌يى مستلزم ، تطبيقى كوچ ، فقط دها قطعى بر اصول تصور ايده‌لى اپى زمان كچدى . بو اصوله كوره كرك رؤيت وكرك حافظه ساحه‌سندن قوپان رؤيالر اويانمه‌يى متعاقب كوزلر قاپالى براقيلمق صورتيله ياقالاناجق اولسه كوروله‌جكمش كه بونلرك موضوعلرينى تشكيل ايدن مضى احساسلرله بونلره قارينشان ضيادار لكه‌لر در . مثلا رؤياده غزته اوقويورسكز ؛ همان اويانيكز ، يالكز كوزلركزى آچمايكز ، كوره‌جكسكزكه رؤياده اوقوديغكز غزته يرينه يالكز بياض بر لكه ايله مبهم سياه چيزكيلر واردر . غزته اوقومق وهمى بر رؤيا ايسه بو چيزكيلر شأنيت ، يعنى عصب بصريكزك تخرشندن متولد مضى لكه‌لردر . بالفرض رؤياده بر دكيز اورته‌سنده‌سكز . بوتون افقلر بياض كوپوكلر و قرمز دالغه‌لرله سوسله‌نمش ؛ اويانيكز ، فقط كوزلركزى آچمايكز ، كوره‌جكسكزكه . دكيز ظن ايتديككز شى رماد مضى‌لرله پوللانمش صولوق و بويوك قرمز لكه‌لردر .

عجبا رؤيالرمز يالكز بو رماد مضيلرله‌مى حصول بوليور ؟ منبعى داخلى اولان بصرى احساسلرك‌ده رؤيالرده مدخلدار اولديغى واقعدر . معلومدركه كوزلرمزى نه قادار اى قاپايه‌مق قارا كلقله آيدينلغى آز چوق ينه تفريق ايده‌رز . بونك ايچون اويقوده ايكن اوطه‌مزه بر ايشيق صوقولسه ، خفيف اويقوده ايسه‌ك ، درحال بر يانغين رؤياسنك كوروله‌سى ممكندر . حتى دوقتور (تيسيه) بو زمينه‌كى تجربه‌لرندن ايكى مثال كوستريور :

« ب ... رؤياسنده اسكندريه تياتروسنك آتشلر ايچنده قالديغنى ، علولرك بوتون محله‌يى

آیدینلاتدیغنی ، صوکرا یانغینك بردنبره « قونسوللر » میدانینه کچدیکنی و بر علو پرده‌نك میدانی باشدن باشه صاردیغنی کورویور . بر آز صوکرا پارسده بولونیور و بوراده « سیرکی » نك آتشلر ایچنده یاندیغنی ، جمیع صحنه‌لر قارشیسنده قالدیغنی و الخ کورورکن بردنبره اویانیور ؛ برده نه کورسون : خسته باقیجی همشیره‌لردن بری قوغوشه کیرمش و فنارینك کسکین ضیاسنی یوزینه طوتمش ! – بر باشقه‌سیده اوله‌جه بولوندیغی بحریه عسکرلکنه تکرار کیردیکنی و کمیسیله طولون ، قریم و استانبوله اوغرادیغنی و عینی زمانده شمشکلرك چاقوب کوکلرك کورله‌دیکنی . . بر آز صوکرا بر محاربه‌یه شاهد اولدیغنی و طوپلرك آغزندن آتش فیشقیردیغنی کورویور . جان هولیله همان اویانیور . برده نه کورسون : ینه خسته باقیجی همشیره‌لردن بری النده‌کی فنارله یاتاغنه یاقلاشمش و فناری قاریولاسنه طوتمش . » ایشته بو ایکی رؤیا شدتلی و ناکهانی بر ضیانك دعوت ایده‌بیله‌جکی رؤیالرك مثالیدر .

برده آی ایشیغی کبی سوره‌کلی و طاتلی بر ضیانك تلقین ایده‌جکی رؤیالر وارکه بونلر اولکیلردن ایجه فرقلیدر . (قراوس) ك نقل ایتدیکنه کوره بر کیجه اویقوسندن اویاندیغی زمان قوللرینی حالا رؤیاسنده صاحب اولدیغی بر کنج قیزه اوزاتمش برحالده بولیور . برده‌نه‌کورسون : یوزینه آی ایشیغی وورمش وألّلری آیه اوزاتمش !... شیمدی برده بو ایشیغك کیرپیکلر آراسندن سوزولمك صورتیله یاپه‌جغی نوازشلری خاطرلارسه‌ق کنج قیز انطباعاتنك هانکی تأثیرله تلقین ایدلمش اولدیغنی آکلاشیله‌بیلیر .

بورایه قادار یالکز کوزك بعضی رؤیالره موضوع ویرمکده اوینادیغی روللری کوردك . حالبوکه قولاقلرك‌ده کندیلرینه مخصوص احساسات داخلیه‌لری واردر – اوغولتیلر ، چینلامه‌لر ، اوتمه‌لر کبی – که بو صدالر اویانیقکن فرق اولنمازلرسه‌ده اویقوده چوق کوزل ایشیدیلیرلر . فضله اولارق اویقویه دالمقله عالم خارجینك بوتون سسلرینه قارشی تماماً صاغیرلاشمش دکلز . مثلا موبیلیه چیتیردیلری ، بخره‌لردن عکس ایدن یاغمور شیپیرتیلری ، اوجاقلرده اوتن روزکار سسلری کبی نیچه صدالر واردرکه رؤیاده کاه بر مصاحبه ، کاه بر ولوله ، کاه بر قونسر آهنکنه منقلب اولورلر . بر کیجه (آلفره‌د موری) اویورکن باشی اوجنده بر مقاص شاقیرداتیلمش ، بو تأثیرله باقیکز ناصیل بر رؤیا کورویور : (١٨٤٨) سنه‌سنك حزیران وقایعنه شاهد اولیور ، و هر طرفدن کلیسالرك واویلا و استمداد چاغیریشلری ایشیتمکه باشلیور . بو و امثالی مثاللری

چوغالتمغه لزوم كورميورم . نتيجه شودركه چوق كره شكللرله رنكلر قادار صدالرده رؤيالرمزده مهم بر رول اويناپورلر. شو فرقله كه احساسات بصريه‌نك تأثيرى احساسات سمعيه‌يه غالب بولونيور ؛ حتى بعض دفعه‌لر يالكز كورديكمز حالده ايشيتديكمزى‌ده ظن ايدييورز . (ماقس سيمون) ك تجربه‌لرينه باقيليرسه اوزون اوزاديه قونوشديغمزى ظن ايتديكمز حالده اساساً كيمسه ايله قونوشيور دكلز . بو حاله قونوشمه دكل‌ده مخاطبه آرامزده دوغرودن دوغرويه واقع اولان بر مداولهٔ تفكر ، دها دوغروسى صامت بر محاوره دييه‌بيليرز . بو حال شاشيله‌جق بر حادثه كورونمكله برابر قولايلقله قابل ايضاحدر . رؤياده اولسه دخى برسسك ايشيديله‌سى ايچون هرحالده برسسك قولاغمزه كيرمه‌سى لازمدر . چونكه هيچدن آنجق هيچ چيقه‌بيلير ، رؤيا چيقماز. هرنه صورتله اولورسه اولسون برصدا وارد اولمادقجه رؤيانك سس اعمال ايتمه‌سى پك كوچدر .

رؤيالرده سامعه قادار لامسه‌نك‌ده تأثيرى واردر . مثلا اويقوده واقع هردرلو تماس وتضييقلرك شعوره كيرمه‌سنه برمانع يوقدر . هرحالده بررؤيا كوروركن تصادفاً واقع بر تماس ويا تضييق رؤيت ساحه‌سنده‌كى خياللرك شكل و معنالرينى آلت اوست ايده‌بيلير . بالفرض رؤياسنده سوقاقده كزديكنى كورن بر نائم وجودينه كوملكنك تماسنى حس ايتسه همان طون پاچه سوقاغه فيرلامش اولديغنه وكان كچنلرك كنديسنى سير ايتدكلرينه شاهد اولور . فقط حمد اولسون كه رؤياده‌كى سيرجيلرمز اوتانديريجى آداملر دكلدر .

ايشته هپمزك باشندن كچمش بر رؤيا دها : البته خاطرلارسكز ، بعض كيجه‌لر رؤياده ساعتلرجه اوچار ، يدى قات كوكلرى دولاشيرز . صيق صيق كورديكمز بو رؤيالرده احتمال كه كنديكزه : « اوچمغى نه‌قدر ايستيوردم. ايشته شيمدى اوچيورم . آرتق قاره طوپراقلره اسير اولميه‌جغم ؛ اوچمغى اوكرندم . اوخ ، باشقه‌لرينه‌ده اوكره‌ته‌جكم. » دييورزدر . فقط بو اثناده بر اويانوب‌ده كنديمزى يوقلاسه‌ق قارشيلاشه‌جغمز حقيقت غالبا شو طرزده برشيدر: برآز اول شويله بر اوزانه‌يم دييه ياتمشسكزدر. بو اثناده آرتق آياقلركزك يرده اولماديغنى‌ده بيليورسكز؛ ديركن خبريكز اولمادن دالديكز ، برشكرلمه كسديريورسكز. فقط اويومامق نيتيله ياتديغكز ايچون شعوركز اويوديغكزدن بى‌خبردر. يالكز ايچيكزدن آرتق طوپراقله تماسكز قالماديغنى تكرار ايدوب دوروپورسكزدر . ايشته اوچمق رؤيا كزى انكشاف ايتديرن بوقناعتدر. برآزدها دقت ايدرسه‌كز قوللركزى بر طرفه دايامش ، وجودكزى صاغه ويا صوله دوغرو آتيور ظننده‌سكز . حالبوكه

کندیکزی آندیغکزی ظن ایتدیککز طرف تام اوزرینه اویودیغکز طرفدر. بو اثناده اویانیکز، کوره‌جککزکه اوجیق ایچون صرف ایتدیککزی صاندیغکز جهد، قول ووجودکزك یاتاغه‌یاپدیغی تضییق احساسندن عبارتدر. حقیقی سببلر اویقوده دوشونیله‌مدیکنه وشعورده یالکز مبهم بر یورغونلق احساسی قالدیغنه کوره بو احساس آرتق پك اعلا اوچیق جهدینه حمل اولنه‌بیلیر. شیمدی بو جهد واهمه‌سنك آیاقلرکزك یرده بولنمادیغی قناعتیله‌ده برلشدیکنی دوشونورسه‌کز بالطبع کندیکزی اوچمغه جهد ایدن بر احساس ایچنده بولاجق وبوصورتله اوچدیغکزی ظن ایده‌جککز.

برده تضییق احساساتنك ساحهٔ رؤیته قادار چیقارق بورادهکی رماد مضیلردن ناصل استفاده ایتدکلرینی و بونلرك شکل و رنکلرینی ناصیل دکیشدیردکلرینی کورمك خیلی مراق ایدیله‌جك برشیدر. (ماقس سیمون) برکیجه رؤیاسنده غیر مساوی ایکی لیرا استیفی قارشیسنده بولنور، و بوتون قوتیله بونلری تساوی ایتدیرمکه چابالار، فقط بر درلو موفق اوله‌ماز. صیقینتیدن قان تر ایچنده قالیر، لکن نه یاپسه بوش. صیقینتی کیتدکجه آرتار؛ نهایت تحمل ایدیله‌میه‌جك بر حاله کلنجه زورندن اویانیر. برده نه کورسون: آیاقلرندن بری یورغانه طاقیله‌رق یوکسکده قالمش، دیکریده آلچاقده. دیمك که رؤیاده صرف ایدیلن بوتون امکلر ایکی باجاغی بر سویه‌یه کتیرمك ایچونمش!.. ایشته بوصیقینتی بیچاره‌یه مبهم بر مساواتسزلق احساسی ویرمش و بو مبهم دویغو شاید قاپانمش کوزلرده محسوس اولدیغنی سویله‌دیکمز بر قاچ صاری لکه ایله‌ده برلشمش ایسه ایشته سزه غیر مساوی ایکی آلتون استیفی وهمی ویره‌جك بر تماشا. آکلاشیلان اویقودهکی احساسات لمسیه‌ده بصریلشمك تمایلی وارکه رؤیالره بو شکلده داخل اولیور.

عضویتك داخلی هر نقطه‌سندن و بالخاصه احشادن کلن «لامسهٔ داخلیه» احساساتی هپسندن مهمدر. اویقو بو احساساتی غایت رقیق وحاد بر حاله کتیره‌بیلیر. واقعا احساسات داخلیه اویانیقکن‌ده موجوددر. یالکز بو اثناده ایشله مشغول اولدیغمز ایچون محسوس دکلردر. چونکه کوندوزلری بوتون دقتمز حیات خارجیه‌یه متوجهدر. حالبوکه اویقوده جان اومزده‌یز دیمکدر. حتی اولجه قوش بالازی، آنژین والخ خسته‌لقلری کچیرمش اولانلر بعضاً رؤیالرنده بوخسته‌لغه‌یکیدن طوتولدقلرینی‌وبوغازلرنده

ناخوش بر باطمه باشلادیغنی دویارلر ، واویاندقلری زمان : « آدام سنده رؤیا ایمش » دییوب آلدیرمازلر ؛ فقط چوق کچمه‌دن رؤیانك بر حقیقت اولدیغنی کورورلر . نیجه کیمسه‌لر یکی طوتولمش اولوب ده هنوز خبردار اولمادقلری صرعه، تهلکه‌لی قاب خسته‌لقلری وسائره‌یی رؤیالرنده کورمش وکله‌جك تهلکه‌یی اولدن دویمشلردر. فیلسوف (شوپنهاوه‌ر) رؤیا ، سمپاتی کبیر صدماتنك شعورده‌کی انعکاسلریدر ، دیمکله احساسات داخلیه‌نك رؤیالرده‌کی مهم تأثیرینی کشف ایتمش در . (شه‌رنه‌ر) کبی روحیاتجیلرده هرعضوده کندیلرینه مخصوص رؤیالر استجلاب ایده‌بیلمك قدرتی بولوندیغنی سویله‌مکله عینی حقیقتی سزمشلردر . الحاصل « Artigues » پایه‌سنده بر دوقتور رؤیالرك قیمت تشخیصیه‌سنه یعنی تشخیص امراضه نه‌صورتله مفید وخادم اولاجقلرینه دائرطبی أثرلر وجوده کتیرییور وحتی اخیراً (تیسیه) دخی هضم ، تنفس ودوران دم تشوشاتنك کندیلرینه مخصوص معین رؤیالرله نه صورتله آکلاشیلدیغنی کوستریبور .

خلاصه ایدییورم: طبیعی اویقولرده حواس خارجیه انطباعلره قارشی اصلا قاپامش دکلدر . یالکز شو فرقله که حواسك اویانیقکن حائز اولدقلری وضوح و یقین شعوری اویقو حالنده موجود وممکن دکلدر. بوکا مقابل اویانیقکن دویولامایان برچوق « نفسی » انطباعات اویقوده محسوسدرلر . چونکه اویانیقاق حیاتی اشتراکی ، اجتماعی ، آفاقی بر حیاتدر . اویقو حیاتی ایسه کندی حیاتمزك یعنی جان اومزك عالمیدر . خارجی شیلر بزی یالکز اویانیقکن مشغول ایدر ؛ اویقوده ایسه منحصراً کندیمزله مشغولز . بونکله برابر اویقوده اطلاعلرمز تماماً دارالمش دکلدر ، بالعکس بعض جهتلرده کنیشله‌مشدر . یالکز کنیشلمکدن قازانه‌مزه مقابل شدت ووضوحدن غائب ایتمشزدر . بونك ایچون اویانیقلقده‌کی واضح و یقینی اطلاعلرمزه مقابل اویقوده‌کیلر شایع و مبهم برحالده‌درلر. بوندن ماعدا فعلاً واقع اولان حقیقی احساساتدن اهمال ایتدیکمز رؤیالرده آز دکلدر .

عجبا بو اهمال ناصیل اولیور؟ اولا رؤیالره مالزمه‌لك ایدن احساساتك مبهم وغیر معین اولدقلرینی بیلمك لازمدر . بیلیورسکزکه کوزلرمزی قاپادیغمز زمن بر طاقم رنکلی لکه‌لر کورمکه باشلارز . بونلرك ظهور و تحولاتنه هرکس شاهد اولابیلیر . بالفرض کوزلرمی قاپادم‌ده بیاض زمین اوزرنده سیاه چیزکیلر کوردم، دییه‌لم. بو منظره رؤیاده یا

بر کیلیم، ویا بر سانتراج تختەسی، یا بر صحیفه یازی ویابونلره مماثل شیلره استحاله ایدەجکدر. شیمدی بو استحالەیی یاپدیران، یعنی مذکور مالزمەلره معین بر وجود وثابت برشکل ویرن کیمدر ؟ بکا قالیرسه « خاطرات »، یعنی حافظەدر دییەجکم .

رؤیا عمومیتله هیچ برشی یاراتماز ، بونی بیلملی . واقعا اویقوده سانح اولمش بدیعی، ادبی ، علمی مساعی‌یه عائد برچوق مثاللرك حکایه ایدلدیکنی بیلیورم . بونلرك هرکسجه معلوم اولانلرندن شیمدیلك یالکز بردانەسنی ذکر ایدەجکم . دییورلرکه اون سکزنجی عصرك موسیقیشناسلرندن (تارتینی) ربسته ایچون اولانجه غیرتنی صرف ایدییور . فقط عاصی الهام پریسی نەدنسه بردرلو کورونمیور . نهایت زواللی صنعتکار مفتور ومأیوس برکوشەیه بوزولوب اویویور ، رؤیاسنده شیطان کلیور ، کمانی آلیور وصنعتکارك بستەلەمك ایستەیوب ده بستەلیەمدیکی صوناتی اویله بر چالیورکه (تارتینی) سونجندن اویانەرق درحال نوط ایدییور ؛ وبستەنك آدینی «شیطانك صوناتی» قویییور . شیمدی بویله کوچوجك برحکایەدن قوجەمان بر حکم چیقارمق بیلمم قابلمیدر ؟ برده بستەکارك رؤیاسنده ایشیتدیکی صوناتی آزبرندن یازارکن اوکا هیچ برشی علاوه ایتمدیمی؟ کوردیکمز رؤیالری عینیله نقل ایتدیکمزه هپ امینمی‌یز ؟ رؤیانك اوتەبری آچیق واکسیکارینی مخیلەمزله قاپاتەمزمز مستبعد دکل، بالعکس پك محتملدر. بونك ایچون دها ایی تعمیق ایدلمش وبالخاصه موثوقیتی دها قطعیلشمش مشاهدەلر آرادم، ونتیجەده انکلیز رومانجیسی (ستیونسون) حقنده معلوم اولانندن دها مناسبنی بولامادم. بومحرر «درامله دائر برمبحث» نامندەکی شایان دقت تجربهٔ قلمیەسنده الك ابداعی حکایەلرینی رؤیاده ترکیب ویا تصور ایتدیکنی سویلیور . لاکن کتابی دقتله اوقورسەکز کوررسکزکه مؤلف حیاتنك بر قسمنده اویله روحی بر حاله اوغرامشکه بوانثالرده اویقودەمیدر ، یوقسه اویانیق‌میدر ، پك فرقنده اولمیورمش. روح یاراتمقله مشغول اولدیغی، یعنی براثرك ترکیب ویابر مسئله حلنك استلزام ایتدیکی جهد صرف ایدلدیکی زمان اویقو یوقدر ظن ایدەرم . اولسه بیله روحك چالیشان قسمی باشقه، رؤیا کورن قسمی باشقه اولەجقدر . چالیشان قسم تحت الشعورده اویله بر تحری تعقیب ایدرکه بو تحری رؤیایه اصلا دوقونماز ، وآنجق اویانیلدقدن صوکرا ظاهر اولور. رؤیایه کلنجه بو آنجق ماضینك بر بعث بعد الموتندن عبارتدر . یالکز بو ماضی خاطرلایوب طانیامایەجغمز برماضی‌ده اولابیلیر . مثلا ایکیز

رؤیالر اونوتولمش بعض تفرعات ماضی‌یی، نسیانه منقلب اولمش ظن اولنان خاطره‌لری‌ده احتوا ایده‌بیلیر. چونکه اونوتولمش صانیلان خاطره‌لرک کافه‌سی حقیقت حالده اونوتیلمش دکل، بلکه حافظه‌نك اعماقنده قالمشدر. برده رؤیاده کورولن شیلرك بر چوقلری اویانیقلقده‌کی دالغینلقلرده شعوره کچمیوب تحت‌الشعوره داخل اولمش برطاقم خاطره‌لر اولابیله‌جکی کبی حافظه طرفندن پراکنده خاطره قیرینتیلرندن یاپیله‌رق شعوره منسجم بر صورتده کوندرلمش‌ده اولابیلیرلر. کیم نه دیرسه دیسین عقل اویقوده‌ده محاکمه‌ده بردوامدر. بناءً علیه شعوره کلن بو خاطره قالابالیغندن برمعنا چیقارمق ایستر؛ معروض قالدیغی انسجامسزلغی ازاله ایچون‌ده دها برچوق خاطره‌لر دعوت ایدر. یالکز تداعیلرنده عملی ومنطقی بر انسجام تأمین ایده‌مز؛ چونکه روح اویقوده حاضر توترده دکلدر. بناءً علیه بو یکی تداعیلر ازدحام و انسجامسزلغی بسبتون آرتدیریر، وبوحال آردی آرقه‌سی کلمه‌ین برتسلسلله‌دوام ایدوب کیدر. الحاصل رؤیاده یاراتیجیلق یوقدر. اویقوده‌کی احساسات وانطباعاته برشکل وصورت ویرن وبونلردن مبهم‌اولانلرینی تفسیر وتعیین ایتمك ایسته‌ین خاطره‌لر، یعنی حافظه‌در.

اوت خاطره‌لردر! معلومدرکه اویانیقکن خاطره‌لر وقت وقت دقتمزی جلب ایدر، وشعوره بری کاوب دیکری کیدر. یالکز بوکاوب کیدن خاطره‌لرك کافه‌سی ایش وکوجه، احوال وایجاباته متعلق، وبونلره صیقی صیقی‌یه باغلیدرلر. مثلا شمدی رؤیادن بحث ایدرکن (مارکی ده‌روه‌ی) ك رؤیالر حقنده‌کی اثری همان خاطرمه کلیور. چونکه رؤیادن بحث ایدییور و « حیات أنستیتوسی »نده بولنیورم. کرك محیط و کرك مشغله‌م، حق‌بوتون کوروب سویله‌مك ایسته‌دکلرم حافظه‌نك فعالیتنی یالکز عمل و مقصد غایه‌سنه توجیه ایدییور. اویانیقکن خاطره کلن بوتون شیلر حالك ایجاباتیله علاقه‌دارکورونمه‌لر بیله بهمه‌حال برجهتدن بونلره مربوطدرلر. مسئله‌یی دها ایی آکلامق ایچون اولا حافظه‌نك حیوانلرده‌کی رولنه باقه‌لم. حیوان حافظه‌سنك وظیفه‌سی معروض قالینان احوال وایجاباته آیری آیری رهبرلکده بولنمقدر. حافظه‌نك عمومیتله وظیفه‌سی احوال حاضره‌یه مشابه احوال سابقه‌نك نه صورتله نتیجه‌لندکلرینی وبونلرك تولید ایتدکلری کوتولك و ایلکلری تخطر ایتدیرمك ونتیجه‌ده ایجاب ایدن خط حرکتی بولدیرمقدر. وظیفه اعتباریله انسان حافظه‌سنی حیوان حافظه‌سندن آییران جهت انسان حافظه‌سنك حالی وعملی ایشلره حیوان حافظه‌سی قدار اسیر اولمامه‌سیدر. مثلا برزمان معینده انسان حافظه‌سنك بوتون مشغولیتی نظر

مطالعه‌يه آلير وبومشغوليت ساحه‌سى براهرام ايله كوستريليرسه حال وعمل ايله مشغول اولان قسم اهرامك ذروه‌سنى تشكيل ايدركه حافظه‌نك بونقطه‌ده‌كى فعاليتى حال و عملك هردم متحول امور وخصوصاتنه تابعدر . فقط اهرامك قاعده‌سنه‌قادار اوزايان بر ساحهٔ فعاليتى‌دها واردركه حافظه بوراده حاله دكل استقباله، عمله دكل نظره متوجهدر. بونك ايچوندركه امورحاليه ايله مشغول وبونلرله برابر تظاهر ايدن خاطره‌لرك آرقه‌سنده، يعنى شعورله ضيادار صحنه‌نك آلتنده دها بيكلرجه خاطره‌لر واردر. بكا قاليرسه حيات ماضيمز بوراده الك اوفاق تفرعاتنه قادار محفوظدر . شعور ، ايلك يقظه‌سندن اعتباراً نه‌كوردى ، نه‌دوشوندى ، نه‌ايستديسه بونلرك هپسى اوراده‌در، وهيچ بريسى اونودلمش دكلدر ؛ يالكز بوخاطره‌لر تحت‌الشعورك قارا كلق دهليزلرنده‌غيرمرئى‌خيالتلرحالنده‌در. بونلر باكده ضيايه ، شعوره مجلوبدرلر . فقط بورايه كندى قوتلريله چيقمغه تشبث بيله ايتمزلر . چونكه بيليرلركه روح كنديلريله اودرجه علاقه‌دار دكلدر . تقدير ايدرسكزكه هرشيدن اول ياشامق ايچون لازم اولان حركت وخاطره‌لرى انتخاب ايتمكه مجبورز . بونلردن يوز چويروب‌ده‌تماماً اونلرله اوغراشه‌بيله‌جك برحالده دكلز . بالفرض امور حاليه ومستعجله‌دن تماماً ال چكه‌بيله‌جك برزمان كلمش اولسون ؛ اويله بر زمان‌كه بو اثناده حافظه‌نك بوتون فعاليتلرى يالكز بر نقطه‌يه تمركز ايتمش بولونسون ؛ تعبير ديكرله دنيا مشاغلندن أل چكمك ديمك اولان اويقويه دالمش بولنه‌م ، درحال عمق شعورده حركتسز دوران خاطره‌لر بوفرصتله قيميلدانه‌جق ودنيا ايشلرندن أل‌چكديكمى حس ايدر ايتمز پرجوش وخروش قيامه كله‌رك شعورك قاپولرينه دايانه‌جقلر و برمجوملهٔ ايچرى‌يه دولمق ايسته‌يه‌جكلردر. نه‌چاركه هپ بردن كيره‌مزلر ؛ چونكه پك‌قالاباليقدرلر . شعور ساحه‌سى ايسه خيلى داردر . شوحالده هپسى بردن كيره‌ميه‌جكلر . كيرنلر عجبا هانكيلرى اولاجق ؟ بونلرى كشف ايتمك كوچ دكلدر. معلومدركه اويانيقكن‌ده شعوره برچوق خاطره‌لر دولمق ايستر . فقط بونلردن آنجق شعورى حالاً علاقه‌دار ايدنلر سچيلير . اويقوده ايسه شعوره واصل‌اولان اطلاعلراولا واضح دكل، مبهمدرلر . چونكه واقع اولان انطباع و تنبيهلرى واضحاً تميز و تفريقه مدار اولاجق قادار جهد روحى ، يعنى دقت صرفندن عاجز بر حالده‌يز . فضله اولارق بونلره اعضاى داخليه‌دن كلن‌واويانيقكن محسوس‌اولمايان‌دهابرچوق احتساسات‌ده‌قاريشيور. شيمدى‌تحت‌الشعوردن شعوره كيرمك ايسته‌ين ازدحام خاطرات آره‌سندن مقصدلرينه موفق‌ولاجقلر، كوزلر

قاپاندیغی زمان عصب بصرینك تخرشندن متحصل رماد مضیلر وخارج وداخلدن ایشیدیلان سسلر والخذن ماعدا عضوی احساساتك حاصل ایتدیکی عمومی حالت تأثریه ایله امتزاج ایده بیله جك اولانلردر . شو حالده رؤیا اشبو مبهم احساسلرك کندیلریله امتزاج ایده بیلن خاطره لرله تلاقیسی آنندن اعتباراً باشلامشدر .

افلاطونك مفسر ومعقبی اولان فیلسوف (پلوتهن) ، « Ennéades » [١] نامنده کی اثرینك شاعرانه بر صحیفه سنده انسانلرك حیاته نه صورتله دوغدقلرینی ایضاح ایدرکن دیبورکه : « طبیعت ذوی الحیاتك یالکز طاسلاقلرینی چیزمش وصوکرا بونلری کندی قوتلرینه ترك ایله مشدر . روحلر ایسه « مثللر : Idées » [٢] عالمنده ساکن اولدقلرندن اجسامه مؤثر اولامادقلری کبی ذاتاً بونی دوشونمزلر بیله . بونلر زمانك فوقنده ومکانك خارجنده پرواز ایدرلر ؛ یالکز اجسام آراسنده شکللریله فلان ویا فلان روحلرك جاذبه لرینه دها یاقین اولانلر بولندیغی کبی روحلر آره سنده ده کندیلرینی شو ویا بوجسمده دها ایی ادراك ایده جك اولانلر واردر . طبیعتك ألندن تماماً معمر اولابیله جك کبی چیقه مش بولنان جسم ، کندیسنه مکمل بر حیات ویره بیله جك اولان روحه دوغرو بلا اختیار منجذب اولور . روح ده کندی آماله واسطه اولابیله جك برقابلیت امید ایتدیکی جسمك قوجاغنه مسحور ومجلوب برحالده دوشر . »

ایشته بن ده تحت الشعورده محبوس وپرامل دوران اوخیالات ـ خاطره لری مثللر عالمنده کی بوروحلره ، اویقوده دویولان مبهم احساساتی ده طبیعتك ألندن طاسلاق حالنده چیقدیغی سویله نیلن اجسامه بکزه تیورم . فی الواقع اویقوده کی احساسات صیجاق ، رنکلی ، مهتز وشویله بویله جانلی ایسه لرده هنوز ناتمام ومبهمدرلر . خاطره لر ایسه واضح ومعین اولمه لرینه مقابل جانسزدرلر . بالطبع اویقونك مبهم احساسلری مبهمیتلرینی ازاله ایله شکلسزلکدن قورتولمق ایستیه جکلردر . اویقونك شکلی فقطاینجی بوش خاطره لری ده شکلدن زیاده لبه محتاج اولدقلرندن بوجهتی مذکور مبهم احساسلرله تلافی ایده جکلردر . بوسببدن ایکی طرف بربرلرینی طبیعتیله جذب ایده رك تحت الشعورك خیالت ـ خاطره لریله

[١] ألتی دورت کتابدن تشکل ایدن بواثر برنوع فلسفی محیط المعارفدر . (پلوتهن) ك شاکردی (پورفیر) طرفندن جمع ایدلمشدر . مذهب فلسفیسی وحدت وجوده واصل اولمق غایه سیله افلاطون فلسفه سندن مشتق بر اقتطافیهٔ سریه : Eclectisme mystiqueدر .

[١] افلاطونك مشهور « مثللر نظریه سی » نی ایما ایدییورکه برنوع « متفکوره لر عالی » دیمکدر.

اویقونك مبهم احساساتی یکوجود اولاحقلر ونتیجه‌ده بر حیات مخصوص ایله یاشایه‌بیله‌جك یکی بر وارلق ، یعنی رؤیا حصوله کله‌جکدر .

دیمك‌که رؤیا لك حصولنده اسرارلی هیچ بر شی یوق . حقیقی حالده اطلاعمز ناصیل حصول بولیورسه رؤیالرده‌کی رؤیت واطلاعلرمزده علی التقریب بویله‌در . چونکه هر ایکیسنك میخانیکیت حصولی خطوط عمومیه‌سی اعتباریله یکدیکرینك عینیدر. مثلا کوزمز اوکنده بولنان برشیده کوردکلرمز وقولاغمزه عکس ایدن بر جمله‌ده ایشیتدکلرمزدن حافظه‌نك علاوه ایتدیکی شیلری آییره‌جق اولورسه‌ق بو علاوه‌لری خارجدن آلدیغمز انطباعلردن چوق دها فضله بولاجغز . مثلا غزته‌لری کوزدن کچیردیکمز ، بر کتابی قاریشدیردیغمز وقت هر حرفی حقیقةً کوروب اوقویورمی‌یز ظن ایدرسکز ؟ اکر بویله اولسه‌یدی کونده آنجق برقاچ صحیفه اوقویه‌بیلیردك . حقیقت شوکه بزنه هر کله‌یی ، حتی نه‌ده هر جمله‌یی اوقویورز ؛ اوقودیغمز آنجق بزه مابعدینی کشف ایتدیره‌جك بعض حرفلر وبعض فارق خطلردر . متباقیسنی کوره‌رك اوقودق ظن ایده‌رز ، فقط بو ظن بر وهمدن عبارتدر . بو حقیقت بر چوق لابوراتوار تجربه‌لریله‌ده بالفعل ثابت اولمشدر . بوراده یالکز (غولد شایده‌ر) و (موللەر) لك تجربه‌لرینی خاطرلاته‌جغم . معلومدرکه بوذوات لابوراتوارلرنده برطاقم مقوا پارچه‌لرینه ، بعض حرفلری دکیشدیرلمك وچیقاریلمق صورتیله « بورایه کیرمك صورت قطعیه‌ده ممنوعدر » « دردنجی طبعه مقدمه » والخ کبی هر کون تصادف ایدیلن جمله‌لری یازمشلر . صوکرا تجربه ایدیله‌جك بر آدام بولارق بونی لابوراتوارك قارا کلق اوطه‌سنه قویمشلر . بو آدام مقوا پارچه‌لرنده یازیلمش شیلردن هیچ بر معلوماتی یوق . بردنبره الکتریقلر آچیلیور . بو حرفلرك اوقونه‌بیلمه‌سنی تأمین ایده‌جك قادار ضیا دوام ایدیبور . بومدت تجربه ایله ، یعنی بر آدامك بش ویا اون حرفی قاچ ثانیه‌ده کوره‌بیله‌جکی اولجه تثبیت ایدلمك صورتیله تعیین ایدیلیور . فی الواقع آدام مقواده‌کی یازیلری اکثریاچابوجق اوقویویرییور . یالکز مطلوب اولان تجربه‌نك بوجهتی دکلدر ، بزجه ایسته‌نن شی هانکی حرفلری محقق اولارق کوردیکیدر . صورویورسکز : آلدیغکز جوابده مقواده موجود اولمایان واولجه چیقاریلمش بولنان حرفلریده کوردیکنی ادعا ایدیبور . دیمك‌که بوتون حرفلری کورمه‌مش ؛ آنجق کله باشلرندن بر قاچ حرف اوقویه‌رق جمله‌نك معناسنه انتقال ایتمشدر . چونکه بالفعل کوردیکی حرفلر اوکا هیچ خبری اولمادن چیقاریلمش حرفلریده تخطر ایتدیرمشدرکه بو وظیفه‌یی یاپان تحت الشعور حافظه‌نك

خاطره‌لری‌در . بونلر ذاتاً هر وقت قوه‌دن فعله چیقمغه بر وسیله آرییورلر. بالطبع بو راده اولدیغی کبی ایلك فرصتده شعوره چیقه‌جقلر، و بزه حقیقی بر اطلاع وهمی ویره‌جکلردر. کورولیورکه تجربه‌دن کچن بو آدام مقواده یازیلانلردن زیاده تحت‌الشعورینك خاطره‌لرینی اوقومشدر. الحاصل صوکی اوقومق دیدیکمز شیء منحصراً خارجی بر اطلاعك محصولی اولمایوب دها چوق اولجه کورولمش وحفظ ایدلمش خاطره‌لرك خارجی بر وسیله ایله بتکرار تخطر اولنمه‌لرندن عبارتدر. بناءً علیه اطلاعلرمز بالفعل اولمقدن زیاده بالقوه، یعنی مالحافظه‌در. تحت‌الشعورده‌کی خاطره‌لرك وضعیتلری کندیلرینی تماملایه‌جق خارجی وشأنی بر وسیله‌یه قارشی دائمی بر انتظار حالیدر. بو وسیله ظهور ایدنجه تماملانمق اوزره همان شعوره چیقمغه حاضردرلر.

خلاصه اویانیقلقده‌کی اطلاعلرمزله رؤیاده‌کی اطلاعلرمزك عملیه‌لری بر برلرینه مماثلدر. ایستر اویقوده ، ایستر اویانیق اوله‌لم ، اشیای خارجیه‌یی بالفعل آنجق قابا طاسلاق کورویورز . بو طاسلاقلری تماملایان حافظه‌ده‌کی غیرمشعور خاطره‌لردر . بونلر فی‌الحال واقع اولان بر اطلاع خارجی فرصتندن بالاستفاده تصورلر حالنده بولندقلری تحت‌الشعور محبسندن قورتولوب شعور آیدینلغنه چیقارلر . بناءً علیه بوتون حقیقی اطلاعلرمزده بهمه حال تحت‌الشعورك بر مداخله‌سی اولمشدر . یالکز بو مداخله‌لردن خبردار اولمایان شعور ، اطلاعی یالکز باشنه یاپدم وهمنده‌در . برده بو مداخله‌جی خاطره‌لرك استعداد وطرز حرکتلرینی اوکره‌نه‌لم . بو بابده سویلنه‌جك پك چوق شیلر واردر . حافظه‌نك دهالیزلرنده ساکن بولنان خاطره‌لر مسکین ولاقید اولمایوب دائما تتبك اوستنده‌درلر . مثلا ذهناً بر فکرله مشغول اولدیغمز بر زمانده ألمزده‌کی غزته‌یی آچه‌رق درحال دوشونمکده اولدیغمز شیئك ترئیسی‌نی کورورز ، بو مجربدر . حال بوکه کوردیکمزی ظن ایتدیکمز کلمه ویا جمله‌نك بسبتون باشقه وادیده بر معنایی تضمن ایتدیکنی بر آز صوکرا آکلارز . بزی بو وهمه دوشورن سبب دوشونجه‌مزله غزته‌ده کوزمزه چارپان کلمه‌لر آراسنده موجود بعض وجه مشارکتلر ویا مبهم بعض تماثلتلردر. دیمك اولیورکه بزی مشغول ایدن هر فکر تحت‌الشعورك عینی عائله‌دن اولان بوتون خیال و خاطره‌لرینی بهمه حال اویاندیرییور ؛ اودرجه‌ده‌که خارجده فعلاً کورولن شی نه درجه حقیقی بر شعور حس ایتدیرییورسه تحت‌الشعوردن متمم اولارق کلن خاطره‌لر دخی عینیله بالفعل مشاهده اولونیورلرمش شعورینی ویرییورلر .

ایشته کورویورسکزکه حقیقی، یعنی اویانیقلقده‌کی اطلاعك مقانیزمه‌سیله رؤیاده‌کی

اطلاعك مقانيزمه‌سى آراسنده برفرق يوق . چونكه هرايكى حالده‌ده اعضاى حواسه بالفعل واقع اولان انطباعات يانده برده بهمه حال بونلرك آراسنه صيقيشان وبوسايه‌ده حياته عودت ايده‌بيلمك ايچون حقيقى انطباعلرك حياتيتندن استفاده ايدن خاطره‌لر وار .

او حالده اويانيقلقده‌كى اطلاع حالمزله رؤيا كورمك آراسنده‌كى فرق نه‌در ؟ ديه‌جكسكز . بوكا جواب ويره‌بيلمك ايچون اولا اويومه‌نك نه اولديغنى بيلمليز . بوراده اويقونك غريزى: Physiologique شرطلريله اوغراشه‌جق دكلم . چونكه بومسئله فيزيولوژيستلره عائددر . نم بيلديكمه كوره بونلرده مسئله‌يى هنوز كسوب آته‌بيله‌جك برحالده دكلدرلر. بزم بيلمه‌مز لازم كان جهت اويقوحالت روحيه‌سيدر. هپ بيليورزكه ذهنى فعاليت اويقوده‌ده بردوامدر . حتى بوفعاليت ـ آشاغيده كوريله‌جكى اوزره ـ احساسات و خاطره‌لرمز اوزرنده بيله مؤثردر. ايستر اويانيق ، ايستر اويقوده بوله‌لم ، آلديغمز احساساتى بونلر طرفندن مستجلب خاطره‌لرله مزج ايتديكمزه نظراً هرايكى عمليه‌نك ميخانيكيتى يكديكرينك عينى كورونمكده‌در . بوكا رغماً بريسنده طبيعى اطلاعات حالنده بولنوركن ديكرنده رؤياده‌يز . اوحالده اويقو ايله اويانيقلق آراسنده‌كى روحى فرق نه‌در ؟ آكلاشيلان بوميخانيكيت هرايكى حالده عينى طرزده چاليشمامقده‌در. اوحالده اويقونك روحى صفت كاشفه‌سى نه ؟

بوراده نظرياته پك اوقادار كووه‌نميه‌لم. تعمم ايتمش برنظريه‌يه كوره اويومق، بهمه حال عالم خارجيدن تجردى استلزام ايدرمش! حال بوكه حواسمز اويقوده ايكن‌ده عالم‌خارجى‌يه قارشى قاپانمش دكلدر . حتى اكثر رؤيالرك مالزمه‌سى بو عالمدن آلينمقده‌در . ديكر بر نظريه‌يه كوره اويقو ، تفكرك وظائف عاليه‌سنه ويريلمش براستراحت اولديغندن بو اثناده محاكمه‌ملكه‌سى پايدوس ايدرمش! بكا قاليرسه بوادعاده‌دوغرو برشيئه بكزه‌ميور. واقعا رؤياده منطقه‌قارشى اكثريا لاقيد اوليورسه‌قده بوندن تماماً اقتدارسز اولديغمز آكلاشيلماسين. حتى ادعام خام كورونسه‌بيله جرأت ايده‌رك ديه‌جكم‌كه رؤياده‌كى آدامك قصورى محاكمه‌سزلكدن زياده لزومندن فضله منطقجى اولمه‌سنده‌در . رؤياده كورديكمز شيلره قارشى يالكزسيرجى قالسه‌يدق منطقسزلغه دوشمكدن قولاى قورتولوردق . حال بوكه بزعكسنى ياپيورز . رؤياده هرنه كوروورسه‌ك اولانجه قوتمزله بونلرى منطقيلشديرمكه صاواشيورز . بواثناده اولو اورته هجوم ايدن انسجامسز خاطره‌لردن بر وحدت و برمعنا چيقارمغه

اوغراشدقجه طبیعی وجهی برمنطق یرینه منطق قومدیغنه دوشیورز. یالکز بو حالده اویقوده دکل، بعضی خولیا و دالغینلق آنلرنده اویانیقکن ده واقع اولیور. دینه بیلیرکه روحک بوتون ملکه لری آره صیره کندی کندیلرینی تقلید ایله اکلنمکدن ذوق آلدقلرندن تفکر وظائف عالیه سنک کوشه سی یالکز اویقوده واقع اولمیور. الحاصل رؤیا حالنک صفت فارقه سی نه محاکمه ملکه سنک قالقماسنده، نه ده حواسک عالم خارجی یه قاپانمه سنده در. مسئله یی دها ایی قاورامق ایسترسه ک نظریه لری برطرفه براقوب تجربه نک کوستردیکی واقعه لره مراجعت ایده لم.

تجربه یی اولا کندی نفسمزده یاپه لم. رؤیاده کوردکلرمزی ینه رؤیاده تحلیل ایده میه جکمز معلوم اولدیغندن بونلری هیچ اولمازسه اویاندقدن صوکرا صره سیله وممکن اولدیغی قادار اکسیکسز خاطرلامغه چالیشه لم. فی الواقع بو ایشک ده قولای اولمادیغنی بیلیورم. یالکز دواملی ممارسه لر یاپیلیرسه باشاریلا بیله جکنه امینم. مساعده ایدرسه کز تحلیلنده موفق اولدیغمی ظن ایتدیکم بر رؤیامی نقل ایده یم.

برکیجه رؤیامده کرسی یه چیقمش، قالابالیق برجماعته نطق ایراد ایدییوردم. بردنبره سامعین صیره لرینک نهایتندن مبهم بر میریلتی چیقدی؛ وکیت کیده شدت پیدا ایده رک هاولامه وخیرلامه طرزنده قورقونچ بر ولوله اولدی. نهایت عینی کورولتو هرطرفده مطرد وزنلرده چینلایان: «هایدی طیشاری! قاپی طیشاری!» صیحه لرینه استحاله ایدنجه بردنبره اویاندم. مکر قومشونک باغچه سنده کوبکک بری آوازی چیقدیغی قادار «هاو، هاو» دیه باغیرییورمش. ایشته بوصدالر رؤیامده «قاپی طیشاری:» صیحه لرینه استحاله ایتمش. بوراده رؤیایی جان دامارندن یاقالامشدم. شیمدی اویانیق أنام رؤیاده کی أنامه دونه رک دییه بیلیرکه: «سنی جرم مشهود حالنده یاقالادم. آرتق یاقاکی براقام. باق کوبک هاولیورمش ده بکا نه ظن ایتدیردک. شیمدی سرپکی مطلقا سویلیه جک ونه یاپوب ده بکا او وهمی ویردیککی آکلاته جقسک». بونک اوزرینه رؤیالرمک أناسی آغزینی آچدی: «بکا باق؛ بن برشی یاپمیورم. ذاتاً بزی بربرمزدن آییران نقطه ده بوراده. سن برکوبکک هاولاماسنی ایشیتمک و بونک برکوبک اولدیغنی آکلایه بیلمک ایچون هیچ برشی یاپمادیغکی ظن ایدییورسک که بویوک برخطا... حال بوکه سن کرک ایشیتمک وکرک آکلامق ایچون پک مهم برجهد صرف ایدییورسک ده خبرک یوق. قولاغکه چالینان سسک کوبک هاولاماسی اولدیغنی آکلامه ک ایچون اولا بوتون

حافظه‌كله متراكم تجربه‌لركى طوپلامەلك وصوكراده بونلرى سريع وصيق بر تفتيشـدن كچيره‌رك ايچلرنده آنجق قولاغكه چارپان صدانك احساسنه بكزه‌يه‌جك وبونى الك اى تفسير وتوضيح ايده‌جك خاطره‌يى بولمه‌لك لازمدر. حافظه‌كى احساساتكه تطابق ايتديرمه‌دن اويانيقلق آناسنه بردرلو صاحب اولامازسك . حافظه‌كى احساساتكه تطابق ايتديره‌بيلمه‌لك ايسه آنجق دقتله، دها دوغروسى احساسات وحافظه‌كك برلكده توترليله ممكندر . تزى يچديكى بر البسه‌يى ناصيل پرووه ايله ، يعنى قماشى وجوده صيق صيقى‌يه ايكنه‌ليوب تطابق ايتديرمكله تماملپورسه اويانيقلق زماننده‌كى آنامزده احساسات ايله حافظه‌يى بوطرزده بربرلرينه تطابق ايتديرمكه مجبوردر . شو حالده يقظه حالى هيچ بر شى ياپمديغنى ظن ايتديكك زمانده ده بيله برايش حياتيدر. بوآناده هيچ بر دقيقه‌مز يوقدركه برطاقم شيلرى انتخاب وبرطاقملرينى ردايتمك مجبوريتنده بولنمايه‌لم. برشيئى اولديغى كبى، يعنى محتله كورديكك زمان هم احساسلرك، هم ده خاطره‌لرك آراسندن انجه ويقينى بردقتله انتخابلر ياپيورسك. مثلا احساساتكدن يالكز حالك احساساتنه تطابق ايده‌جكلرى سچيورسك . بلا انقطاع ياپيلان بوانتخاب ايله‌دائما تازه‌له‌نن بوانطباق، عقل سليم ديلن شيئك شرط اساسيسنى تشكيل ايديور. هوانك دائمى تضييق حس اولنماديغى كبى يقظه حالنده‌كى روحك متمادى بر انتخاب وانطباقدن عبارت اولان بودائمى توترى‌ده اويله‌جه حس ايدلميور . يالكز زمان كچدكچه بو فاصله‌سز توتر: Tension دن يورولمه‌مق قابل دكلدر . بونك ايچون عقل سليمله ياشامق چوق يوروجى بر حياتدر .

الحاصل شيمدى سويله‌ديكم كبى بنم سندن فرقم برشى ياپمامقلغمدر . سن هيچ دورمه‌دن جهد ايچنده ياشيورسك ؛ بن ساده‌جه جهددن اجتناب ايديورم . سن حياته باغلانيورسك؛ بن ايسه اوندن آيريلشم . بنم ايچون هرشى بردر، وهيچ برشيله علاقه‌دار دكلم . ذاتاً اويومق ديمك علاقه‌لردن كسيلمكدر [۱] . علاقه‌لردن نه‌درجه كسيلرسه‌لك اونسبتده اويورز . مثلا اولادينك باشى اوجنده اويويان بر آننه الك قورقونچ كوك

[۱] بو فكرم بالآخره عالملر آراسنده خيلى رواج بولدى و الهرله‌دى . نيته‌كيم اويقونك علاقه‌لردن كسيلمك اولديغى تلقيسى روحياتده‌ده قبول ايدلدى . نائم شعورينك حالت عموميه‌سى افاده ايدلك ايچون ، علاقه سزلانيش Désintéressement » كلمه‌سى ابداع اولوندى . حتى بوتنق اوزرينه جنوره‌نك مشهورروحياتجيسى (ئالاپارەد) : « اويقو، عضويتك بردافاعه‌سى، وبناءً عليه حقيق برسوق طبيعيدر » ديه‌رك اوزنه‌يه چوق شايان دقت برنظريه آتدى .

کورولتولرینی دویمادیغی حالده یاوروسنك اوفاجق بر ایکیلتیسندن اویانیر . بونك ایچون آنجق علاقه‌مزی کسدیکمز شیلره قارشی اویقوده‌یز .

« سن بکا رؤیاده ایکن نه‌یاپدیغمی صوردك . بن سکا سنك نه یاپدیغکی سویلیه‌جکم : سن اویانیقکن بنی ــ ماضینك هیئت عمومیه‌سنی احتوا ایدن بورؤیالر أناسنی ــ آلیور وقیص قیوراق یاقالایوب یالکنز حالك علاقه وعمللری ایچنده حبس ایدییورسك . ایشته نقطه ، طبیعی حیات روحیه ، مجادلهٔ حیات ، اراده دیدکلری شی بودر . بکا کلنجه ، بیلمم آرتق کندیمی ایضاحه حاجت قالدیمی : کندینی کندینه براقدیغك ، بوتون روحکی برنقطه‌یه طوپلامقدن واراده‌دن واز کچدیکك دقیقه‌دن اعتباراً طبیعی حالده‌کی کندینی بولمغه رؤیا دینیر . بوبابده مصراً ایضاحات ایستیورسه‌ك اویانیقلقده‌کی حالکی دقتله کوز اوکنه کتیر ؛ بوراده دائما ایسته‌ین وایسته‌دیکك شیئه‌خبرك اولمادن بوتون روحکی طوپلایان برحالده‌سك . بناءً علیه اویانیقلق ، دائما برشیلر ایسته‌مك وبوتون روحی بوایسته‌کلر اطرافنده طوپلامقسه اویقو بوجهدلری یاپه‌مامقدر . »

ایشته رؤیالر أناسنك سویلیه‌جکلری بونلر . براقیلسه بلکه دها پك چوق شیلر آکلانه‌جق . فقط آرتق بیتیرمك صیره‌سی کلدی . رؤیا ایله اویانیقلق حالت روحیه‌لری آراسنده‌کی فرقلری خلاصه ایده‌لم : هرایکی حالده‌ده عینی ملکه‌لر ایشلیور . یالکنز بوملکه‌لر اویانیقلقده کرکین بولنورکن اویقوده کوشیورلر . رؤیاده اکسیك اولان ساده‌جه جهددر . هله جهدی برنقطه‌یه طوپلامق رؤیاده اصلا واقع دکلدر . یوقسه دیکر بوتون خصوصات روحیه‌ده رؤیا ایله اویانیقلق هپ بردر . اطلاع ، ادراك ، تخطر ، محاکمه فعالیتلری رؤیاده تمامیله موجود وحتی فیاضدر بیله . یالکنز روحك فیض فعالیتی باشقه ، جهد باشقه‌در . جهد ، یقیناً انطباقی مستلزمدر .. رؤیامده‌کی کوپك هاولاماسنك روحمدن کچرکن « قاپی طیشاری ! » تکدیرینی حافظه‌مدن قاپوب شعوره قاچیره بیلمه‌سی آنجق بنم بو حرکته قارشی بر جهدده بولنه‌مامقلغمله ممکندر . کوپك هاولاماسنك دیکر بوتون خاطره‌لره ترجیحاً شعوره واصل اولا بیلمه‌سی وبوراده اولدیغی کبی تفسیر ایدیله بیلمه‌سی بهمه‌حال مثبت برجهدی مستلزمدر . حالبوکه رؤیاده بولنان بر آدامك بوکا طاقتی یوقدر . ایشته رؤیاده‌کیلر اویانیقلردن آنجق بو نقطه‌ده آیریلیرلر .

رؤياده‌كى جهدسزلكك علامتلرى مختصراً شو برقاچ نقطه‌ده طوپلانير : استقرارسزلق ، سرعت سير ، معنامز خاطره‌لرك ترجيح ايديلمشلرى .

رؤيالرده‌كى استقرارسزلغى آكلامق كوچ برشى دكلدر . معلومدركه اويانيقلقده‌كى طبيعى اطلاعات ، احساساتك كنديلرينه مطابق خاطره‌لره يقيناً انطباقى صورتيله واقع اولور . رؤياده بو انطباقى تأمين ايده‌جك جهد بولنماديغندن جدى انطباق يرينه برملعبه باش كوسترر . بوسببدن براحساس مناسبتلى مناسبتسز برچوق خاطره‌لرله برلشه‌بيلير . مثلا كوزه بياضلى ، يشيللى نقطه‌لر حالنده داخل اولاجق بر احساس رؤياده چيچكلى برچمنزارويا اوزرنده‌فيل‌ديشى بياض‌بيله‌لرى بولنان يشيل بربيلاردو ماصه‌سى خاطره‌سنده وياهيچ اوه‌ولمادق باشقه خاطره‌لرده تجسد ايده‌بيلير . چونكه‌بوتون خاطره‌لر آفاقيلشمكه نكهبان اولدقلرندن احساساتدن هرهانكى برى وسيله‌سيله احساساتك يرينه قائم اولمق طبيعى تمايلنده‌ در . بوتجسد بعضاً بربرى آرقه‌سندن اولور . مثلا بياضلى، يشيللى احساس چمن اولدقدن صوكرا بيلاردو وسائره‌يه‌ده استحاله ايدر . محتملدركه نائم بوعبثلكى بر محاكمه ايله قالديرمق ايسته‌سين فقط بوايشه يته‌جك قادار جهدى اولماديغى ايچون محاكمه دوام ايتدكجه عبثلك‌ده آرتار .

بعض رؤيالرك سرعتله سير ايتمه‌سى بكا عينى سببك برنتيجه‌سى كبى كليور . بعضاً برقاچ ثانيه ايچنده اويله‌رؤيالر كورولوركه بووقايع يقظه‌ده كچه‌بيلمك ايچون كونلر ايستر . مثلا(آلفره‌د مورى) نك قلاسيق‌اولمش بر رؤيا-نى بيليرسكز[١] : بوبابده‌كى مطالعه‌لر

[١] « Maury : Le sommeil et les rêves » نامنده‌كى أثرك (١٦١) نجى صحيفه‌سندن:
« اوطه‌مده ياتمشدم ؛ آننه‌م‌ده باشم اوجنده‌يدى . رؤيامده اختلال كبيرده‌كى (تەررور) دوريني كورويور ؛ قتل عام صحنه‌لرينه شاهد اوليور ؛ اختلال محكمه‌سنه كوتوروليور ، (روبسپيه‌ر) ، (مارا) وسائره‌يى كورويورم . بونلرله مناقشه‌يه طوتوشيور ؛ محاكمه اولنيور؛ ونهايت اعدامه محكوم ايديليورم . برآرابه ايچنده اختلال‌ميدانه كوتوروليورم؛ سياستكاهه چيقيورم ؛ جلاد بنى باغلييور ؛ كيوتينك ساطرى دوشيور ؛ باشم اوچيور ؛ كوده‌مك كله‌مدن آيريلديغنى حس ايدييورم . بوخلجانله‌قلبم كوت‌كوت ايده‌رك اويانيورم . نه كورسه‌م بكنيرسكز : قاريوله‌مك بردميرى كيوتينك ساطيرى كبى تام اكسه‌مك كوكنه دوشمش . بو سس اوزرينه آننه‌م اويانمش وبنى اوياندير‌ه‌جغى صيراده بن‌ده اويانمشم . ديمك‌كه بر ايكى ثانيه‌لك بر زمانده بن نه‌اوزون بر رؤيا كورمشم . »

نه اولورسه اولسون رؤیالرده‌کی بوسرعت سیر بجه اغلب احتمالدر . چونکه رؤیایه عائد أثرلرده بونك کبی دها برچوق مثاللر واردر. بکاقالیرسه ذهنمزده‌کی خیاللر : Images لك بوسرعتنده اسرارلی هیچ برشی یوقدر . دقت ایدیلیرسه کوریلورکه رؤیالرده‌کی خیاللر بالخاصه بصریدرلر . رؤیاده ایشیتدیکمزی ظن ایتدیکمز محاوره‌لر چوق کره اویاندقدن صوکرا تماملانمش وتوسیع اولنمشلردر . حتی بعضی رؤیالرده اصلا محاوره یاپیلمادیغی حالده کورولن خیاللره محاوره‌نك عمومی معناسنك ، تعبیردیکرله تفکرینك مترافق اولمه‌سی محتملدر . بصری خیاللرك ایسه نه‌قادار چوق اولورسه اولسونلر بر آنده ویا برقاچ ثانیه‌ظرفنده برپانوراما حالنده سیراولنمه‌لری ممکندر. بناءً علیه اویانیقلقده کونلر وهفته‌لر اشغال ایده‌جك وقایع رؤیاده پك آز برزمانده کچه‌بیلیر . اویانیقلقده هربصری احساس کندیسنی تفسیر واتمام ایده‌جك بصری خاطره‌لره انطباقه مجبور اولدیغندن کوندوزلری وقایعی طانیمق صورتیله ادراك بالطبع بو واقعه‌لرك امتدادلری نسبتنده بر زمان ایستر . حالبوکه رؤیاده بو انطباق مجبوریت وطاقتی اولمادیغندن خاطره‌لر ایسته‌دکلری سرعتله توارد ایتمکده مختاردرلر ؛ تعبیر دیکرله رؤیاده حافظه‌نك شئیتلره اویمق وبونلری تعقیب ایتمك احتیاجی یوقدر . بوسببدن حافظه‌نك خیاللری اویقوده الك سریع برسینه‌ما شریدی کبی باشی بوش ره‌سم کچید یاپه‌بیلیرلر . خیاللرده‌کی بوطاشقینلق و سرعت، روح ساحه‌سنده برقوت علامتی دکلدر. روحك قوتی احساسلرله خیاللرك، یعنی عالم خارجی ایله حافظه‌نك یکدیکرینه صحیح ویقینی برصورتده انطباقنده‌در . حافظه ، احساساتمزی تفسیر واتمام ایده‌جك درجه‌ده تونراتیمه‌دکجه ، یعنی حیاته‌دقت حصوله کلمه‌دکجه، دها دوغروسی رؤیادن چیقمه‌دقچه وقایع خارجیه‌نك سیری ایله حافظه آراسنده توازن اولماز . حافظه کریله‌لی ، دقت اویانمه‌لی ، رؤیادن چیقیلمه‌لی که ـ بونلرهپ عینی شیلردر ـ وقایع خارجیه ایله روحمز آراسنده عینی تقطیع وعینی وزن همضربان اولسون. برساعتك زنبرکی پکریجی دورت ساعتده برچوزولملك اوزره بررقاص ویادیشلی برچرخ ایله تقطیع وتنظیم ایدیلمه‌دکجه ناصیل همان برثانیه‌ده چوزولوویررسه حافظه‌ده عیناً بویله‌در . هیچ برایش ، هیچ بر انطباق ، هیچ بر دقت ایله مقید اولمایان سرآزاد برحافظه‌نك ایسته‌دیکی کبی آت قوشدورماسندن دها طبیعی نه اولابیلیر ؟

رؤیالرده ایضاح ایدلمه‌سی لازم اولان مهم برنقطه دها قالدی. اویقوده آلینان احساسات خارجیه‌یه قارشی توارد ایدن خیاللردن شو ویا بونك یرینه اونك بونك کسب رجحان

ایتمه‌سنك حكمتی عجبا نه‌در ؟ بكا قالیرسه رؤیانك فانته‌زیالری اویانیقلقده یاپدیغمز فانته‌زیا تخیللردن فضله قابل ایضاح دكلدرلر . بوراده یاپیله بیله‌جك شی اشبو فانته‌زیالرده‌كی اك بارز تمایلی قید واشارت ایتمكدر . طبیعی اویقوده رؤیالرمزه دولان خاطره‌لر چوق كره اویانیقكن پك سریع كچمش تفكرلرمزه ویا اوزرینه دقتمزی تثبیت ایتمه‌دن كوروب كچدیكمز شیلره عائددر . رؤیالرده كوندوزك مهم واقعه‌لرندن زیاده اهمیت ویرمه‌دیكمز قضا وظهوراتنك كورونمه‌لری محتملدر. بن بو خصوصده (Delage, W. Robert, Freud) لرله تماماً همفكرم [١] . باقیكز سزه بونی بر مثال ایله آكلاته‌یم!. مثلا سوقاقده ترامو‌ای بكلیورم : یایا قالدیرمنده بولوندیغم ایچون ترامو‌ایك جاربه‌سی تهلكه‌سی یوق فكریله مستریح دوروپورم . تام بو صیراده ترامو‌ایك اوفاق بر تماسی اولسه‌ده ذهنمدن محتمل بر تهلكه فكری كچسه ، یعنی قورقدیغمدن خبرم اولمایه‌رق سوق طبیعیمله شویله بر كری چكیلیویرسه‌م اوكیجه رؤیامه ترامو‌ایده چكنتمك كیره‌بیلیر . بر مثال دها : بالفرض كوندوزین امیدسز بر خسته‌یه باقیورم. بواثناده هیچ خبرم اولمادن ایچمه‌دن سریع بر امید كچسه اوكیجه رؤیامده خسته‌نك ایبلشدیكنی ویاخود افاقت بولمق اوزره اولدیغنی كورمم محتملدر. شوحالده رؤیاده كسب رجحان ایدن خاطره‌لر كوندوزلری اك آزدقت وعلاقه‌مزی جذب ایدنلر اولابیله‌جكدر. بونده‌ده حیرتی موجب اولاجق برشی یوق . چونكه رؤیا كورن أنا ، دالغین برأنا اولدیغی ایچون كندیسیله الكأبی هم آهنك بولنه‌جق خاطره‌لر بالطبع جهد نشانه‌سندن محروم دالغینلق خاطره‌لری اوله‌جقدر .

ایشته رؤیالرحقنده سزه عرض ایتمك ایسته‌دیكم مشاهده‌لر بوقادر. اعتراف ایده‌یم كه بونلر هنوز چوق ناقصدرلر . چونكه بوتون بومشاهده‌لر آنجق خفیف اویقولرمزده

---

[١] قونفرانسدن صوكرا انكشاف ایدن (فروید) ك رؤیالر حقنده‌كی مشهور نظریه‌سیله (پسیقوآنالیز) ك ترقیاتی نظر دقته آلینه‌مامشدر . بن بوقونفرانسی ویررکن (فروید) ك رؤیالر حقنده‌كی أثری چیقه‌شدیسه‌ده (پسیقوآنالیز) بوكونكی ترقیلرندن هنوز پك اوزاقدی . بوسببدن رؤیالرده غلبه ایدن خاطره وخیاللرده اویانیقكن تطمین ایدله‌مش ، آرزوسی ایچمزده قالمش حس وتمایللرمزك پك چوق اولدیغنی قید ایتمك لازمدر. [(فروید) نظریه‌سی حقنده (منیر مظهر) بكك « تدریسات مجموعه‌سی » نده كوزل برمقاله‌سی واردر . مجموعه‌نك نومروسی خاطرمده دكلدر . تقریباً بوندن ایكی سنه اولكی نسخه‌لرك برنده‌در .]

کورولن رؤیالره عائددر . حالبوکه درین اویقولرمزك رؤیالرینی هنوز بیلمیورز . بونلر بلکه‌ده باشقه ماهیتده‌درلر . بو رؤیالردن خاطرلایه بیلدکلرمز مع‌الأسف پك آزدر . نظری وبالنتیجه فرضی سببلره استناد ایده‌رك ایناتمق ایستیورم‌که درین اویقولرمزده‌کی رؤیالر ماضیمزك چوق دها کنیش و معضل برساحه‌سنی احتوا ایده‌جکدر . بورؤیالری تدقیق ایتمك یالکز غیر مشعور حافظه‌نك بنیه وافعوله‌سنی تدقیق دیمك اولمایه‌جق، بلکه صوك زمانلرده «تحریات روحیه» جمعیتلرینك اورته‌یه آتدقلری الك اسرارلی روحی حادثه‌لری‌تعمیقه خادم بولنه‌جقلردر. بن‌کندی حسابمه‌هنوز بووادیده دولاشامایه‌جقسه‌م‌ده انکلتره‌ده‌کی«تحریات روحیه‌جمعیتی »نك بوخصوصده یورولمازغیرتلوله طوپلادیغی‌مشاهده وواقعه‌لرك اهمیتنی تهالکله ذکر ایده‌بیلیرم. غیر مشعور حالات روحیه عالمنده کشفیاتده بولنمق،وروحك مخزنلرنده‌بوحادثه‌لره توافق‌ایده‌جك خصوصی‌اصوللرله‌چالیشمق‌اوکمزده‌کی عصرك روحیاتی ایچون‌باشلیجه وظیفه‌لردن‌اولاجقدر. الحاصل‌یکرمنجی‌عصرك غیرمشعور حادثات ساحه‌سنده‌کی روحیاتنك کچن عصرلرك فزیك وطبیعیات وادیسنده‌کی کشفیات مهمه‌سی نسبتنده کوزل کشفلره واصل اولاجغنه شبهه ایده‌میور وشیمدیلك صوك‌سوزمك هیچ اولمازسه بویله برآرزو، وبویله برتمنی ایله بیتمه‌سنی‌ایستیورم .

جهد ذهنی [۱]

بوراده تدقیقنی آرزو ایتدیکم مسئله معاصر روحیاتك وضع ایتدیکی طرزده بر دقت مسئله‌سی دکلدر. ماضی‌یی خاطرلامق، حالی تفسیر ایتمك، بر نطقی دیکله‌مك، باشقه‌لرینك فکرلرینی تعقیب ویا کندی تفکرلرمزی مراقبه ایتمك ایسته‌دیکمز، یعنی ذکامزی مفصل بر منظومهٔ تصوراتله مشغول ایتدیکمز زمانلرده روحمزی کرمك ویا کوشتمك کبی مختلف ایکی وضعیت آلمه‌نك ألمزده اولدیغنی هپ حس ایده‌رز .

روحك کرکینلکی جهد ایله‌توامدر؛ کوشه‌مه‌سی‌ده جهدسزلکله برابردر . ذهنك فعالیت و عکس العمللری بو ایکی حالده عجبا عینیمیدر ؟ تعبیر دیکرله بوتون قوتلری بر نقطه‌یه طوپلامش اولان بر جهد ذهنی حالیله کندینی براقمش و قوتلرینی داغیتمش بر ذهنك شکل و حرکت و فعالیتلری عینیمیدر؟ برده جهد ذهنی أثناسنده‌کی صور ذهنیه حرکتلری تعمیق ایدلسه یکی بر حقیقت روحیه ألده ایدیله‌مزمی ؟ سوزك قیصه‌سی : ذهنی مجهودك صفت کاشفه‌سی نه‌در ؟

مسئله نه صورتله حل ایدیلیرسه ایدیلسین معاصر روحیاتجیلرك وضع ایتدکلری دقت مسئله‌سنی اولدیغی کبی براقه‌جغم . چونکه بونلر بالخاصه حاسی دقت، یعنی بسیط بر اطلاعه معطوف دقتله اوغراشمقدن فضله بر شی یاپمش دکللردر . دقته مترافق اطلاعلرده دقتك کندینه مخصوص صفت کاشفه‌سی کوروله‌مز ؛ چونکه بوراده دقت واقع اولماسه‌ده اطلاعك محتویاتی همان همان عینیدر . شو حالده دقتك حقیقی صفت فارقه‌سنی بسیط اطلاعلردن زیاده باشقه یرلرده آرامق لازمدر . معلومدرکه دقت حادثه‌سنی تدقیق ایدن (ریبو) بو حادثه‌ده الك شایان اهمیت نقطه حادثات محرکه و بالخاصه توقیفی عمللر اولدیغنی سویله‌مکله دقتك اوزینی دکل تظاهرات جسمانیه‌دن عبارت اولان حادثات مترافقه‌سنی کوسترمشدر. دقت حقنده روحیاتك قلاسیك معلوماتی صیره‌سنه‌کچن بو ایضاح بزم ایچون کافی دکلدر . دقتك برده مفصل شکلی واردرکه بوراده قوای ذهنیه‌نك

[۱] بو تدقیق ایلك اول « Revue philosophiqne » ك ۱۹۰۲ کانون ثانی نسخه‌سنده انتشار ایتمشدر . فلسفه لسانمزك نوجوانلغنه وبالخاصه اصطلاحلرینك استقرارسزلغنه بناءً اشبو قونفرانسك بعض قسملرینی عیناً نقل ایده‌مه‌دم . مع مافیه فکر اساسیلردن همان هیچ برشی غائب اولمه‌مشدر . م ش

تمرکزی آرتدقجه جهد ذهنی ایله اولان تساندی‌ده آزنمقده‌در . ایشته اصل دقته شایان کوردیکمز بو نقطه‌در . تقدیر ایدرسکنزکه مشاغل ذهنیه‌نك بر قسمی اویله خفیف بر دقتله اولامایور ، بهمه‌حال دقتك معضل بر شکلی اولان جهدی استلزام ایدییور . مثلا یکی بر ماکنه ایجادی و حتی بر عددك جذر مربعنك آلینمه‌سی جهدسز اولامیور. شو حالده جهد ذهنینك تام معناسیله صفت کاشفه‌سنی آنجق بو قبیل دواملی و زورلی دقتلرده کوره‌بیله‌جکز . بونکله برابر الك بسیط دقتلرده بیله جهدك ایزلرینه تصادف اولنمق طبیعیدر ؛ چونکه هر ایکیسنده‌ده روحك تمرکز قوامی موجوددر .

مسئله‌نك صورت تدقیقمزی ساده‌لشدیرمك ایچون مشاغل ذهنیه‌نك الك قولایی اولان علی‌العاده تخطر جهد ذهنیسندن باشلایه‌رق الك کوچی بولنان ابداع فعالیتنده‌کی جهد ذهنی‌یه قادار چیقمق لازمدر . بونك ایچون اولا حافظه‌دن ، دها دوغروسی تخطر جهدندن باشلایه‌لم .

اولجه نشر ایتدیکم بر تدقیق تجربه‌سنده [۱] حافظه‌ده یکدیکرندن فرقلی بر صیره « شعور صفحه‌لری : Plans de conscience » تفریق ایدلمك لازم کلدیکنی کوسترمشدم. بو صفحه‌لر، هنوز تفرق ایتمش خیاللری احتوا ایتمه‌ین «خاطرهٔ صرفه: Souvenir pur»دن، یعنی الك نظری وقوه‌دن فعله چیقمه‌سی الك اوزاق حافظه‌مزدن باشلایه‌رق انطباقی فعالیتلرمزه و حال و عملك ایجاباتنه الك یاقین بولونان خاطره‌لرمزه قادار طبقه‌طبقه‌در. بزجه بر شیئك ارادی بر صورتده تخطر اولنه‌بیلمه‌سی ذهنك معین بر استقامتده بو شعور طبقه‌لرندن کچمه‌سنی مستلزمدر . اولاطوعی، یعنی کندیلکندن اولان تخطرله ارادی تخطرك فرقلرینی تدقیق ایده‌لم .

بر درسی أزبرله‌دیکمز ویا بر طاقم انطباعلرك خاطره‌مزده قالمه‌سنی ایسته‌دیکمز زمان یکانه غایه‌مز چوق کره یالکنز حفظ اولیور . حال بوکه حفظدن غایه تخطر دکلیدر ؟ ایشته اکثریا بوجهتی هیچ دوشونمیورز . آکلاشیلان تخطر میخانیکیتنه قارشی لاقیدز . یالکنز حفظ ایله علاقه‌دار اولوب تخطر میخانیکیتنی اهمال ایتدیکمز ایچوندرکه بلله‌دکلرمزی خاطرلامق ایسته‌دیکمز زمانلرده پك چوق صیقینتیلر چکیوروز. مثلا کاه میخانیکی ، کاه شعوری حافظه‌مزه مراجعت ایدییور ؛ بصری ، سمعی،

[۱] « ماده و حافظه » پاریس ، ۱۸۹٦ ، فصل ۲ ، بحث ۳ .

حركی خاطرەلرمزی یوقلیور ، وحتی خاطرلادیغمز زمانلرده بیله بو تخطری نەصورتله تأمین ایتدیکمزی فرق ایدەمیورز . عجبا بو تخطر یالکز میخانیکی بر صورتده کندی کندینه ایشلەین بر حافظەنك اوتومات یعنی ذات‌الحرکه بر محصولمی اولیور ، یوقسه شعورلی بر جهد ذهنینك‌ده بونده حصهٔ مساعیسی وارمیدر؟ بزجه هرایکیسنك‌ده حصەسی واردر . عجبا بونلردن هربرینك مساعیسی نرەده باشلایوب نرەده بیتیور ؟ بونلر اوقادار قاریشیق بر حالده چالیشیورلرکه بریسنك نرەده باشلایوب دیکرینك نرەده بیتدیکنی سویلایەمیەجکز . یالکز بعض استثنائی احوالده معضل بر درسی ایستەدیکمز زمان خاطرلایەبیلەجك بر صورتده أزبرلەدیکمز اولدیغی کبی بعضاًده ازبرلەنن درسك لحظەده خاطرلانمەسی یرینه تدریجاً و تأمل طریقیله احیاسنی ترجیح ایدییورز . ایشته ایکی نوع تخطرکه بری نه قادار میخانیکی ایسه دیکری او نسبتده شعوری . شیمدی دقت ایدەلم ، کورەجکزکه تخطر غایەلری باشقه باشقه اولان بو ایکی درسك ازبرلەنیشلریده براولمیور. بونلرك ازبرلەنیشلرنده صرف ایدیلن سعیلرك نوعی شخصنه منحصر خصوصیتلری بزه جهد ذهنینك ماهیت و شرائطنی افشا ایدەجکدر .

(روبەرت هودەن: Robert Houdin) ك «Confidences» [١] نامندەکی أثرنده بزی مشغول ایدن بومسئلەیه دائر چوق شایان دقت برتجربەوار . بوذات اوغلندەحدسی ولحظوی بر حافظه انکشاف ایتدیرمك ایچون شویله بر اصول قوللانیور : اولا دومینه طاشلرینی آلیور ، بونلرك ایچندن اوغلنه چهار یکلی طاشی کوستریور ، و نقطەلرینی صایمغه وقت بولامایەجق صورتده بر باقیشده قاوراتوب أزبرلەتیور، بالآخره عینی طرزده چهار سەلی بر ایکنجی طاش کوسترەرك ایلك درسه نهایت ویرییور . ایرتسی کون طاشلرك عددینی اوچه ، دردە چیقاریور وبویلەلکله هر کون بر پارچه دها ممارسه تأمین ایتدکدن صوکرا کونك برنده دومینانك اون ایکی طاشنی برباقیشده جمع وحفظ ایدەبیلەجك بر حاله کتیرییور . «بو نتیجەیی آلدقدن صوکرا دها کوچ بر ایشه قویولدق ، وبرآیدن فضله اوغراشدق . شویلەکه : «بیك بر جشید» و بوکا مماثل چوجق اویونجاقلری صاتان بر مغازەنك اوکندن کچیورز . اوغلم بونلره یالکز دقتلی بر نظر آتیور، صوکرا ایکیمزده جیبلرمزدن قلم و کاغدلرمزی چیقاروب هانکیمزك دهاچوق شی کوردیکمزی

[١] بو أثر (١٨٦١) ده پاریسده طبع اولنمشدر . برنجی جلدك برنجی فصلنده صحیفه (٨) و مابعدینه مراجعت .

قیدایدییورز... اوغلم اکثریاقرق مختلف شیئی برنظرده‌قاورایوب حفظ ایده‌بیلیوردی...»
بو ممارسه‌لرك غایه‌سی چوجغه قوجه بر تیاترو صالوننده بولنان بوتون تماشا گرلرك اوزرلرنده طاشیدقلری شیلری بر باقیشده قاوراتمقدی. فی‌الحقیقه چوجق بو حاله یاقین بر قابلیت قازانمشدی. حتی اودرجه‌ده‌که بر مدت صوکراهر هانکی برکتبخانه جامکاننه شویله برباقسه برچوق کتابلری‌اسملری‌ویرلریله‌سویلایه‌بیلیوردی. بو حافظه‌عادتا برفوطوغراف ماکنه‌سی اولمشکه قارشیسنده‌کنی بر باقیشده ضبط ایدییور، وصوکرا بوراده‌کی تفرعاتی سویله‌مك آرتق قولایلاشیوردی. شو حالده میخانیکی حافظه تربیه‌سنك جان داماری، دوشونمکه، تحلیل وتفریقه، تعداده میدان براقمادن حفظ ایتدیرمکدر. بوراده حاسی خیاللرك مجرد خیاللر طرفندن تفسیر اولنماسنه فرصت ویریلمیور وبوتون دقت، بصری خیاللر صفحه‌سنده دوردورولیور.

بو موفقیت عینی اصولله حرکی و سمعی حافظه‌لرده‌ده تأمین اولنه‌بیلیر. الحاصل میخانیکی تخطر مقانیزمه‌سنك اساسی حافظه‌نك مختلف صفحه‌لرنده‌کی خیال و خاطره‌لری بربرینه‌مداخله ایتدیرمه‌دن انکشاف ایتدیرمك، تعبیر دیگرله دقت وذکایی یالکز بر صفحهٔ شعورده دوردوره بیلمکدر.

شوحالده مفصل برخاطره‌نك سهولت تخطری بوتون تفرعاتنك برصفحهٔ شعورده بولنمه‌سنه‌وابسته‌در، تعبیردیگرله حفظ ایدیلن مفصل بر شیئك محتویاتی نه‌قدر چوق مقدارده برصفحهٔ شعورده بولنورسه بونلری تخطرده اونسبتده قولای اولور. بونی هر کس کندی نفسنده تجربه ایده‌بیلیر. مثلا مکتبلرده ازبرله‌دیگمز منظومه‌لردن عقلمزده عیناً قالانلری یالکز کوزومزویا قولاغمزله أزبرله‌یوب معناسیله‌اصلا مشغول اولمادقلرمزدر. خلاصه لحظوی ومیخانیکی اولارق تخطراولنه‌بیله‌جك خاطره‌لرعینی صفحهٔ شعورده‌بولنان خاطره‌لردر. تخطر بوطرزده اولمایوب‌ده برجهدایله مترافق اولدیغی‌زمانلر ذهن برصفحهٔ شعوردن دیگرینه کچیور دیمکدر.

شمدی بوطرزده میخانیکی دکل‌ده‌ارادی برصورتده تخطر ایتمك ایسته‌دیگمز شیلری ناصل أزبرله‌ملی؟ ینه کندی تجربه‌لرمزه مراجعت ایده‌لم. بالفرض أزبرله‌جك بر برمنظومه وار. بونی اولا دقتله اوقویورز، صوکرا احتوا ایتدیکی فکر ومعنالره کوره قطعه‌لره آییرییورز، وبوسایه‌ده هیئت عمومیه‌حقنده شه‌ماحالنده برنظر الده ایدییورز. بعده بوشه‌ماده‌کی الك‌جالب دقت افاده‌لری سچیورز. نهایت ایکنجی درجه‌ده فکرلری

فکر اساسی‌یه ، کلمات حاکمه‌یی تالی فکرلره ، بو کلمه‌لری‌ده ایکنجی درجه‌ده مهم کلمه‌لره ربط ایده‌رك برزنجیرله‌مه یاپیورز . نته‌کیم حفظ اصوللریله اوغراشانلردن بر ذاتك بو بابده‌کی مطالعه وتجربه‌لرینه باقیکز : « حفظ اصوللرنده اهایتك نشانه‌سی برنثر پارچه‌سنده آرقه‌سندن صحیفه‌لر سوروکله‌یه‌بیله‌جك الك بارز فکرلری ، قیصه جمله‌لری ، بسیط کلمه‌لری یقالامنی بیلمکدر » [١] . بر دیکری‌ده شوقاعده‌یی کوستریبور . « أزبرلنه‌جك شی قیصه واساسلی فورمولره ارجاع اولنمه‌لی .. هرفورمولده تلقینکار کلمه‌لر نوطایدیله‌لی ؛ صوکراده بوتون بوکلمه‌لر بربرلریله تداعی ایتدیریله‌رك منطق بر سلسله افکار وجوده کتیریله‌لی » [٢] . دیمك که‌بونوع حفظده خیاللر ، یعنی‌هر کلمه بر برینه میخانیکی برصورتده باغلانیلمیور ؛ بلکه ازبرلنه‌جك پارچه‌نك احتوا ایتدیکی بوتون فکر وخیاللر بسیط وغیرقابل تجزی‌نك برتصورده ، وبرنقطه‌ده تکثیف اولنیور. شمدی بونك تخطری ایجاب ایدنجه حافظه اهرامنك سمت رأسندن آشاغی دوغرو اینمك لازمدر . چونکه ایلك تخطرایدیله‌جك تصور ، بسیط ، عمومی وشه‌ما حالنده‌کی خیاللرك بولندیغی الك اوزاق والك یوکسك بر صفحهٔ شعورده‌در . بورادکی مجمل و بسیط تصور خاطرلاندقدن صکرادرکه احساسلره دوغرو طبقه طبقه اینیله‌جك وآنجق بوسایه‌ده مذکور تصورك احتوا ایتدیکی تالی خیاللر وبونلرك ترجمانی اولان جمله‌وکلمه‌لر تخطر اولنه‌بیله‌جکدر. بوطرزده بر تخطرك اوبله‌قولای اولمایه‌جغی وبهمه‌حال جهدی استلزام ایده‌جکی میدانده‌در .

بواصولله یاپیلان حفظلرده تخطر کوچ وآغیر اولورسه‌ده حفظ دها چابوق تأمین ایدیلیر . « حافظه‌نك تکملی حفظ قابلیتنك تزایدندن زیاده حفظ اولنه‌جق فکرلرك انقسام ، انسجام و ارتباطلرنده تأمین اولنه‌جق مهارته باغلیدر» سوزی زبانزد اولمشدر . (ویلیام جه‌یمس) ك ذکرایتدیکی برخطیب مثالی معلومکزدر : بوذات خطبه‌سنی أزبرله‌مك ایچون اولا اوچ دردکون اوغراشمش ، بومدت یاواش‌یاواش ایکی ویره ایتمش ، نهایت دقتلی وتحلیلی بر اوقویوش کافی کلمکه باشلامش .[٣] بو موفقیت خطیبك خطبه‌سنده‌کی بوتون فکرلری ، بوتون خیاللری ، بوتون کلمه‌لری برنقطه‌ده تمرکز ایتدیره بیلمك قابلیتنك آرتمه‌سندن باشقه برشی دکلدر. أزبرلنه‌جك شیئك آنافکرینی بولدقدن صکره یاوروتر اونك ایچنده دیمکدر .

[١] Andibert : Traité de mnémotechnie générale . Paris 1840 p. 173

[٢] André : Mnémotechnie rationnelle. Anger 1894

[٣] W. james: Principles of psychology . vol . I. . p. 667 (not)

یالکز بو آنا فکر کیمدر ؟ بونی بالآخره ایضاح ایده‌جکز . شمدیلك بو بسیط خیالی دیکرلرندن تفریق ایتدیره‌جك براسم لازم. اسکی یونانجه‌یه مراجعتله بوکا « دینامیك شه‌ما Schêma dynamiqne » دیه‌جکم . بواویله برصورت ذهنیه‌درکه برچوق خیاللری بالفعل محتوی اولمقدن زیاده بونلرك یکیدن انشاسی ایچون ایجاب ایدن جهدلرك وجهه‌لرینی متضمندر . دینامیك شه‌ما برچوق فکری خیاللرك فقیرلشدیرلمش بر زبده‌سی‌ده دکلدر. چونکه بوحالده برزبده برچوق احوالده اساسی وتمامیتی اعاده ایده‌مز . دینامیك شه‌ما برچوق فکر وخیاللرك ساده‌جه برتصور مجردی‌ده دکلدر . الحاصل تعریفی مشکل اولان بوکلمه‌نك دلالت ایتدیکی معنایی افاده ایده‌مه‌سه‌کده کندیمزده حس ایده‌بیلیرز . بونك ماهیتنی آکلامه‌نك یکانه چاره‌سی مختلف نوعده‌کی حافظه‌لری ، بالخاصه تکنیق ، یاخود مسلکی حافظه‌لری مقایسه ایتملیدر . بوراده تفصیلاته کیره‌میه‌جکز . یالکز صوك سنه‌لرده دقت ونفوذ نظرله تدقیق اولنان سطرانج اویونجیلرینك حافظه‌لری حقنده بر قاچ سوز سویلیه‌جکم . معلومدرکه بعض اویونجیلر هیچ سطرانج تخته‌سنه باقه‌دن حافظه ایله اوینامقده‌درلر . [١] بونلر رقیبلرینك سوردیکی طاش کندیلرینه خبر ویریلنجه بالمقابله کندی طاشلرینی سورویور ونره‌یه سوردکلرینی سویلیورلر. بوصورتله « کورلر کبی » اوینایه‌رق هرطاش سورولوشده سطرانج تخته‌سنك آلدیغی بتون وضعیتلری ذهنلریله تعقیب ایدییور ونهایت پك ماهراویونجیلره طاش بیله چیقارییورلر. (ته‌ن)، « ذکا : L'intelligence » نامنده‌کی اثرنده دوستلرندن برینك روایتیله مطلع اولدیغی بوقابلیتی تحلیل ایدرکن کیفیتك سرینی منحصراً بصری برحافظه‌ده بولیور. سوزده بواویونجیلر سطرانجك تقسیماتیله طاشلرینی، حافظهٔ بصریه‌لری اعانه‌سیله باطنی بر آینه‌ده کورورلرکبی مکملاً تعقیب ایدییورلرمش .

حال بوکه تجربی روحیاتجی (بینه) بوقبیل اویونجیلرده یاپدیغی برآنکتدن شو واضح نتیجه‌یی چیقارییور : سطرانج تخته‌سیله طاشلرك اویونجی حافظه‌سنده « بر آینه‌یه عکس ایدر کبی » انعکاس ایتمه‌سی ذهابی یا کلشدر. حقیقت حال شوکه بوقبیل اویونجیلر هرطاش سوروشده سطرانجك وضعیتنی جهد صرفیله یکیدن انشا وتصور ایدییور . عجبا بوجهد نه ؟ وحافظه‌ده بالفعل موجود اولان عناصری نه‌لر؟ ایشته (بینه) نك آنکتنی اصل بو نقطه‌ده بکله‌نیلمه‌دك نتیجه‌لر ویرییور . ازجمله آنکته جواب ویرن اویونجیلر کافةً شو نقطه‌ده متفق بولنیورلر : سطرانج طاشلرینك وضعیتی حافظهٔ بصریه‌لریله تخطر ایتمك کندیلری

---
(1)Binet.psyebelogie des grands calculateurs et joueurs d'échec . paris . 1894

ایچون فائده‌لی اولمقدن زیاده مضر اولیورمش. هر طاشدن حفظ و تخطر ایتدکاری جهت بونلرك وضع خارجیلری اولمایوب قیمت، قدرت، هدف و وظیفه‌لرندن عبارتمش. مثلا (فرز:fou) تسمیه ایدیلن طاش، تخته‌دن معمول غریب برشکل حالنده دکل آنجق «مائل برقوت» مفهومی اولارق تصور ایدیلیور. قوله: «خط مستقیم استقامتنده یوروین» برقدرت. سواری: «اوچ پیاده‌یه بدل وتماماً کندینه مخصوص بر قانونله حرکت ایدن برطاش» اولیور... والخ. اویونی طرز تعقیبلرینه کلنجه بوعادتا برمحاربه تصوری اولیورمش. مثلا متفق ومخاصم قوتلر آره‌سنده‌کی مناسبتلرك تصوری واسطه‌سیله قوتلر ایجاد وتصرف ایدیلیورمش. بونلر اویونه باشلادقلری دقیقه‌دن تانهایتنه قدر اویونك تاریخچی، یعنی هر طاشی سورمکه سوق ایدن وقایع سابقه‌یی ذهناً یکی باشدن احمال واحیا ایدییورلر. بوصورتله اویله بر کلك تصوری تأمین ایدیلیورکه بوتصور اونلره هرهانکی بر زمانده اجزاوعناصری ترقی ایتدیرییور. کورولیورکه بو نوع حافظه و تخطرده‌ده مجرد و بسیط تك بر شه‌ما وار. بو شه‌ماده اویونك بوتون عناصری بالقوه مندمج. دلیلی‌ده سطرانجك هر صفحه‌سنك بو اویونجیلره بر سیمای مخصوصله کورونمه‌سی» یعنی نوعی شخصنه منحصر برانطباع القا ایتمه‌سیدر. اویونجیلردن بری: «موسیقیشناس» قولاغنه کلن سسلر آره‌سنده آقوردی نصل یاقالارسه بنده سطرانجده‌کی هرصفحه‌نك سیمای مخصوصنی اویله قاورارم» دییور. اویونك مختلف پارتیلرینی بر برینه قاریشدیرمه‌دن حفظ ایتدیرن بونلرده‌کی سیمای مخصوصلردر. ایشته بوراده‌ده کلك تمثیلی اولان برشه‌ما کورولیور. بو شه‌ماده اویونك بوتون ماضیسی مندمج اولدیغی کبی استقبالده‌کی تحقق وجهه‌لری‌ده بالقوه موجود بولونیور.

شمدی بسیط برخاطره‌یی بالاراده کوجلکله خاطرلادیغمز زمانلرده صرف ایتدیکمز جهدی بر تحلیل ایده‌لم. بوراده مبدأ حرکت اویله بر صورت ذهنیه‌درکه بونده آرادیغمز خاطره‌نك بتون عناصرینك بربری ایچنده مندمج بولندیغی عادتا محسوسدر. مثلا بر احبابکمزك اسمنی خاطرلامق ایستیور، فقط بر درلو بولامیورسکز. بالفرض بواسم غریب برآد. بوراده تخطرکزك مبدأ حرکتی اواسمك سزده براقدیغی غریب انطباعات و تحسساتدرکه آرادیغکز کله‌یی بولدیره‌جق جهدلرك بوتون وجهه‌لری ایشته بو یکباره، بسیط وعینی زمانده بالقوه معضل انطباع وتحسسلرکزده‌در. بومبهم خاطرهٔ حسیه حافظه‌کزك صرف ایده‌جکی تخطر جهدلرنده سزه بر موسیقیشناسك قولاغی کبی رهبرلك ایده‌جك، و نهایت کندیسیله تماماً هم آهنك اولاجق عناصر ذهنیه‌یی بولدوره‌جق

استقامتلره کوتوره جکدر . اسمنی عیناً خاطرلایه ماسه کزده محتملدرکه کندیسنی ایلك دفعه نره ده کوروب کیملر واسطه سیله طانیدیغکزی خاطرلایه جقسکز .

جهد حافظه نك بو مثاللرده کی اساسلی وظیفه سی بسیط اولمقدن زیاده کثیف بر حالده بولنان شعوری عناصر مادیه وتصوریه سنه دوغرو انکشاف ایتدیرمکدر . حال بوکه جهدمز تخطرلرده ذهن دائما بر صفحهٔ شعورده ، یعنی حافظه نك یالکز بر طبقه سنده جولان ایدر. حافظه نك طبقه لرنده دولاشمق، بربرندن دیکرینه کچمك یالکز جهدله اولان ارادی تخطرلرده واقعدر. بالاراده تخطرده ذهن صانکه بردنبره حافظه نك اك اوست قاتنه، اك مجرد صفحه سنه، و مشخصاتك معین صور ذهنیه سنی احتوا ایدن خاطره لر صفحه سنه چیقیور؛ نه دن صوکرا جهد صرف ایده ایده اینیور، و بو صورتله محسوساته یاقلاشه رق ایچریدن طیشاری یه واقع بر اطلاعه منتهی اولیور. الحاصل ذهن ، غیر ارادی ، میخانیکی وطوعی تخطرلرده افقی، سطحی بر حرکت وفعالیتده بولنیورسه ارادی تخطرلرده یوقاریدن آشاغی یه اینمك صورتیله عمودی بر حرکت تعقیب ایدییور. میخانیکی تخطرك جولان ایتدیکی حافظه صفحهٔ سنده کی خیاللر مختلف شیلری تمثیل ایتمکله برابر هپسی عینی جنسدندرلر. اینیش کسب سرعت ایتدکجه شعورده مجرداتدن واضح و مهیکل صور ذهنیه یه دوغرو برچوق شعور صفحه لرینی قطع ایدرکه بریسنده سطحی وامتدادی ، دیکرنده ایسه عمقی وشدید بر عملیهٔ ذهنیه ده بولندیغی عادتا محسوسدر .

یالکز بو عملیه لرك باشلی باشلرینه وحال صرفده واقع اولمه لری آندردر. تخطرلرك اکثریسنده بر طرفدن شعورك خیاله دوغرو بر اینیشنه ، دیکر طرفدن ده بو خیاللر آراسنده جولاننه تصادف اولنور . دها دوغروسی هر تخطرده جهد ایله اوتوماتیزم (ذات الحرکت) برلکده چالیشیر. بالفرض وقتیله یاپمش اولدیغم اوزون بر سیاحتی خاطرلامق ایستیورم وهلهٔ اولیده بر چوق ماجرالر ، خاطره لر میخانیکی بر ترتیبده شعوره دولیور . فقط بن بو طرزده تخطر یرینه سیاحتمك فلان ویا فلان دورلرینی تخطر ایتمك ایسته سه م بو دورلردن هر برینی اولا خصوصی بر تأثر حالنده دویاجغم که اشبو تأثرلر شعورده دیدیکم شیلردر . هر دوری تفرعاتیله یعنی واضح خاطره لریله تخطر ایتمك ایچون اولا بو شعوردن حرکتله حافظه مك بوتون طبقه لرنده جولان ایده جکم؛ بو اثناده هم جهدده بولندیغمی دویاجق، هم ده خاطره لرك شعوره دوغرو اوشوشدکلرینی حس ایده جکم.

بو تحلیللردن بر نتیجه چیقاریلق لازم کلیرسه دیرزکه: **جهد فکر، عناصری تحلیل حالنده نفسنده طاشییانه شمائیک برخاطرهیی مخطوط واشکالی متعین وعناصری بر برینه منضم برخاطرهیه قلب ایتمکدر.**

آرتق جهد ذهنینك آکلامق و تفسیر ایتمك وادیسندهکی عمومی شکللرینی تدقیق ایدهبیلیرز. بو مسئلهیی مقدم بر اثرده [۱] مفصلاً تدقیق ایتدیکم ایچون بوراده پك سطحی اشارتلرله اکتفا ایدهجکم.

فعالیت ذهنیهنك انقطاعسزلغنه نظراً جهد ذهنینك نرهده باشلایوب نرهده بیتدیکنی سویلهمك کوجدر. جهد ذهنییی دافع بعضی آکلامه و تفسیر طرزلری اولدیغی کبی بهمهحال جهدی استلزام ایتمهمکله برابر نرهده حصول بولورسه اوراده مشاهدهسی ممکن برطاقم آکلامق و تفسیر ایتمك طرزلریده واردر.

برنجی نوع آکلایش وتفسیر ایدیشلری هیچ خبرمز اولمازدن واقع اولان اعتیادی تفکرلرمزده کورورز. مثلا هرکون قوللاندیغمز آلات و ادواتدن برینی آکلامق، طرز استعمالنك میخانیکی برصورتده بیلنوب خاطرلانمهسندن باشقه نهدر؟ ذاتاً مستعمل اشیایی آکلایهمامقله قوللانهمامق عینی شی دکلیدر؟ اشبو میخانیکی، اعتیادی آکلایش وتفسیرلرمزك ساحهسی ظن وتخمین اولوندیغندن چوقدها کنیشدر. مثلاقونوشمهلرمزده هرکون معروض قالدیغمز بکلك سؤاللره قارشی ویردیکمز جوابلر اکثریا اعتیادیدر. معنالرینه بیله دقته لزوم کورمدیکمز بو جوابلر هیچ خبرمز اولمهدن صرف ایدیلیر. بو سببدن نه سویلهدکلرینی بیلهمیهجك درجهده معتوه اولانلر اعتیادی تفکرلری واسطهسیله بسیط بر موضوع اوزرنده پك اعلا قونوشهبیلیورلر. فعالیت ذهنیهنك بو درجهسنده احساسات چار چابوق عکس العمللره منقلب اولدیغی کبی دقت ده دائما تك وعینی «صفحهٔ شعور» ده قالیر.

حال بوکه حقیقی فکرت: l'Intellection، یعنی آکلامق وتفسیرایتمك بسبتون باشقهدر. بوراده بر طرفدن اطلاعلرله خیاللر: Images، دیکر طرفدن بونلرك معنالری آراسنده برکیدوب کلهواردر. عجبا بوحرکتك اساس استقامتی نهدر؟ اول امرده خیاللردن معناره کیتدیکمز ظن اولونور. چونکه خیاللر أول اولدیغی کبی «آکلامق» دخی اطلاعلر ویا خیاللری تفسیر ایتمکدن عبارت صانیلیر. مثلا بر کتاب اوقور ویا برنطق دیکلرکن ایلك

[۱] «ماده وحافظه» صحیفه (۸۹ - ۱۴۱)

اول ذکایه وارد اولان وتفسیراولونمه‌یه مفتقر کورونن اطلاعلر ویا خیاللر درکه کلیرسه‌ده بو حال ظاهردن باشقه بر شی دکلدر. آکلامق وتفسیر ایتمک عملیه‌سنده حقیقت ـ که تحقیق قولایدر ـ بونك تماماً عکسیدر .

بالخاصه ریاضی بر مسئله‌نك حلنده بو جهت بسبتون عیاندر . تخته‌ده یاپیلان بر حساب مسئله‌سنی کندیمزده یاپماسه‌ق تعقیب ایده‌بیلیرمی‌یز ؟ کذا بالذات یاپمه‌دن هیچ بر مسئله‌نك صورت حلنی آکلایه‌بیلیورمی‌یز ؟ بوراده یالکز رقملره و اشارتلره اطلاع آکلامه‌یی تأمین ایتمکدن چوق اوزاقدرلر . واقعا حساب تخته‌ده یاپیلیور ، مسئله‌نك حلی کتابده کوستریلیور ، لکن کوردیکمز بو رقملر بزه یا کلش یولی اخطار ایچون دیکیلمش فلامه‌لردن باشقه بر شی دکلدرلر. اوقودیغمز ویا ایشیتدیکمز جمله‌لرك معنالرینی بو جمله‌لری آنجق کندی ذهنمزده یاشامق و یکیدن احیا ایتمکله تماملامقده‌یز . مثلا اوزون بر دعوانك اثباتنده ساده‌جه بعض تلقینلر و حرکت فکریه وجهه‌لری آلمش اولابیلیرز . حالبوکه بو قادارجق بر عملیه آکلامق فعلنی تأمین ایتمز. ایشیتمك ویا کورمك صورتیله آلدیغمز سمعی وبصری خیاللردن تصورات مجرده مناسبتلرینه قادار چیقمق لازمدر . بو چیقیشدن صوکرا حافظه‌مزك بوتون صفحاتنی قطع ایده‌رکدن اوقودیغمز و ایشیتدیکمز کلمه‌لره عودت ایتمه‌دکجه حقیقی بر فکرت یعنی آکلامق تأمین ایدلمش دکلدر .

دیکر بوتون فکرتلرمزده بویله اولمیورمی؟ بعضیلری آکلاییشلی اوقویوب آکلاییشلی دیکلمه‌یی کورولن و ایشیدیلن کلمه‌لره دایانارق معنالره چیقمق و صوکراده بو مختلف فکرلری بربرلرینه اکلمه‌مك طرزنده بر عملیه ظن ایدر. بوبابده‌کی تجربی تدقیقلر کیفیتك بسبتون باشقه بر طرزده جریان ایتدیکنی کوستریور . مثلا سهیل قرائتلرده بر کلمه‌دن آنجق برقاچ حرف کورویورز . ـ حتی بعضاً کوردکلرمز بر قاچ بارز چیزکیدن عبارت قالیور . قولاغمزه کلن سسلرکده آنجق بر قسمنی دویویورز . علمی تجربه‌لری بر طرفه براقه‌لم. بیلدیکمز بر لسان قونوشولدیغی زمان بوراده‌کی کلمه‌لری تفریق وتمیز ایده‌بیلیورمی‌یز؟ حقیقت حال شوکه خام کورووش وایشیدیشلر حافظه‌مزك بالآخره خاطراتله دولدوره‌جغی بر ر چرچیوه اولمقدن فضله بر شی دکلدرلر . بر شیئی طانیمق ، اولا کوروب ایشیتمك صورتیله اطلاعنی تأمین ایتمك وصوکرا بو اطلاعی کندینه مشابه بر خاطره‌یه یاقلاشدیرمق طرزنده بر عملیه دکلدر . حقیقت حالده کورن و ایشیدن حافظه‌در . اطلاع یالکز باشنه کندیسنه مشابه خاطره‌یی استجلاب ایده‌مز . چونکه بونك ایچون تشکل وتکمل ایتمش

بولنماسی لازمدر. حالبوکه خاطرهلر انضمام ایتمهدکجه هیچ براطلاع تام برادراك اولامازه وواضحاً طانینهماز. حقیقت حال بویله اولونجه آکلامق وتفسیر ایتمك عملیهسنده رهبرمز هرشیدن اول معنا: le sens دور. بونك ایچون اوقودیغمز برجملهو ایشیتدیکمز برسوزده یالکنز بوجملهلری بالآخره بزه بولدورهجق فکر ومعنایی کوروب ایشیدیرز. طانیمق، آکلامق، تفسیر ایتمك دیدیکمز فکرت عملیهلرنده اولا فکرلردن یعنی مجرد مناسبتلردن باشلایوره ونهدنصوکرا بونلری اعتباری کلهلرده خیاللرله مادیلاشدیرییورز. دیمك که فکرتده اولا معنا یاشانیور، وصوکرا بومعنا کلهلرینی کندیسی بولوب کندیسی یاپیور.

شیمدی عجبا کلهلردن فکرلره کیدملك صورتیله تفسیر یعنی آکلامق ممکن اولابیلیرمی؟ بر جملهنك کلهلری اولا مطلق برمعنایی حائز دکلدرلر. چونکه برجملهدهکی هر کلهماقبل ومابعدندهکی کلهلره کوره معنا فرقلری عرض ایدر. فضلهاولارق برجملهنك کلهلری نه برخیالی، نهده مستقل بر فکری استجلابه مقتدر دکلدرلر. زیرا بونلرك چوغی مناسبتلر افاده ایدر وبونیده آنجق جملهدهکی موقعیوجملهنك دیکر کلهلریله اولان رابطهسی اعانهسیله یاپار. دائما کلهدن فکره انتقال یولنی طوتان بر ذکا مستمراً مشکلاته اوغرار، دها دوغروسی پریشان اولور. آکلایشك واضح وامین اولماسی آنجق معنادن کلهیه ایتمکله ممکندر. ذکانك آکلامق ورشیئی تفسیر ایتمك اثناسنده تعقیب ایدهجکی جانلی واعوجاجلی حرکت منحنیسنده کلهلر آنجق فلامه خدمتنی کورهبیلیرلر.

معاصر روحیاتجیلرك تدقیق ایتمش اولدقلری حاسی دقت مسئلهسنه بورادهیاناشامام. یالکنز جهد ایله مترافق اولان واولابیلن ارادی دقتك میخانیکی دقتدن آیریلدیغی جهت بریسنك مختلف شعور صفحهلرندهکی خیاللری حرکته کتیرمهسی ایسه دیکرینك بوایشی نك بر شعور صفحهسنده یاپمهسیدر ظن ایدییورم. میخانیکی دقت آنجق مبهم ومفارق اطلاعلر تأمین ایدهبیلیره واوساحهده قالیر. ارادی دقت ایسه (Lewes) [۱] ك دیدیکی کبی بر اطلاع متقدم : Préperception اولمادقجه واقع اولامایهجق کبی کوروئیور. تعبیر دیکرله واقع اولهجق اطلاعك مناسنه مضاف برفرضیه وتجارب ماضینك بعض عناصرینك بو اطلاع ایله بر مناسبت محتملهسی اولمادقجه ارادی دقته امکان یوق کبیدر. دقتدهکی وقصلرك حقیقی معناسی اوزرنده مناقشهلر اولدی. ازجمله برقسم مؤلفلر بورقصلرك عامل اساسیسنی برمنشأ مرکزی یه یعنی داخله، دیکرلری ده برمنشأ محیطی یه یعنی خارجه عطف ایتمکدهدرلر.

[*] Lewes:Problems of Life and Mind. Londre, 1879, t. III. P. 406.

برنجی مدعا قبول اولونماسه بیله‌بوندن بر شی آلینمق وقبول ایدلمك لازمدرکه اوده اطلاعلره عن‌المرکز خیاللرك انعکاسی اولمادقجه ارادی دقتك حصول بولامادیغیدر . بعض مؤلفلرك التزام ایتدکلری کبی دقت ، ایستر خیالی تکثیف ایتسین ، ایستر دها واضح و دها مفارق بر حاله کتیرسین ، بوتأثیر آنجق عرض ایتدیکم طرز تلقینك قبولیله قابل ایضاحدر . خام اطلاع بالخاصه حافظه‌یه متوجه بر ندا ، بر واسطهٔ تلقین اولماسه‌یدی بونك ساده‌جه دقت اعانه‌سیله تدریجاً زنکینلشمه‌سی آکلاشیلیر بر شی اولورمیدی ؟ ارادی دقت بعضی اقسام اوزرنده‌کی خام اطلاعلرمزك کل حقنده شه‌ماتیك بر تصور تلقین ایتمه‌سیله باشلیور ، وصوکرا بوتلقیندن اقسام آراسنده‌کی مناسبتلره‌ده ملهم اولونیور. بناءً علیه ارادی دقت ، دینامیك شه‌مانك « خیال ـ خاطره‌لر- images souvenir » حالنده انکشاف ایتمه‌سی وصوکرا بونلرك « مطلع اولنمش خیاللر : images perçues » ده تجسد ایله‌مسندن عبارت اولیور . شاید بو نتیجه‌یه واصل اولنمازسه دیکر بر شه‌ماتیك تصوره انتقال اولونیور. الحاصل دقت سعینك مثبت وفائده‌لی قسمی شه‌مادن اولجه مطلع اولنمش خیاللره دوغرو یورومك اولیور .

بو تقدیرده برشیئی تفسیر ایتمك ، آکلامق و دقت ایتمك ایچون صرف ایدیلن جهد ذهنی ، « دینامیك شه‌ما » نك کندیسنی انکشاف ایتدیره‌جك خیاله دوغرو بر حرکتیدر. بو حرکت مطلع اولونمش شیلر طرفندن تلقین ایدلمش مجرد مناسبتلرك مشخص خیاللره دوغرو دائمی براستحاله‌سیدر. *جهد ذهنی حسی دخی شه‌مادن خیاله کیدرکن کنده‌کاه اوزرنده حصول بولمقده‌در .*

شیمدی بو قانونی جهد ذهنینك الك یوکسك شکللرنده تحقیق ایتمه‌مز قالدی ، دها دوغروسی صیره جهد ابداعه کلدی. (ریبو) نك اخطار ایتدیکی کبی ابداع ، بر مسئله حل ایتمکدر. [١] لکن اولجه حل ایدلمش فرض ایتمه‌دن برمسئله ناصیل حل اولنه‌بیلیر؟ (ریبو) نك دیدیکی اولا بر « ایده‌ال » ، یعنی ألده موجود بر نتیجه تصور اولنور ؛ صوکراده هانکی عناصرك ترکیبیله بونتیجه‌نك ألده ایدیله‌بیله‌جکی آرانیر . دیمك که ذهنك ابداعی فعالیتنده‌ده اولا « ایده‌آل » دنیلن برشه‌مادن حرکت ایدیلیور ، بالآخره شه‌مانی

[١] « ریبو » « یاراتیجی مخیله » پارس (١٩٠٠) ؛ صحیفه (١٣٠) : « بوتون ابداعلرده بر فکر ناظم ، بر « ایده‌آل » ، دها ساده برتعبیرله حل ایدیله‌جك برمسئله واردر . » ـ اشبو اثر طرفدن لسانمزه نقل ایدلمشسه‌ده هنوز طبع ایدیله‌مامشدر .

تحقق و تجسد ایتدیره جك خاطره لره دوغرو اینیلیور. شو حالده ابداعی جهد اولا بر آتلایشده فرضیه یه ملهم اولمقله باشلیور، فرضیه نك تحقیقی صوکرا کلیور. بناءً علیه هر جهد ابداع آتلانیلان فاصله یی دولدورمق و غایه یی تحقق ایتدیره جك واسطه لرك بوتون اقسام و تفرعاتی بولمق ایچون یاپیلان بر تشبثدر. یالکز اولجه واسطه لر اولمه دن غایه یه، اقسام بیلینمه دن کله ناصیل انتقال اولونیور؟ بکا قالیرسه اصل آکلاشیلمایه جق ابداعك بو طرز ایضاحی اولمایوب علی العمیا تکرار ایدلدیکی کبی خیاللردن خیاللرك دوغرولتیلمه سی صورتیدر. حال بوکه دینامیك شه ما دیدیکمز جانلی انطباع و تأثرده بر چوق خاطره لر ذوبان حالنده بولندیغندن نوۀ ابداعك بوراده بولونمه سی اصلا مستبعد دکلدر. ابداع، بالقوه زنکین اولان بوکلی افاده سی اولاجق فکرلره استحاله ایتدیرمکدن عبارتدر.

بالفرض بر ماکنه ایجاد ایتمك ایسته ین بر موجد ماکنه دن اول بو ماکنه ایله الده ایتمك ایسته دیکی ایشی تصور ایدر. بو تصور ابداعك الك مجرد و مبهم بر شکلیدر. بالآخره بر چوق تحری و تجربه لردن صوکرا او ایشی کوره بیله جك ماکنه نك اقسام و تفرعاتنك مشخص شکللری بلیرر. دها صوکرا اقسام و تفرعات تالیه وارد خاطر اولورکه بو صورتله ماکنه آرتق بالفعل تحقق ایتمش دیمکدر. چونکه شه ما حالنده کی تصور، محسوس اطلاعاته منقلب اولمشدر.

ایستر رومانجی، ایستر شاعر، ایستر درام مؤلفی، ایستر موسیقیشناس اولسون بوتون مبدعلرك ایلك مبدأ حرکتلری پك بسیط و مجرد بر تصوردر. بو تصور یا یکی بر انطباع، یا کوزل بر مدعا ویاخود فردی ویا اجتماعی بر حسدر. ایلك اول ملهم اولنان بو نوه لر ابداعك اساسنی تشکیل ایدر. جهد ابداع بو نوه لری سسلر، سوزلر، فکرلر، شخصلر ویارلك وشکللر واسطه سیله تجسد و تجسم ایتدیرمکدن عبارتدر. بو راده یه کلندیمی ابداع تام اولمش ونتیجه الده ایدلمشدر. یکی روحیاتجیلردن (پولان) دخی ادبی و شعری ابداعلرك ناصیل «مجرددن مشخصه»، یعنی کلدن جزئه، شه مادن صور ذهنیه یه کیتدیکنی «ابداعك روحیاتی» نامنده کی أثرنده پك شایان استفاده مثاللرله کوستریبور. [١]

بو عملیه أثناسنده «شه ما» بهمه حال لایتزلزل قالاماز. چونکه هرشیدن اول تجسد و تحقق ایچون آرادیغی خیاللر طرفندن دوچار تعدیل اولابیلیر. بعضاً صوك نقطه ده ایلك شه مادن أثر بیله قالمازاولور. موجد ماکنه سنك تفرعاتنی تحقق ایتدیردکجه یا شه مانك بر قسمندن فداکارلق ایدر، ویا بسبتون باشقه برشی تحقق ایتدیرر. عینی حال رومانجی

[١] Paulhan : « Psychologie de l'invention », Paris, 1901. ch. IV.

وشاعرلردەدە کورولور . مثلا بونلرك يارادقلری اشخاص ايلك حس وفكرلری ، يعنی شەمالی تعديل ايدەجك برعكس تأثير يابەبيلير . ابداعك ناكهانی و اولدن كوروله‌مه‌ين جهتلری بالخاصه بوآنلاردە تجلی ايتديكی كبی تام‌مناسيله جهددە بوصيرەلردە حس اولنور. چونكه تام بوصيرەدە فرضيه ايله حقيقت ، مفكورە ايله شأنيت بربرلرينه كيدوب كلير و بو متقابل آمد شدلردە شەما يا تعديله اوغرار ويا بتون باشقه بر شەمايه تحول ايدر .

بوتقديردە شەمانك كنديسنی تجسد ايتديرەجك اجزا وعناصر ذهنيه‌يه (كه بونلره خياللر : les images ديیورز) دائما تقدم ايتمه‌سی لازمدر يارادیجی مخيله‌يی مفصلاً تدقيق ايدن (ريبو) نك « حدسی intuitif » و« تأملی : réfléchie » اولمق اوزرە ايكی درلو يارادیجی مخيله تفريق ايتديكی معلومدر. شويله كه : « برنجيسی وحدتدن تفرعاته ... ايكنجيسی تفرعاتدن مبهماً سزيلمش بروحدته دوغری كيدر . يارادیجی مخيله اويله برنوەدن باشلاركه بو ، بر اولطه يمی كبی اطرافنه متمادياً خياللر جذب ايتمك صورتيله ياواش ياواش انكشاف وتكمل ايدر . مثلا (كه‌پله‌ر)، مشتری يیلديزينك محرك بيضيسنی كشف ايديجه‌يه قادار حياتنك برقسمنی غريب برطاقم فرضيه‌لرك تجربه‌سيله كچيردی . فقط بوكشفدن صوكرا بوتون اولكی مساعيسی بردنبره تحقق ايدەرك برمنظومه‌يه انقلاب ايتدی . » [١] بوافادەيه دقت ايدەجك اولورسەق كورورزكه مؤلف يارادیجی مخيله‌نك نوعلرينی لفظاً ايكی‌يه آيرديغی حالده فعلاً آيرمش دكلدر . چونكه حدسی وتأملی ديديكی مخيله مبدعه‌لردە شەمانك دائما متقدم اولديغی اعتراف ايديليور. فی‌الواقع بوشەما بعض مبدعلردە الاستيقی وبعضيلرنده غيرالاستيقی اوليوركه بوتون فرق ايشته بورادەدر. شەما هانكی ماهيتده اولورسه اولسون خياللردە انكشافی اثناسندەدركه جهد ذهنی حسی باش كوستر .

بونتيجه‌لری مقدمكی نتيجه‌لرله برلشديررسەك جهدە مترافق سعی ذهنی‌يی شويله تعريف ايدەبيليرز : *ذهناً چاليشمق برتصوری محدودە مشخصه ، شەمادن خياله كيمدن بر استقامتده مختلف شعور صفحه‌لرندن كچيرمكدر* . شيمدی بيلنەجك بر نقطه دها قالدی . ذهنك بو حركتی عجبا هانكی حالات مخصوصه‌دە بزە واضح برجهد ذهنی شعوری ويرييور ؟

عقل سليمه صورارسەق « ايش مشكل اولونجه ايشدن باشقه بردە جهد واردر » دير. يالكز ايشك كوجلكنی ناصيل ونه‌ايله آكلامالی ؟ عقل سليم بوكادە جواب ويرر :

[١] ريبو . « يارادیجی مخيله ، صحيفه (١٣٢)

« كندى كنديسنه يورومه‌ين ، صيقينق و مشكلات چيقارمان ، تخمين اولنديغى قادار چابوق ياپيلامايان هر ايش كوجدر » دير . واقعـا جهد اولان هر يرده بهمه‌حال آغيرلاشان و كجيكن برحركت وارسه‌ده هر كجيكن و آغيرلاشان حركتلرده مطلقا جهد يوقدر . مثلا شعما هيچ جهد دويولمادن‌ده لاعلى‌التعيين دوشونيله‌بيلير ، تجسـديسنه انتظار صـوريله سى آغيرلاشديريلير ، وغايه‌يه وصول كجيكديرلمش اولور . شوحالده جهد اولمق ايچون واقع اولاجق انتظار ، بوش برانتظار اولماملى ، بلكه پك خصوصى برطاقم حالات ذهنيه ايله دولمالى‌در . شيمدى عجبا بوحالات نه‌لردر ؟ ابداعى فعاليتلرده دائما شـعمادن خياللره دوغرو برحركت واردركه ذهن بواثناده شعمايى خياللره استحاله ايتديرمكله مشغولدر . ذهنك بوصيراده كچيرديكى ايكى حال واردر : برى خياللرك شعمايه صوقولوب تجسديسنه ياردم ايتمه‌سى ، ديكرى شعمانك كنديى قوه‌دن فعله چيقاره‌بيله‌جك خياللر دائره‌سنده‌الاستيقيت قازانمه‌سى‌در . بكا قاليرسه جهد ذهنينك صفت كاشـفه‌سى بوتردد مخصوصـلرده اولمق لازمدر .

بوراده (دەوەى)ك جهدك روحياتى حقنده ميدانه كتيرديكى درين وشـايان دقت بر فكرى بو عرض ايتديكم ملاحظه‌لره انطباق ايتديرمكدن دها اى برشى ياپاميه‌جغم . [۱] بوذاته كوره هر نه‌وقت مكتسب اعتيادلريمزى يكى برايش ويا ممارسه‌نك اكتسـابنه خادم قيلارسه‌ق اوراده جهد واردر . مثلا يكى برممارسهٔ بدنيه اكتساب ايتمك ايسته‌ديكمز زمان بونى آنجق اولجه قازانديغمز بعض اعتيادى حركتلرى قوللانه‌رق وياتعديل ايده‌رك ياپه‌بيليرز . مادامكه هرايكى ممارسه بهمه‌حال اسكى اعتيادلر واسطه‌سيله قازانيلور ؛ شوحالده اسكى اعتيادلرك بوكا قولاى قولاى راضى اولمايه‌جقلرى طبيعيدر . بناءً عليه جهد ، قازانيلمق ايسته‌نن يكى اعتيادلرله اسكى اعتيادلر آراسنده‌كى مجادله‌يى تظاهر ايتديرمكدن باشـقه برشى ياپمايه‌جقدر .

شيمدى بوفكرى بزم « شعما » و « خيال : image » تلقيلرمزله قارشيلاشديره‌لم . (دەوەى)ك جهد بدنى حقنده‌كى بويكى مفهومى ايله بزم جهد ذهنى حقنده‌كى تلقيلريمزى قارشيلاشديره‌لم ؛ تا كه هر ايكى جهدك بربرلرينى نه‌درجه تنوير ايتدكلرينى كوره‌لم .

بالفرض رقص كبى معضـل بربدن ممارسـه‌سنى يالكز باشمزه اوكرنمك ايسـته‌سه‌ك نه‌ياپارز ؟ اولا رقص ايدنلره باقق صورتيله « والس » ك بصرى براطلاعنى ألده ايده‌رز .

[۱] Dewey, The psychology of effort, Philosophical Review, Janvier 1897.

صوکرا بو اطلاعی حافظه‌مزه ترك ایده‌رك والسدن آلدیغمز ایلك انطباعك آیاقلرمزك حرکتنده‌ده حس اولونمه‌سنه باقارز . عجبا بو انطباع نه اولابیلیر ؟ بوکا والس حرکتلرینك واضح ، قصورسز ومکمل برخیالیدر، دییه‌بیلیرمی‌یز ؟ بویله ایسه والس ایتمه‌سنی هیچ بیلمه‌دیکمز حالده والسك حرکتلرینی تمامی تمامنه کوره‌بیله‌جکمزی قبول ایتمه‌لیدر. حالبوکه بررقصی اعتیاد درجه‌سنده بالفعل بیلمه‌ین بر کیمسه برباقیشده اورقصك بوتون جزئیاتنی کوره‌مز. بوسبیدن رقصه قارشی هنوز عجمی اولان برآدامك رقصه باقفدن آلاجغی انطباع هیچ اکسیکسز برخیال بصری اوله‌ماز. بونك دلیلی عجمینك یاپه‌جغی ممارسه‌لرده ایلك انطباعك کیتدکجه اصلنه دوغرو تحوله یوز طوتدیغی وفضله اوله‌رق بونك یالکز خیال بصریدن عبارت بر انطباع اولمایوب عینی زمانده حرکی خیاللرکده مندمج بولندیغی وپیدرپی بعدی خیاللرك یرینه حرکی خیاللرك مستولی اولدیغیدر . حقیقی سویله‌مك لازم‌کلیرسه عجمینك رقصدن آلدیغی تصورك فائده‌لی قسمی نه منحصراً بصری، نه‌ده منحصراً حرکیدر. بالعکس عینی زمانده هرایکیسیدر. الحاصل بوتصور، بالآخره یاپیله‌جق حرکات متسلسله‌نك اقسامی آراسنده‌کی مناسبتلرك موقت برطاسلاغیدر. شیمدی بوطرزده طاسلاق بر انطباع بزم « شما » دیدیکمز شیئه نه‌قادار بکزه‌یور .

بوتقدیرده بزم رقص اوکرنمکه باشلامه‌مز اول امرده مکمل فرض ایدلمش شه‌مانك مشخص موده‌لی اولان والسك متوالی حرکتلرینی وجودمزدن آلماسیله قائمدر ؛ تعبیر دیکرله یاپیله‌جق حرکتلرك اك مجرد تمثالی اولان شه‌ما اول امرده بوحرکتلرك احساسات حرکیه‌لریله دولمالیدر . بونك ایچون‌ده او حرکی خیاللره مالك اولمق لازمدر . چونکه رقص کبی معضل برحرکتك اعتیادلرینی قازانمق بهمه‌حال اونی ترکیب ایدن حرکات جزئیه‌نك اعتیادلرینه صاحب اولمغی مستلزمدر. واقعا یورومك، طوپوقلرمزاوزرنده قالقمق، کندی محورمزده دونمك کبی هرکون یاپدیغمز حرکتلر رقصك اجزای حرکائی اولاجقسه‌ده بونلری عیناً قوللانمایه‌جق ، بالکه آز چوق تعدیل ایده‌رك رقصك روش عمومیسنه اماله وبالخاصه یکی برطرزده ترکیب ایتمکه صاواشه‌جغز . دیمك‌که برطرفده رقصك کلی ویکی حرکتلرینك شه‌ما حالنده برتصوری، دیکر طرفده بوحرکتلرك اجزاسنك عینی ویا مماثلی اولان اسکی حرکتلرك حرکی خیاللری وار. بناءً علیه رقصی اوکرنمك ایچون کیره‌جکمز عجمیلك اسکی حرکی خیاللره شه‌مایه یرلشه‌بیله‌جك یکی برتنسیق ویرمك کبی بر شی اولاجقدر . ایشته بورادده شه‌مانك خیاللره استحاله‌سی جهد بدنینك اساسی

اولیور ، و بو جهد اسکی اعتیادات حرکیه ایله قازانمق ایسته‌نیلن یکی اعتیادات حرکیه آراسنده‌کی مجادله‌ده تظاهر ایدییور. مثلا یورومك اعتیادی رقص تشبثنه طبیعتیله مخالفت ایده‌جکدر اجزاده بویله اولدیغی کبی کلده‌ده عینی مخالفت باش کوستره‌جکدر . بو سببدن شه‌مانك تحققی بردنبره وقولایجه اولمایه‌جق ، یعنی جهدی استلزام ایلیه‌جکدر .

خلاصه‌ا کلامق، اوکرنمك وابداع ایتمك کبی بوتون جهد ذهنیلرده کیفیتك بوصورتله کچدیکنی کوره‌بیلیرز. یالکز بعضی عملیهٔ ذهنیه‌لرده شه‌مانك خیاله استحاله‌سی دوغرودن دوغرویه ، یعنی جهد ذهنیی استلزام ایتمکسزین اولیورکه بونك سببی تك بر خیالك شه‌مانی تحقق ایتدیرمکه کافی کلمسنده آرامالیدر .

شه‌ما ایله خیاللر آراسنده‌کی مدوجذرلر هیچ برسی ذهنیده ابداع جهدنده اولدیغی قادار بارز دکلدر. بوراده شه‌مانك تعضوی چوق آچیق بر صورتده محسوسدر . ذهنك بونوع فعالیتنده شه‌ما بردنبره‌دکیشمه‌یوب‌دور دور تحول ایدر و هردورده بالنسبه ثابت قالیرکه بواثنالرده‌شه‌مایه تطابق ایتمك خیاللره ترتب ایدر. مثلا بر لاستیك باغی‌ـ‌که شه‌مایه بکزه‌ر ـ هم مختلف طرفلره چکمك ، هم ده ذوکثیرالاضلاع کبی معین برشکل هندسی‌یه صوقمق ایسته‌سه‌ك بونی دفعةً یاپاماز. چونکه برطرفدن چکرکن دیکرطرفلر بوزوله‌جکدر. غایه‌یه وصول ایچون هرچکیشی شکل هندسینك برضلعنده تثبیت ایتمك وآنجق بوصورتله شکل هندسی‌یه یاقلاشمق ممکندر . ایستر برقاچ ثانیه ، ایلنتر سنه‌لر سورسون ابداع جهدنده‌کی حال طبقی بومرکزده‌در .

نتیجه‌یه وارمق ایچون جهد ذهنی حقنده‌کی بوتلقیمك واقعه‌لره مطابق ونظریه‌الك آز بکزه‌دیکنی ده کوسترملی یم .

جهدك فکرلره [صور ذهنیه‌یه] فوق‌العاده بر وضوح وصراحت ویردیکی متفق علیهدر . بر فکر وضوحی نسبتنده تالی فکرلر اویاندیرر ؛ صراحتی نسبتنده‌ده دیکر فکرلردن دها قولای سچیلیر وتفرد ایدر . جهد ذهنی عرض ایتدیکم طرزده شه‌ما ایله صور ذهنیه آراسنده بر صیره تأثیر وعکس تأثیردن عبارت‌ایسه بوباطنی حرکتك نتیجه‌سی صورذهنیه‌یه وضوح وصراحت ویرمك اولاجقدر . چونکه ناظم شه‌ما کندی‌انکشافنه مساعد اولمایان فکرلری طبیعتیله دفع ایده‌جك وبوصورتله شعورك محتواسنه حقیقی بر فردیت ویره‌جکدر. فضله اوله‌رق بو اثناده کندیسی‌ده محروم اولدیغی اجزای فکریه

ایله دولاجق، یعنی بسلنه‌جکدر. زیرا شمانك انکشاف و نماسی کندیسنك هضم و تمثیل ایده‌بیله‌جکی فکر و خاطره‌لرك مص ایدلمه‌سنه وابسته‌در. الحاصل بر اطلاعه معطوف بالنسبه بسیط بر جهد ذهنیده خام اطلاع اول امرده کندیسنی تفسیره خادم اولاجق بر فرضیه تلقین ایدر که ایشته شمایودر؛ صوکرا بوشمایا آرتق برچوق خاطره‌لری جذب ایله بونلری تجربه‌لرك معطالریله تطابق ایتدیرمکه چالیشیر.

(ریبو): «دقت: شعورك بر وحیدالفکریت: Monoïdéisme حالیدر[۱]» دیدکدن صوکرا بر حال ذهنینك زنکینلکی احتوا ایتدیکی جهدایله متناسبدر» اخطارنده بولونمشدی. بوایکی لفظ چوق قولای قابل تألیفدر. چونکه هر جهد ذهنیده ایقیشه‌ن وشمایه حلول ایچون استعجال ایدن برچوق فکرلر واردر. یالکز شمانك «تك» وبالنسبه غیرمتحول اولدیغندن کندیسنه حلول ایتمك ایسته‌ین فکرلرك بهمه‌حال متماثل ومنسجم اولمه‌لری لازمدر. جهدذهنی ایسه عناصر ذهنیه‌نك تعضو ایتمك اوزره بولوندیغی بر زمانده واقع اولدیغنه کوره هر جهد ذهنی شعورك وحیدالفکریته دوغرو بر تمایلیدر، دینه‌بیلیر. شوقادار وارکه شعورك توجه ایتدیکی بووحدت اویله مجرد، قورو، بوش بر وحدت اولمایوب «ناظم بر فکر: Idée directrice» ك تعضو ایتدیردیکی وامثالنه آنجق حیاتده تصادف ایدیلن بر وحدتدر.

جهد ذهنی مسئله‌سنك باشلیجه مشکلاتی بووحدتك ماهیتی حقنده واقع اولان سوء تفهملردن چیقمشدر. جهدك روحی «تمرکز ایتدیردیکی» و اونی «تك» بر تصوره کوتوردیکی شبهه‌سزدر. یالکز بوتصورك واحد اولمسی بسیط اولماسنیده انتاج ایتمز. بوتصور بالعکس معضل اولابیلیر وحتی عرض ایتدیکمز کبی جهد اولان یرده بووح بهمه‌حال معضللشمکده‌در. ذاتاً جهد ذهنینك صفت کاشفه‌سی ده بودر. بو سببدن بووادیکی «وحدت: Unité»، «بساطت» معناسنه آلینه‌ماز. عکسی تقدیرده روحك جهد حالیله پریشان حالی آراسنده نه‌فرق قالیر؟ جهد ذهنینك عاملی ینه کندنده آرانمایوب ده‌خارجده آراندیغی تقدیرده شوایکی احتمال وارد اولابیلیر: بوعامل یاتأثر، یعنی حسدن ویاذکادن خارج بر «قوت: Force» ده‌در. لکن بوایکی فرضیه‌دن هیچ بریسی جهدذهنینك ناصیل ونیچون مؤثراولدیغنی ایضاح ایده‌مزلر. چونکه تأثراتك فکرلره رونق، وضوح وتعضو ویردیکنی اثبات ایتمك پك کوچدر. ذکادن خارج بر «قوت» ك مداخله‌سنی تصور ایسه بسبتون کوچدر. بونك ایچون بز جهد ذهنی‌یی صرف کندی ساحه‌سی اولان ذکا ایله ومنحصراً فکرلرك حرکت وتداخل متقابللریله ایضاح ایتمکه چالیشدق.

---

[1]. Ribot. Psicholagie de l' attentinn. Paris, 1889, P. 6.

يالكز بو ايضاحلر « تداعيجيلر: les Associatiomstes » لك ميخانيكى ايضاحلرى كبى دكلدر. بز ذهنى فعاليتده بر ده « ايكيلك » كورمكده يز. « شه ما » ايله « خيال: image » تعبيرلرى بونك ايچوندر . شه ما مفهوممندن اسرار انكيز بر شى تصور ايتديكمز آكلاشيلماسين . بزجه شه ما ، ذهنك هيئت عموميه سيله آلديغى بر وضع ، خياللره قارشى بر انتظار : Attente در . بو وضع و انتظار يا تخطر يا اطلاع وتفسيرده اولديغى كبى استجلابكار ويا ياراتيجى مخيله ده كورولديكى كبى تنسيقكار وناظم بر رول اوينار . بوناظم فعاليتك نظريه اولمايوب واقعه اولديغنه ياراتيجى مخيله اك بارز بر شاهددر. بويله تكوين ايديجى وديناميك بر عامل اولماسه آنجق سيلدكلرمزى تكرار ايدر، وخياللرمزله موزائيق نقشلر فوقنده بر شى يابامازدق.

نجه فرضيه اولان بزم مدعامز دكل، ـ چونكه واقعه لرله ثابتدر ـ بالعكس تداعيجيلرك آكلايشيدر. بوتون محتويات ذهنيه يى باصمه قاليب خيال وخاطره لردن عبارت فرض ايتمك وصوكرا بونلرك ابداعى بر شكله استحاله ايده بيله جكلرينى ادعا ايتمك فرضيه دن باشقه نه اولا بيلير ؟ بالخاصه بوفرضيه نك كفايتسزلكى ياراتيجى مخيله ده كون كبى آشكار اولورسه .. ذهنى حياتمز يالكز ستاتيك : Statique خيال و خاطره لردن عبارت اولسه يدى ذهنك بر نقطه اوزرنده تكاثفى ورخاوت حاللرى ناصيل ايضاح اولنه بيليردى؟ تعبيرديكرلرستاتيك خياللردن فرقلى ديناميك dynamique بر تصور ناظم اولماسه يدى ذهنمزك آكلايجى وياراتيجى فعاليتلرى آكلاشيلير ميدى ؟ بونقطه نظرمزك خارجنده اشبو فعاليتلرى ايضاح ايده بيله جك آنجق « طالع » ويا « تصادف » اولا بيليرسه ده بويله بر ايضاحك علمى وفلسفى بر قيمتى وارميدر ؟ بزجه خياللرك بر برلرينه اولان تأثيرلرى يانده شه ما طرفندن خياللر اوزرينه يابيلان بر جذب ودفع تأثيرى موجوددر . تداعيجيلرده ايسه يالكز خياللرك خياللر اوزرينه تأثيريله بوتون فعاليت ذهنيه لر ايضاح ايدلمك ايسته نيور . تداعيجيلر ذهنى دائما بر سطحده وافقى چاليشير كوسترركن بز بر ده بوتون شعور صفحه لرينى قطع ايدن عمقى بر فعاليت كورويورز . تداعيجيلر يالكز ميخانيكيتله اكتفا ايدركن بز بر ده جهد ذهنى علاوه ايديورز . كرك ميخانيكى وكرك جهدى فعاليت ذهنيه نك ناصيل واقع اولديغنى بيلمكه كلنجه بو يالكز روحياتك باشه چيقاره بيله جكى بر مسئله اولمايوب علت : Causalité لك متافيزيكى مسئله منازع فيهاسنه مربوطدر. يالكز حياتك تكون وتحققنده عموماً كورونن بر شى واركه اوده ايجريدن طيشارى يه، دها آز قوه دن فعله كلمش بر شيدن دها چوق قوه دن فعله كلمش بر شيئه دوغرو تدريجاً كچمكدر. ايشته جهد ذهنى ده بونوعدن بر شيدر. نتيجه شوكه حيات نه صورتله تكون ايتمشسه فعاليت ذهنيه مزده عينى طرزى تعقيب ايتمكده در .

فلسفی حدس [۱]

افندیلر ،

فلسفی حدس حقنده بعض ملاحظه‌لرده بولنمق ایستیورم . بکا اویله کلیورکه متافیزیك کون کچدکجه ساده‌لشمکه ، حیاته یاقلاشمغه دوغرو کیدییور . متافیزیکك بونده حق وار، ظن ایدییورم . آرتق بزده بو استقامتده چالیشمغه مجبورز. بو حرکتله اختلال‌لر اولاجق دکلدر . چونکه فلسفه‌نك روح ومعنا واساسنه اك موافق برچیغیرده کیتمك واوکا حقیقی شکلنی ویرمکدن فضله بر شی یاپمایه‌جغز . — بوراده فلسفه‌دن نه‌یی بالطبع وظیفه وغایه‌سنه قارشی شعوری تام اولان برفلسفه‌یی قصد ایدییورم. بوفلسفه‌ده کله‌لرك معضلیتی بزه روح فلسفینك ساده‌لکنی غائب ایتدیرمه‌ملیدر. چونکه هر فلسفه‌نك چوق ساده بر روحی وبك بسیط بر « حدس : Intuition » ی واردر. فیلسوفلری مطالعه ایدرکن یالکز دستورشکلنه قویدقلری مذهب وعقیده‌لرینه باقدیغمز وکندیلرندن اول کان فلسفه‌لرك نتیجه‌لریله علمی مکتسبات حاضره‌لرینی طرز تألیفلرینه اهمیت ویردیکمز ایچون بونلرك فلسفی تفکرلرنده‌کی اساس روحی‌یی ، یعنی کندی روحلرندن بنفسه دوغان حدسی کوره‌میورز .

فلسفه تاریخی تدریس دولاییسیله فیلسوفلرك عقیده‌لرینی صیق صیق تکرار ایتمك وکیتدکجه درینله‌شن بر نفوذ نظرله آکلامق مجبوریتنده اولان بز فلسفه معلملرینك بوراده دقت ایتمه‌لری لازم کلن مهم بر نقطه اولاجقدر ظن ایدییورم. تسلیم ایدرسکزکه فیلسوفلری تدقیقمزده هرشیدن اول بزی مشغول وعلاقه‌دار ایدن جهت معظم [؟]، ماهر ومنتظم بر معماری‌یی آکدیران سیسته‌ملری، یعنی منظومهٔ فکریه‌لری اولیور. بوتون منازع فیه مسئله‌لری برلی برینه یاقیشدیران بو منطقی ومتناظر آبده‌لرك تماشاسی روحلرمزه برطرفدن بدیعی برسرور، برطرفدن ده مسلکی بر ممنونیت ویرییور. چونکه بو سیسته‌ملرده هر فلسفه‌نك معضلیت ایچنده‌کی آهنك ونظامنی بولیور، مواد ابتدائیه‌نك نره‌لردن کلدیکنی وسیسته‌ملرك ناصیل یاپیلدیغنی کشف ایدییورز. دها صوکرا اوونه‌یه آتیلان منازع فیه مسئله‌لره متفرع مسائلده آشنا

[۱] (۱۹۱۱) سنه‌سی (۱۰) نیسانده (بولونیا) ده انعقاد ایدن فلسفه قونغره‌سنده ویرلمش بر قونفرانسدر .

اولیور، وبونلرك نه‌صورتله حله اقتران ایتدیرلدکلرینی کورویورز. نهایت اسکی ویا معاصر فیلسوفلرك فکرلرینك بوسیسته‌ملرده یکی برترتیب ایله آنجق تعدیل ایدلدیکنی‌ده کورونجه فلسفه‌نك بوندن عبارت اولدیغنه وفیلسوف دینلن شخصك باشقه برجومری بولنمادیغنه ذاهب اولیورز. مثلا شوقضیهٔ نظری فلان فیلسوفدن، فلان فکری فلاندن آلدیغنی سویلیور؛ بالآخره نه‌لراوقویوب، نه‌لر اوکرندیکنی تحقیق ایدییور، وبویله‌لکله برفیلسوفی آشاغی یوقاری کشف ایتدیکمزی صانیورز. الحاصل بوتون غیرتمز أثرله اوغراشمق، منشألره کیتمك، آلینان تأثیرلری طارتمق، مشابهتلری بولمق ونهایت بوتون فیلسوفی شویله بویله ابتکاری فکرلردن معمول برترکیب ویا منظومهٔ افکار ایچنده یاشامش برآدام کبی کوسترمکدن عبارت اولیور.

فقط برفیلسوفله تماسمز تجدد ایتدکجه کندیسی حقنده‌کی تفکرمزك مقایسه‌لی تدقیقلردن بالکلیه فرقلی برحسه واصل اولدیغنی دویبورز. بونکله برابر مذکور تدقیقلره صرف ایدیلن زمانك بیهوده اولدیغنی ادعا ایتمیورم. بوطرزده مقایسه یاپیلمادقجه فیلسوفك حدس فلسفیسنك کشف اولنه‌مامسی محتملدر. چونکه هرفیلسوفك هویتی و کندیسنه عائد اولمیان شیلر آنجق بو سایه‌ده تظاهر ایده‌رك کورونور. ذاتاً ذهن بشر یکی بر شیئك یکیلکنی آنجق اسکی‌یه ارجاع ایتمك ایچون بوتون تشبثلرینی صرف ایتدکدن صوکرا تسلیم ایدییور. حال بوکه فیلسوفك تفکری اطرافنده دولاشیلیوبده ایچنده یرلشدکجه مذهب فلسفیسنك تبدیل شکل ایتدیکنی کوریبورز. ایلك اول حصوله کلن تحول، معضلیتك آزالماسی اولیور. دها صوکرا اقسام بری بری ایچنه کیرییور؛ نهایت بوتون فکرلر تك برنقطه‌ده طوپلانیور.

ایشته بونقطه فیلسوفك بردرلو افاده ایده‌مدیکی بسیط، صوك درجه بسیط، فوق العاده بسیط برشیدر. فیلسوفك بوتون حیاتنده سویله‌مسی‌ده بوندندر. چونکه ذهننده موجود برشیئی افاده ایدر ایتمز تصحیحه وبوتصحیحی‌ده تکرار تصحیحه مجبوریتدن قورتولامایور: بویله‌لکله نظریه‌دن نظریه‌یه کیتمك صورتیله کندینی تصفیه ایدرکن تکمل ایتدیکنی ظن ایدییور؛ لکن حقیقت حالده دیکر فیلسوفلرك تأثیرلرندن قورتولمغه ونهایت اصلنده پك بسیط اولان حدسنه یاقلاشمغه صاواشیور. مذهب فلسفیسنده‌کی معضلیتك آلابیلدیکنه کیتمه‌سی ایسه پك بسیط اولان حدسنك ألده موجود وسائطله افاده اولونه‌مامسندندر.

بوحدس نه‌در؟ دییه‌جکسکز. لکن فیلسوفلر بیله بونی افاده ایده‌مه‌دکدن صوکرا

موفق اولاجق هرحالده بزدکلز . نم یاقالایوب تثبیت ایده بیله جکم شی حدسك بالذات شکل مشخصی دکل بلکه بو حدسله ترجمانی اولان مجردات معضله آراسنده فیلسوفك ذهنی بلکه ده خبرسز ، مشغول و کندیسنی بر کولکه کبی تعقیب ایدن فراری برخیال : image در. بو خیال حدسك کندیسی دکلسه ده حدسه اولان قربیتی بالضروره رمزی اولان مفهومی افاده دن دها چوقدر . بو کولکه یه اییجه باقارسه ق انعکاس ایتدیردیکی وجودك وضعیتنی کشف ایده بیلیرز . بو وضعیتی تقلیده جهد ایدنجه ده فیلسوفك کورمش اولدقلرینی بزده امکان نسبتنده یکیدن کوره بیلیرز .

بو خیالك بوتون صفت فارقه سی احتوا ایتدیکی قدرت انکارده در . (سوقراط)ك حیات عملیه سنه دائما مداخله ایدن ویاپه جغی شیئی تحکیم ایتمکدن زیاده اراده سنه مانع اولان شیطانی البته خاطرلارسکز . بکا اویله کلیورکه فلسفی حدس اکثریا سوقراطك حیات عملیه سنده کی شیطان کبی حرکت ایدیور ، ویا هیچ اولمازسه بوطرزده باشلیور واك واضح تظاهراتی ینه بوطرزده ویرمکده دوام ایدیور . دها قیصه بر تعبیرله مدافع وضعیتده قالیور وچابوجق قبول ایدلمش فکرلرله بدیهی کورونن مدعالر وعلم صیره سنه کچمش صاییلان حکملر قارشیسنده فیلسوفك قولاغنه اکیله رك : صاقین ها ، ممکن دکل! اخطارینی فیصلدییور ، ومتصل دییور که : کوستریلان واقعه لر واسباب موجبه لری نه قادار ممکن ، شائی ومحقق کورونورسه کورونسون بهمه حال بونلرك مدعالرینی نقض ایده جك ، کوستریلن دلیللره اویمایه جق یا بر تجربه ویا بر واقعه اولاجقدر ، بو واقعه مبهم اولسه ده هرحالده موجوددر ، اونلرك کسوب آتمه لرینه باقمه ، مطلقا بر اکسیکلری اولاجقدر ، محاکمه لری سقطدر . انکارده کی بو جبروتی انسیاق حقیقةً غریب برقوتدر . بو جهت فلسفه تاریخیله اوغراشانلرك نظر دقتلرینی شیمدی یه قادار چوق دها فضله جلب ایتمه لیدی . بوتون فیلسوفلر دها هنوز مذهبلرینی صاغلاملاشدیرمادقلری ، یعنی نقطهٔ نظرلرندن تماميله امین اولمادقلری زمانلرده بیله اولا انکاره صاپه رق اك مسلم شیلری رد ایتمه مشلرمیدر؟ حتی اولجه تصدیق ایتدکلرینی بالآخره تعدیل ایتدکلری اولیورده انکار ایتدکلرینی هیچ برزمان دکیشدیرمیورلر . دقت ایدیلیرسه تصدیق واديسنده کی تعدیللری بیله حدسلرنده مندمج قدرت انکاری تقویه صددنده واقع اولیور . باشلانغیجده اکریلمك بیلمه ین بر منطقك دستورلرینه کوره استنتاجلرده استعجال ایدرلرکن بو آز صوکرا بردنبره کندی تصدیقلری علیهنه ده دونه رك باشقه لرینك تصدیقلری قارشیسنده دویدقلری

حس انكارك عيني بورادهده دويمغه باشليورلر .. بوصورتله كندي تفكر منحيلرندن ده صيپريله‌رق هم كنديلرينه ، هم ده باشقه‌لرينه قارشي يابانجي وخارج بر وضعيت آليورلر. تعبير ديكرله باشقه‌لرينك تفكرلريله كندي منطق تفكرلرينه قارشي خارجاً بر تماس رسم ايتدكدن صوكرا حدسلرينه قاووشمق حسرتيله كندي ايچلرينه عودت ايديورلر. ايشته « انكشاف ايتمش » بر مذهب فلسفيده كورولن زيغزاقلر فيلسوفك باشقه‌لرينك فكرلريله كندي حدسي آراسنده‌كي بو كيذوب كله‌لردن تشكل ايديور .

شيمدي بو معضليتدن ياقه‌مزي قورتاره‌رق بسيط حدسه : هيچ اولمازسه حدسك ترجماني اولان خياله دوغرو چيقه‌لم، كوره‌جكزكه مذهب فلسفي، تابع اولور كبي كورونديكي محيط وزمان قيدلرندن آزاده‌در . واقعا هر فيلسوفك مشغول اولديغي مسئله‌لرله استعمال وتنقيد ايتديكي علمك زمانه عائد اولديغنده شبهه يوقدر حتى نظريه‌لرنده بيله معاصرين ويا قدمانك نظريه‌لري بولنه‌بيلير . ذاتاً باشقه درلو اولماسنه امكان ده يوقدر . چونكه هر بكيني آكلاتمق ايچون بهمه حال اسكي‌يه مراجعت لازمدر . حال وماضيدن آلينان بوتون بومعلومات حقيقت حالده فيلسوفك تفكرينه مشخص بر شكل ويرمكه خادم اولاجق مواد ابتدائيه‌دن فضله برشي دكلدرلر . بو مالزمه‌لري مذهب فلسفينك عنصر مولدي صانانلر چوق آلدانيورلر . بر فيلسوفك سيستمه‌سني تدقيقه قويولديغمز زمان بوخطايه بزده دوشيورز . مقايسه اثناسنده نظره چارپان جزئي مشابهت ومقارنتلره باقه‌رق فيلسوفي شورادن بورادن آلينمش فكر قيرينتيلريله ماهرانه بر موزائيق ياپان بر آدام كبي كوستريور، وبويله‌لكله هرشيدن اول عيني اثري كنديمزكده ياپه‌بيله‌جكمزي احساس ايتمك ايستر كبي اوليورز . لكن بو وهممز چوق سورميور ؛ بر مدت صوكرا كوروپورزكه فيلسوف اولجه سويلنمش شيلري تكرارلاركن‌بيله بونلري كندي طرزنده دوشونيور . نهايت فيلسوفي پارچه‌لي بوغجه ياپمقله مشغول كوسترمكدن وازكچيورسه‌ق ده بوسفر ايكنجي بر وهمه دها دوشيورز . واقعا بووهم اولكيسي قادار وخيم اولميورسه ده چوق دها ثباتلي چيقيور . مثلا اورته فيلسوفلر شويله دوروسون بويوك فيلسوفلرك بيله مذهب فلسفيلرينك كنديلرندن اول كلمش فيلسوفلردن چيقمش اولديغني وبونلرك بر « تكامل مرحله‌سي » ني تمثيل ايتمكدن باشقه برشي افاده ايتمه‌دكلريني ظن ايديورز . كرچه بوظنده تماماً حقسز دكلز ؛ چونكه فلسفه بر تركيبدن زياده بر عضويته بكزر . بناءً عليه تركيب كلمه‌سندن زياده تكامل تعبيرينك استعمال ايدلمه‌سي دها مرجحدر .

یالکز بو یکی تشبیه تاریخ تفکره حقیقتده حائز اولمادیغی بر دیمومت : continuité ی فضله‌سیله ویردکدن باشقه دقتمزی فلسفی سیسته‌ملرك اعماقنده‌کی ساده‌لك ویکیلکه چکه‌جکنه خارجی مغلقیتلرینه صاپلامق کبی بر محذور تولید ایدییور . حالبوکه فیلسوف اطلاقنه بحق لایق اولابیله‌جك بر متفکر آنجق تك برشی کورمش وبونی بالفعل سویله‌مکدن زیاده سویله‌مکه صاواشمشدر . هر فیلسوفك یالکز تك برشی سویله‌مسی‌ده تك برشی کورمه‌سندندر . حتی بوکا رؤیتدن زیاده تماس دیمك دها دوغرودر . ایشته بو تماسدرکه فیلسوفده اولا برالجا : impulsion یعنی درونی بر حمله دوغوریور . بو الجا بالآخره قاصیرغه طرزنده بر حرکت اولارق زماننك اوکنه تصادف ایدن بوتون رماد افکاری قالدیردقدن صوکرادرکه کوروله‌بیله‌جك برشکل آلیور . عینی قاصیرغه باشقه برزمانك رماد افکارینده قالدیروب کندی شکلنه صوقه‌بیلیر ، هم ده ینه عینی قاصیرغه اولارق قالابیلیردی . بونك ایچون دنیایه یکی برشی کتیره‌ن هر تفکر بهمه‌حال یولی اوزرنده تصادف ایده‌جکی فکرلر آراسندن تنظام ایتمکه وبونلری کندی حرکتنده سوروکله‌مکه مجبوردر . هر فیلسوفك یاشادیغی زمانه منسوب کورونمه‌سنك سببی ایشته بو مجبوریتده‌در . بو منسوبیت ایسه حقیقی اولمایوب ظاهریدر . عینی فیلسوف برچوق عصر اول‌ده کله‌بیلیر ، باشقه فلسفه وباشقه علملرله‌ده مناسبتده بولنه‌بیلیر ، باشقه مسئله‌لر قارشیسنده قاله‌بیلیر ، تفکرلرینی باشقه دستورلرله افاده ایده‌بیلیر ، وحتی بوکونکی یازیلرینك کافه‌سندن فرقلی سطرلرده یازه‌بیلیردی ؛ لکن نه اولسه ینه عینی شیئی سویلیه‌جکدی .

بو نقطه‌یی ایضاح ایچون مساعده‌کزله بر مثال آلایم : بورایه قادار هپ مسلکی خاطره‌لرکزه مراجعت ایتدم . شیمدی ده کندی خاطره‌لرمدن بر قاچنی سویله‌مك ایستیورم . « قولله‌ژ دوفرانس » ده هرسنه درسلرمدن برینی تاریخ فلسفه‌یه حصر ایتدیکم ایچون برچوق سنه‌لری اولا (بارقله‌ی) ه ، بالآخره (سپینوزا) یه تخصیص ایتمشدم . بر فیلسوفك ناصیل آکلاشیله‌بیله‌جکنی بو تجربه‌لرمك شهادتنه براقه‌جغم . بحثی اوزاتمامق ایچون (سپینوزا) یی مختصر کچه‌جکم . یالکز مثلا « اخلاق : Ethique » نامنده‌کی اثرینك صورتی ایله اساسی آراسنده‌کی تضادی کوستره‌جکم که دعوام ایچون بوندن دها استفاده‌لی برشی اولاماز . بو اثرده « جوهر : Substance » ، « محمول : l' Attribut » ، « طور : Mode » کبی اویله معظم شیلر ، بول بول تعریفلر قاناویچه‌سی آراسنده اویله چوق دعوالر وارکه بونلرك قارشیسنده هر هانکی بر مبتدینك دویه‌جغی حس ، مهیب بر

دریدناوطلك دهشت ومعضلیتیدر . حالبوکه بوالفاظ وظواهر آلتنده اویله رقیق، خفیف ویاقلاشدقجه قاچان أثیری برشی وارکه اوزاقدن بیله باقیلنجه بورادەکی روح واساسی قاورامامق، « جوهر» ، « محمول» تعریفلرندە« تفکر: pensée » و « حیز ' Etendue» ی کورمەمك ممکن دکلدر . ظاهراً « قارتەزیەن » و « آرسطو» فلسفەلریله قرابتدار کورونن بوثقیل مفهوملرك آرقەسندە اویله اینجه ، رقیق برحدس وارکه الك سادە بردستورله بیله قابل افادە دکلدر . تقریباً سویلەمك لازمکلیرسه دینەبیلیرکه (سپینوزا) ، حقیقته تمامیله عارف اولان ذهنمزك فعالیتیله جناب حقك بو فعلی خلق و تولیدی عملیەسی آراسندە تحادث : Coïncidence اولدیغنی حس ایتمشدر . (سپینوزا) نك بو حدسنه یاقلاشدقجه (دەقارت) دن اولدە کلش بولونسەیدی یاشایان ویازان (سپینوزا) نك روح و مسلك فلسفیسی ینه بو اولاجق ، یالکز الفاظ وعبارەلری دەکیشەجکدی دییەبیلیرز.

شیمدی (بارقلەی) « کلەلم . [١] ذاتاً مثالمدە بو اولاجنی ایچون تفصیلاتمی خوش کوروسکز چونکه اختصارە دوشدیکمز نسبتدە مقصدی غائب ایدەرز . (بارقلەی) ك أثرلری کوزدن کچیرەجك اولورسەق فلسفەسنك دورت اساسلی مدعا ایچندە خلاصه اولنەبیلەجکنی کوروز . فیلسوفك الك اساسلی دعوالرندن بری برنوع « افتکاریه : Idéalisme » مدعاسیدرکه شوصورتله خلاصه اولونابیلیر : « مادە ، تصورات : Idées ك هیئت مجموعەسیدر . » آبریجه یازمش اولماسنه رغماً فیلسوفك مشهور رؤیت : Vision نظریەسیدە بوفکرینه ربط ایدەبیلیرز . [٢] ایکنجیسی « تصورات کلیه ویا مجردە : Idées génerales ou abstrait » نك بر « لفظ » دن ، بر کلمەدن عبارت اولدیغی وبر حقیقته تقابل ایتمدکلری فرضیەسیدرکه بوکا « اسمیه : Nominalisme » دینیر . اوچونجیسی ، روحك وارلغنی تسلیم ایتمکه و اونك وصف اساسیسنی ارادەدە کورمکه تعلق ایدر . بوکادە « روحیلق : Spritualisme » و « ارادەجیلك : Volontarisme مسلکی دییەبیلیرز. الك صوکنجیسیدە بالخاصه مادەحقندەکی ملاحظەنك نتیجەسی اولارق

[١] تاریخ فلسفەیه تعلق ایدن بوقسم محترم رفیقم محمد امین بك افندینك معاونتیله نقل ایدلمشدر.

[٢] بارقلەی ، روحیات اعتباریله او زمانه قادار یازلمش اولان آثارك الك مهمی بولنان « Théori of vision » دە آبریجه بو رؤیت نظریەسنی وضع ایتمش وبالخاصه مکان وحیز مسئلەسنی تدقیق ایلەمشدر .

اللهك وارلغنی تسلیمه منجر اولور . [۱] بو بر نوع الٓهیه : Théisme مسلکیدر . بو درت مدعابی (بارقلهی)له معاصر اولان فیلسوفلرك ویا اسلافنك آثارنده همان همان عینی تعبیراتله افاده ایدلمش اولارق بولمقدن و کوسترمکدن دها قولای برشی یوقدر . مثلا دردنجی مدعا بوتون الٓهیات اربابنك قبول ایلهدکلری بر قناعتدر . اوچونجی فرضیه (دون سقوت) لك فلسفهسنده کورولور . (دهقارت) همان عینی فکردهدر . ایکنجی فرضیه (هوبس) لك فلسفهسنك قسم اساسیسنی وجوده کتیرمزدن اول قرون وسطادهکی مناقشاتك اك مهم زمینی تشکیل ایتمشدر . (بارقلهی) لك ایدهآلیزمنه کلنجه بو ، (مالبرانش) لك مشهور « علت عادیه مذهبی : Occasionalisme » نه بکزهر . [۲]

---

[۱] ماده ، مادامکه « تصورات » دن عبارتدر ، دوغرودن دوغرویه وجود برقدرتدکلدر. اوحالده اشیانك تحولاتنی ، تبدلاتنی انتاج ایدن ، دهادوغروسی اوتصورلری بزه وجوده کتیرهن برقدرت فاعله اولماسی لازم کلیر . بوقدرت فاعلهیی قالدیردیغکز کبی بزمادراکات مادیهمزك سببسز وعلتسز وجوده کلمسی ایجاب ایدرکه البته دوغرودکلدر. ایشته (بارقلهی)لك ایدهآلیزمی بوصورتله بالذات وره وجود الٓهیی تسلیمه منجز اولور .

[۲] (دهقارت) جوهر مادیی جوهر روحیدن ماهیةً آیرینجه روحك بدنه ، بدنك روحه ناصیل مؤثر اولدیغنی ایضاح ایتمك ضرورتنده ایدی . فقط بومهم مسئلهیی مقنع برصورتده بالطبع حل ایدهمهدی ؛ کندیده بومسئلهیی بالاستدلال حل ایتمکدهکی مشکلاتی کورمشدی . اخلافی (دهقارت) لك ماده وبدن مناسبتی مسئلهسنی تعمیق ایدرلرکن دها عمومی بر سؤال قارشیسنده قالدیلر : ماده وبدن مسئلهسی حد ذاتنده « علیت : causalité » مسئلهسنك بر صفحهسیدی . نه ایچون روح وبدن مناسبتی مسئلهسی قارشیمزده دیکیلیور ؟ جونکه روح ، بدندهکی تحولاتك، بدندهکی تحولاتدهروحدهکی تبدلاتك علتی اولویورده اونك ایچون.. اوحالده ناصیل بونلر بربرینك علتی اولابیلیور ؟ سؤالی قارشیسنده قالیورز. عجبا دوغرودن دوغرویه برماده دیکرینك حرکتی موجب اولماسی ، برشیئك دیکرینی تحریك ایلهسی دها واضحمیدر ؟ ناصیل اولویورده برماده دیکر بر حرکتك علتی اولویور ؟ ایشته بوسؤال (دهقارت)لك اخلافنی دوشوندورهن الك مهم برجهت ایدی. علت عادیه مذهبی سالکلری بومسئلهیی شوصورتله حل ایدییورلردی : حقیقی علت برقدرت فاعله اولمق لازم کلیر ؛ اوده اللهدر . بناءً علیه اشیا بربرینه دوغرودن دوغرویه تأثیر ایدهمز . مؤثر کوردیکمز شی آنجق اللهك قدرتنك تعلقنه بر وسیله اولویور . (مالبرانش) بو فلسفهیه هم « علت عادیه مذهبی » دییه بر اسم قویمش ، هم بوطرز تفکری بللی باشلی بر سیستم حالنده افاده ایتمشدر . بویله اولونجه بدن وروح بربرینه مؤثر دکلدرلر . بدندهکی تحولات روحدهکی تبدلات ایچون بروسیله، بر علت عادیه اولویور. شوحالده روحدهکی بوتون تبدلاتك وبناءً علیه ادراکاتمزك علت حقیقیهسی (الله)اولماسی لازم کلیور. بورایهقدر مالبرانشك طرز تفکریدر. بونی دها ایلری یه کوتورورسهکز دییهبیلیرسکزکه بوتقدیرده اشیای مادیه دییه خارجده برشی قبول ایتمکه لزوم یوق، چونکه بزهمؤثر اولاجق دکل.. بناءً علیهماده دیدیکمزشیلر بزمادراکاتمزدن عبارت.. ادراك دیدیکمز تحولات روحیهنك علتی ده (الله) در. بونتیجهیهوارنجه(بارقلهی)لك ایدهآلیزمی وجوده کلمزمی؟ م . أ

ذاتاً بومدعانك اساسلی فكرلرینی ، حتی دستورلرینی (دهقارت) فلسفه‌سنده كوروبورز. مع‌ما فیه (حقیقت) ك رؤیایه بك بكزه‌دیكی ، ادراكلرمزك تلقی باشنه خارجده بر شیئك موجودیتنی بزه تسلیم ایتدیره‌میه‌جكی ادعاسنی بولمق ایچون (دهقارت) ه قادار چیقمغه بیله لزوم یوقدر . اوندن چوق اول فیلسوفلردن بر قسمی ده بو قناعته صاحبدیلر. خلاصه اسكی فیلسوفلرك ، اوقادار ماضی‌یه چیقمق ایسته‌مزسه‌كز ، (دهقارت) و (هوبس) ك فلسفه‌لرینه (لوق) ك قناعت فلسفیه‌سنی علاوه ایدرسه‌كز (بارقله‌ی) فلسفه‌سنی تماماً تشكیل ایده‌جك عناصری بولابیلیرسكز . بو حالده فیلسوفك نهایت كندینه خاص (رؤیت : Vision) نظریه‌سی قالیر كه بونك یكیلكی دیكرلرینه سرایت ایده‌رك (بارقله‌ی) ك فلسفه‌سنه صورة بر ابداعیلك ، بر بكارت ویریبور دیمك اولور . تعبیر آخرله فلسفهٔ قدیمه وجدیده‌دن بعض پارچه‌لر آلیكز؛ بر طباغك ایچنه قویدقدن صوكره سركه‌وزیتون یاغی قبیلندن ریاضی نصحیاغه قارشی آتش پوسكورمكدن كندینی آلامایان دیندار بر راهبه‌كی عقل ایله ایمانی تألیف ایتمك آرزوسنی علاوه ایله‌ییكز ، بونلری ایجه قاریشدیردقدن صوكرا اوسته‌دره‌اوتی ویا مایدانوز قبیلندن نوفلاطونیلكدن طوپلانمش بر مقدار چیزه‌لر سرپیكز ، تعبیری معذور كوروره‌سه‌كز بر صالاطه حصوله كلیر كه ظاهراً (بارقله‌ی) ك یاپدیغی فلسفه‌نك طبقیسی اولور .

فقط بو اصولله حركت ایدنلر (بارقله‌ی) ك تفكراتنه قطعیاً نفوذ ایده‌مزلر . بر كره (بارقله‌ی) فلسفه‌سنك اقسامنی بو اساس دائره‌سنده ایضاح ایتمكده مشكلات ، حتی امكانسزلق واردر . فی‌الحقیقه غریب بر نومینالیزم فلسفه‌سی كه مجرد و كلی تصوراتی ، یعنی بوتون ادراكات آراسنده مشترك اولابیله‌جك بر شیئی هپ كلمه‌دن ، لفظدن عبارت عد ایدیبور واونلرك وجود حقیقیسی اولمادیغنی قبول ایلیور ، وفقط عینی زمانده علم الٓهیده مندمج وماهیت ابدیه‌یی حائز مجرد وكلی مفهوملر تأسیسنه منجر اولویور ؛ كذلك بر ایده‌آلیزم فلسفه‌سی كه اجسام ماده‌نك وجودینی انكار ایدیبور ، اویله اولدیغی حالده ماده حقنده مثبت ونتیجه‌سی اعتباریله چوق فیضلی بر نظریه اورته‌یه قویویور . باشقه بر تعبیرله الك قویو معناده بر ایده‌آلیزم اولیور ، فقط ادراكلرمزی بر نوع رؤیادن عبارت عد ایدن عینی مسلكك منسوبیندن بسبتون باشقه بر استقامته توجه ایلیور . (بارقله‌ی) فلسفه‌سنی بویله پارچه پارچه مدعالردن مركب كورنلر بوتون بونلری ناصل ایضاح ایده‌بیلیرلر؟ بو یولده‌دها ایلری‌یه كیتمك ایسته‌میورم. دیمك ایستیورم كه (بارقله‌ی) فلسفه‌سنی

پارچالامقسرین تلك بر نظرله قاوراماز ، صوکره آیبردیغمز بو درت مدعادن هر برینك دیکرلرینی حامل بولوندیغنی کوره‌جك وجهله اوکا نفوذ ایتمز ، فیلسوفك خصوصیت ودرینلکنی فرق ایله‌مز، سطحاً، ظاهراً تماس ایله‌دیکی معاصر ویامقدم فلسفه مذهبلرندن صورت قطعیه‌ده آیبرمازسه‌ق بو فلسفه‌یی دقتلیجه تدقیق ایتمه‌مش اولورز . بالعکس بویله یاپارسه‌ق آرتق (بارقله‌ی) فلسفه‌سی برطاقم فرضیه ودعوالرك مجموعی کبی دکل، ذی‌حیات بروجود، برعضویت : Organisme حالنده کورونمکه باشلار. واقعا بوطرز تدقیق دخی واصل اولمق ایسته‌دیکمز صوك نقطه دکلدر اما بو اصول بزی حقیقته دها زیاده تقریب ایلر . بوخصوصده تفصیلاته کیرمکه لزوم کورمه‌یورم. یالکنز آیبردیغمز بودرت مدعادن هیچ اولمازسه بر ویا ایکیسنی آلارق هر برندن دیکرلرینك ناصیل استخراج ایدیله‌بیله‌جکنی کوسترمك ایستیورم .

مثلا (بارقله‌ی) ك ایده‌آلیزم نظریه‌سنی آلالم . (بارقله‌ی) ك بونظریه‌سی ساده‌جه « جسم، مادی تصوراتدن عبارتدر » دیمکه مستند دکلدر . ذاتاً بویله بسیط بر ادعا نه‌یه یارارکه . . . تجربه اجسامك وجودینی بزه تسلیم ایتدیروب دورویور . اونی تصوردن عبارت عد ایدرسه‌ك ینه بالضروره حقیقتنی ، وارلغنی قبول ایلیه‌جکمز . بو حالده نتیجه جسم یرینه « تصور : Idée » کلمه‌سنی اقامه ایله‌مکدن عبارت اولاجق . . . شبهه یوقکه (بارقله‌ی) اویله‌کدن صوکرا ماده‌دن برشی قالمایه‌جغنی دوشونمش دکلدر. شوحالده باقی قالان ، دوام ایدن شیئه جسم ویا « تصور » دیبکمز اوندن نه چیقار ؟ فیلسوف بو نظریه ایله بسبتون باشقه بر شی قصد ایله‌مشدر . آکلاتمق ایسته‌مشدرکه ماده تصوراتمزله عینی شموله مالکدر ؛ یعنی ایچنده ، طیشنده هیچ بر فضله‌لق یوقدر . تصورمز ، ادراکمز خارجنده هیچ برشیئی احتوا ایتمز ، بیلمه‌دیکمز هیچ برشیئی کیزله‌مز ؛ برقوته ، بالقوه امکانلره مالك دکلدر . ظاهر یاپیلمش بر شیدرکه بزه معلوم اولاندن یعنی ادراکمزدن فضله‌سنی احتوا ایلمز . ذاتاً تصور تعبیری‌ده علی‌العاده احوالده بویله بر وجودی ناطقدر ، یعنی تماماً تحقق ایتمش بر وارلق دیمکدر . تظاهر ایدن شکلی نه‌ایسه ماهیتی، حقیقتی‌ده اوندن عبارتدر . حال‌بوکه « شی : Chose » تعبیری اویله دکلدر . حقیقی تظاهرندن آیریلابیلن ، یعنی بر طاقم امکانلری صاقلایان وجود دیمکدر . ایشته بو سببه مبنیدرکه (بارقله‌ی) ماده‌یه « تصور » دیبورده «شی» دیمیور. (بارقله‌ی) ك ایده‌آلیزمنی بوصورتله تلقی ایدنجه اونك بوخصوصده‌کی افکارینك (اسمیه) قناعتیله اشتراك ایلدیکنی کوررسکز.

فى‌الحقيقه فيلسوف بو ايكنجى مدعاسنده كلى و مجرد تصورات يوق ديميورمى؟ ماده‌يى بوقاريده سويله‌ديكمز طرزده تلقى ايدنجه بو نظريه غايت طبيعى اولارق اوندن چيقار . چونكه تصورات مجرده وكليه‌نك ماده‌دن، ادراكلردن مستخرج اولماسى لازمدر. [١] فقط ادراك، منفرد و مشخص بر احساسدن ماعدا برشى احتوا ايتمديكنه كوره بوندن ناصيل باشقه برشى چيقاريلير، تجريد ايديلير؟ ادراك ساده‌جه بر ادراكدر. اوندن فضله برشى چيقاريلاماز. مثلا رنك و مقاومت احساسلرى بر ادراكدر و يكديكرندن آيريدر. هر برى شعورمك بيلديكى احساس خارجنده و آرالرنده مشترك برشيئى محتوى دكلدركه تحليل و تجريد ايله اونى بولمش اولالم، و مثلا هر ايكيسنك استناد ايلديكى «ماده» ، «حيز» دنيلن برفكر مجرد و كلى الده ايده‌لم . نه باصره‌نك ، نه لامسه‌نك معطياتنده ادراك ايتدكلرمزدن ، احساسلردن فضله برشى يوقدر . بناءً عليه بو ادراكلردن تجريد ايله ماده و جسم دنيلن برشى استخراج ايليه‌مزسكز. بونلردن استخراج ايتديككزى ظن ايتديككز و هر برنده مشترك فرض ايلديككز (شى) بر وجود حقيقى ، بناءً عليه بر تصور دكل ، هر هانكى بر طرزده صيرالاديغكز ادراكلره ويرلمش بر اسمدن باشقه برشى دكلدر. ايشته (بارقله‌ى)ك «نومينالیزم» دنيلن اسميه قناعتى بودر. (بارقله‌ى)ك پك مشهور «رؤيت» نظريه‌سى ده بوكا مستنددر : «حيز» عينى زمانده هم باصره ، هم لامسه آراسنده مشترك بر «شى» اولاماز. چونكه باصره‌نك بزه ويرديكى رنك ايله لامسه‌نك بيلديرديكى مقاومت آراسنده مشترك برشى يوقدر . بو ايكيسى آراسنده مشترك برشى اولماديغى كبى بوتون حواسمك بيلديردكلرى آراسنده‌ده مشترك برشى موجود دكلدر . بناءً عليه «حيز» كبى حواسك بيلديرديكى مدركاتك عمومنده مشترك فرض ايلديكمز برشى ساده‌جه بر «لفظ» در ، بر

---

[١] بارقله‌ى ، بالخاصه بو نقطه‌ده (لوق) ه معارضدر . (لوق) ه كوره بياض، قيرمزى، ماوى . . . الخ شيلره باقيورز ، اونلرى ادراك ايديورز . بونلر آراسنده مشترك اولان (رنك) تصور مجردينى الده ايده‌بيليورز. (بارقله‌ى) ه كوره، خايير.. بز اشيانك برقسمنى ، ادراكلرمزدن بر پارچه‌سنى ملاحظه ايده‌بيليرز اما ادراكلر آراسنده مشترك بر كيفيتى ، باشقه بر تعبيرله مجردى وكلى‌يى «تصور» ايليه‌مه‌يز . بو نوع «تصور : Idée» لر برر لفظدن ، برر كلمه‌دن عبارتدر . بزده «مشخص : Concret» وفردى تصورلر ، مفهوملر وار ، بونلر اعانه‌سيله ، عادتا بونلرى مثال عد ايدمرك ديكرلرينى دوشونيورز . يوقسه بو منفرد و مشخص تصورلردن آيريجه برده مجرد تصورلر وجوده كتيره‌بيورز . بر ادراك عينى جلسدن ديكرلرينى دوشوندوروبور و بويله‌جه دوشوندورديكى شيلره بر اسم ويريبورز . كلى و مجرد مفهوملر اوليور . فقط بونلر حقيقتده برر لفظدر ، برر كلمه‌در ، ذهنده حصوله كلمش تصور دكلدر .

بردن وارداو مثلردر، فقط روحاً معادل قالمشلردر. حتی بلکه‌ده هیچ بر خیال کورمه‌دیکی‌ده هر درلو خیالدن دها رقیق اولان حدس ایله اوزاقدن اوزاغه ودوغرودن دوغرویه تماسده بولوندی. هر نه حال ایسه، بز مفسرلرك وظیفه‌سی فیلسوفلرده‌کی بو خیال متوسطی ایستر بر «حدس اساسی : intuition originelle» کبی مبهم بر تفکر، ایستر بر «روح مذهب» کبی مجرد عنوانلرله میدانه چیقارمقدرکه هر بیوك فیلسوفك سیسته‌منده اك صریح حدس واك مشخص روح بو خیالده‌در.

بو اصولی (بارقله‌ی) ه تطبیق ایدرسه‌ك فیلسوفده ایکی فرقلی خیال کوروروز. بونلردن کوزمه اك چوق چارپان بالذات کندیسی طرفندن اشارت ایدلمش اولانی دکلدر. بکا اویله کلیورکه بارقله‌ی، ماده‌یی الله ایله انسان آراسنده کائن شفاف بر اینجه زار: une mince péllicule transparente کبی کورویور. فیلسوفلر، حتی متافیزیکجی کوزیله باقان حس عامه بو زارله مشغول اولمادقلری مدتجه الله بونك آراسندن کورونمکده‌در. لکن متافیزیکجیلر ومتافیزیکجیلك بوکا تماس ایدنجه او اینجه زار درحال بوزولوب قالینلاشیور، غیر شفاف بر شی اولیور چونکه «جوهر»، «قوت»، مجرد «حیز» والخ کبی کلمه‌لر بو زارك آرقه‌سنه کچیور، واوراده بر توز طبقه‌سی تشکیل ایده‌رك شفافیتی ستر ایله اللهی کوسترمیور. نیته‌کیم بو خیاله یاقین بر افاده (بارقله‌ی) ك قلمندن کندینه مخصوص تعبیرلرله باقیکز ناصیل چیقیور: «اولا توز قالدیریورز، صوکراده کورمه‌مزلکدن شکایت ایدییورز». اکثریا تکرارلادیغی بر تشبیهی دها وارکه شیمدی عرض ایتدیکم خیالك سمعی شکله قلب ایدلمش بر افاده‌سیدر: ماده، اللهك بزه سویله‌دیکی بر لساندر. ماده‌یه دائر یاپیلان متافیزیکلر بو لسانك مجازلرینی قالینلاشدیریور، وهر بریسنی باشلی باشنه موجود بر موهومه یاپمقله دقتمزی معنادن صوته چویریور، وبو صورتله کلام الهی‌یی تعقیبدن بزی منع ایدییورلر. حال بوکه (بارقله‌ی) ك ایکی خیالدن هرهانکیسنی کوز اوکنه کتیروب تأمل ایده‌جك اولسه‌ق نظر دقتدن قاچیرلمامسی لازم کلن بر خیال بسیط ایله قارشیلاشه‌جغز. بو خیال، (بارقله‌ی) ك مذهب فلسفیسنی دوغوران حدسك کندیسی دکلسه‌ده دوغرودن دوغرویه بو حدسدن اشتقاق ایتمشدر. (بارقله‌ی) ك حدسنه ادعالرینك هر بریسندن وحتی هیئت مشترکه‌سندن دها یاقین اولان ایشته بو خیالدر.

عجبا بو حدسك کندیسنی یاقالایه بیلیرمی یز؟ مفهوم: le concept وخیال؛ l'Image دن

عبارت اولمق اوزره آنجق ایکی واسطهٔ بیانمز واردر. فلسفی سیستم مفهوملرده انکشاف ایدر. سیستم، منشأ و مخرجی اولان حدسه قادار تعقیب اولوندیغی تقدیرده بر خیالك ایچنده صیقیشمش کورونور. دها یوکسکلره چیقیله‌رق بو خیالده کچیلمك ایسته‌نیرسه بالضروره سیستمه‌ك خیال وحدتنی آرامق ایچون حرکت اولوندیغی زمانلرده‌کی مفهوملردن دها مبهم، دها کلی مفهوملره تکرار دوشولمش اولور. چونکه سیستمه‌ك روح واساسی اولان حدس، قایناغندن چیقدیغی کبی آلینیرسه، دنیانك اك طاتسز وصوغوق برشیئی کبی کورونور؛ حتی عادیدر بیله . . . مثلا (بارقله‌ی) لك حقیقی واصل ادعاسی شودر : کندینی دائما ناقص بر فعالیت حالنده دویمقده اولان روح بشر قسماً اللهه مربوط وقسماً مستقلدر. الله ایله روح بشر آراسنده انفعالیت مطلقه : Passivité absolue حالنده بولنان برشی ، یعنی ماده بولونماسه روحمز دها یوکسك بر فعالیته ایریشه بیلیر. بو مفهوملی افاده ایله (بارقله‌ی) لك اصل حدسنه ترجمان اولورسه‌قده بو صورتله الده قالان شی بوش بر مضموندن فرقسزدر. یالکز مفهوم اولارق دها ایینی بولامایه‌جغمزه کوره بو دستور مجردی محافظه ایتمکله برابر بوکا بر آزده حیات قاتمغه چالیشه‌لم . بونك ایچون فیلسوفك بوتون یازدقلرینی اوقویه‌لم . بوراده بولنان فکرلری منشألری اولان خیاله قادار چیقارته‌لم؛ بو خیالك ایچنه کیردکدن صوکرا فیلسوفك فکرلرینی برچوق فکر وخیاللرله محمول مجرد بر دستوره قادار یوکسلته‌لم؛ دها صوکرا بوپك بسیط دستوره بوتون روحمزله علاقه‌دار اولوب باقه‌لم ؛ باقدقجه ساده‌لشه‌جك اولان بو دستورك مفهوم حالنده ممتد شکلندن خیال حالنده متکاثف منبعنه دوغرو یوکسله‌لم . بوراده سیستمه‌ك تام مرکز قوتنده بولنه‌جغمز ایچون فیلسوفه حمله ویا حدس ویرن الجانك بو قوت مرکزندن ناصیل چیقدیغنی آرتق تصور ایده‌بیلیرز. (بارقله‌ی) لك دورت مدعاسی بو مرکز قوتدن چیقان الجائی حرکتك یولی اوزونده معاصرلرینك فکر ودعوالرینه تصادفندن نشأت ایتمشدر. تعبیردیکرله (بارقله‌ی) باشقه مدعالرده‌ده بولنه بیلیردی؛ یالکز روحنك الجاسی ینه عینی الجا اولاجغندن بو مدعالرك آراسنده‌کی مناسبت وهیئت عمومیه‌سندن چیقه‌جق معنا وبالنتیجه فلسفه ینه عینی اولاجقدی .

شو حالده بر فلسفه‌نك مقدم ویا معاصر فلسفه‌لره نسبتی فلسفی سیستمه‌لرك تاریخندن چیقاریلمش زبانزد بر تلقی‌یه هیچ بکزه‌مز . بو تلقی‌یه کوره هر فیلسوف کندندن اول کلن فیلسوفلرك فکرلرینی دها فائق بر ترکیب وجوده کتیرمك اوزره آلیر، ویا بونلری یکی

بر فكرله مزج ايدر. حقيقتده هيچده بويله دكلدر. بوكا ايناتمق، قونوشمق ايچون اولا كلمه‌لر آرايوب صوكراده بر تفكر واسطه‌سيله تصرف ايتديكمزه ايناتمق كيبدر. حالبوكه كلمه وجمله‌لرك فوقنده بونلردن چوق دها ساده اولان بر معنا واردركه بو، تفكر ايدلمش برشی اولمقدن زياده تفكرك بر حركتی، دها دوغروسی بر وجهه : direction سيدر . رشيمی حياتك ابتدائی بر حجره‌دن اولا ايكی‌يه وبالآخره متعدد حجره‌لره تجزی ايتمك صورتيله شكل مكمليتی اولان عضويته واصل اولماسی ناصيل رشيمه ويريلن ايلك الجا : impulsion نك اثری ايسه تعضو حالنده تجلی ايده‌جك بر تفكرك مولد اساسيسی‌ده پك بسيط بر حمله ويا حركت روحدر بو حمله‌دن صوكرادركه رشيم تفكر ذهنك متوالی صفحه‌لرينی قطع ايده‌رك نهايت كلام حالنده بر تعضوه منجر اولور. بورايه وارنجه كنديني بر جمله ايله ، يعنی اولجه موجود بر زمره عناصر فكريه ايله افاده ايدر . حتی ايلك عنصرلرينی كيفنه كوره‌ده انتخاب ايده‌بيلير؛ شو شرطله‌كه متباقی عنصرلر ايلك عناصرك بر متممی اولسون. نيته‌كيم عينی بر تفكر بسبتون فرقلی كلمه‌لردن مركب مختلف جمله‌لرله‌ده افاده اولنه‌بيلير؛ ألويركه بو كلمه‌لرك آرالرنده‌كی نسبت عينی اولسون. ايشته كلام فعاليتك وتيره : Processus سی... بر فلسفه‌يی تشكيل ايدن عمليهٔ فكريه‌لرده طبقی بونك كيبدر. فيلسوفك ايلك حركتی اولجه موجود فكر وتصورلردن باشلاماز؛ نهايت اولسه اولسه بورايه واصل اولور. فقط بورايه كليش اسكی فيلسوفلرك كليشنه هيچ بكزمز . چونكه فيلسوفك ايچندن كلن يكی حركته طوتولان فكرلر قاصيرغه‌يه كيرن توزلر، جمله‌لره داخل اولان كلمه‌لر كبی اويله يكی بر حيات آليرلركه آرتق بونلرده‌كی معنا اولكی معنالر دكلدر .

بو مناسبتله بر عينی فلسفی بر بسته‌مله فيلسوفك ايچنده ياشاديغی دورك معلومات علميه‌سی آراسنده‌ده كوره‌بيليرز. فلسفه‌نك بر نوع تلقيسنه كوره فيلسوف، زماننك نتايج علميه‌سندن بويوك بر تركيب وجوده كتيره‌ندر. واقعا فيلسوف اوزون بر زمان علم كلی‌يه صاحب ايدی؛ حتی بو كون بيله علملرك بو قدر تشعب وتنوعنه وبر انسان طرفندن اوكره‌نيلمه‌سی امكانسزلغنه رغماً فيلسوف هرشيئی بيله‌مه‌مكله برابر اوكره‌نه‌بيله‌جك بر حالده بولنديغندن ينه علم كلی‌يه صاحب بر انسان صفتنی حائزدر. لكن بوندن فيلسوفك وظيفه‌سی ياپيلمش علملری آلارق بونلری دها زياده عموميلشديرمك وتكاثف ايتديره‌ركدن توحيد معرفت : unification du savoir دنيلن بر غايه‌يه اولاشديرمقدر

نتیجه‌سی چیقاریله‌بیلیرمی ؟ مساعده‌کزله سویلیه‌یم که فلسفه‌نك بو طرزده تلقیسی یالکز غریب اولمقله قالماز؛ عینی زمانده علمه قارشی بویوك برصایغیسزلق، عالمه قارشی‌ده آغیر برحقارت اولور. علمی اصوللرله سنه‌لرجه چالیشمش وبیك مشکلاتله بعضی نتایج ألده ایتمش برآدام بزه : « تجربه، استقراء وتعلیلك یاردیمیله بنی بو نقطه‌یه قادار کتیردی . علمی معرفت بورادن باشلایوب شوراده بیتیور ؛ ایشته بنم علمی نتیجه‌لرم » دییور ، وصوکرا بو آدامك قارشیسنه فیلسوف اولمقله کرامت کوستریلیرمش کبی بری چیقه‌رق : « چوق کوزل ، بونلری بکا براق ، باق سکا اونلردن دها نه‌لر یاپه‌جغم ! اولا بکا ناتمام اولارق ویردیکك بو معلوماتی بن تماملایه‌جغم . صوکراده پراکنده اولارق آلدقلرمی توحید ایده‌جکم. هم‌ده سنك ترصد ایتدیکك وقعه‌لرك مالزمه‌سی وعینی مساعی ایله، یعنی استقراء وتعلیل ایله سنك یاپدیغکدن هم دها چوق، هم دها ایی یاپه‌جغم » دیسه ناصیل اولور ! . . . بالطبع بوندن دها غریب بر ادعا اولاماز. عالم کبی عینی مواد وعینی اصوللرله چالیشان برآدام صرف فیلسوفلق کرامتیله‌می بونلری یاپه‌جق ! . . واقعا بعضی عالملر اولورکه نظرده دها نافذ ، استخراج نتایج وتعمیمده دها ماهر، مساعی واصوللرینه قارشی دها تنقیدکاردرلر . کلمه‌نك خصوصی معناسنده آلینمق شرطیله بونلره‌ده فیلسوف دینه‌بیلیر ، و بو معناده هر علمك بر فلسفه‌سی اولماسنی هر کسدن اول بن قبول ایده‌رم. شو قادار وارکه فلسفه‌نك بونوعی ینه علم اولدیغی کبی یاپانی‌ده عالمدن باشقه برشی دکلدر.

فلسفه‌نك رولنی بو صورتله تلقی ایتمك علم ایچون اولدیغندن فضله فلسفه ایچون بر حقارتدر . تعمیم و ترکیب وادیسنده عالمك توقف ایتدیکی نقطه عینی زمانده تجربه ومعاقله‌نك دوردیغی نقطه دکلیدر؟ بویله اولونجه عینی طریق معرفتله دها اوزاقلره کیتمك ادعاسنده بولونورسه‌ق کندیمزی تام معناسیله عندیات وهیچ اولمازسه فرضیات ساحه‌سنده براقمش اولمازمی‌یز؟ فلسفه‌یی علمی تعمیملری آشان برتعمیملر مجموعه‌سی کبی کوسترمك فیلسوفی ساده‌جه معقولات واحتمالاتله اکتفا ایدن برآدام منزله‌سنه دوشورمکدن باشقه‌نه اولابیلیر؟ مناقشه‌لرمزی اوزاقدن تعقیب ایدنلردن چوغنك فلسفه ساحه‌سنی ساده‌جه بر امکان ویاهایدی هایدی بر احتمال زمینی ظن ایتدکلرینی بیلیورم . بونلرجه فلسفه یقینك بیتدیکی یردن باشلار. فقط ایچیمزدن هانکیمز فلسفه‌یی بو درکه‌ده کوره‌بیلیرز؟ واقعا برفلسفه‌نك کتیردیکی شیلردن کافه‌سنك تحقیق ایدلمش ویا قابل تحقیق اولدیغنی کیمسه ادعا ایده‌مز. فلسفی اصولك اصل خصوصیتی ذهنك بعضی زمانلر وبعضی نقطه‌لرده بعضی تهلکه‌لری

قبول ایتمه‌سیدر. یالکز فیلسوف بوتهلکه‌لره سیغورطه‌سز آتیلمش دکلدر. اویله شیلر واردرکه فیلسوف حدسنك قوتیله بونلر قارشیسنده کندیسنی صارصیلمایه‌جق کبی امین حس ایدر. وبالآخره منبع قوتی اولان بو حدسنی تلقین خصوصنده‌کی موفقیتی نسبتنده بزه ده عینی امنیتی ویرر.

حقیقتده فلسفه علملرك بر ترکیبی دکلدر. فلسفه‌نك اکثریا علم ساحه‌سنده یرلشمه‌سی وبعضاً علمك مشغول اولدیغی موضوعلری دها ساده بر رؤیتله قاورامه‌سی نه توحید علم، نه‌ده نتایج علمیه‌یی دها یوکسکلره اصعاددر. تجربه بزه ایکی مختلف وجهه‌دن عرض وجود ایتمسه‌یدی فلسفه وعلم کبی ایکی معرفت طرزینه هیچ حاجت قالمازدی. بزی بونلره محتاج براقان سبب برطرفدن واقعه‌لرك تعاقب وتکرر حالنده، قابل وزن ومساحه بر صورتده وبر کثرت ومکانیت استقامتنده تجلی ایتمه‌سی؛ دیکر طرفدن صیرورهٔ محضه‌دن عبارت اولان حلول متقابل حالنده وقانون ومساحه‌دن قاچان بر شکلده کورونمه‌سیدر. باقیلیرسه تجربه، هر ایکی وجهه‌ده ده شعور افاده ایدر. یالکز برنجی نوع تجربه‌ده شعور خارجه دوغرو آچیلمق ومعیاری بورادن آلمقله خارجی بر علم یاپمقده؛ ایکنجی تجربه‌ده ایسه کندینه توجهله کندینی یاقالایوب کندنده درینلشمکده‌در. شعور کندی اعماقنه اینمکله عجبا ماده، حیات وعمومیتله شأنیت حقنده دها ایلریلره نفوذ ایده بیلیورمی؟ شعورك ماده‌یه ازقضا لاحق اولدیغی فرض ایدیلیرسه، خایر ... لکن بو طرزده بر فرضیه‌نك نره‌دن طوتولسه عبث، باطل، کندی کندیسنه قارشی متناقض وواقعه‌لره مخالف اولدیغنی کوستردك ظن ایدییورم. شاید شعور بشر شعورلرك اك واسعی و یوکسکی اولماسنه رغماً هیچ برشیئه مداخله ایتمیه‌جك کبی برطرفه براقیلمش وانسان دینیلن مخلوق، طبیعتك برکوشه‌سنده جزایه دوران برچوجق کبی ایسه ینه خایر دییه بیلیرز. فقط حقیقت حال بویله‌می؟.. دنیایی دولدوران ماده وحیات بزده‌ده موجود؛ بوتون اشیاده چالیشان قوتلر کندیمزده‌ده محسوس. اولمش بولنان و اولان شیلرك اك محرم جوهری نه اولورسه اولسون بوندن بزده‌ده وار. بناءً علیه کندی شعورمزه اینه‌لم. بوراده شأنیتك دها درین نقطه‌لرینه تماس ایده‌جکمز کبی بورادن آلاجغمز قوتله عالم خارجی‌یه‌ده دها قوتلی برحمله ایله مؤثر اولابیله‌جکز. بکا قالیرسه فلسفی حدس ایشته بوتماسدر، وفلسفه‌ده بو حمله‌دن عبارتدر. اعماق شعوردن کلمش برالجا: Impulsion ایله عالم خارجی‌یه چیقنجه تفکرمزك مفهوملرده توضعی نسبتنده علمه ملاحق اولاجغز. فلسفه، علم قالبنه کیره‌مز؛ حدس ادعاسنده بولنان بر فکر اساسی رشیم کبی تجزی ایده ایده خارجده ترصد ایدلمش واقعه‌لر وبونلرك انسجامی

افاده ایدن قوانین علمیه‌یی احاطه ایده‌مز، و حتی بعضی تعمیملری تصحیح ایله بعضی مشاهده‌لرده بولونه‌مازسه یاپدیغی شی تام‌مناسیله برفانتازیا اولور. فانتازیالرله حدس آراسنده ایسه هیچ بر وجه مشارکت یوقدر تعبیر دیکرله فلسفه هیچ بر زمان فانتازیا دکلدر، و اولامشــدر . علمك واقعه وقانونلرنده تجسد ایده‌بیلن بر حدس علمی تجربه‌لرك توحیدندن ألده ایدلمش دکلدر . چونکه فلســفه وحدته منتهی اولماز ؛ بالعکس وحدتدن باشــلار . فلسفه‌نك بر طرفدن مثبت علملر نتایجنی تمثیل ایدر بر طرزده چالیشــیر ، دیکرطرفدن ده مقدم فلسفه‌لرك اجزاسنی کندنده جمع ایدرکورونمه‌سی برترکیب عملیه‌سی دکل بالعکس بر تحلیلدر .

علم ، عملك معاونیدر . عمل ایسه برنتیجه‌یی استهداف ایدر . علم ذکاسی ، مطلوب فلان نتیجه‌یه واصل اولمق ایچون نه‌یاپملی‌یم؟ ویا فلان حادثه حصوله کلمك ایچون هانکی شرائطی احضارایتملی‌یم؟ دییه دوشونور. علمی‌ذکا تکونی بیتیرمش شیلرك برندن‌دیکرینه کیتمك صورتیله چالیشیر . بوسببدن تکونلرنی بیتیرمش ایکی شی آراســنده‌کی فاصله‌یی بالضروره یا اهمال ایدر، ویا بورادهده تکونتی بیتیرمش شیلر بولمغه باقار. بوسببدن‌علمك تکون ایتمش شیلری یاقالامغه مختص اصوللری تکون ایتمکده بولنان شیلره نفوذ ایده‌مز. ایشته بووظیفه تماماً فلسفه‌یه ترتب ایدر. عالم، حرکتلر ساحه‌سنده بی حرکت نظرلر ألده ایده‌ن و تکرر نه‌در بیلمه‌ین بر ســاحه‌ده تکرارلر طوپلایان ، شــأنیتی اعمال بشریه‌یه منقاد اولاجق صورتده پارچه‌له‌ین برمتحری اولمغله طبیعته حیله یاپمغه وقارشیسنده مجادل واعتمادسز بروضعیت آلمغه مجبوردر . فیلسوف ایسه طبیعتله آرقداش اولمق ایستر. علمك قاعده‌سی (به‌قن)ك وضع ایتدیکی شــودستورده طوپلانیر : قوماندا ایتمك ایچون اطاعت ایتمك ! فیلسوف ایســه نه اطاعت ایده‌ر ، نه‌ده قوماندا ؛ یکانه غایه‌سی طبیعتله همحال اولمغی آرامقدر .

بونقطهٔ نظردن‌ده جوهر فلسفه روح سادکی‌در . بوروحی ایستر باشلی باشنه ، ایستر اثرلردن ، ایســتر بر فلسفه‌یی دیکر فلسفه‌لرله مقایســه صورتیله تدقیق ایده‌لم ، دائما کوره‌جکمزکه بوراده‌کی معضلیت ، انشــا وترکیب دائما سطحی ، عارضی وظاهریدر ؛ اصل تفلسف بسیط برعمل : Un acte simple در .

ایشته بوحقیقته نفوذمز نسبتنده برمکتب فلسفینك فلسفه‌سی‌میدانه چیقارمغه وحیاته یاقلاشدیرمغه تمایل ایده‌جکز. تفکر عامه: La pensée commune حواس، ذکا ولسانك بنیه‌سندن چیقان حالیله فلسفه‌دن زیاده علمی ذهنیته یاقیندر . بوندن تفکرمزك عمومی

مقولاتی علمك مقوله‌لریدر ؛ حواسمزك دیمومت شأنیت آراسنده چیزدیکی بویوك یوللر علمك كچه‌جكی یوللردر ؛ ادراك حال صباوتده بر علمدر ؛ علم ، رشید بر ادراکدر ؛ اشیا اوزرنده‌كی تأثیرمزی حاضرلامغه معطوف اولان معرفت عملیه ایله معرفت علمیه یقین وهدفلری مساوی اولامقله برابر بالضروره عینی نوعدن رؤیتلردر دیمك ایسته‌دیكم اكلاشیلماسین . مقصدم بالخاصه شودر : معرفت عملیه : Connaissance usuelle ده عینی اسبابدن دولایی معرفت علمیه کبی اشیایی اویله . زمان ایچنده تدقیق ایدرکه بونده تکون وصیرورده‌دن اثر یوقدر. علمی معرفتده حرکت برصیره موضعلر؛ تحول، برصیره کیفیتلر؛ تکون ایسه برصیره حالاتدن عبارتدر . غیرحرکیتدن عزیمت ایدن علم ، [ظاهردن عبارت اولان غیرحرکیت صانکه حقیقتده وارمش کبی] حرکتسزلکلرك ماهرانه برتنظیمندن بر حرکت تقلیدی وجوده کتیره‌رك بونی حرکت یرینه اقامه ایدییور . عملی غایه اعتباریله موافق اولان بوعملیه بالنظریه عبثیات وتناقضلرله دولو اولدیغی کبی متافیزیك وتنقیدك اوکنه سریلن بوتون ساخته مسئله‌لرك ده مولدیدر .

عقول عامه : Sens commun نك فلسفه‌یه آرقه چویرمه‌سنك حکمتی عملی غایه‌یی استهدافندندر . اوکا فلسفه‌نك ماهیتی تنویر ایدیله‌رك بوکونکی وضعیتك تماماً عکسی بر وضعیت آلدیرلمالی که تفکر فلسفی استقامتنه یکیدن قویوله‌بیلسین . حدسك بر چوق درجات شدتی اولدیغی کبی فلسفه‌نك ده درینلك درجه‌لری واردر ؛ یالکز حقیقی صیروره‌یه قویولان برروحده‌ها او آندن اعتباراً حدسی برحیات یاشار، واشیا حقنده‌کی معرفتی فلسفه اولور. چونکه بوصورتله شأنیتی نامتناهی تقسیملره اوغراتیلمش زمانلر ایچنده وغیرمتصل Discontinu پارچه‌لر حالنده کوره‌جکنه غیرقابل تجزی بر صورتده آقان حقیقی زمانك دائمی سیالیتی ایچنده کورمکه باشلار، وبوصورتله ماده دنیلن عاطل برشیئه وقت وقت طاری اولمش حالات سطحیه، یعنی فانی ومتقطع حادثه‌لر کوره‌جکنه مه‌لودیده اولدیغی کبی تك وعینی برشیئك دائما تمادی ایده‌رك کیدن تحولاتنه شاهد اولور. بوسیر ایده‌جکی عالمده تکونی بیتیرمش پارچه‌لر یرینه دائما تکون ایدن برتحوله آکاه اولنقله آرتق حیاتك نه عاطل حالات، نه‌ده ئولو شیلردن عبارت اولمایوب یالکز حرکت وتحولدن یاپیلمش بر استقرار اولدیغنه حکم ایدر. شأنیتی متمادی: Continu وغیرقابل تجزی : Indivisible کوسترن بوجنس رؤیت یالکز فلسفی حدسه کیدن یول اوزرنده‌در .

(قانت) ، حدسه ليتمك ايچون بهمه حال حواس وشعور خارجنه چيقيلمق لازم كلديكنه ايناعقله خطا ايتمشدی . چونكه حقيقت حالده بويله برضرورت يوقدر. معلومدركه بو بويوك فيلسوف، عقل ومنطقك نه قادار جهد ايتسه حواس وشعور خارجنده برشيئه تماس ايده ميه جكنی صريح برهانلرله اثبات وبوبابده مؤثر اولا بيله جك يكانه متافيزيكك حدسی بر متافيزيك اولا جغنی سرد ايتدكدن صوكرا بوحدسك بزده كی فقدانی اشارت ايده رك حدسی متافيزيكك امكانسزلغنده قرار قيلمشدی. فی الواقع (قانت) ك كورديكی اعتباری برزمان وتحولدن غيری شأنی برزمان اولماسيدی فيلسوف يردن كوكه قادار حقلی اولوردی. علمك كوروب قبول ايتديكی زمان وتحوللر حركت وتمادی حالنده بولنان برزمان وتحول اولمايوب برطاقم وقعه‌لر وتثبيت ايدلمش حاللر : états در. عمل وتأثيری استهداف ايدن علم ذكاسنك اشيايی دائما پارچه‌جی برزمان وتحول ايچنده كورمه سنده برفائده اولماديغندن بونلری توزه قلب ايتمكده بلا اختيار مضطردر . فقط عامی كوروشك ويرديكی بو اعتيادلری بوزه لم، ادراكمزی منبعلرينه عودت ايتديره لم ، كوره جكمزكه يكی ملكه‌لره باش وورمغه هيچ حاجت قالمه‌دن يكی جنسدن بر معرفته صاحب اولمق ممكندر .

ايشته بومعرفت تعمم ايدرسه بوندن استفاده ايده جك يالكز نظريات اولمايه جق ، عينی زمانده هر كونلك حياتمزده بكيدن ايصينوب آيدينلانه جقدر. چونكه حواس وشعورمزك على العاده اعتيادلريله ادراك ايتديكمز عالم كندی كولكه‌سندن فضله برشی اولماديغندن ئولوم قادار صوغوقدر . بورادە هرشی قوللانيلشنه كوره تنظيم ايدلدكدن باشقه بلافاصله تكرار ايده جك كبی كوروننن برحال حاضر ايچنده‌در؛ ذكامز دخی بوصنعی عالمك قاناواسنه كوره صنعی برصورتده دوقونمشدر . بوسببدن كنديمزی لحظه‌لر ايچنده كوروبور، ماضی يوق اوليور، حافظه ماده‌نك عاريتی اولان برمعاونت كبی غريب برواقعه ياخود بهمه‌حال بريابانجی قاليور . شيمدی كنديمزی كنديمزه قارشی قاپايان پرده‌يی كيتدكجه كريلره ايته‌جك درجه‌ده انبساطه مساعد اولان آلاستيقی وكثيف شعورمزله همحال اولالم ؛ عالم خارجی‌یی‌ده يالكز سطحندن وحال حاضرندن دكل برده بونی دوغرودن دوغرويه ايتن وحمله‌سنی ويرن ماضيسيله دريتلكندن قاورايه‌لم ؛ بركلمه ايله هرشيئی صيرورة مخصوصه‌سی دائره‌سنده : Sub speci duration كورمكه آليشه‌لم : درحال آنی برصورتده جانلانه جق اولان ادراكمزده قاتيلر يوموشايه جق ، اويوشمشلر اويانه جق، ئولولر ديريله جكدر . آنجق اقبال وثروت وطبيعتك امتيازلیلرينه ، اوده پك سيره‌ك

اولارق ، سرورلر ویره‌بیلن صنعتك یاننده بوطرزده آکلاشیلمش بر فلسفه اطرافزده خیالتلر کبی دولاشان انسانلردن ماعدا بالذات کندیمزی‌ده دیریلته‌جك وهپمزه هرآن سرورلر ویره‌بیله‌جکدر . بو صورتله فلسفه هم عملی ، هم‌ده نظری ساحه‌لرده علمك برمتممی اولاجقدر . الحاصل تطبیقاتیله پاشامه‌نك قوللانیشلیلغنی استهداف ایدن علم بزه رفاه : Bien-être ونهایت خط : Le plaisir وعد ایدیبورسه‌ده سرور : La joie ی ویره‌بیله‌جك اولان یالکز فلسفه‌در .

. نة وشأنيت [۱]

(ويليام جه‌يمس) دن صوكرا « پراغماتيزم » دن بيلمم ناصل بحث ايتمه‌لی ؟ جه‌يمسك بوأثرينی حقيله اوقويوب آكلايانلر ايچون آرتق سويلنه‌جك بر سوز ، دها اييی افاده ايديله‌جك بر موضوع قالميورسه‌ده بو دقت و موفقيتی هر كس كوستره‌مديكندن « پراغماتيزم » فلسفه‌سی اكثريا تغيير ايديله‌رك نقصان و محرف تفسيرلره اوغرامقدن قورتولامايور . فضله ولارق مؤلفلرله أثری آراسنه كيره‌ن بو مفسرلر هم فيلسوفی ، هم ده يك آيدينلاق اولان أثرينی زورله قارارتيورلر .

[۱] (ويليم جه‌يمس) ك « پراغماتيزم » نامنده‌كی أثرينه يازيلمش بر مقدمه‌در . برغسون فلسفه‌سيله پراغماتيزم كرمنحو عصره آچيلان ك قدرتلی اكی فلسفه جريانيدر . بو جريانلر آراسنده‌كی مناسبت و مشابهتلر بورادە آنجق مختصراً كوستريله‌بيلير . معلومدركه كچن عصر فلسفه‌يه كوسمش . م . قتی يالكز مثبت علمده آرمق سوداسنه دوشمشدی . اجتماعيات ، روحيات ، بديعيات ، اخلاقيات حتی دينيات بيله مثبت علملك ساحه‌سنده حبس ايدلمك ايسته‌نمشدی . ياپيلان بوتون فلسفه‌لر هپ مثبت و آفاقی علم كسوه‌سی آلتنده كوستريلمكدی . (ده‌قارت) ايله (بيقن) دن صوكرا علمی حيات « تجربه » و « مشاهده » اصوللرينه كون كچدكچه دها زياده باغلاندی . ماده علملری ايچون مفيد اولان بو جريان بالنسبه آز بر زمانده چوق فيضلی اولنجه ياواش ياواش علم تعصبی و فلسفه دوشمانلغی باش كوستردی . نهايت (اوكوست قونت) ك « حالات ثلثه نظريه‌سی » دينيات ايله فلسفه‌نك دورلرينی اكمال ايتمش ذهنيتلر اولديغنی و بعدما يالكز « مثبت بر ذهنيت علميه » نك بشريتده حكمران اولاجغنی داهيانه بر ادا ايله اعلان ايتمه‌سی اوزرينه آرتق هر شی « مثبت » و «آفاقی : Objectif » اولاجقدی . « مثبت روحيات » ، « مثبت اجتماعيات » ، « مثبت اخلاقيات » والخ جريانلری هپ (اوكوست قونت) دعواسنك عكسلريدر . بوندن بويله طبيعتك بوتون حادثه‌لری مطلق بر « معينيت : Déterminisme » ه تابعدر . هيچ بر ساحه‌ده « امكان : contingence » يوقدر . طبيعت ياراتيجی بر عضويت دكل ، تكرارلايجی بر ماكنه‌در . علم آنجاق آفاقی و مثبت اوله‌بيلير فلسفه ايسه معلومات بشريه‌نك عمومی بر سيستمه‌سنی افاده ايدر .

ايشته (دورقايم) و اوكا پيرو اولان (ضيا بك) ك اساس قناعتلری ده بو مركزده‌در . بو ذواته كوره هنوز بر سر اولان « دماغ » دن ماعدا نه شكلده اولورسه اولسون « شعور » و « اراده » مؤثر دكل ، نتيجه‌لردر . حقيقی مؤثر بر طاقم « كمی » مناسبتلردر . روح و جمعيتك تحولاتنده عامل اساسی نفوس تحولاتی ، قالابالقلرك تكاثفی كبی ميخانيكی بر طاقم حادثه‌لردر . حياتده ايچدن طيشاری يه دوغرو

شأنیت: Réalit é حقنده عمومیتله وعلی العاده حاصل ایدیلان فکرلرك تصحیح وتعدیلی یاپیلمادقجه (جه‌یمس) ك پراغماتیزمی دائما یاکلش آکلاشیلمغه محکوم قالاجقدن اولا بو جهتی تأمین ایتمك لازمدر. دنیا «monde» ویا «cosmos» دیدیکمز زمان بو کلمه‌لر اشتقاقلرینه نظراً بسیط ویا مرکب بر شیئه دلالت ایدرلر. «کائنات»: «Univers» ده تجه، فرنکجه‌ده‌کی اشتقاقنه کوره، بالجمله موجوداتك هیئت عمومیه‌سنی وامکان توحیدینی دوشوندورور.

دکل، طیشاریدن ایچی‌یه دوغرو بر دکیشمه واردر. مثلا ضیا بکك «تورکجیلك اساسلری» نامنده‌کی أثرینك (٥٤) نجی صحیفه‌سنده آوروپا جمعیتلرینك تحول وترقیلری ایچون مثبت وآفاقی اجتماعیات نامنه کوستریلن علیت: «بویوك شهرلرده اجتماعی کثافتك آرتمه‌سی» کبی «میخانیکی بر قانون» در. حال بوکه عالمشمول، کلی وبیطرف اولماسی لازم کلن میخانیك قانونلرینك آوروپاده باشقه آسیاده باشقه صورتده تجلی ایتمه‌سی بر «معجزه» اولمازمی! ذاتاً دقت ایدیلیرسه «مثبت و آفاقی اجتماعیات» دعواسنده بولونانلر جمعیتلرك تکون واستحاله‌لرینی هپ بویله تضاد و معجزه‌لرله حل ایتمکدن قورتولاماشلردر. (ریبو) ایچون‌ده سویله‌دیکم کبی فلسفه دوشمانلغی انسانی دائما اك کوتو فلسفه‌لره کوتورویور. ضیا بکك ایچون حیاتی حادثه‌لرده مثبت وآفاقی معینیتدن باشقه بر امکان ویاراتیجی بر تکون یوقدر. حیاتك یاراتیجی سیری قارشیسنده صیق صیق امر واقعلره معروض قالینجه بونلری تفسیر وتأویلدن باشقه برچاره قالماز. حیات اجتماعیه ایله مثبت اجتماعیاتی دائما برابر یورومك ایسته‌ین ضیا بك ایچونده طبیعتیله بوندن دها منطقی بر «قدر» اولامازدی. حقیقتده اجتماعیات علمی حادثاته مؤثر اولابیلمك ایچون آیریجه بر صنعته‌ده مستلزمدر. بو صنعتك اك متکامل شکللری الیوم «خلقجیلق» دیدیکمز «دموقراسی» ایله «سوسیالیزم» ده متجلی در. مثبت اجتماعیاتك وظیفه‌سی خلق ایچنده یتیشه‌جك اولان «وطنپرورلر»، «قهرمانلر»، «رجال دولت» کبی بویوك سیاست صنعتکارلرینه جمعیتلرك صحیح بر تاریخنی عرض ایتمك وبعضی ایستاتیستیقلر ویرمك صورتیله بونلرك اراده‌لرینه سهولت وامکانلر بخش ایتمکدر. مشئوم متارکه سنه‌لرنده انتشار ایدن «درکاه» ك ذهنیتلرده آچمق ایسته‌دیکی چیغیر حیات، روح وجمعیت ساحه‌لرنده «شعور» و «اراده» نك متضاد بر منطق ویاریم بر فلسفه ایله سلب اولنمق ایسته‌نن حقوق ومؤثریت طبیعیه‌لرینی اعاده ایتمکدی. منور استانبول کنجلکنك هیچ بر صورتله مأیوس اولمامه‌سنده واستقبالی کورورجه‌سنه ایناغمده بو نشریاتك مهم بر حصه‌سی اولمشدر. درکاهك انتشارندن اول (یعقوب قدری بك) ك «اقدام» ده‌کی نشریاتی «درکاه» ه قلبدن وجدیدن کلن ایلك ایشیق اولمشدی. درکاهه علم دوشمانلغی ویا خایبده بر سرسریلك عطف ایدنلر، «مثبت و آفاقی اجتماعیات علمی» نك أثرلری قارشیسنده تدهش ایدن قهرمانلرینك قایخدیغی کورمکدن دها مثبت بر نتیجه آلامادیغنی اونوتمامالیدرلر! ذاتاً فلسفه‌سز، تنقیدسز قالمغی تقلیدی بر علم تصحیلمنك عمری دها فضله اولامازدی. حیاتك یاراتیجی سیرلرینی ثابت وجامد نقطه‌لر حالنده پارچه پارچه کوسترن بر علم ذهنیتی ماده عالمنده کوزلری آچارسه‌ده حیات ساحه‌سنده پایه قالمقدن فضله برشی یاپامازدی. طبیعتده عینی اسباب، عینی نتایجی تولید

كائنات قارشيسنده بولنان انسانك « روحجى » ، « ماده جى » ويا « اوحدت وجودجى » اولماسى ممكن اولديغى كبى فلسفه يه لاقيد قالارق حسيات عامه نك سالكى دخى ولا بيليره. فقط هرهانكى طرف التزام ايديلير سه ايديلسين كائناتك مبدأى حقنده بر ويا برقاچ عمده قبول اولونوركه كائناتده موجود مادى ومعنوى شيلرك كافه سنك ايضاحنى بو عمده لرله تأمين ايتمك اعتيادمزدر.

ايشته بو حالت روحيه ذكامزك هرشيئى بسيطه ارجاع ايتمك خصوصنده كى تمايلنى كوستر ر . آ كلاشيلان ذكا ، صرف اولونه جق جهدله تصرف ايتمك ، يعنى بوتون طبيعتى ممكن اولديغى قادار آز برسعى ايله تفكر ايتمك ايستيوركه بر طاقم عمده لرى پشيناً قبول ايديور ، وآنجق بوسايه ده اشيا وحادثاتك غير قابل تعيين سلسلهٔ حادثاتنى آرزو وتمايلنه كوره ايستديكى كبى تركيب ايده بيليور .

ايدركن حيات ساحه سنده بويله مطلق و قطعى بر قانون كوروله ميور ، مثلا حق ملكيت بر نتيجه ايسه بونى توليدايدن سببلر وراثت ، قوت، هبه ، بيع وشرا كبى برچوق عوامل اولابيليور. كذا عينى بر الطباع بعضاً شو حس وتداعيلرى ، بعضاً ده بسبتون باشقه حس وتداعيلرى توليد ايده بيليور . بناءً عليه هنوز حال تشكل وتكونده بولنان وپك چوق تمضولره مستعد بولنان روح وجميعت آهنك و استقرارى بولمش ماده نك قانونلرى ايله ايضاح ايتمك بر واهمه دن عبارتدر . حقيقت حالده بوكونكى « آفاق روحيات » ، « آفاق اجتماعيات » ، « آفاق اخلاقيات » والخ دعواجيلرى « پوزيتيويزم : اثباتيه جيلك » ك تأثيرندن قورتولامايان وقبول ايتدكارى اساسلرى صوكنه قادار كوتوره مه ين يارييم فلسفه جيلردن فضله برشى دكلدرلر .

ايشته حيات حقنده كى بو وهملرك الك حاد بردوره سنده (برغسون) له (ويليام جه يمس) كبى مبدع وحر متفكرلر يتيشه دى . بو ايكى بويوك آدام فلسفه يى ، دها دوغروسى حريت تفكرى يكى برحياته مظهر ايتديلر. آرتق حياتك عصرى علملره مستند وبحق احاطه لى برفلسفه سى دوغمشدى. بو ذواته كوره « شعور ، دائمى برآقيش ، متمادى بر تحول ، حمله سى كندندن كلن بر صيروره » در . طبيعت روحك بو يكى كشفى اولا (١٨٨٤) ده آمريقانك « Mind » [باقمق ، دقت ايتمك ، صرف ذهن ايتمك ، ايسته مك ، رغبت ايتمك ، قيد ايتمك كبى معنالرى متضمندر] نامنده كى فلسفه مجموعه سنده نشر ايدلمشدر. برغسون، عينى كشفى (١٨٨٩) ده انتشار ايدن « شعورك بلاواسطه معطالرى حقنده بر تجربهٔ قلميه » نامنده كى أثرنده نشر ايتديكنه نظراً حق كشف آمريقالى فيلسوفه عائد كبى كورونورسه ده برغسونك بونظريه يى دها (١٨٨٣) ده تصور ايتديكى ثابت اولمشدر . علم وفلسفه تاريخلرنده كورولن برچوق امثالى كبى برحقيقتك مختلف آداملر طرفندن عينى زمانده تصور وكشف ايدلمه سى دائما واقعدر . بونك ايچون كشف هرايكيسنك مالى عد اولنه بيلير . حق بو جهتى تسليم ايدن بالذات « ويليام جه يمس » در . « فلسفهٔ تجربه » نامنده كى أثرنده (برغسون) دن بحث ايدركن : « خارق العاده ابداعى اولان مدرس برغسون كبى بر فرانسز محررينك تأثيرينه اوغرامامه مدم

حال بوكه عقلمزی ایسته‌دیکی کبی تطمین و کاشانی فکر وخیال ایله نم التدارك اعمال وتصور ایده‌جکمز یرده یالکز تجربه‌لرك ویردیکی حقیقتلرله اکتفا ایتمك یولنی طوتسه‌ق اونی بسبتون باشقه درلود وشونه‌جك وباشقه‌درلو افاده ایده‌جکز . ذکاءسی أقل اعتیادینك تحت تأثیرنده نتیجه‌لری سبیلرله متناسب کورمك ایسترکن مسرف اولان طبیعت بول سبیلرله آز نتیجه‌لر حصوله کتیرمك اعتیادنده‌در. بزم رهبرمز تام لزومی قادارسه طبیعتك رهبری لزومندن فضله‌در . (جه‌یمس) ك کوزیله کورنلر ایچون شأنیت بول بول فیاض ولزومندن فضله برکتلیدر . بو طرزده آکلاشیلمش بر شأنیتله فیلسوفلرك انشا ایتدکلری شأنیت آراسنده یاشادیغمز حیاتله صحنه‌ده کوستریلن حیات قادار فرق واردر . هرکس بیلیرکه صحنه‌نك اشخاصی لزومی قادار سویلر ، ولزومی قادار حرکت ایدر . فضله اولارق صحنه‌ده کوستریلن حیات بارز ومعقول برطاقم پرده‌لره تقسیم وایسته‌نیلدیکی کبی ترتیب اولونمشدر . مثلا هر پیه‌سك بر باشلانغیجی ، بر اورته‌سی ، برده نهایتی واردر. بوتون واقعه‌لر مسعود ویا فجیع اولماسی مطلوب نتیجه‌لره کوره انتخاب ایدلمشدر. حال بوکه حیات صحنه‌سنده نه قادار بوش و فائده‌سز شیلر سویله‌نیر ، نیجه بی سود حرکتلر یاپیلیر ! . صحنه حیاتنك وضوح ومعیدتی ایله حقیقی حیاتك مسرف طاشقینلغی آراسنده چوق فرق وار. شأنیتده هیچ برشی صحنه حیاتنده اولدیغی کبی ایسته‌نیلن کوزللکده ، وایسته‌نیلن

بوکون ذهنیه مسلکنك اسارتندن قورتولمش دکلدم .. بکا قالیرسه برغسون ، ذهنیه مسلکنی صورت قطعیه‌ده وبردها عودت ایده‌میه‌جك کبی منهزم ایتمشدر ... ذهنیه مسلکنك اولابیله‌جك واولامایه‌جق شیلره آنجق منطقك میزان اولابیله‌جکی حقنده عمومیتله قبول ایدلمش اولان فکر واصوللرندن نی وار کچیرمکه اقناع ایدن برغسون فلسفه‌سی اولدیغنی سویله‌مك وظیفه‌مدر . بوعلنی اعتراف برغسونله جه‌یمس آراسنده‌کی مناسبت فکریه‌یی کوستره طن ایده‌رم . یالکز بوایکی فیلسوف عینی کشفه بسبتون باشقه یوللردن واصل اولمشلردر . برغسون نظری ومتافیزیك دهاسیله کشفنی غایت واسع بر فلسفه‌یه اساس یاپمغه موفق اولدیغی حالده (جه‌یمس) ساده‌جه روحیات ساحه‌سنده قوللانه‌رق بونك فوقنه چیقمامشدر . بوایکی فیلسوف بربرندن آییران دیکر برفرقده عینی مبدأدن باشلادقلری حالده بالآخره صوکنه قادار همفکر اولمامالریدر . آرالرنده‌کی فرقی خلاصه ایتمك لازم کلیرسه دیرزکه : هرایکیسی ده عقل ومنطقك اولابیله‌جك واولامایه‌جق شیلری کشف وتعیین ایتمکده‌کی صلاحیتنی رد ایتدکلری حالده برغسون واسطهٔ کشف اولمق اوزره عقل ومنطق یرینه « حدس » ی ، (جه‌یمس) ایسه « فائدهٔ عملیه » یی قبول ایتمکده‌در . بکا قالیرسه بوعصرك احتیاجات ومعلوماتی قارشیسنده یورویه‌بیله‌جك بر حیات فلسفه‌سی عضوبتنده بوایکی فلسفه‌نك اساس تلقیلرینه بهمه‌حال وارث اولاجقدر .

م . ش

ساده‌لك ومكمليتده حصول بولماز . حقيقى حياتك صحنه‌لرى بر برى ايچنه كيرمشدر . بوراده هيچ برشيئك نه باشلانغيچى ، نه اورته‌سى، نه‌ده صوكى بللى‌در. هله نتيجه‌لر ايسته‌نيلديكى واومولديغى كبى اصلا ظهور ايتمز. حياتده صورت مطلقه‌ده معين هيچ بر سوز ، هيچ بر حركت يوقدر . بوتون نتيجه‌لر نا مأمولدر . ايشته حقيقى حيات بشر ... ايشته (جه‌يمس) ك آكلاديغى شأنيت ...

تجربه‌لرمز شبهه‌سز انسجامسز دكلدر . بزه اشيا و واقعه‌لرى كوسترن تجربه اولديغى كبى اشيا آراسنده‌كى قرابت و واقعه‌لر بينده‌كى مناسبتلرى كوسترنده ينه تجربه‌در . (ويليام جه‌يمس) ه كوره بومناسبتلر بالذات اشيا قادار شأنى ودوغرودن دوغرويه قابل مشاهده‌درلر . يالكز بومناسبتلر متموج ، اشيا دخى سيالدر . ذهنيه فلاسفه‌سنك هرشيئى بركله ارجاع ايتمك وبوتون عناصرى آهنكدار بركل : Tout حالنده كورمك احتياجيله انشا ايتدكلرى قصورسز ومكمل بركائناتله تجربه‌لرك كوستردیكى و كوستره‌جكى كائنات آراسنده طاغلر قادار فرق واردر. بونلر اولمقده بولونانى‌واولابيله‌جكى، تجربه‌نك ويرديكى و ويره‌بيله‌جكى نتيجه‌لره ترك ايده‌جكلرينه سعى اقلدن اعظمى استفاده‌ايتمك اعتيادينه تابع اولان عقلك آرزولرينه قاپيله‌رق قوپ‌قورى ومجرد بركائنات تصنيع ايتمكده‌درلر .

(ويليام جه‌يمس) ك مختلف شأنيتلر قبول ايدن «كثرتجيلك : Pluralisme »ى ايشته بوملاحظه‌لره مبنيدر . متقدمين كائناتى قاپانمش ، دورمش ، بيتمش برعالم كبى تصور ايتمشدى‌كه بو فرضيه عقلمزك بعض مطالبنه بر جوابدن عبارتدر . متأخرين ايسه بونك عكسنى تصور ايتديلر‌كه بوده عقلك ديكر احتياجلرينى تطمين ايدن بر فرضيه‌دن باشقه‌رشى دكلدر تجربه‌صرفه وه اختباريهٔ جذريه : l'empirisme radical » نقطهٔ نظرينى التزام ايدن (جه‌يمس) ه كوره شأنيت ، نه متناهى ، نه غير متناهى ، ساده‌جه غيرمعين : indéfini برحالده متجليدر . بونك اويله برآقيشى واردركه نه يالكز تك براستقامتده‌مى آقديغى ، نه‌ده هربرده آقان شيئك عينى شأنيتمى اولديغى سويلیه‌مه‌يز .

(ويليام جه‌يمس) ك بوفلسفه‌سنده‌عقل كندى سياسنى كوره‌مديكندن بالطبع‌راحتسز اولاجقدر . چونكه پراغماتيزمده عقل بشرك اهميتى آشكار برصورتده آزاليور . فقط بوكا مقابل ذكا قادار حساسيت واراده‌سى‌ده نظر اعتباره آلنمش تام بر انسان قازانيليور، واصل اهميت بويله برانسانه ويريليور .

فى‌الحقيقه عقلك فهم‌ايتديكى كائنات تجربهٔ بشرى‌غيرمتناهى‌برصورتده آشيور؛ چونكه عقلك شيمه‌سى تجربه‌نك مطالعه‌لرينى تعميم généralisation طريقيله توسيع ايتمك وحتى بلكه‌ده‌هيچ كشف وانتقال ايده‌ميه‌جكمز شيلرى فهم ايتديرمكدر. بوطرزده بركائناتده انسانك آز شى ياپه‌جغنه وكوچوك برموقع اشغال ايده‌جكنه حكم اولونمش ، ذكاسنه بخش ايديلن قدرت نسبتنده اراده‌سندن تنزيل ايدلمشدر . بالخاصه تفكره هرشيئى احاطه ايتمك قدرتى بخش اولونديغندن هرشى تعبيرات فكريه ايله تمثيل ايتديرلمشدر . بوعالمده ادراك اولنه‌بيله‌جك نه وارسه افكار صرفه‌يه قابل ترجمه اولابيله‌جكندن آرزو وامللر، اميد ومفكوره‌لرده هيچ برنور يوقدر. چونكه‌ذكاى بشر بالذات ضيا اولدقدن صوكرا حساسيتك نورينه احتياج قالماز .

خلاصه فيلسوفلرك چوغى حس واراده‌مزك تجربه وقيمتلرينى‌دارالتيركن عقل وتفكرك تجربه‌لرينى متماديا كنيشله‌تيورلر . (جه‌يمس) ايسه نه فرضى كوروشلرله تجربه‌يه فضله علاوه‌لرقاتمق، نه‌ده تجربه‌نك محكم‌مكتسباتنى‌ا كسيلتمك‌ايستيور اوكاكوره آنجق تجربه‌نك ويردكلرندن تماما امين اولابيليرز . يالكز تجربه‌يى « تام اوله‌رق : intégralement » قبول ايتملى ، حسلرمزى‌ده ادراكلرمز حيثيتده اولمق اوزره بو تماميتك اجزاسندن صايه‌لى‌يز . چونكه (ويليام جه‌يمس) ك نظرنده معتبر اولان انسانك بوتماميتيدر .

عالمك عظيم فسحتى آلتنده آرتق كنديسنى أزديرمه‌ين انسانه (ويليام جه‌يمس)ك ويرديكى قيمت بوندن‌ده چوقدر. (جه‌يمس) ك « فلسفهٔ تجربه » نامنده‌كى أثرنده[١] ارضى الٓهى برروح ايله متخلق مستقل بروارلق عد ايدن غريب (فه‌هنه‌ر) نظريه‌سنه ويرديكى اهميت برچوقلرينك بادئ حيرتى اولمشدر . بونك سببى (جه‌يمس) ك كندى تفكرينى رمزيلشديرمك ـ بلكه‌ده افاده ايتمك ـ ايچون بونظريه‌يى الك مناسب بر واسطه اولارق كورمه‌سنده آرامالیدر . تجربه‌مزك احتوا ايتديكى شيلر وواقعه‌لر بزم ايچون بشرى [٢] برعالم تشكيل ايدرلر ؛ بوعالمك ديكر عاللرله‌ده مربوط اولديغنه شبهه يوقسه‌ده بونلردن اوقادار اوزاق وبزه اوقادار ياقيندركه بونى عملى ساحه‌ده هم انسانه، هم‌ده كندى كنديسنه كافى عد ايده‌بيليرز . چونكه بشرى شيلر و بشرى واقعه‌لرله بزتك بروجود تشكيل

[١] انكليزجه‌سى « Pluralistic univers » نامى آلتنده (١٩٠٩) ده لوندره‌ده انتشار ايتمشدر . فرانسزجه‌يه « فلسفهٔ تجربه : Phiosophie de l' Expérience » ناميله ترجمه ايدلمشدر.
[٢] بوراده (جه‌يمس) ايله (سوقراط) ك شخصيتلرى آراسنده‌كى مشابهت كوروليور .

ایدییورز . اویله زمانلر اولیورکه روحمزی تحریك ایدن قدرتلی حسلر بز فیزیك عالمنك مشغول اولدیغی حادثه‌لر قادار حقیقی وشأنی قوتلر حالنه کلیور. انسان حرارت وضیایی ناصیل کندی یاراتمادیسه بوحسلری ده کندی یاراتمه‌مشدر . (جه‌یمس) ه کوره بز ایچندن روحی: Sprituel جریان کچن بر محیط ایچنده بیقانیورز. بو جریان ایچیمزدن بر چوقلرمزدن کچمیورسه بر قسممزدن پك اعلا کچیورکه بز بونلره سری روحلر: âmes mystiques دینیورز . (جه‌یمس) ك دینی تجربه نامنده‌کی اثرنده بو روحلری نه قادار محبتله تدقیق ایتدیکی معلومدر . بو اثر ایلك انتشار ایتدیکی زمان بر چوق منقدلر بونده پك جانلی تصویرلر ونافذ تحلیللردن عبارت بر حس دینی روحیاتندن فضله برشی کورمه‌دیلر . فقط بو طرزده آکلاییش مؤلفك تفکرینه نه قادار آیقیریدر ! حقیقت شوکه بر ایلك بهار کوننده نسیمك طاتلی أسیشنی طویمق ، دکز کنارنده کیدوب کلن تکنه‌لرك یلکنلرینی شیشیرن روزکارلرك نره‌دن کلدیکنی کورمك ایچون ناصیل بر احتیاجله طیشاری‌یه اوزانیرسه‌ق (ویلیام جه‌یمس) ده سری روحه بویله تمایل ایتمشدر. ایشته بو محبت سایه- سنده‌درکه دینی وجدی یاشامش روحلر استخفافدن قورتولارق یوکسه‌لیور، وحقیقی موقعلرینی بولیورلر. علمی تجربه‌لرده شأنیتلرك قوتلری نه‌درجه محسوس اولیورسه بو اثرده یاشاتیلان دینی تجربه‌لرده عینی قوت وشأنیتده کورونویور . الحاصل(ویلیام جه‌یمس) ك « پراغماتیزم » فلسفه‌سی بوتون روح والهامنی بو دینی تجربه‌لردن آلیور . بو فیلسوفه کوره انسانلر ایچون بیلینمه‌سی الك مهم حقیقتلر دوشونوله‌دن اول حس ایدلمش و یاشانمش اولان حقیقتلردر[۱].

هر وقت عقلدن اولدیغی قادار حسدن ده حقیقتلرك یوکسلدیکنی ، وینه هر وقت یاپیلمش برحالده بولدیغمز حقیقتلر یاننده وجود بولماسنه یاردیم ایتدیکمز وقسماً اراده‌مزه تابع حقیقتلر اولدیغی سویله‌نمشدر . یالکز بوفکرلرك (جه‌یمس) ده نه قادار یکی برقوت ومعنا قازاندیغی چوق جالب دقتدر . چونکه فیلسوف معلوم اولان بو فکری شأنیت حقنده‌کی تلقیسی سایه‌سنده حقیقتك بر نظریهٔ عمومیه‌سی حالنه قادار چیقارمشدر .

[۱] (امیل بوترو) دیبورکه (ویلیام جه‌یمس) ه کوره «تجربه : بزم خارجمزده کچن برشیئك حقیقتنی صوغوقجه تدقیق ایتمك اولمایوب بلکه فلان ویافلان طرز موجودیتی کندیمزده دویمق، کندیمزده حس ایتمك وکندیمزده یاشامق..» در.

حقیقی بر حکم دیدیکمز شی نه‌در؟ شأنیتلره مطابق کلن بر تصدیق دکلمی؟ شیمدی «بو مطابقت نه‌یه متوقفدر» دییه‌جکسکز؟ بز برشیئه «حقیقت: Vérité» دنیجه بونده رسمی ایله موده‌لی آراسنده‌کی مشابهت کبی برشی دوشونیورز: بو تقدیرده حقیقی بر حکم، شأنیتی قوپیه ایده‌جك بر تصدیق اولیوردیمکدر. بونی ایجه بردوشونه‌لم؛ کوره‌جکز که حقیقتك بوتعریفی اندراً واستثناءً قابل تطبیقدر. شأنی: Réel اولان شی بو ویاشو مکانده معین برصورتده حصول بولان مفرد: Particulier شو ویا بو واقعه کبی متحول برشیدر. بزم حقیقت حکملرمزك چوغی ایسه بالعکس عمومیدر، وموضوعلرینك استقرارینی مستلزمدرلر. تجربه‌یه اك یاقین بر مثال آلالم: «حرارت اجسامی انبساط ایتدیرر.» حکمنده‌کی حقیقت نه‌یك قوپیه‌سی اولابیلیر؟ اولسه اولسه معین برجسمك، معین زمانلرده‌کی انبساطنك بر قاچ جهتدن قوپیه‌سیدر. بالفرض «بودمیر پارچه‌سی انبساط ایدر» حکمی او دمیر پارچه‌سنك بالذات انبساطنه شاهد اولدیغم زمانده کچن شیئك قوپیه دییه‌لم. حال بوکه بالذات کوردکلرمدن هیچ بریسنی تخصیص ایتمکسزین بوتون جسملره تطابق ایدن بر حقیقت هیچ بر شیئی قوپیه ایتمیور. فقط بز حقیقت دنیجه بونك بهمه‌حال بر شیئی قوپیه ایتمه‌سنی ایستیورز؛ فلسفه دخی هرزمان بزی بونقطه‌ده تطمین ایتمك ایسته‌مشدر. اسکی فیلسوفلر عندنده زمان ومکان فوقنده بوتون حقایق ممکنه‌یی احتوا ایدن أزلی وابدی بر عالم حقیقت موجوددر؛ بشری حکملر بوأبدی حقیقتلری نه‌قادار صدق ایله افاده ایدرلرسه او قادار حقیقیدرلر. یکی فیلسوفلره کلنجه بونلر حقیقتی سمادن یره ایندیردیلر؛ فقط بونلرده حکملرمزه مقدم برشیئك یعنی حقیقت دنیلن برسرك أرضده موجود اولابیله‌جکنه ذاهب اولدیلر. بوسببدن یکی فیلسوفلرله اسکیلری آراسنده اساس اعتباریله هیچ برفرق قالمامشدر. چونکه اسکیلر حقیقتی زمان و مکان فوقنده سماوی بر موجود کبی دوشونورلرکن یکیلر بو حقیقتی اشیا و واقعه‌لرك ایچنده ظن ایتدیلر. بونلره نظراً بوندن بویله علمك وظیفه‌سی حقیقتی نه سماده‌کی عالم مفروضده، نه‌ده ناقص ونا تمام اولان شأنیت حکملرنده آرامقدر. حقیقت اولسه اولسه جویز ایچی کبی اشیا و واقعه‌لرك قابوقلری ایچنده‌در.

حقیقتك بو تلقیسی ذهنمز ایچون نه قادار طبیعی ایسه فلسفه ایچون‌ده او قادار طبیعی اولمشدر. چونکه شأنیتی تماماً منسجم وسیسته‌ملشدیرلمش برکل: Tout کبی تصور ایتمك منطقمزه اویان برذهنیتدر. ایشته حقیقت دییه قبول ایتدیکمز شی بوطرزده بر منطقك أثریدر؛

علمه‌مزك وظيفه‌سی دخی بونی بولوب چیقارمقدر. حال بوكه بسيط وصاف تجربه بزه بوكا بكزه‌ر هیچ بر حقيقت كوسترمیور. ایشته (جه‌یمس) ، منطقك بر أثری اولان بوحقيقت يرينه تجربه‌يی ترجيح ايديیور. تجربه ایسه بزه پك بول وطاشقين بر عمان حادثات عرض ايديیور: بونلردن برينه مضاف بر حكم متعاقب حادثه‌لرده حاكم اولیور، ويا بونلری ساده‌جه استبصار ايتديره‌بيليورسه بز بوحكمه حقيقی برحكمدر ديیورز. مثلا « حرارت اجسامی انبساط ايتديرر » كبی هر هانكی برجسمك انبساطندن ملهم اولمش بر حكم بزه ديكر اجسامك حرارت قارشیسنده نه وضعيت آلاجقلرينی استبصار ايتديریيور ، واسكی بر تجربه‌دن يكی تجربه‌لره كچمه‌مزه ياردیم ايديیور ؛ بوايسه بر رهبر حركتدن باشقه برشی دكلدر . حال بوكه شأنيت آقیور ، بزده اونكله برابر آقیورز؛ حقيقی ديديكمز شيلر ايسه بومتحرك شأنيت آراسنده بزی سوق ايدن وبوكا تصرفمزی ممكن قيلان ونهايت تأثير و حركتمز ايچون بزی اك ايی شرائطه وضع ايدن حكملرك مجموعيدر .

حق وحقيقتك بو تلقيسيله عنعنوی تلقيسی آراسنده‌كی فرق بارزدر. بزلر حقيقتی اليوم موجود ديديلن شيلره نسبتله تعريف ايدركن (جه‌یمس) بونی هنوز بيلنمه‌ين وموجود اولمايان شيلره كوره تعريف ايديیور . پراغماتيزم نظرنده حق و حقيقت اولمش شيئك قوپيه‌سندن عبارت دكل، بالعكس اولاجق شيئ بيلديرن ، ياخود دها زياده اولاجق شيئه قارشی عملمزی حاضرلايانردر . نتيجه شوكه فلسفه حقيقی آرقه‌ده آرامق تمايلندن وازكچه‌مزكن (جه‌یمس) بالعكس اوكده آرییور .

ديكر بتون مذاهب فلسفيه حقيقی عمللرمزدن مقدم عد ايدر و بونی ايلك دفعه بزم اعمال ايتديكمزدن بی‌خبر بولونور. تشبيه جائزسه‌ديه‌بيليركه آمريقا منكشف اولمق ايچون ناصيل بره قريستوف قولومب ، بكله‌ديسه حقيقت‌ده منكشف اولمق ايچون انسانی بكله‌يور ظن اولونيور. بوتقديرده حقيقت بوتون نظرلره كيزلی ، قپالی برشی ؛ يالكز بركيمسه كيدوب اونی بولاجق و كشف ايتدم ديه‌جكدر .

حال بوكه (ويليام جه‌یمس)ك تلقيسی بسبتون باشقه. بوذات شأنيتك هيچ اولمازسه قسم اعظمی اعتباريله بزم كنديمی حقنده بيلوب سويله‌دكلرمزدن بسبتون باشقه برشی اولديغنی انكار ايتميور ؛ يالكز شأنيت حقنده‌كی عملی حكملرمزك تأثيراتندن قورتولامايان و بوسائقلرك محصولی اولان حقيقتلرك بر صنع بشر اولدقلرينی كورويور،

ويريورکه قوای طبيعيه‌يی استعمال ايده‌بيلمك ايچون ناصيل ميخانيکی بعضی ترتيبلر ايجاد ايديورسه‌ك شأنيتی قابل استفاده برحاله قويه‌بيلمك ايچونده حقيقتلر ايجاد ايديورز . بکاقاليرسه حقيقتك پراغماتيزم نقطهٔ نظرندن تلقيسی شويله اجمال اولنه‌بيلير : ديگر مذاهب فلسفيه نظرنده حقيقتلر بر اثر کشف تلقی اولنورکن پراغماتيزم نظرنده بر اثر ايجاددرلر . [١]

بومدعيادن حقيقتك عندی برشی کبی تلقی ايدلديکی صاقين آکلاشيلماسين هرهانکی براختراعك قيمتی عملی فائده‌سيله اولچوليورسه حکملرمزك‌ده حقيقت قيمتنی احراز ايتمه‌لری اشيا اوزرنده‌کی حاکميتمزی تأسيس وياتزييد ايله‌ملرينه وابسته‌در . بوسببدن بوتون حقيقتلره بر طاقم کزيده فردلرك اثر اختراعلريدر ، دييه‌بيليرز . (اديسون) دن اول فونوغراف موجود اولماديغی کبی حقيقت ديديکمز شيلر دخی موجدلرندن اول موجود دکلديلر . واقعا (اديسون) ، اختراعنی وجوده کتيرمك ايچون صدا شأنيتنك خواصنی تدقيق ايتمك مجبوريتندن وارسته قالامامشسه‌ده ايجاد ايتديکی فونوغرافك صدا شأنيتی اوزرينه صورت مطلقه‌ده يکی برشی علاوه ايتديکی محققدر . صدا شأنيتی اولماسه‌يدی فونوغرافك وجوده کله‌ميه‌جکی آشکار اولمقله برابر برمخترع اولمادقجه‌ده فونوغرافك وجودی قابل دکلدر . شوحالده برحقيقت معمر اولابيلمك ايچون بهمه‌حال شأنيتلره مستند اولمق احتياجنده‌در دينيله‌بيليرسه‌ده حقيقتلر شأنيتك برقوپيه‌سيدر ، دينه‌مز ؛ حقيقتلر ساده‌جه شأنيتلره محتاجدرلر . عينی برزمين روزکارلرك کتيرديکی مختلف تخملری ناصيل انکشاف ايتديره‌بيليرسه عينی شأنيتلر زميننده‌ده باشقه باشقه حقيقتلر پك کوزل فيليزلنه‌بيليرلر .

پراغماتيزمه کوره حقيقتلر برچوق موجدلرك فردی مساعيلری نتيجه‌سنده جسته‌جسته ابداع ايدلمشلردر . حتی بوموجدلر يرينه باشقه‌لری کلسه‌يدی بوکونکندن بسبتون فرقلی برمجموعهٔ حقايقه مالك اولاجقدق . بونکله برابر شأنيتلر هرايکی حالده‌ده اولدقلری کبی ويابوکا يافين برحالده قاله‌جقلردی . الحاصل حقيقت ديديکمز شيلر فعاليتمزك سلامتی ايچون شأنيتلر اوزرنده آچديغمز يوللاردن باشقه برشی دکلدولر . شأنيتلر دکيشمه‌ديکی حالده عينی شأنيتلر اوزرنده فعاليتمزك سلامتنه کوره مختلف حقيقتلر ابداع اولنه‌بيلير .

---

[١] (جه‌يمس) لك نه « ايجاد » کلمه‌سنی قوللانديغندن ، نه‌ده نظری حقيقتی ميخانيکی ترتيبلره تشبيه ايتديکندن امين دکلم ؛ يالکز بوطرزده برتمثيلك پراغماتيزمك روحنه مطابق کله‌جکنی و بومذهب فلسفی‌يی آکلامه‌مزه چوق ياردم ايده‌جکنی ظن ايديورم .

حقيقتلرك فردى برطاقم اختراعلر اولماسى پراغماتيزمه كوره يالكز علمى حقيقتلره منحصر دكلدر . اجدادمز طرفندن ايجاد ايدلمش وباشقه درلوده ايجاد ايدلملرى ممكن بولنان بعض فرضيه‌لرى قبول ايتمه‌دن بر جمله يابمق دكل بر كلمه بيله تلفظ ايده‌ميز . مثلا « قورشون قلم شيمدى ماصه‌نك آلتنه دوشدى » ديديكم زمان هيچ‌ده كندى تجربه‌مى سويله‌ميورم . چونكه بو فعلده باصره وسامعه‌نك كوستردیكى شيلره باقيليرسه يالكز الم آچيلمش وطوتديغى شيئى براقمشدر . هنوز اسكمله‌يه باغلى ياشايان بر ميمى مينى اوينادیغى اويونجاغك ألندن دوشمه‌سى اوزرينه بونك آرتق الى‌الابد يوق اولديغنى ظن ايتمه‌سى چوق محتملدر ؛ ويا خود اشياده عارض اولان تنوع وحركت ظواهرى آراسنده غير متحول وباشلى باشنه ثابت قالان بر « شى Objet » اولاجغى حقنده واضح برفكره مالك دكلدر . ايشته اشياده‌كى بو استقرار وعدم تحول نقطه‌سنى ايلك كورن آدام هرحالده بر فرضيه يابدى . اليوم هراسم جنسك تلفظنده ومكالمه‌لرده قوللانديغمز بوتون كلمه‌لرده بربوفرضيه‌يى قبول ايتمش بولونيورز . شايد بشريت اثناى تكاملنده باشقه نوعدن فرضيه‌لر قبول ايتمش اولسه‌يدى بوكونكى صرف ونحو وطرز تفكرمز بسبتون باشقه برشكلده اولوردى .

ذهنمز يابيسنك اكثريت اعتباريله اولماسه‌ده قسماً بعض فردلرك اثرى اولديغنده شبهه يوقدر . نجه پراغماتيزمك اك مهم مدعاسى بونقطه‌ده اولديغى كبى (قانتچيلق)ك بردوامى كبى اولمه‌سى‌ده بوجهتدندر . معلومدركه قانت، حقيقت دينلن شى ذهن بشرك بنيهٔ عموميه‌سنه تابعدر ، ديمشدى . پراغماتيزم ايسه ذهن بشرك بنيه‌سى بعض فردى ذهنلرك حر تشبثلرينك برر أثريدر ديور .

ينه تكرار ايديورم : بوتلقيدن « حقيقتلر هركسك كيف وآرزوسنه تابعدر » حكمى چيقاريلماسين . بويله برظن « هركس فونوغراف ايجاد ايده‌بيلير » ديمكله بردر . (جه‌يمس)ه كوره حقيقتلرك انواع مختلفه‌سندن موضوعلرينه اك چوق تطابق ايدن نه حقيقت علميه ، نه حس عامه ، نه‌ده ذهنى حقيقتلردر . هرحقيقت عرصهٔ شأنيت اوستنده آچيلمش يوللردر. بونلر آراسنده اويله‌لرى واركه وقتيله دقتمز باشقه برجهته توجه ايتمش بولونسه‌يدى بوكونكى يوللره بسبتون فرقلى بر استقامت ويره‌بيليردك . مع مافيه بويوللر آره‌سنده اويله‌لرى‌ده واردركه استقامتلرى فردلرك تشبث احرارانه‌لريله تعين ايتمش اولمايوب بالعكس شأنيتلرك آقيشنه تابعدرلر. شوقادار واركه بويوللر ـ كه حقيقتلرده ديه‌بيليرز ـ بيله

بردرجه‌یه قادار اراده‌مزله قابل تعدیلدرلر . چونکه شئوناتك جریاننه قارشی تأثیر ایدوب ایتمه‌مکده مختارز. حتی بوجریانی تعقیب ایتسه‌ك بیله شئوناتك قوتی‌تصرفله جریانی دیله‌دیکمز هدفلره اماله وتوجیه ایتمکه مقتدرز . ایشته بوتون حقیقتلرك برر اختراع اثری‌اولدقلرینی سویله‌مك، بومعناده، هیچ‌ده یاکلیش برادعا دکلدر. حقیقتلری شأنیتلرك عینی کورمه‌یوب اقسام تامیه‌سندن عدایتمك‌دها دوغرودر. بونلردن باشقه پراغماتیزمك برادعاسی دها وار: بوفلسفه‌یه کوره شیمدی‌یه قادار مختلف حقیقتلره ویریلن موقعلرله بونلرك طرز ترتیبلری اصلا دوغری دکلدر . چونکه خام احساساته ترجمان اولان حقیقتلردن ماعدا شأنیت عالمنده اك درین کوکلری بولنان حسی حقیقتلرده واردر . بوتون حقیقتلرك برر اختراع أثری اولدقلری قبول ایدلدکدن صوکرا (جه‌یمس) ك طرز تفکرینه صادق قاله بیلمك ایچون حسی حقیقتلرله علمی حقیقتلر بیننده‌کی فرقی یلکن کمیسی ایله واپور آره‌سنده‌کی فرقدن باشقه برشی کورمه‌مك لازم کلیر، ظن ایدییورم. یلکن کمیسی‌ده، واپورده برر اختراعدرلر . یالکز بریسی غیرمعین روزکارلرك تأثیرینه دها تابع ودها آز صنعتلی ایسه‌دیکری قوتلی ماکنه‌لری سایه‌سنده حرکاتنه‌دها صاحب ودها اوسته‌لقلیدر . تعبیر دیکرله علمی حقیقتلر اراده‌مزه دها تابع ودها امین یوللر ایسه حسی حقیقتلر کرك اراده وکرك امنیتمزه بودرجه مساعد اولمیان یوللردر . شأنیتلره قارشی حسی حقیقتلرله تطابق ایتمك دها کوچ، دها اعوجاجلی وبلکه‌ده‌دها تهلکه‌لیدر ؛ علمی حقیقتلرله بالعکس دها قولای ودها امیندر .

دیملك که (جه‌یمس) ك حقیقتی تعریفی شأنیتلری تلقیسیله یکوجود وغیر قابل تفریقدر. اکر شأنیت عالمی منطقمزك سوءرهك تصور ایتدیکی شوسیسته‌ماتیك وسعی اقل محصولی بر کائنات دکلسه ذهنمزله بولدیغمز حقیقتلر بشری اختراعلر اولاجق وبو حقیقتلر بزه شأنیتلرك کندیسنی طانیمقدن زیاده انتفاع واستعمالنی اوکرته‌جکلردر . وینه شاید عالم شأنیت برکل واحد دکل‌ده کثیر ومتحرك برعالم ، متصالب جریانلردن متشکل بر جهان ایسه وجریانلردن برینه تماسدن دوغاجق حقیقت ـ یعنی فهم ایدلمزدن اول‌حس ایدلمش اولان حقیقت ـ شأنیتی اولدیغی کبی یاقالامق‌خصوصنده تفکر صرفه‌دن چوق دهاقابلیتلی اولاجقدر .

الحاصل پراغماتیزمی تنقید ایده‌جکلر اول باول (جه‌یمس) ك بو شأنیت نظریه‌سنه دوقونمالیدرلر . بو نظریه خلافنه برچوق اعتراضلر دها شیمدیدن سرد اولنه‌بیلیر . حتی

بن ده بو بابده بعض قید احترازیلرده بولنه بیلیرسه م ده بونك اوقادار اهمیتی یوقدر. بو نظریه نك غیر قابل اعتراض اولان قیمتی درینلك وابداعیلکنده در. (ویلیام جه یمس) ك حقیقی تلقیسی یاقیندن تدقیق ایدیلنجه بونده کی علو معنوی یی تسلیم ایتمه مك قابل دکلدر . (جه یمس.) ك براغما تیزمی ایچون حقایق علمیه نك قدر و حیثیتنی کسر ایدییور ، حسی تجربیات علمه حسارت و معنویاتی قیره جق بر ریبیلك Scepticisme یاپیور ، دیدیلر. فقط فیلسوفك اثرینی مراق و دقتله اوقویه جقلرك بو فکرلره دوشه جکلری هیچ ظن ایتمیورم . هله مؤلفی شخصاً طانییانلر بو شبهه دن بوسبوتون قورتوله بیلیرلر. چونکه هیچ کیمسه حقیقتی (جه یمس) قادار آتشین بر عشقله سومه مش ، و ینه هیچ کیمسه اونی دها بیوك بر احتراصله تحری ایتمه مشدر. ام و حقیقته قارشی بی پایان بر تجسس صاحبی اولان بو بیوك آدام اولا تشریح ، صوکرا فیزییولوژی ، دها صکرا روحیات و نهایت فلسفه یه کچه رك علمدن علمه قوشدی. او حالده که اك معظم مسائل فلسفیه او غرنده هر شیئی و حتی نفس عزیزینی اونوتدی. بتون حیاتنی مشاهده ، تجربه ، تفکر و مراقبه یه وقف ایتدی. بونجه مساعی طاقتفرسا یتیورمش کبی ئولوم دوسکنده بیله علم و حقیقتك بویوك شرف و ظفرلری ایچون بعد الموت بزمله چالیشه بیلمك چاره لری حقنده فوق العاده تجربه لر و جهدلر تخیل ایتمکدن کری قالمادی .

فهرست

روح و بدن

« دیریلرك خیالتلری » و « تحریات روحیه »

رؤیا

اسملری ذکر ایدیلن مؤلفلر

خطا ، صواب

صواب	خطا	سطر	صحیفه
برعالمدر	غیرعالمدر	۱۹	۱۰۹
غیرمحدوده‌یه	برمحدوده‌یه	۲۰	۱۰۹

معارف وكالت جليله‌سی حسابنه مطبعهٔ عامره‌ده

دردست طبع بولنان آثار

كوچك آسيا ـ ايكنجی جلد	شارل تكسيه ـ علی سعاد بك
اجتماعی تقسيم عمل	مدحت بك
تورك تاريخی ـ اوچنجی كتاب	شمس الدين بك
تورك تاريخی ـ دردنجی كتاب	» »
تورك تاريخی ـ بشنجی كتاب	» »
كميات موهومه ـ فرانسزجه قسمی	شكری بك
روح القوانين	حسين ناظم بك
قانت فلسفه‌سی	محمد امين بك
هندسهٔ تحليليه	شكری بك
لطفی پاشا تاريخی	لطفی پاشا
فروبه‌ل اصول تربيه	كاظم نامی بك
تورك تاريخی	رضا نور بك
نوطلر وكتبخانه‌لره دائر اصول تصنيف	جلال اسعد بك
تاريخ عمومی ـ برنجی جلد	(دارالفنون ادبيات مدرسه‌سی مدرس ومعلملرندن بر هيئت طرفندن ترجمه ايدلمكده در)
موغول تاريخی ـ برنجی وايكنجی جلدلر	مصطفی رحمی بك
تورك بيوكلری وآدلری	بسيم آتالای بك
آلتون ايشيق	مصطفی رحمی بك
چوجقلر جنتی	» »
حقوق اساسيه	ادهم بك
مرعش تاريخی	بسيم آتالای بك
عثمانلی مؤلفلری (٣ جلد)	طاهر بك